

ברכת עובדיה

שאלות ותשובות אקטואליות בהלכה

בתוספת מכתבי הלכה

ממרח הרשל"צ הרב יצחק יוסף שליט"א

העורך בחדש ה' ומוציא לאור

ינון עובדיה ברכה

שנת תשפ"א לפ"ק

נווה ארזים חולון

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, י"ז אייר תשפ"א, 4-1134/פ"א

דברי ברכה

הובאו לפני חלק מגליגות הספר **"ברכת עובדיה"**, שאלות ותשובות בענינים שונים, מעשה ידיו להתפאר, של האברך היקר והנעלה, דעסיק באורייתא תדירא, משנתו סדורה וערוכה, מוכתר במדות ובנימוסין, יראתו קודמת לחכמתו, שמן תורק שמו, כבוד שם תפארתו, כה"ר **ינון עובדיה ברכה** נר"ו ראיתי שהעלה על הכתב תשובות בקצרה על שאלות שנשאל בשאלות אקטואליות והשיב בשכל נכון בעיון ישר, על פי דברי רבותינו הפוסקים ועל פי ספריו החשובים והנפלאים של אאמו"ר מרן פוסק הדור רבנו **עובדיה יוסף זצוק"ל**, שספריו הם לנו לעינים, וכן בספרים ילקוט יוסף, וכפי שהביא בכל המקומות ממה שנתבאר בספרים הנ"ל, ואף הביא כמה תשובות שהשבנו לו, וסידר הכל בטוב טעם ודעת, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף. ואמנם התשובות קצרות, וברצונו בעתיד להוציא תשובות ופסקים באריכות במשא ומתן בדברי הפוסקים, מ"מ מזדרז להוציא ספר זה ליום השנה של אביו, רבי יצחק ברכה נוחו בגן עדן, איישר חיליה לאורייתא.

נשאלתי בעניין הנחת תפילין של רבינו תם לבן ישיבה צעיר.

הנה, אף על פי שמרן השלחן ערוך כתב, שלא יניח תפילין דרבינו תם אלא מי שמוחזק ומפורסם בחסידות, וכן נהגו רבים ושלמים להניח רק תפילין דרש"י, מכל מקום בזמן הזה שהנחת תפילין דרבינו תם נפוצה גם אצל אברכים ובעלי בתים יראי שמים, אין לחוש יותר משום יוהרא. ולכן מצוה שכל אחד ואחד יחוש לדברי גדולי הפוסקים, שסוברים כדעת רבינו תם, ומה גם שכן מבואר בתלמוד ירושלמי, ולא יכנס ח"ו בספק של קרקפתא דלא מנח תפילין. ומכל מקום בחורים רווקים נכון שלא יניחו תפילין דרבינו תם, אלא אם כן יודעים בנפשם שמחשבתם טהורה כל זמן שהתפילין עליהם. וכפי שביארנו בס"ד באריכות בילקוט יוסף אר"ח (הל' תפילין סי' לד הלכה ג ובהערה. וכן בספרנו שארית יוסף חלק א עמ' תמא).

וכתב בתשובת מהרי"ל (סי' קלז), שצריך המחמיר [להניח גם תפילין של ר"ת] להיות מפורסם ומוחזק בחסידות. והובא בב"י (סי' לד ד"ה ומצאתי בתשובה אשכנזית). והביא שם משו"ת מן השמים (סי' ג') שעשה שאלת חלום ע"ז, ואמר לו, שהואיל ולא נהוג מיחזי כיוהרא, ואין ליטול את השם אלא מי שמוחזק ומפורסם בחסידות, מה שלא היו כן כל אותם שראיתם נוהגים כן וכו'. וכ"פ מרן בש"ע (סעיף ג'), וז"ל: לא יעשה כן אלא מי שהוא מוחזק ומפורסם בחסידות. ע"כ. והיינו משום דמיחזי כיוהרא. ובבאר היטב (סק"ה) כתב, נשאלתי על אחד שהיה נוהג להניח תפילין של ר"ת לאחר התפלה בפרהסיא, בפני הקהל, אי מיחזי כיוהרא, פסק בתשובת מהר"ש הלוי דמיחזי כיוהרא וצריך שיבטל מנהגו. וכ"כ בתשו' יעקב ח"ב (סי' מד) שאפי' אם מקצת עושין יש בו משום יוהרא. גם בהגהות יד אהרן אלפנדארי החמיר בזה, כיעו"ש. וכתב במשנ"ב (סי' טז ויז) שאף אם ירצה להניח רק לאחר התפלה, גם לא יעשה כן. שכיון שהעולם נוהגים כרש"י נראה כיוהרא מי שחושש להחמיר על עצמו בזה, אם אינו מוחזק שמחמיר על עצמו ג"כ בשאר דברים.

אולם בזה"ז כבר נהגו רבים להניח תפילין דר"ת, וכמ"ש בשלחן גבוה (סי' לד סק"ד), בעיר גדולה של חכמים שאלוניקי היו רבנים גדולים שלא הניחו אלא תפילין של רש"י בלבד, וכגון מהר"י קובו, והרב הגדול מהר"ש אמאיריליו, ומהר"י דוד בעל בית דוד, מפני שחששו למ"ש מרן שלא יניחם אלא מי שמוחזק

השאלות נכתבו בסדר שנשאלו

הרוצה לחלקם ולהפיצם בישראל
תשרה עליו שכינת אל

בכל ענייני הספר
ניתן ליצור קשר עם המו"ל
ינון עובדיה ברכה
פל' 2205476550
נווה ארזים חולון

058-3207949
00583207949@gmail.com

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ומפורסם בחסידות, וגם אני נהגתי כן אחריהם. וכשעליתי לירושלים ת"ו ראיתי שאפי' מאן דהוא מניח ב' זוגות, לכן גם אני נהגתי כמותם, ששוב אין כאן יוהרא. ע"כ. גם מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל (סי' א') כתב, שדברי מרן הם לפי דעת הפוסקים, אבל לפי דעת המקובלים ששניהם צריכים, גם מי שאינו מוחזק בחסידות יניחם, וכן המנהג בארץ הצבי זה שנים רבות, שרוב תלמידי חכמים וגם בעלי מקרא ומשנה מניחים ב' זוגות. ומ"ש המהרי"ל דלא חזינן לרבנן קשישי שנהגו הכי, היינו בזמנו שעדיין לא נודע שע"פ הקבלה צריכי תרויהו.

וכ"כ עוד בספרו ברכי יוסף (סק"א) שרוב תופסי התורה וקצת בעלי בתים מניחין שתי זוגות תפילין, ולא מיחזי כיוהרא. ע"כ. וכן הוא במחזיק ברכה (סי' לד סק"ב). והובא בשערי תשובה (סק"ק). גם בשיירי כנה"ג (אור"ח סי' לד הגהות ב"י ס"ג) כתב על דברי הב"י, נ"ב, כל מי שירצה להניח שתי זוגות יניח. הרמ"ע מפאנו סי' לו. ע"כ. וכ"כ בשו"ת תורת יקותיאל (סי' יא), ובשו"ת זכרון יהודה (סי' יט), ובשו"ת מהר"ם בריסק (סי' יג). וכ"כ ביפה ללב (סי' לד אות ב'). ע"ש. ובשו"ת תשובה מאהבה ח"ב (סי' רכב) כתב לפרש מ"ש מרן שלא יעשה כן אלא מי שמוחזק בחסידות, דהפירוש הוא שלא יעשה כן להניח שניהם בבת אחת. וכן פירש בספר אות חיים (אות ט'). וכתב עוד בתשובה מאהבה בח"ג (סי' תלא) דמיחזי כיוהרא לא שייך אלא אם הוא מניח הב' זוגות של רש"י ור"ת בבת אחת, אבל בזה אחר זה לא מינכרא לאינשי כ"כ. ומכ"ש אם מניח של ר"ת בחדרו ביחיד, וזו היא כוונת הב"י (סעיף ג') במ"ש לא יעשה כן אלא מי שהוא מוחזק וכו', ר"ל להניח שניהם בב"א. וכן נראה מפורש ממאי דאיתא בסידור האר"י ז"ל, שלא היה מניחם בפעם אחת מפני היוהרא, כי אם אחר התפלה. והובא בעט"ז. וא"כ לפי מנהגינו שלא להניח הב' זוגות דרש"י ור"ת בב"א, רק בזה אחר זה, בודאי שאין שום מקום עכשיו למנוע עצמו מלהניח תפילין דר"ת. וע"ע בספר ווי העמודים על היראים (סי' לו אות י'). ובשו"ת יהודה יעלה קובו (ייד"ג סי' ג'), ובס' יפה ללב (סי' לד). ובשו"ת אור לי (סי' כד). ובשו"ת מנחת יצחק ח"ג (סי' קמד אות ב'), וח"ו (סי' ד').

גם בשו"ת אגרות משה (ח"ד מאור"ח סי' ט') כתב, וכבר העיד הכ"מ דכבר פשט המנהג בכל מקום כדברי רש"י בסדר הפרשיות, ומ"מ טוב להתנהג לצאת ידי חובת כל השיטות, שהרי הרבה מרבתינו הקדמונים סוברים כר"ת, והרמב"ם כתב שאינו כן, ותפילין של רבינו האי גאון היו כסדר הרמב"ם ורש"י, וכתב שכן הרבה גאונים סוברים, וכל אנשי ארץ צבי הקדמונים חולקים על זה, כיון שהיו בתחלה הרבה מקומות שעשו כר"ת, וגם במקומו של הרמב"ם נהגו כן לכתחלה. טוב לצאת גם ידי שיטת ר"ת אף שכבר נפסק ונתפשט המנהג שלא כמותו. ומ"מ כשיטת רבינו נהגו למעשה בהרבה קהלות גדולות, וטוב להתנהג כך לצאת ידי חובת שיטתם. ע"כ. גם בשו"ת שמע ישראל (סי' ג') כתב, דכיום אין בזה חשש יוהרא, אחר שרוב היראים אפילו מהאשכנזים נוהגים להניח תפילין דר"ת ג"כ, וגם חייטים ורצענים נוהגים כן. ואדרבה המתפלל במקום שנוהגים להניח גם ר"ת ואינו מניח ר"ת, בזה יש לחוש ליוהרא, כעין מ"ש רבינו עובדיה מברטנורא בפרק ב' דברכות, דחתן כיום קורא ק"ש, ואם לא יקרא הוי יוהרא לומר שהוא מכוין. ובפרט לפי מ"ש הגאון מליסא בחוות דעת (ייד"ד סי' קי בבית הספק) דבמצות עשה לכויל עלמא ספק דאורייתא לחומרא מן התורה, דבעינן שיהיה ודאי ולא ספק. וכ"כ בשו"ת מוצל מאש (סי' יג), ובשו"ת דברי חיים מצאנז (סי' יב). וראה מ"ש הפמ"ג בפתיחה כוללת ח"ד (אות יג). ולכן צריכים להניח גם ר"ת לקיים בודאי מצות תפילין. וכ"כ ביצועות יעקב (סי' לד) דמחמירין להניח גם ר"ת משום ספק במצוה של תורה. גם באשל אברהם

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

מבוטשאטש (סי' יח) כתב, דעכשיו הרבה מניחין תפילין של ר"ת ברבים, אף שלא הוחזקו בחסידות כל כך, מ"מ כמעט אין אחד שלא יהיה בהנהגותיו איזה חומרא בשאר ההנהגות, וידוע שהנחת תפילין של ר"ת היא חומרא שרבים נהגו בה, ולא שייך בזה לא תתגודדו. ע"ש. ובספר ראשית חכמה (שער התשובה פרק ו') כתב, דבעל תשובה ראוי שיהיה לו ב' זוגות תפילין, של רש"י ושל ר"ת, כדי לקיים מצות ק"ש כראוי שלא יאמר עליו שהוא מעיד עדות שקר בעצמו, שהרי התפילין של זה פסולים לזה, ונמצא שקרא ק"ש בלא תפילין לפי סברא אחת. ע"ש. ובספר ברכת אברהם מהגה"ק מבוטשאטש (דף ג') כתב, שחיוב גדול להניח תפילין דר"ת, והוכיח כן מהש"ע (חושן משפט סי' כה) שאם טעה בשיקול הדעת, כגון תרי תנאי או אמוראי פליגי ולא איפסקא הלכתא כחד מינייהו, ואזל הדיין ופסק כאיך, מה שעשה עשוי וישלם מביטו, משום דיכול הזוכה לומר לדיין זיל אייתי ראיה שאין הלכה כמו שפסקת תחלה ואז אחזיר הממון. והרי ההלכה דפליגי בה רש"י ור"ת בתפילין דומה ממש לשיקול הדעת, כי לא איפסקא הלכתא כחד מינייהו, כי הברייתא סובל ב' פירושים, אך סוגיא דעלמא אולא כרש"י, ועל כן אם אין מניחין תפילין דר"ת אז יש להשען פתחון פה ח"ו לתת לאיש בליעל קרקפתא דלא מנח תפילין שהוא מפורשע ישראל בגופן, והגם שסוגיא דעלמא אולא כרש"י, וזהו תירוץ באם האדם אינו מסור עדיין ביד מנוול, אבל חלילה כשנמסר בידו על ידי חטא, כי העושה עבירה קונה לו קטיגור, היינו שהקטיגור קונה אותו, ואז הוא טוען אייתי לי ראיה דהלכה כרש"י. ע"ש.

ומה מאד תמהתי שראיתי בספר דברי שלום ואמת (עמוד 42) שבא לקיים את כל מנהגי מרוקו, ולדעתו אין שום מנהג של טעות במרוקו, והכל מכל כל שריר ונכון וקיים, וכתב, שהמנהג היה במרוקו שלא היו מניחין תפילין דר"ת אלא מי שמוחזק ומפורסם בחסידות. ודחה בהינף יד מ"ש בילקו"י. ואיני יודע למה יש להעמיד בדוקא מנהג זה ממה שנהגו בחו"ל, גם כאן באר"י, אחר שעצם הנחת תפילין דר"ת היא חומרא חשובה, שאם לא יניח ר"ת ספק אם קיים מצוה דאורייתא של תפילין, ולדעת ר"ת ודעימיה אם לא יניח התפילין שבסדר הפרשיות לפי דעתם, הרי הוא קרקפתא דלא מנח תפילין. ומצינו לכמה וכמה מרבתינו הראשונים דקיימי בשיטתו של ר"ת. ואע"פ שהמנהג כדעת מרן, ורוב העולם מניחין תפילין של רש"י, מ"מ מה בכך אם ישנו את מנהגם להחמיר בספק דאורייתא כזה. ולמה צריך להתעקש לקיים בכל דבר את המנהג שנהגו בחו"ל, והרי אין בכך כל פגיעה בכבודם של אחרים שלא החמירו בזה בחו"ל. ואדרבה כל מי שיכול לחוש ולהחמיר על עצמו ולהניח גם תפילין דר"ת, תע"ב, וכדברי רבתינו האחרונים הנ"ל שחשו להחמיר בזה. ואף שיש הרבה שיטות בעניני התפילין, מ"מ לא מצינו שחששו לכל שאר השיטות, ורק בענין ר"ת חששו להחמיר, כיון שהרבה גדולי עולם הסכימו עם ר"ת.

וכ' בש"ע (סי' לח סעיף ד'): "המניח תפילין צריך להזהר מהרהורי אשה". הג"ה, ואם אי אפשר לו בלא הרהורים מוטב שלא להניחן. ע"כ. ואע"פ שלגבי תפילין דרש"י עליו להתאמץ בכל כוחו ולהסיח דעתו מהרהורים ולכוין לבו בשעת הנחתן, אבל בתפילין דר"ת שאינן חיוב כל כך, שב ואל תעשה עדיף. וראה בשו"ת יביע אומר הנ"ל, ובשו"ת משנה הלכות ח"ו (סי' יב). ועיין בשו"ת אגרות משה כרך ר' (תאור"ח סי' ט'). אבל הנשוי שיש לו פת בסלו, בנקל מצי כיוף ליצריה, כמו שכתב בש"ע (סי' ג' סעיף ד'). ושוב ראיתי להגאון ממונקאטש בספר אות חיים ושלום (סי' לד סק"י) שכתב כן. אלא שכתב שהגאון בעל בני יששכר ציוה על נכדיו להניח תפילין דר"ת תיכף בשנת ה"ג. ע"ש.

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ועיין בשו"ת מנחת יצחק ח"ג (סי' קמד אות ב') שנשאל על בחור שהתחיל להניח תפילין דר"ת, ומאחר שלא היה לו משלו רק שאל מאחרים היו כמה פעמים שלא הצליח לקבל תפילין של ר"ת, ועל כן לא הניח תפילין דר"ת, אם יש בזה עבירה מה שבאותם ימים לא הניח תפילין דר"ת. והכותב שם כתב שמצא בשם הגה"ק היכל ברכה דבזמן הזה מי שאינו מניח תפילין של ר"ת הוא בכלל קרקפתא דלא מנח תפילין. וכתב הרב המחבר שאמנם מרבירי ספר מצת שימורים שהובא בשו"ת חיים שאל (סי' א') משמע כדברי היכל הברכה שיש להניח תפילין. אבל מדברי היעב"ץ במור וקציעה שכתב שחלילה להוציא לעז על גדולי ישראל, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים. אמנם נראה שאף דלפי המנהג שנהגו חסידים ואנשי מעשה להניח תפילין דר"ת, מ"מ בחורים לא נהגו להניח, ומצא אסמכתא לכך מספר תורת חיים, על פי מ"ש בש"ע שהמניח צריך להזהר מתאוות אשה, ואם אי אפשר בלי הרהורים מוטב שלא יניח. ועל כן הוקשה לו למהר"ל על בחורים שאינם נשואים עדיין שמניחין תפילין, אבל בשו"ת התשב"ץ ח"ב (סי' רסא) כתב, דאף אם בודאי ירהרו יניחו תפילין. ועכ"פ מידי ספיקא לא נפקא, ע"כ בתפילין דרש"י שהם מחוייבים על פי הדין אין לפוטרו משום שמא ירהרו, אדרבה יכופו עצמן שלא ירהרו. אבל בתפילין דר"ת שמניחין רק בשביל ספק, הרי יש להם ספק גדול וכו'. ועל כן אין מניחין תפילין דר"ת, ואף לשיטת המקובלים דגם בתפילין דר"ת הוא ודאי חיוב. י"ל על פי מה שהביאו בשם המקובלים, דתפילין דר"ת במדרגה גבוהה יותר משל רש"י, אם כן יש לחוש יותר להרהר בהם. ע"כ אין מניחין אותם. ואם כן בסתם בחורים לא שוינוהו עליהו חובה. ולכן גם אותו בחור מכיון שלא היה לו תפילין משלו, לא קיבל עליו בנדר שיניח תפילין. ומה שעשו בניו של הגה"ק בעל היכל הברכה שהתחילו להניח תפילין דר"ת מיד לאחר הבר מצוה, היינו משום דחששו לאיסור דאל תטוש תורת אמן. ע"ש.

ולכן לדינא אין לבחור רווק להניח תפילין דר"ת עד אחר החתונה. ואף שבספר שערי הלכה ומנהג (חב"ד, חא"ח עמוד עח) כתב, שפשט המנהג אצלם להניח תפילין של ר"ת באותו זמן שמתחילים להניח תפילין של רש"י. וכתב עוד שם (עמוד עב) דאף שבדורות שלפנינו לא היו מתחילים להניח תפילין דר"ת אלא לאחר משך זמן מהבר מצוה, ועד לאחר הנישואין, מ"מ בדורינו זה פשט המנהג [ובפרט מנהג חב"ד וברסלב] שמתחילים להניח תפילין דר"ת באותו זמן שמתחילים להניח תפילין דרש"י. ע"ש. מ"מ המנהג אצלנו כאשר נתבאר שאין מניחין תפילין דר"ת אלא אחר החתונה. ויש מהאשכנזים בישיבות הקדושות שאינם מניחין תפילין דר"ת כלל, אחר שפשט המנהג כשיטת רש"י, ולא חשו להחמיר כדעת ר"ת. והנכון הוא כמו שנתבאר לחוש להחמיר לשיטת ר"ת, אבל רק לאחר החתונה שמחשבותיו טהורות יותר.

ואסיים בברכה, שיפוצו מעיינותיך חוצה להגדיל תורה ולהאדירה ותזכה לעלות ולהתעלות מעלה מעלה בסולם התורה והיראה, והיה שמך כשם הגדולים לתהלה לשם ולתפארת.

בברכת התורה,

יצחק יוסף
הראשון לציון
הרב הראשי לישראל

י"ט סיון תשפ"א

יעקב שבתאי
ראש כולל תפארת למשה

הן הראני יקירי וחביבי אברך בית מדרשנו הרב ינון עובדיה ברכה שליט"א פרי עטו שו"ת ברכת עובדיה אשר השיב במהלך השנים למבקשי דבר השם זו הלכה.

וענג רב שבעתי בעוברי בין בתרי תשובותיו לראות איך סידר הרב המחבר את הכל בחכמה, ובלשון קלה השווה לכל נפש.

וביודעי ומקירי את מידותיו הנאצלות וכן את גודל אהבת התורה ששוכנת בקרבו ואת התמדתו הגדולה והרצון לברר כל הלכה על בוריה על פי משנתו של מר"ן הגרע"י זצוק"ל ובנו ממשיך דרכו שיבלח"ט הראשל"צ הגאון הגדול הרב יצחק יוסף שליט"א, בטוחני שבעזרת ה' יתברך עוד נראה את הרב המחבר עולה ומתעלה במעלות התורה ומוציא לאור חיבורים מקיפים שמאירים את העולם.

באהבה והערכה רבה

אנשי אמונה אבדו

מוקדש לזכרו ולעילוי נשמתו הטהורה
של אבינו מורה דרכנו
שמסר נפשו על התורה הקדושה
המדוכא בייסורים וקיבלם באהבה

הרב **יצחק ברכה** זצ"ל
בן עמוס ושרה שיבלח"ט

נלב"ע בליל שבת קודש פרשת פנחס י"ט תמוז תש"פ
יה"ר שיהיה מליץ יושר עלינו ובפרט על האמא היקרה,
ההורים שלו, האחים, הבנים והבנות ועל כלל ישראל
תנצב"ה

לזכרון עולם בהיכל ה'

מוקדש לזכרו ולעילוי נשמתו
של מאור עינינו ותפארתנו
עמוד ההוראה ופוסק הדור
גדול הדורות האחרונים
אביר הרועים מרן שר התורה
ראש כל בני הגולה

הראשון לציון מרן רבנו

עובדיה יוסף זצוק"ל

שימליץ טוב בעדינו ובעד כל ישראל אחינו
תנצב"ה

תוכן הענינים:

שו"ת ברכת עובדיה..... יט

מכתבים אקטואליים ממרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א קסא

תוכן ענינים מפורט רנט

מוקדש לרפואתם והצלחתם

רעייתי היקרה מרים בת יפעת תח"י

מרת אימי היקרה גילה בת סולטנה אילנה תח"י

מרת סבתי היקרה סולטנה אילנה בת שושנה תח"י

מרת סבתי היקרה שרה בת ליאורה תח"י

מר סבי היקר עמוס בן גמילה הי"ו

אחותי היקרה צופיה אורה בת גילה תח"י

מר חמי היקר ר' יהודה בן זהבה הי"ו

מרת יפעת בת יעלה תח"י

מרת ברכה בת חנה תח"י

מרת זהבה בת קוקי תח"י

מר גבריאל בן אסתר הי"ו

מרת יעלה בת מזל תח"י

מר יאיר בן ברכה הי"ו

אחי ואחיותיי גיסיי וגיסותיי היקרים הי"ו

ולכלל עם ישראל היקרים הי"ו

הקדמה

בחסדי ה' המרובים עלי שזיכני לשבת באוהלה של תורה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה, ואהבתך לא תסור ממנו לעולמים.

ובס"ד הגיעו אלינו רבים השואלים דבר ה' זו הלכה וזכינו להשיב תשובות ע"פ פסקיו של מורה דרכנו מאור עינינו ותפארתנו, עמוד הענן המיישר את כל הדרכים העקומות, משפיל גאים ומגביה שפלים, והכל ע"פ תורתנו הקדושה, סיני ועוקר הרים עמוד הימיני פטיש החזק סבא דמשפטים שכל רז לו אניס ליה, ולא פסיק פומי מגירסא, מורנו ורבנו עטרת ראשנו, ראש כל בני הגולה, מרן הראשון לציון **הרב רבי 'עובדיה יוסף' זצוק"ל**, ששפתותיו דובבות בקבר, שאין לך יום ואין לך שעה ואין לך מקום בארץ ובעולם די בכל אתר ואתר, שלא לומדים בספריו והולכים ע"פ פסיקותיו, שהם לנגד עינינו.

אמנם עזב אותנו לאנחות ביום המר והנמהר יום שני ג' דמר חשון תשע"ד, והשאיר אותנו יתומים ללא אב כצאן ללא רועה, שבכל יום ויום גדולה קללתו מחבירו, שרבים מנסים להרוס כל חלקה טובה שבנה והנחיל לנו מרן זצוק"ל, ובעיקר בפסיקותיו שמעקמים דברי מרן זצוק"ל, ומורים לאנשים שהם תלמידי מרן בדרך שונה מפסקיו, טועים ומטעים את הציבור, ה' יצילנו.

ובס"ד שלח לנו את בנו ממשיך דרכו מרן הראשון לציון **הרב רבי 'יצחק יוסף שליט"א** שמורה את ההלכה אך ורק לפי פסקיו של מרן האבא בדרך הנכונה והישרה, ואמר עליו מרן בסוף ימיו שכל מה שאומר אליכם כאילו אני אמרתי לכם. אין לנו להישען בהלכה הנהגה והשקפה אלא עליהם. והוא העמוד ענן של דורנו ליישר את המעקמים דברי מרן זצוק"ל ע"פ סברות כרס בלי טעם וריח, בשביל שיסתכלו עליהם וילמדו בספיריהם שכתבו דברים מחודשים שלא נבראו ולא היו.

וב"ה זיכה אותנו ללכת בדרך ישרה זו דרך אילהין קדישין ע"פ פסקי הראשונים ואחרונים ובראשם מרא דאתרא דעלמא **מרן הבית יוסף רבנו 'יוסף קארו'**

זצוק"ל, לא ניטה ימין או שמאל בקצה של יוד' מפסקיו של מרן רבנו 'עובדיה יוסף' זצוק"ל, ולהבדיל בין החיים לחיים, מפסקי מרן הרב 'יצחק יוסף' שליט"א, אשר הם לאור עינינו, וזוהי הדרך הנכונה והאמיתית להתבטל לגדולי הדור, גם אם נראה לנו אחרת.

הרבה מן השאלות שנשאלנו בכל מיני מקומות וצורות דברים אקטואליים ובס"ד היום אנחנו חונים על יותר מ-ד' אלפים מאתים שאלות, ומפאת קוצר ודוחק הזמן, אשר לא מצא היונה מנוח לכף רגלה, וב"ה זכינו לכתוב קצת תשובות מתוקות אמנם קצרות, והכל מפסקי מרן זצוק"ל, ולעלותם עם הכתב בצורה ברורה קלה ויפה ומסודרת, ולהוציא אותם לאור בחיבור זה בשם **'ברכת עובדיה'** ויה"ר שבעז"ה נזכה עוד לכתוב תשובות ארוכות וערוכות, ושיצא ממנו התועלת ללומדים כשצריך תשובה קצרה ומאירה, ולכן גם הבאנו בסופו תוכן מפורט לפי א-ב (הבאנו את השאלות בסדר שנשאלו).

ברוך אלוהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, הוא יפתח ליבנו בתורתו, וישים בליבנו אהבתו ויראתו לעשות רצונו ולעובדו בלבב שלם. אבינו אב הרחמן המרחם רחם נא עלינו ותן בליבנו בינה להבין להשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, והאר עינינו בתורתך ודבק ליבנו במצותיך.

בפרשת בחוקותי כתוב "אם בחוקותי תלכו" אומר רשי שתהיו עמלים בתורה. אדם לעמל יולד, **לעמל ר"ת ללמוד על מנת ללמד. ללמוד על מנת לקיים**. שאין לקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, כשישאלו אדם שאלה בהלכה, יוכל להשיב תשובה ברורה ובמהרה, ולא יתחיל לגמגם ולנסות לנחש, ולומר לכאורה נראה לי כך. שמעתי מהגאון הרב 'ליאור גלזר' שליט"א שאמר: "לכאורה" זה מלשון לכו אורה, דהיינו יש לו חושך בהוראה. וממילא מחמיר על אנשים סתם בגלל אי ידיעת ההלכה וטעמיה.

ידועים דברי החפץ חיים זצ"ל על מה שאומרים בסוף היום, ובסיום מסכת: מודה אני לפניך ה' או"א ששמת חלקינו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות, שאנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים, אנו עמלים והם עמלים, אנו מקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר.

מה הכוונה הם עמלים ואינם מקבלים שכר, וכי ראינו משהו שעובד בחינם ולא

מקבל שכר על פעולתו?

אלא אדם שעובד בגשמיות הוא מקבל שכרו אך ורק על התוצאה של העבודה, ולא על העמל. דהיינו נגר שקיבל הזמנה להכין שולחן מרובע בסכום מסוים לתאריך מסוים, ועבד קשה מאוד לעשות את השולחן כמה שיותר מהר, ועשה שולחן עגול. וכי מי שביקש שולחן מרובע ישלם לנגר על השולחן העגול. אפילו שיטען אני עמלתי על זה, והכנתי את זה יותר מהר. לא יקבל ע"ז שכר. כי כל השכר שהנגר מקבל זה על התוצאה ולא על העמל.

אבל בתורה וברוחניות זה לא כך לקב"ה לא אכפת מה יצא לך בסוף, אכפת לו כמה השקעת להבין את הגמרא ותוספות, אפילו לקח לך שעות להבין תו"ס קצר אתה מקבל שכר על העמל.

הקב"ה לא רוצה ממך שתהיה הרב עובדיה כי אתה לא הרב עובדיה וגם אין לך את הכלים שלו, לך יש את הכלים שלך בשביל שתהיה אתה, אם מצד עצמך בעולם הזה השקעת בתורה ועמלת לפי כוחותיך ועשית מה שאתה יכול לעשות, כלפי מעלה אתה מושלם כמו מרן הרב עובדיה. בשמים לא משנה איזה חליפה לבשת קצרה או ארוכה, כמה כפתורים היה לך מאחורה, ואיזה כובע לבשת, ואם ישבת במזרח או לא. שם העיקר כמה השקעת ועמלת לפי ניצול כוחותיך תקבל את שכרך.

וזה הביאור לאנחנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר.

יה"ר שנזכה לנצל את הכלים שניתנו לנו לפי הכוחות שלנו, כדי לעשות נחת רוח ליוצרינו ולעשות רצונו כרצונו, ויהי נועם ה' עלינו ומעשה ידינו כוננהו, דהיינו שאנחנו נעשה מה שאנחנו יכולים לעשות, והקב"ה ישלם את הכל, כמ"ש פיתחו לי פתח כחודו של מחט, למה דווקא חור של מחט, מחט החור שלו אמנם כזה דק וקטן, אבל הוא מברזל, הוא חזק. כך האדם צריך לעשות מה שיכול לעשות, אומנם זה קטן, אבל צריך שיהיה חזק כמו ברזל ששום דבר לא יפיל אותו, אז אני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם.

"זאת חוקת התורה אדם כי ימות באוהל" מכאן למדו שאין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה, יושב ועוסק בתורה יומם ולילה, עומל בתורה להוציא הלכה למעשה ע"פ פסקי הראשונים והאחרונים שמפיהם אנו חיים ויוצא לו דבר ברור על אופניו, וזהו ללמוד ע"מ לקיים, שיוכל להורות הלכה למעשה לשעה ולדורות ולזכות את הרבים בעיקר אליבא דהלכתא שזה מה שצריכים לשמוע

מה מותר ומה אסור ביום יום, לכוון אותם לדרך הישרה והנכונה ולא לבלבל את המון העם. מי שלומד סוגיה ולא נוחת לאליבא דהלכתא ואח"כ מוסר שיעור לרבים בענייני הלכה רק מבלבל את לב השומעים, וגם מה שכבר ידעו מהפך להם את המותר לאסור, ואסור למותר, הופך כל חלקה טובה. ובפרט לבעלי בתים ספרדים שרוצים לשמוע דבר ה' זו הלכה לפי פסקיו של מרן רבנו 'עובדיה יוסף' זצוק"ל, ומורים הלכות לפי פוסקי האשכנזים, או אפילו לפי פוסקים ספרדים שלו פוסקים לפי הוראות מרן השו"ע שקיבלנו הוראותיו די בכל אתר ואתר, ונחתו לפסוק הלכה לפי האשכנזים, ואותם אנשים כצאן שאין להם רועה, לא ידעו ולא יבינו בחשיכה התהלכו.

כשרב מורה הלכה מן השמים מסייעים בידו ומכוונים אותו להורות את הדין האמיתי שלא יכשלו אחרים חלילה, שאין הקב"ה מביא תקלה **לצדיקים**.

אבל אם חלילה קרה שרב טעה בהלכה שסו"ס הוא לא מלאך, אם הקל לאדם ואמר לו מותר במקום אסור, עוון זה הוא כלפי קודשה בריך הוא, וע"ז יום הכיפורים מכפר. אבל אם החמיר לאדם ואמר לו אסור במקום מותר, ציער אותו לחינם, זו עבירה של בין אדם לחבירו שאין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו.

וע"ז אומרים כל יום: יה"ר מלפניך ה' או"א שלא ניכשל בדבר הלכה שלא נאמר על טהור טמא ועל טמא טהור, על מותר אסור ועל אסור מותר. כמו שאומרים ביום כיפור בוידוי הגדול לרבינו ניסים: את אשר התרת אסרתי, ואת אשר אסרת התרתי.

ואסיים במשל על מה שנזכר, "אין התורה נקנית אלא למי שממית עצמו עליה". היה אדם אחד שהייתה לו חנות של בדים מיוחדים, והיה מרוויח סכום כסף טוב. פעם אחת שהיה בבית כנסת שמע בדרשה של הרב שאמר: על הפסוק "זאת חוקת התורה אדם כי ימות באוהל" שאין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה. וזה תפס אותו מאוד, דיבר עם הרב, שיש לו חנות ופותח מוקדם בבוקר וכו', אמר לו הרב: כל בוקר אחרי התפילה תישאר לשיעור שעה ואח"כ תלך לפתוח את החנות, ואתה תראה שבזכות ההשקעה שלך בשביל התורה, הפרנסה שלך תתברך.

וכך עשה, מיום המחרת נשאר אחרי התפילה למשך שעה לשיעור של הרב. לבנתיים אנשים מגיעים לחנות רוצים לקנות סחורה, ראו שסגור. אמרו: בטח הוא חולה לכן לא יכול לפתוח היום. וביום השני אותו דבר, החנות סגורה. אמרו: אולי

עדיין חולה. ביום השלישי שראו שהחנות סגורה, הלכו לביתו לבדוק מה קרה לו. שאלו את אשתו למה בעליך לא פותח את החנות כבר כמה ימים. ואמרה: שהיא לא יודעת מזה כלום, הוא יצא מהבית כהרגלו בכל יום.

הלכה לחנות ובאמת ראתה שהחנות סגורה. הלכה לחפש אותו. היכן יכול להיות? בבית הכנסת. ומצא אותו שם. אמרה לו: מה אתה עושה, למה אתה לא פותח את החנות, אנשים רוצים לקנות בדים?

והשיב לה: כי הוא לא פותח את החנות לפני לימוד תורה של שעה. אמרה לו: אנחנו נפסיד את הקונים. ובאמת כך היה. הקונים הפסיקו לבוא לקנות שם, מפני שאין לו זמנים. והתחילו להפסיד כסף, ואשתו אמרה לו: הכל בגלל הלימוד תורה שלך.

לאחר זמן מה, היה איזה עשיר שרצה לעשות מסיבה גדולה לכל שריו ועבדיו, ורצה שכולם ילבשו את אותם בגדים. חיפש עד שמצא את החנות הזאת, וקנה ממנו כמות גדולה של בדים, בסכום יקר מאוד, שהם הרוויחו יותר ממה שאם היו עובדים בזמן הזה. וזה בזכות העמל התורה שלו.

הג"מ בברכות (ה' ע"א) אומרת שאין טוב אלא תורה, שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו".

וע"ז אומר האור החיים הקדוש (פרשת כי תבוא) "שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם".

יה"ר שלא תצא תקלה תחת ידינו, ולא ניכשל בדבר הלכה, ומה ששגיתי כבר העמידני על האמת. וה' יזכנו על דבר כבוד שמו, ונזכה שיאיר עינינו במאור תורתו, וכל אשר נעשה נשכיל ונצליח, ויפוצו מעיינותינו חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה אכ"י.

קראתי לספר זה בשם **"שו"ת ברכת עובדיה"** לרמז בו את שמי כי **"שו"ת ברכת עובדיה"** בגימטריא קטנה **ינון עובדיה נ"י**, וזאת ע"פ מה שכתבו בספרים שראוי לרמוז שם המחבר בשם הספר (עיין נודע ביהודה בהקדמתו למהדו"ק).

הנני מביע בזה את תודתי לאשתי רעייתי היקרה **מרת 'מרים ברכה' תח"י** אשר היא לימיני בכל צעד ושעל, ודואגת לי בכל העניינים, בפרט בהוצאת הספר לאור, כדי שאוכל לשבת ולעסוק בתורה בלי שום הפרעה, אשה יראת ה' היא תתהלל.

יה"ר שנזכה לחיות ביחד באהבה ואחוה שלום ורעות עד מאה ועשרים בבריאות איתנא ונהורא מעליא. ונזכה לדורות ישרים מבורכים, ולחנכם על דרך תורתנו הקדושה אמן.

וכן תודתי נתונה לאימי היקרה **מרת 'גילה ברכה' תח"י** שגידלה וחינכה אותנו על דרך התורה, ושלא יחסר לנו כלום. יה"ר שתזכה לאריכות ימים ושנים בבריאות איתנא ונהורא מעליא, דורות ישרים מבורכים. ישלם ה' שכרה ותהי משכורתה שלימה מעם ה' אלוהי ישראל אמן.

ונשאה על גבה את העול הגדול המר והנמהר של פטירת אבי מורי היקר **'הרב יצחק ברכה' זצ"ל** שנלב"ע בדמי חייו בליל שבת קודש פרשת פנחס תש"פ, אחר ייסורים קשים עם המחלה הקשה כחמש שנים בלא לספר לאף אחד מהמשפחה חוץ מהאמא היקרה, כדי שאף אחד לא יצטער חלילה, וקיבלם באהבה והמשיך בלימוד התורה כאילו אין כלום, כמו שהגמ' בברכות (ה' ע"ב) אומרת כל העוסק בתורה ייסורים בדלים מימנו. יה"ר שיהיה מליץ יושר על האמא היקרה, ועל ההורים שלו והאחים והבנים והבנות והחתנים וכלות והנכדים, ועל כל כלל ישראל אמן. (עיקר הוצאת ספר זה בס"ד ליום השנה של האבא זצ"ל לעילוי נשמתו).

וכן תודתי נתונה למר חמי היקר ר' **'יהודה רבני ורעייתו' הי"ו** שדואגים לנו לכל מחסורנו ללא הפסקה כדי שיהיה לנו הכי טוב, ובעיקר השקיעו מזמנם עבור הקלדת ספר זה בעשר אצבעותיהם, וכן הגיסות. ימלא ה' כל משאלות ליבם לטובה, וכל אשר יעשו יצליחו, ויזכו לדורות ישרים מבורכים. ישלם ה' פועלם ותהי משכורתם שלימה מעם ה' אלוהי ישראל אמן.

ובחיתום ברצוני להודות למכון **"אורות הוצאה לאור"** אשר טרחו ועמלו לסדר את הספר בצורה ברורה כזה ראה וקדש. יה"ר שחפץ ה' בידיהם יצלח בכל מעשי ידיהם אמן.

יה"ר שנזכה לראות משיח צדקנו במהרה, וכל הקמים על עם ישראל ועל לומדי התורה לרעה, מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם אכ"י.

בברכת התורה

ינון עובדיה ברכה

ערב ר"ח סיון תשפ"א

הילולת השל"ה הקדוש

שו"ת ברכת עובדיה

א.

ש. מי שלא הניח תפילין עד זמן בין השמשות, מה עליו לעשות?

ת. יניח התפילין, ואף יברך עליהם, ובלבד שלא הגיע צאה"כ. ואם התפלל ערבית מוקדם יניח בלא ברכה.¹

ב.

ש. אדם שלא הניח תפילין עד אחר זמן צאת הכוכבים, האם יש לו תקנה, או שנקרא קרקפתא דלא מנח תפילין?

ת. אם נזכר בצאת הכוכבים שלנו, יכול להניח אך לא יברך, שמא הלכה כר"ת שלפי שיטתו עדיין זה יום. אבל אם עבר צאה"כ של ר"ת משמע שלא יניח, ונקרא קרקפתא דלא מנח תפילין.²

1. ילקו"י (סי' ל' סעיף ו').

2. ילקו"י (סי' ל' הערה ו' מהדורת תשס"ד).

ג.

ש. הישן שנת צהריים, ונמשך בשנתו עד אחר צאה"כ, ורוצה ללמוד תורה, האם צריך לברך ברכות התורה?

ת. מי שהתפלל ערבית **מבע"י** ונרדם על מטתו [שינת קבע] קודם שקרא ק"ש בעונתה, וניעור בחצות לילה משינתו, ורוצה לקרוא ק"ש בעונתה, יברך קודם ברכות התורה, ואח"כ יקרא קריאת שמע, ויכוון בקריאתה גם לצאת בה ידי חובת לימוד תורה. אומנם כדי לצאת ידי חובת כל הדעות ילמד לאחר מכן מעט משנה או גמרא, או פסוקי ברכת כוהנים.³

ד.

ש. אדם שישן בלילה, ובאמצע הלילה התעורר ורוצה ללמוד, האם צריך לברך ברכות התורה?

ת. הישן שינת קבע בלילה על מטתו, וקם משינתו ללמוד תורה בין שהתעורר קודם חצות הלילה, ובין שהתעורר אחר חצות, צריך לברך ברכות התורה קודם לימודו, ואין הבדל בזה בין אם שפשט מלבושיו קודם שישן ובין שישן בבגדיו, כל שישן על מטתו, אפילו ישן זמן מועט נחשבת

שינת קבע, וצריך לברך ברכות התורה.⁴

3. ילקו"י (סי' מ"ז סעיף לא').

4. ילקו"י (סי' מז' סעיף כז').

ה.

ש. כשמברך ברכות התורה בבוקר האם יועיל לעשות תנאי, שאפילו אם ישן אחר צאה"כ ויקום ללמוד, שלא יצטרך לברך ברכות התורה?

ת. לא מועיל תנאי שאם ישן בלילה שלא יחשב לו הפסק, שהרי זה יום אחר.⁵

ו.

ש. מי שהתאחרה שנתו לאחר צאה"כ ולא בירך ברכות התורה, האם בערבית צריך לכוון לצאת י"ח שאומר "אהבת עולם"?

ת. מי שלא התפלל ערבית, ונרדם בתחילת הלילה, וקם אפילו קודם חצות, יש מי שאומר שיכוון לצאת ידי חובת ברכות התורה בברכת אהבת עולם של ערבית, שהיא פוטרת מברכות התורה. ואם לא כיוון לצאת בזה ידי חובת ברכות התורה, מכל מקום לא יברך אח"כ ברכות התורה. ויש אומרים שגם באופן שלא התפלל ערבית יכול לברך ברכות התורה. וכן עיקר לדינא שיכול לברך ברכות התורה אף קודם ערבית.⁶

5. יבי"א (ח"ח סימן ה' בהערה ד"ה ובגדר). ילקו"י (סימן מז' סעיף כז').

6. ילקו"י (סימן מז' סעיף כט').

ז.

ש. אדם ששכח לברך ברכות השחר ונזכר בפסוקי דזמרה, מתי יכול לברך?

ת. כל הברכות יכול לברך בפסוקי דזמרה, ועדיף לברך אחר תפילת שמונה עשרה, אבל ברכת "אלוקי נשמה" יברך בין ישתבח ליוצר, כדי שלא יפסידה כשמברך "מחיה המתים".⁷

ח.

ש. חוט התפילין שנקרע לרוחב ונשאר קצת, האם התפילין כשרות?

ת. אם נצטרם קצת מרוחב הרצועה של התפילין, ונשאר ברוחב שיעור כשעורה (סנטימטר אחד), יש להכשיר תפילין אלה, ואין צריך להחליף את הרצועה, שהיא עדיין בכשרותה.⁸

7. ילקו"י (סי' מו' סעיף כב').

8. ילקו"י (סי' לג' סעיף יח').

ט.

ש. האם נשים צריכות לומר "קריאת שמע שעל המיטה", ואם יברכו "ברכת המפיל" בשם ומלכות?

ת. קיבלתי מכתב ממרן הרב "יצחק יוסף" שליט"א בעניין⁹, וז"ל: עיין בספר ילקו"י אוצר דינים לאשה ולבת¹⁰ דמבואר שהנשים חייבות בק"ש שעל המיטה, עם ברכת המפיל בשם ומלכות. ובהערה ביארנו, שנודע כי עניין ק"ש שעל המיטה הוא משום שמירה, אם כן גם הנשים חייבות בק"ש שעל המיטה, ולא שייך לומר דחשיב מצוות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות, דאף שברכת המפיל היא רק בלילה, הטעם הוא משום שאז הוא זמן השינה, ודמי למש"כ הטורי אבן¹¹ דלא מקרי מצות עשה שהזמן גרמא, אלא במצווה שאינה נוהגת בכל זמן מצד עצם המצווה, אבל ביכורים שמחנוכה ואילך אינו זמן הבאה, מפני שאינם מצויים על פני השדה, ואילו היו מצויים, היו בני הבאת ביכורים, לא חשיב מצוה שהזמן גרמא, ואע"פ שהמג"א¹² כתב שנהגו הנשים שלא לברך, אך האליה רבא חולק על המג"א ומחייב את הנשים, וכ"כ בפרי מגדים¹³, וכ"כ בכף החיים¹⁴ בשם כמה פוסקים, וכן פסק בחזון עובדיה¹⁵, שגם הנשים חייבות בק"ש שעל המיטה ובברכת המפיל, וע"ש שהביא עוד כמה אחרונים דס"ל כן.

9. (ביום יט' בסיון תש"פ). (המכתב מובא בסוף הספר)

10. (פרק יג' סעיף ג').

11. (מגילה כ').

12. (סי' רלט').

13. (א"א סק"ב).

14. (אות ג').

15. (הלכות ברכות עמ' תקיב).

י.

ש. אדם שכח להניח תפילין ביום שישי, ונזכר בשקיעה (אחרי כניסת שבת) לפני צאה"כ, מה עליו לעשות?

ת. כל שלא הגיע זמן צאה"כ יניח בלא ברכה.¹⁶

יא.

ש. אדם שיש לו פלאפון [שמקפיד עליו] ושכח אותו על הכרית, האם מותר לקחת את הכרית עם הפלאפון למקום אחר?

ת. טלטול מן הצד [ע"י הכרית], שזה לצורך דבר המותר [לישון בשבת] מותר, ולכן יגענו את הכרית שיפול הפלאפון¹⁷

וכן מותר לו לקחת את הכרית למקום אחר [שהפלאפון עליה], ובפרט שצריך את המקום, שהרי לא יעזור שינער [על המיטה] שהרי צריך להשתמש במקום הזה.¹⁸

16. עפ"ד מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל שהובא בילקו"י (בסימן רסא ס' ה). וספר כי בו שבת (ח"א עמ' קע').

17. (שו"ע סי' שט ס"ד, משנ"ב (סי' שח סק"י). חזו"ע שבת ח"ג עמוד קלג ובהערה ב).

18. (שו"ע סימן שי' סעיף ח).

יב.

ש. פלאפון שמצלצל כשעון מעורר ומפריע בשבת, האם מותר לטלטלו למקום אחר שלא יפריע?

ת. ע"י נתינת דבר היתר על כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו אגב ההיתר, שזה שרינן, מלבד במוקצה מחמת גופו.¹⁹

ואם הוא מצלצל ומפריע לו בשבת, אין לטלטלו [הכוונה ביד] כי ההפרעה בשמיעת הצלצול אינה נחשבת לצורך גופו ומקומו, ולכן יכול להניח עליו שמיכה או כרית כדי שלא ישמע הצלצול.²⁰

יג.

ש. האם שייך לומר על הפלאפון דין "כלי שמלאכתו להיתר", בגלל שיש בו שעון מעורר (שהוא היתר)?

ת. שאלתי למרן הראשון לציון הרב "יצחק יוסף"²¹ שליט"א ואמר לי: שעפ"ד הרשב"א²², והפרי מגדים²³, וביאור הלכה²⁴ והמשנ"ב²⁵ שכותב לגבי קדירה שרוב תשמישה לאיסור [לבשל בה], ומיעוט להיתר [לשמור בה אוכל]. הולכים אחר רוב תשמישו של הכלי, ורק בקדירה (שזה דרך תשמישה) כשיש קצת אוכל זה מתיר לטלטלה. אבל בפלאפון הולכים אחר רוב תשמישו שהוא לאיסור, ואפילו שיש בו שעון מעורר שזה היתר, דינו "ככלי שמלאכתו לאיסור".²⁶

19. ילקו"י (סי' שח ס' קט באופן ו').

20. שו"ת הרשל"צ (ח"א סי' כח).

21. (שנת תשע"ח).

22. (שבת קכג ע"א בד"ה הא דתנן).

23. (בא"א סק"ט).

24. (סימן שח' סעיף ג').

25. (שם סק"ד, וסק"י).

26. חזו"ע (שבת ח"ג עמ' נג). וכע"ז יש במשנ"ב (בסימן שיג סעיף ט') עפ"ד המג"א (בסק"ד).

יד.

ש. האם מותר לעשות בפלאפון מנגינה לשעון מעורר בשבת?

ת. זוג המקשקש לשעות עשוי ע"י משקולות, מותר לעורכו ולהכינו מבעו"י, כדי שילך ויקשקש כל השבת.²⁷ ומדובר על שעון.²⁸ דלא חישינן כשישמעו קולו יחשדהו שהעריכו בשבת, דהכל יודעים שדרכו להעריכו מאתמול.²⁹

ולא שייך בזה זילותא דשבת כיוון שרק נועד להעיר את הישן.³⁰

טו.

ש. אם שכחו לכבות את נורת החשמל בער"ש, ואין שם חולה או קטן, באיזה אופנים אפשר לומר לגוי שיכבה?

ת. מי שקשה לו להירדם כשאור החשמל דלוק, מותר לומר לנוכרי "קשה לי שון כאשר יש אור בחדר", והוא יבין מאליו לכבות החשמל. שכל שהדבר אינו בלשון ציווי אלא ברמז וכמספר הדבר, אין בזה משום אמירה לגוי שבות. וכ"ש שיש להקל כשיש חולה או יולדת בבית.³¹

27. שו"ע (בסימן שלח' סעיף ג').

28. משנ"ב (בס"ק יג').

29. (ס"ק יד').

30. חזו"ע (שבת ח"ה עמ' רסא). ילקו"י (סימן שלח).

31. שו"ע (סימן רעו ס"ד). חיי אדם (כלל סב סעיף ב). פמ"ג (בא"א אות לא). כה"ח (ס"ק קנ'). (ספר כי בו שבת ח"ב סימן שז סעיף מ' עמ' שטו). חזו"ע (שבת ח"ג עמודים תלז' ותלט'. וח"ו עמ' קלג). הליכו"ע (ח"ד עמ' קלז). ילקו"י (סימן רעו ס"ה).

טז.

ש. האם יש הבדל בין נורות חשמל של חוט להט, לנורות של לדים באיסור ההדלקה בשבת?

ת. אמר מרן הראשון לציון הרב יצחק יוסף שליט"א³² מנורת לד אין בה חוט להט, יש בה רק איסור דרבנן של חיבור הזרם החשמלי. אבל נורת פלורסנט שיש בפנים חוט להט, שנדלק שניה אחת באש, זה איסור דאורייתא.³³

יז.

ש. אדם שאוכל עוף עם רוטב ביד, האם צריך ליטול ידיו מדין דבר שטיבולו במשקה?

ת. האוכל בידו כזית בשר או עוף שיש עליהם רטיבות מים (תופח ע"מ להתפיח) שלא בתוך הסעודה, צריך ליטול ידיו כדין טיבולו במשקה.³⁴

32. (בשיעור השבועי בלוי' מוצש"ק פר' קרח תשע"ח). והובא בספר השיעור השבועי (ח"ד עמ' שסב).

33. ילקו"י יו"ט (מהדורת תשע"ט סימן תקידלב בהערה ה').

34. ילקו"י (סימן קנח סעיף יג).

יח.

ש. האם מותר בשבת לאסוף כוסות חד"פ שנשארו בשולחן (שאל"כ יזרקו לאשפה עם הנילון), לצורך ימי השבוע, מדין מכין משבת לחול?

ת. כל איסור הכנה משבת לחול, הוא דווקא כשעושה כן כדי להרוויח זמן ההכנה, אבל דבר שאם לא יעשנו בשבת יופסד הדבר, נראה שלא גזרו חז"ל על זה.³⁵

ובנ"ד מדובר שאוספים את המפה עם כל מה שנשאר, ואם לא יוציאו את הכוסות החד"פ הם יזרקו לאשפה. עפ"ז יהיה מותר לקחת אותם, אפילו שזה לחול, ועוד שיכול להשתמש בהם גם בשבת.

יט.

ש. איך מותר להכין תה בשבת? ומי ששם התמצית בכוס ועירה עליה מכלי ראשון אם אפשר לשותותו?

ת. הרוצה להכין תה בשבת, ישפוך תחילה מים חמים לתוך הכוס, ואח"כ יתן את מי התמצית על המים שבכוס. ולכתחילה טוב ונכון שלא ליתן את מי התמצית לתוך כוס ריקן, ולערוות עליהם מים רותחים מכלי ראשון, יש לחוש בזה משום איסור בישול בשבת. שמי התמצית הצוננים שהם מועטים מתבשלים במים הבאים עליהם מכלי ראשון.³⁶

35. חזו"ע (שבת ד' עמ' זך ד"ה ועינא).

36. ילקו"י (סי' שיח בדין עשיית תה בשבת סעיף מג).

כ.

ש. האם מותר להכין חביתה במחבת בשרי נקי, ולאכול אותה עם גבינה?

ת. מותר שדינו נ"ט בר נ"ט שאפשר אפילו לעשותו לכתחילה. דהיינו שמותר לבשל אורז בקדרה בת יומה של בשר, ויאכל האורז אם לבן או חמאה, שהבשר נותן טעם לסיר, והסיר נותן טעם לאורז, וכיוון שזה טעם קלוש זה מותר.³⁷

וה"ה לנ"ד שיהיה מותר לכתחילה לבשל חביתה במחבת בשרי נקי, ולאכול אותה עם גבינה.

כא.

ש. טוסטר חלבי שעשו בו טוסט בשר, האם אפשר להכשיר אותו?

ת. אם יש טוסטר בשרי ורוצים לחמם בו גבינה וכד' צריך להכשירו ע"י ליבון. ועדיף לייחד טוסטר לחלבי וטוסטר לבשרי. ויש מקילים להשתמש בטוסטר ע"י שיעטוף בנייר כסף את הלחם שבתוכו הבשר או הגבינה, באופן שאין הלחם נוגע בטוסטר. וכל זה באופן שמנקים את הטוסטר היטב משיירי המאכל, וכן שהנייר כסף לא יקרע בזמן החימום. ובכל אופן נכון להחמיר בזה.³⁸

37. הליכ"ע (ח"ז עמ' עד). ילקו"י (יו"ד סימן צב' עד צח' עוד מהלכות בשר וחלב סעיף ו')

38. ילקו"י (סי' פט סעיף עח').

כב.

ש. בשבע ברכות שצריך פנים חדשות האם כל העשרה צריכים להיות כפנים חדשות?

ת. המנהג בארץ ישראל לברך שבע ברכות בסעודה שעושים בבית החתן במשך כל שבעת ימי המשתה, כשיש לפחות שניים מהם פנים חדשות, וכדעת הרמב"ם, וכמו שהעיד בנו רבינו אברהם בשם הרמב"ם בתשובה. (ושלא כמו מי שרצה לומר שדעת הרמב"ם שכל העשרה יהיו פנים חדשות, דליתא).³⁹

כג.

ש. ספר שכתוב בצדו מילים, האם מותר לפתוח ולסגור אותו בשבת?

ת. ספר שכתוב עליו בראשי חודי הדפים שלו, וכאשר פותחים את הספר ומפרידים את דפיו, אין האותיות ניכרות, וכאשר סוגרים את הספר חוזרות האותיות וניכרות. מותר לפתוח ולסגור ספר זה בשבת. וכן פשט המנהג להקל בזה. ואין לחוש בזה לא משום מוחק כשפותח את הספר, ולא משום כותב כשסוגר את הספר. וזה דומה לדלת שנפתחת ונסגרת תמיד שאין בה משום בנין וסתירה⁴⁰. ומ"מ לכתחילה אין לרשום או להחתים חותמות על חודי הדפים. [כדי לחוש לפוסקים המחמירים לפתוח ולסגור כזה ספר בשבת משום כותב ומוחק].⁴¹

39. ילקו"י (בחופה וקידושין עמ' שא פרק יז' סעיף ו').

40. חזו"ע (שבת ח"ה עמ' קנט). הליכו"ע (ח"ד עמ' ערה). לוית חן (סימן ש"מ אות קכ). יבי"א (ח"ח סימן ט"ז אות י"א).

41. ילקו"י (סי' שמ סעיף ח).

כד.

ש. אדם שבירך על בשמים, מתי יכול לחזור ולברך?

ת. מצווה לברך על ריח טוב של מיני בשמים ביום הכיפורים כדי להשלים מאה ברכות, ויכול לברך עליהם כמה פעמים ביום לאחר שהיה היסח הדעת.⁴²

כה.

ש. אדם ששכח מוקצה בכיס התפור לבגד (כמו במכנסים), או בכיס המחובר לבגד (כמו בחולצה) אם יש הבדל לגבי דין בסיס לדבר האסור?

ת. מי ששכח ארנק שיש בו מעות בתוך כיסו "התפור" בחליפתו או במכנסיו, אף שלא נעשה בסיס שהרי לא הניח בכוונה אלא שכח ונזכר בשבת, כשהוא בביתו או בחצרו או במקום שיש בו עירוב מותר לו לטלטל א"ז.⁴³

ואם הכיס עשוי מגוף הבגד (כמו כיס של חולצה), נעשה כל הבגד בסיס לכסף ואסור הבגד בטלטול, ואפילו שמסיר את הכסף משם, כשהניח אותם שם בכוונה, וגם ע"ד שיהיו שם בבין השמשות, אז הבגד אסור. אבל אם רק שכח את הכסף בכיס כשמסירו הבגד יהיה מותר בטלטול.⁴⁴

42. חזו"ע (ימים נוראים עמ' רפג).

43. חזו"ע (שבת ח"ג עמ' קלו). רמ"א (בסימן שי' סעיף ז').

44. אור לציון (פ"כו סי' יב).

כו.

ש. האם מותר להישען על רכב בשבת, שיכול להתנדנד?

ת. רכב קטן שבעת שנשענים עליו הוא מתנענע ע"י קפיצי הרכב, לא חשיב כטלטול מוקצה, דסוף סוף הגלגלים נשארים עומדים על מכונם.⁴⁵

כז.

ש. האם מותר לשחק בשבת בקלפים למיניהם, ולמי מותר?

ת. יש איסור לשחק בדומינו, דמקה, שחמט, קלפים וכד'. ולנשים יש להעלים עין שלא ישתעממו, והקטנים ג"כ אפשר להרשות להם לשחק בדבר שלא מדליק אור ומשמיע רעש בשבת.⁴⁶

צעצועים שמשחקים בהם התינוקות מותר ליתנם לתינוקות בשבת, אע"פ שמשמיעים קול, שאין איסור בהשמעת קול אלא קול של שיר.⁴⁷

כח.

ש. האם מותר לשחק דמקה ושש-בש בשבת?

ת. אסור לשחק בשחמט, ושש-בש, ודמקה וכד'. בין בשבת ובין בחול משום מוקצה, ומשום מושב ליציים.⁴⁸

45. ילקו"י (סי שח סעיף יב).

46. חזו"ע שבת (ח"ג עמ' קא). שו"ת מקור נאמן (סי' תיד).

47. חזו"ע (שבת ח"ה עמ' רנט).

48. חזו"ע שבת (ח"ג עמ' לב).

כט.

ש. האם אפשר לקרא עיתונים "חרדים" בשבת?

ת. עיתונים חרדים, שאם אין שם פרסומות, ויש שם רק פוליטיקה על ענייני המדינה, וחדשות על מלחמות, ואסונות וכד', אינם בכלל שטרי הדיוטות, ומותר לקרא בהם בשבת.⁴⁹ וכל זה דווקא במלחמות שעתידות להיות ח"ו, אבל במלחמות שעברו אסור לקרא בשבת.⁵⁰

ל.

ש. אם בשבת אפשר להשתמש בעיפרון או בעט, כאצבע לקריאה בספר תורה?

ת. לגבי עט כתיבה שדינו ככלי שמלאכתו לאיסור שמותר בטלטול לצורך גופו או מקומו. וכן עיפרון, שתשמישו זה לאיסור, דינו ככלי שמלאכתו לאיסור.⁵¹ ולגבי הצבעה בס"ת, אם קשה לו לקרא בלא הצבעה, זה נחשב כצורך גופו, ולכן יהיה מותר לו להשתמש בעט או בעיפרון להצבעה בס"ת בשבת.

49. חזו"ע שבת (ח"ג עמ' לב).

50. חזו"ע (עמוד לא'. וח"ו ע"מ ע' בהערה).

51. כי בו שבת (ח"ב עמ' תיז ס' קעח).

לא.

ש. אדם שמכין תה בשבת, אחר ששם המים החמים בכוס, ונותן עליהם את התמצית, אם יש בזה בעיה של צביעה?

ת. אין לחוש בזה לאיסור צובע בצביעת המים, שכשם דקי"ל שאין צביעה באוכלין, כך אין צביעה במשקין. וה"ה שמותר ליתן קפה לתוך מים חמים, אע"פ שהמים נצבעים ע"י כך. ויש שנזהרים ליתן תחילה ממי התמצית לכלי ריקן, ומערים עליו מים חמים מכלי שני, כדי לחוש לאומרים דיש צביעה במשקין, ואין זו אלא חומרה ומדת חסידות, ותבוא עליו ברכת טוב, אך מן הדין כשם שאין צביעה באוכלין כך אין צביעה במשקין.⁵²

לב.

ש. האם מותר לעשות טיול בשבת לצורך בריאות?

ת. מותר לטייל בשבת אף אם כוונתו לשם בריאות, ולכן מותר לטייל גם אחרי האכילה, אך צריך להיזהר שלא יצא מחוץ לעיר אלפיים אמה, וכן יזהר שלא יטלטל בעת הטיול איזה חפץ ברה"ר במקום שאין עירוב, וגם במקום שיש עירוב ראוי להחמיר בזה. ולא ירבה בטיול בשבת, כי לא ניתנו שבתות וימים טובים לישראל אלא לעסוק בתורה.⁵³

⁵². ילקו"י (סימן שיח בדין עשיית תה בשבת סעיף מג').

⁵³. ילקו"י (סי' שא סעיף ה').

לג.

ש. האם מותר לעשות מסז' בשבת?

ת. אסור לסוך את הגוף בשמן ולמשמש בכוח לרפואה. ולפיכך אסור לעשות מסז' בשבת למי שממשמש בכוח ומתכוון להזיע, אך מותר לעשות כן בנחת. והבריא מותר לסוך גופו בשמן וכן מותר לסוך התינוק. ומי שנתפס גבו או צווארו וחש כאבים עד שנחלש גופו, מותר לעשות לו מסז' אפילו בכוח, כיון שדינו כחולה שאין בו סכנה.⁵⁴

לד.

ש. האם מותר לסדר את בית המדרש בליל שבת לכבוד שבת בבוקר?

ת. כתבי קודש ואוכלים מותר לטלטלם אפילו שלא לצורך כלל.⁵⁵ וכמו שמותר לסדר את השולחן בליל שבת לכבוד שבת בבוקר, ה"ה שיהיה אפשר לסדר את בית המדרש בליל שבת לכבוד שבת בבוקר. ועוד שהכל זה כלי שמלאכתו להיתר, כגון סטנדרים, ספסלים, כיסאות וכד', שמותר לטלטל אותם ע"מ שיהיה לו צורך בהם במשך השבת.⁵⁶

⁵⁴. ילקו"י (סי' שכז סעיף ה').

⁵⁵. שו"ע (סי' שח סעיף ד').

⁵⁶. משנ"ב (סי' שח סק"כא).

לה.

ש. הנהגים להוציא את הציציות בחוץ, האם עדיף להפריד את החוטים שבצדדים כדי שיהיה ד' כנפות או שאין לחוש לזה?

ת. אמר לי מור אבי היקר הרב "יצחק ברכה" זצ"ל - ע"פ מה שכתב הילקו"י⁵⁷ שאחר הברכה להתעטף בציצית, יתעטף בטלית על ראשו, כשארבע כנפות הטלית יורדות כנגד פניו, שתים לצד לימין ושתים לצד שמאל וכו', ויניח שתי ציציות לפני ושתים לאחוריו כדי שיהיה מסובב במצוות.

עפ"ז מי שנוהג להוציא ציציות ומניח בצד ימין שתי ציציות ביחד וכן בצד שמאל, לכאורה הוא לא מוקף במצוות, שזה לא נחשב שהציציות בארבע רוחותיו, ולכן נראה שעדיף.

לו.

ש. כף שמשתמשים בה לבשר רותח, האם מותר להפוך בה חביתה, [כשהיא נקיה] ואח"כ לאכול החביתה עם חלבי?

ת. מותר לכתחילה לבשל מאכל שאינו לא בשרי ולא חלבי (פרווה), בקדרה בשרית נקיה אף שהיא בת יומא, ויאכלו בתבשיל זה מאכלי חלב, שהעיקר לדינא כדעת הבית יוסף בבדק הבית שמותר לגרום אף לכתחילה לנ"ט בר נ"ט. ועפ"ז אמר לי מור אבי זצ"ל שה"ה בנ"ד - אדם שלקח כף בשרית נקיה, וערבב או הפך בה דבר פרווה, ואוכל עם המאכל הפרוה דבר חלבי, שייך כאן נ"ט בר נ"ט, שהרי הבשר נתן טעם בכף, והכף נתן טעם בתבשיל

57. הלכות ציצית (סי' ח' סעיף כו).

הפרווה. ועכשיו שרוצה לאכול התבשיל (הפרווה) עם חלב, מותר. כיון שזה טעם קלוש.⁵⁸

מעיקר הדין מותר לחתוך לחם בסכין בשרי, באופן שמקנחים את השומן שעל פני הסכין, כדי לאכול לחם זה עם חלב. וכן להיפך.⁵⁹

לז.

ש. כשעושים סעודת שבע ברכות, מתי יש לברך את כל השבעה ברכות?

ת. אין מברכים שבע ברכות, אלא כשיש ג' תנאים:

א. סעודה שעושים בבית החתן עצמו.

ב. כשיש שם עשרה אנשים.

ג. ושתי פנים חדשות.

אבל שלא בבית חתנים (היינו שלא בבית של החתן) אין לברך אלא ברכת "אשר ברא".

ולגבי שבת חתן, שבת נחשבת כפנים חדשות, ולכן מברכים שבע ברכות בשבת, כשיש עשרה, ושנערך בבית החתן (ולא בבית הוריו).⁶⁰

58. ילקו"י (ביו"ד סי' צה סעיף כב).

59. ילקו"י (איסור והיתר כ"ג ע"מ תנה' סו"ס פט' סעיף סט').

60. ילקו"י (חופה וקדושין עמ' שא' פרק יז סעיף ו').

לח.

ש. כשמברכים רק ב' ברכות בשבע ברכות, איזה ברכה מקדימים "הגפן" או "אשר ברא"?

ת. כשעורכים סעודה לכבוד החתן שלא בבית החתן, מיד כשגמר המברך את ברכת המזון, מברך תחילה "בורא פרי הגפן" ואח"כ ברכת "אשר ברא" וטועם.⁶¹

לט.

ש. מי שהיה רק בריקודים של חתונה (ולא השתתף בחופה) ולא טעם כלום, האם מצטרף כפנים חדשות לשבע ברכות?

ת. אם היו האוכלים בסעודה אלה שלא שמעו ברכות הנישואין בחופה, מברכים בשבילם אחר ברכת המזון שבע ברכות כדרך שמברכים בשעת הנישואין.

ויש אומרים שאפילו היו בשעת החופה ושמעו הברכות, אם לא אכלו שם עד עתה מיקרי פנים חדשות ומברכים בשבילם שבע ברכות אחר ברכת המזון. וכן פשט המנהג.

וכן אפילו אם אכלו בסעודה הראשונה שבחתונה, אם לא היו בשעת החופה, ולא שמעו את הברכות, מברכים בשבילם שבע ברכות, דפנים חדשות מיקרו.⁶²

61. ילקו"י חופה וקידושין (עמ' שז' פרק יז סעיף ט').

62. ילקו"י חופה וקידושין (עמ' שכ' פרק יז סעיף כו).

נ.

ש. אדם שלא ראה את חברו יותר מי"ב חודש ושמח בראייתו, שמברך עליו 'מחייה המתים', האם רשאי להוסיף גם ברכת 'שהחיינו'?

ת. אם לא ראה את חברו החביב עליו מאוד, למשך יב' חודש, ושמח בראייתו, ולא היה לו עמו קשר במכתבים או בטלפון, וגם לא שמע מאנשים אחרים שהשלום לו, צריך לברך עליו בשם ומלכות בא"ה אמ"ה 'מחייה המתים', (ואם יש חשש שקרובו יצטער כשישמע שמברכים עליו ברכת 'מחייה המתים', יברך ברכה זו בלחש לעצמו). אבל אם היה לו קשר מכתבים וכד', לא יברך אלא ברכת 'שהחיינו' בשם ומלכות בלבד.⁶³

ולגבי אם שייך להוסיף ברכת 'שהחיינו' לברכת 'מחייה המתים'. כיון שברכת 'מחייה המתים' כוללת את ברכת 'שהחיינו', לכן לא מברכים. וכע"ז מצינו (בברכות נט:): לגבי מי שמת אביו וקיבל ירושה, כשהוא לבד מברך 'שהחיינו', ואם יש לו אחים מברך 'הטוב והמטיב', ולא מוסיף לברך 'שהחיינו', כיון שברכת 'שהחיינו' כלולה בברכת 'הטוב והמטיב'.⁶⁴

63. ילקו"י ברכות (עמ' תרה ס"י רכג סעיף כא).

64. כך ענה לי הגאון הרב "ראובן נאים" שליט"א. וכן שמעתי מהרב 'מרדכי אליהו' זצ"ל בדרשה, (בכנס לרגל הוצאת ספר 'אור לציון' ח"א), שברכת 'שהחיינו' כוללת את ברכת 'הטוב והמטיב'.

חא.

ש. ציבור שקיבלו שבת, אם מותר לומר למי שעדיין לא קיבל שבת לעשות מלאכה דאורייתא?

ת. י"א שמי שקבל עליו שבת קודם שחשכה מותר לומר לישראל חברו לעשות לו מלאכה.⁶⁵ ומותר להנות מאותה מלאכה בשבת. וכ"ש במוצ"ש, מי שמאחר להתפלל במוצ"ש, או שממשיך סעודתו בלילה, מותר לומר לחבירו ישראל שכבר התפלל והבדיל, לעשות לו מלאכה להדליק לו נרות ולבשל לו, ומותר ליהנות ולאכול ממלאכתו.⁶⁶

ואם רוב הקהל קיבלו עליהם שבת מבעוד יום המיעוט נמשך אחריהם בעל כורחם.⁶⁷

ומקום שיש בו כמה בתי כנסיות, אין בית הכנסת אחד נמשך אחר האחר, אפילו שהם רוב אנשי אותו מקום, ורשאי לעשות מלאכה לפני שקיבל עליו שבת. ולכן מי שלא קיבל שבת וביקשו ממנו לעשות מלאכה, לפ"ז יוכל לעשות להם המלאכה אפילו שהם קיבלו שבת.⁶⁸

65. שו"ע (בסו"ס רסג ס' יז).

66. רמ"א.

67. מרן (בסעיף יב').

68. חזו"ע שבת (ח"א עמ' רצה).

מב.

ש. סבון שמחזיק ריחו לזמן רב, האם מותר להתרחץ בו ביו"ט או שיש לחוש למוליד?

ת. אין איסור הולדת ריח בבשר האדם, הואיל ואין הריח מתקיים על הבשר, שזיעת האדם מעבירתו, ואפילו בשערו אין איסור בזה.⁶⁹ והרוחץ ידיו במים שיש להם ריח טוב, מותר לו לנגב ידיו במגבת מפני שאינו מתכוון להוליד ריח במגבת.⁷⁰

מג.

ש. אם יש לחם מערב שבת במכשיר של חיתוך לחם, האם מותר להוציאו בשבת?

ת. יש לזה דין מוקצה מחמת חסרון כיס, שהרי לא משתמשים בזה לשום שימוש חוץ מלחתוך לחם. לכן יהיה אפשר לפתוח א"ז עם המרפק או בשאר גופו חוץ מידי, והווי טלטול בגופו. או ע"י מזלג וכן שאר כלי היתר, או אפילו כלי שמלאכתו לאיסור כגון פטיש, שה"ז טלטול מן הצד שהתירו לצורך דבר המותר, לאכול את הלחם בשבת שמותר.⁷¹

ולכאורה זה דומה לרכב שמותר לשבת עליו אפילו שקופץ ע"י הקפיצים כיוון שלא מזיזו ממקומו.⁷² ה"ה כאן שרק פותח את הדלת של המכשיר.

וכן בדלת של מייבש בשביל להוציא בגדים שצריך לשבת זה יהיה מותר.⁷³

69. יבי"א (ח"ו ס' לו אות ח'). ובחלק י' ס' נה' חאו"ח ח"ב אות כז'). יחו"ד (ח"א ס' לא). חזו"ע (שבת ח"ו עמ' צב, ועמ' צד סוף הערה י'). וביו"ט עמ' מג). הליכ"ע (ח"ד עמ' ריג). ילקו"י (שבת כ"ג ס' שכב ס"א).

70. הליכ"ע (ח"ד עמ' ריד).

71. כך אמר לי ראש כולל חשוב הרב 'יונתן אהרונוב' שליט"א. ועיין בשו"ע (בסי' שט ס"ד, ובסי' שי ס"ח, ובסי' שיא ס"ח). חזו"ע (ח"ג עמ' קלג).

72. ילקו"י (בסי' שח' ס' יב').

73. ואמרתי א"ז לפני הגאון הרב 'ראובן נאים' שליט"א והסכים איתי.

מד.

ש. מי שישם בטעות תבשיל שרובו רוטב על הפלטה והגיע לחום שהיד סולדת בו, האם מותר לאכול תבשיל זה?

ת. אמר מרן הראשון לציון הרב "יצחק יוסף" שליט"א⁷⁴ שאם הניחו תבשיל שרובו רוטב על הפלטה והתחמם מותר לאכול מהתבשיל הזה כיון שזה תלוי במחלוקת הפוסקים, שלפי מרן אסור להניח תבשיל שרובו רוטב, ולפי הרמב"ם והרמ"א מותר, לכן ספק דרבנן לקולא, ויהיה מותר לאכול תבשיל זה אפילו שהוא חם.

מה.

ש. האם מותר להוציא בגדים מהמייבש בשבת לצורך שבת?

ת. בגדים שהניחו אותם במכונת יבוש מבעוד יום, דעת מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל להקל בזה להוציאם בשבת, ואין חילוק בין אם שכחם במכונה או שהניחם שם במתכוון. ולא כמ"ש בספר טלטולי שבת⁷⁵, בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל לחלק בזה.⁷⁶

⁷⁴. (בלווין במוצאי שבת פרשת שלח לך תשע"ה). ילקו"י (שבת כ"ג ס' שיח בהנאה ממעשה שבת ס' נח').

⁷⁵. (עמ' ט').

⁷⁶. ילקו"י (סי' שח ס' ד' בכלי שמלאכתו להיתר הערה ו') כתב שכן דעת מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל.

מו.

ש. אם קפץ החשמל בבית בשבת, האם יהיה מותר לאחר שהחזירו את החשמל לאכול את התבשיל?

ת. במקרה שמותר לומר או לרמוז לגוי להדליק את אור החשמל, דהיינו שזה נורות לדים שזה איסור דרבנן, וגם בשינוי, או לצורך קטנים, או במקרה שיש לו קצת אור וצריך יותר אור, שמותר לרמוז לגוי להוסיף אור וכד', ורומז לגוי שלא בדרך ציווי שקשה להישאר בחושך, והבין את הרמז והדליק את הכפתור הראשי, ועיי"כ נדלקה הפלטה של שבת והתחמם התבשיל שעליה, מותר ליהנות מהתבשיל כי אין הגוי חושב בשעת הדלקתו על מה שיש במטבח אלא על התאורה, ודומה לפסיק רישא ע"י גוי שהוא מותר.⁷⁷

מז.

ש. קופסא של גלידה חלבית קרה, אחר שהוריקו את הגלידה האם מותר להניח בה בשר לשמירה או לחימום במיקרו?

ת. אפשר להניח את הבשר בתוך קופסא של גלידה.⁷⁸

⁷⁷. חזו"ע שבת (ח"ג עמ' תמה ד"ה אם נותק).

⁷⁸. כך משמע מהבי"א (ח"ט חיו"ד ס' ה'). כך מציינים בספר הלכה היומית (ביט' אייר תשע"ג).

מח.

ש. תנור בשרי שאפו בו חלבי, האם האוכל מותר, ואיך מכשירים התנור?

ת. אם הניחו את התבשיל החלבי במגש מיוחד למאכלי חלב ועבר זמן מעט לעת (והתנור נקי מחתיכות בשר) והסיקו את התנור לפני האפייה כחצי שעה או שליש שעה באופן שאם נשארה איזה זיעה בדופני התנור נישרף כליל ע"י ההיסק. מה שאפו בתנור בכה"ג יהיה מותר באכילה.⁷⁹ וכדי להכשיר את התנור יש לנקותו היטב מבפנים מכל הדפנות, ולהסיק היטב שעה או יותר.⁸⁰

מט.

ש. איך עושים הכשרה לשיש?

ת. ע"י עירווי מים רותחים מכלי ראשון.⁸¹

79. ילקו"י (יו"ד סי' פט סעיף פח).

80. חזו"ע פסח (עמ' קלב).

81. חזו"ע (פסח עמ' קס).

נ.

ש. האם בחורים בישיבות צריכים להדליק נרות שבת עם ברכה, ואם נכנס אור מהפרוודור, האם גם צריכים לברך?

ת. בחורים פנויים שאין להם אשה, שנמצאים בישיבות, ויש להם חדר נפרד שכל אחד יש בו שניים או שלשה בחורים, אף על פי שמדליקים מטעם הישיבה בחדר האוכל, חובה על הבחורים שיש להם חדר מיוחד, להדליק נרות שבת בברכה, ואחד מן הבחורים (הנמצאים בחדר) יברך וידליק, ויכין לפטור את חבריו, וכן הם יתכוונו לצאת ידי חובתם, וידליקו בברכה בתורנות אחד אחד בכל ערב שבת.⁸² וצריך להדליק נר גדול שישאר דלוק כשיחזרו לחדרם. ואם יש חשש דליקה ידליקו בחדרם את אור החשמל ויברכו עליו.⁸³ ואמר מרן הראשון לציון הרב "יצחק יוסף" שליט"א:⁸⁴ שאפילו שיש אור בחדר צריך להדליק נרות שבת כמו שבבית מדליקים. כך גם בחורי ישיבות שנכנס להם אור לחדרם צריכים להדליק נרות בברכה. וכשמדליקים ע"י אור החשמל, צריך לכבות את האור שדלוק בבית. כדי שיהיה ניכר שמדליק את אור החשמל לכבוד שבת. שאל"כ מה שונה אור זה שמברכים עליו מהאור שכבר דלוק.⁸⁵ [בשונה שכשמדליקים נרות שבת לכבוד שבת לא צריך לכבות את אור החשמל שדלוק בבית. וגם מרן רבינו 'עובדיה יוסף' שליט"א בביתו אף פעם לא הורא לרבנית ולאנשי ביתו לכבות את אור החשמל כשמדליקים נרות שבת].⁸⁶

82. חזו"ע (שבת ח"א עמ' רב).

83. חזו"ע (ח"א עמ' רטו ד"ה מה שנוהגים).

84. (בשיעור השבועי בלוויין בשנת תשע"ט).

85. יש לי דף שכתב אברך בנושא והציג אותו לפני מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א וחתם עליו שמסכים לכל האמור.

86. עיין בילקו"י (בסימן רסג שהרחיב בנושא). וגם העיד כך מרן הראשון לציון הרב "יצחק יוסף" שליט"א בשיעורים בהלכות הדלקת נרות שבת. וכן שלח לי מכתב על זה באריכות, כח' אב תשפ' (המכתב מובא בסוף הספר).

נא.

ש. יולדת שצריכה לנסוע לבית חולים בשבת, האם עדיף לחכות לאמבולנס או שמי שנמצא ייקח אותה?

ת. שמעתי מהגאון הרב יגאל כהן שליט"א שאמר: שעדיף להזמין אמבולנס ליקח את היולדת, כיון שיש שם רופא שמטפל ביולדת והרבה דברים שיכולים לעזור לה, וגם לגבי חזרה יותר קל.
י"א שכיון שנהגי האמבולנס עושים עוד חילולי שבת כותבים וכד' עדיף שייקח אותה רכב פרטי.⁸⁷

נב.

ש. האם מותר לנתק את השפופרת אחרי שדיברו עם האמבולנס?

ת. שמעתי מהגאון הרב יגאל כהן שליט"א שאמר: שאפשר לנתק את השפופרת ועדיף בשינוי, כיון שפעמים מד"א צריכים לחזור לשאול כמה שאלות ולתת עצות מה לעשות עד שיגיעו, וכן פעמים שלא קיבלו את הפרטים והכתובת כמו שצריך ואח"כ סתם מתעכבים. (א"ה שאבי מורי הרב יצחק ברכה' זצ"ל נלב"ע זה היה בליל שבת, שניחנק באמצע הלילה. והתקשרנו לאמבולנס שיבואו לטפל בו, ואחרי שניתקנו את השיחה, הם התקשרו אלינו בחזרה כדי להסביר לנו מה לעשות לבנתיים, וכן ביקשו את הכתובת בפעם השנית).

87. ילקו"י (סימן של' סעיף ט').

נג.

ש. אם מגילת אסתר צריכה שירטוט, ואם זה מעכב?

ת. מגילה צריכה שירטוט בכל שורה, כדין ספר תורה. ואם לא שירטט בכל שורה ושורה פסולה.⁸⁸
ואם ישרטט אותה אחר הכתיבה, אין זה מועיל, ונשאר בפסולה.⁸⁹
ולגבי תיבה אחת או שתיים מו המגילה שלא נכתבו בשירטוט, יכול לשרטט אחר כך ויכשירנה.⁹⁰

נד.

ש. באיזה אופן יכול אדם לחזור על ברכת הברקים והרעמים אחר שבירך?

ת. אין לברך יותר מפעם אחת ביום. אא"כ התפזרו העננים לגמרי וזרחה השמש וחזרו ונתקשרו העבים שאז יש לחזור ולברך על הרעמים. וכל שעבר הלילה, אפילו לא התפזרו העננים כלל חוזר ומברך. וכן עיקר.⁹¹

88. שו"ע (בסי' תרצא ס"א). חזו"ע (פורים עמ' רכט). מאור ישראל (ח"א עמ' רעא ד"ה דברי).

89. חזו"ע (בעמ' רלב ובהערה סו"ד ראשון). יבי"א (ח"א חיו"ד סי' כ' אות י', יד'). יחו"ד (ח"ו סי' נז ד"ה ולכאורה).

90. יבי"א (שם באות יא', יד').

91. ילקו"י (סי' רכז ס"ב).

נה.

ש. מטריה שפתוחה מערב שבת ואין בעיה של אוהל, למה יהיה אסור להשתמש בה בשבת, הרי זה כלשמל"א לצורך גופו?

ת. כובע שהוא מתפשט להלן מראשו טפח, אסור להניחו בראשו אפילו בבית, משום אוהל⁹². וה"ה למטריה שאסור לפותחה ונושאה עליו בשבת. ולא עוד אלא אפילו אם הייתה פתוחה מער"ש, כיון שהוא מאהיל על עצמו ונחשב לעושה אוהל עראי שזה אסור. ובשם הנודע ביהודה מובא שאם באמת היה פתוח מעל ראשו מער"ש יהיה מותר, כיון שאינו עושה אוהל. ורק הבעיה משום מראית עין. אבל אח"כ שראה שאנשים הקלו בזה לנושאה בשבת מחה ע"ז בכל תוקף והודיע את האיסור בזה.⁹³

נו.

ש. ראש חודש שחל ביום שישי, ובמנחה שכח לומר 'יעלה ויבוא', ונזכר אחר צה"כ מה עליו לעשות?

ת. אם חל ר"ח בערב שבת ושכח לומר 'יעלה ויבוא' במנחה ונזכר בליל שבת, שלא יתפלל תשלומים (שהרי אין נדבה בשבת). אלא יכוון בברכת 'מעין שבע' לצאת י"ח, ועדיף שיגיד לש"צ שיכוון עליו.⁹⁴

92. שו"ע (סי' שא' סעיף מ').

93. חזו"ע שבת (ח"ה עמ' שח).

94. ילקו"י (סי' תכב סעיף כב).

נז.

ש. האם מותר לאכול פת עכו"ם של מאפיה?

ת. אסרו חכמים לאכול פת של נוכרים, גזירה משום חתנות. ויש מקומות שמקלים לקחת פת של נחתום (מאפייה ציבורית) במקום שאין פת ישראל. והוא כשאין חשש תערובת איסור או שומן בפת. ויש שהקלו בזה אפילו שיש באותה עיר פת ישראל, אלא שאין פת ישראל מספיקה לכל בני העיר. אבל פת בעל הבית אין מי שמורה להקל, שעיקר הגזירה משום חתנות. ואם יאכל פת בעלי בתים, יבוא לסעוד אצלם.⁹⁵

נח.

ש. חילוני שהדליק אור של החדר מדרגות, האם מותר ליהנות מהאור הזה? וכן אם יש קוד בדלת וחילוני פתח האם מותר להיכנס?

ת. המתגורר בבית דירות שיש בו שכנים שאינם שומרי תורה ומצוות, ואחד השכנים הדליק את האור בליל שבת בחדר המדרגות, מותר לעלות במדרגות, ואינו צריך להמתין עד שהאור יכבה או לעצום את עיניו. ואף אם השכן עשה זאת במזיד לצורך שכינו שהוא שומר תורה ומצוות גם בזה מותר לעלות במדרגות. שהרי גם בלא האור היה יכול לעלות במדרגות ובלבד שלא ימהר בהליכתו, ולא יעשה דבר הנצרך לאור כגון לבדוק את המפתח שבצרור, כדי שלא ייהנה ממלאכת שבת. והמחמיר על עצמו להמתין עד שהאור החשמל יכבה כדי שלא יראה הדבר כחילול ה' שיהודי שומר תורה ומצוות נהנה מחשמל שהודלק באיסור בשבילו תבוא עליו הברכה.⁹⁶

95. שו"ע (יו"ד סי' קיב). יחוד"ד (ח"ה סי' נג). ילקו"י (יו"ד סי' קיב ס"א).

96. ילקו"י (סי' שיח סעיף מ).

לגבי דלת חשמלית הפועלת ע"י כך שכאשר אדם מתקרב אל הדלת היא נפתחת מאליה ע"י עין אלקטרונית, או דלת שיש לפניה משטח שכל דריכה עליו גורמת לפתיחת הדלת, ואחד השכנים שאינם שומרי תורה ומצות עבר וגרם במזיד לפתיחת הדלת, יש אומרים שאין להכנס לבנין קודם שהדלת תיסגר חזרה, שהרי עצם פתיחת דלת זו היא מלאכת איסור, שהרי א"א לפותחה בלי פעולה חשמלית, וכיון שנתכוון לפתיחה אין ליהנות ממלאכת שבת. וימתין עד שגוי יכנס לבנין ואז יכנס עימו. ויש חולקים ואומרים דחשיב כמבריח ארי, ואינו בכלל נהנה ממלאכת שבת.⁹⁷ וידוע הכלל שיש יש אומרים ויש אומרים הלכה כיש אומרים בתרא בדרך כלל, גם בילקוט יוסף.⁹⁸

נט.

ש. חילוני שביישל בשבת האם מותר לישראל ליהנות ממאכל זה?

ת. חילוני מומר לחלל שבת בפרהסיה שעבר ועשה מלאכה האסורה מן התורה בשבת לצורך אחרים במזיד, אם זה באופן עראי (בשבתות) מותר לאחרים ליהנות ממלאכתו במוצאי שבת מיד ואין צריך להמתין בכדי שיעשו, ובפרט אם נעשה בניגוד לרצונם. ואם עושה באופן קבוע כמו בעל מסעדה וכדומה אסור גם לאחרים ליהנות מזה לעולם.⁹⁹

⁹⁷. ילקו"י (סי' שיח הנאה מחשמל בשבת סעיף כח).

⁹⁸. שיעור השבועי (ח"ג תשע"ז פר' תרומה עמ' קפט הערה ב').

⁹⁹. ילקו"י (סימן שיח ס"ח).

0.

ש. בוילר ששכחו אותו דלוק, ואין גויים בסביבה, ויש חשש שיתפוצץ ויהיה הפסד גדול, מה אפשר לעשות?

ת. מי ששכח לכבות את הדוד-החשמלי מערב שבת, ואין שם טרמוסטט המפסיק את פעולת החשמל באופן אוטומטי, ויש חשש שהדוד או הצינורות יתפוצצו, ויגרום נזק, אם יש שם גוי מותר לומר לו לפתוח את ברז המים החמים בקילוח דק, כדי שע"י זרימת המים החמים תימנע התפוצצות הדוד או הצינורות. (שהרי אין כאן אלא פסיק רישה של מלאכת בישול, וכל פסיק רישה כשאינו כוונה למלאכה, מותר ע"י גוי). ויכול לומר לגוי אף שיכבה את הבוילר. ואם אין שם גוי, מותר לומר לקטן שיפתח את ברז המים בקילוח דק. שיש אומרים דחשיב גרמא, והוי איסור דרבנן, והוא פסיק רישה בדרבנן דלא איכפת ליה.¹⁰⁰

א.

ש. תנור שיש לו שני תאים, אם מותר לאפות בזמן אחד, באחד חלבי ובשני בשרי?

ת. תנורים בעלי שני תאים המיוצרים בזמננו, שיחדם אחד לבשר ואחד לחלב, אף שמחוברים, ובשעה שאופה באחד גם השני מתחמם, מ"מ מותר לאפות בתנור השני המין השני. ויש מחמירים שלא לאפות בהם בשר וחלב באותו זמן.¹⁰¹

¹⁰⁰. ילקו"י (סי' שז בדיני אמירה לגוי להינצל מהפסד ס' מה). וע"ע בספר כי בו שבת (ח"ב סי' שז ס' צ').

¹⁰¹. ילקו"י (ביו"ד סי' פט' בדיני תנור חשמלי לבשר וחלב ס' צ').

10.

ש. חזן ששכח לומר בקדיש 'תתקבל' והמשיך 'יהא שלמא', ונזכרו אחר 'עלינו לשבח', אם יש תקנה?

ת. שאלתי להגאון הגדול הרב 'אברהם יוסף' שליט"א¹⁰² ואמר לי: שאם סיימו 'עלינו לשבח' הפסידו את קדיש 'תתקבל'.

10.

ש. האם מותר לפרק בשבת מטאטא מהמקל ולחבר למגב?

ת. מקל גומי או מטאטא שיצא ממקומו אסור להחזירו בשבת לגומי או למטאטא ואפילו רק לחזקו שם ע"י חתיכת פלסטיק וכדומה או להבריגו יותר אסור.¹⁰³

10.

ש. חזן אשכנזי שעולה במניין ספרדי, האם יתפלל בנוסח אשכנז?

ת. מותר לאשכנזים להתפלל במבטא ספרדי. וכן עשה מעשה הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל [רבו של הגאון חתם סופר], שהזמין אליו את הגאון רבי חיים מודעי זצ"ל [בעל שו"ת חיים לעולם], כדי שילמד אותו המבטא ואת ההיגוי הספרדי, שהוא יותר נכון ומדויק מהמבטא האשכנזי. ולכן אשכנזי שחונך בימי ילדותו בישיבה ספרדית (נראה שלא יכול להיות) עכ"פ וכבר הורגל להתפלל במבטא ספרדי, אינו צריך לשנות מהרגלו, ומורא לא יעלה על

¹⁰². (טו' כסלו תשפ"א).

¹⁰³. ספר "כי בו שבת" (סי' שיג סעיף עא).

ראשו שהוא משנה ממנהג אבותיו, שכבל כיו"ב אין לחוש משום אל תטוש תורת אמך, אלא ימשיך לברך ולהתפלל במבטא ספרדי.¹⁰⁴

10.

ש. חזן ספרדי שעולה במניין אשכנזי, האם מותר לו לומר את שם השם לפי הנוסח שהם אומרים? ומ"ה בקריאת התורה?

ת. שאלנו למרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א לעניין ספרדי בקריאת התורה בביהכ"נ של אשכנזים. ואמר: שיכול לקרוא את הקריאה בנוסח של האשכנזים, אבל שמגיע לשם השם אסור לו לשנות מהנוסח הנכון שלנו.

ומנהג הספרדים ובני עדות המזרח לבטא אות נ' של שם השם, בקמץ רחב, כעין פת"ח. והדייקנים מבדילים קצת בניהם. כי הקמ"ץ היא תנועה גדולה, והפת"ח היא תנועה קטנה, אף שההבדל בניהם הוא מועט. המאזנים היטב יכולים להבחין בהבדל שבניהם. וחדשים מקרוב באו אשר חונכו ולמדו בישיבות של אחינו האשכנזים, ומשנים ניקוד נ' של שם השם, לקמ"ץ חטוף. השווה לניקוד חול"ם. כהברת האשכנזים, ובאמת שמבואר בדברי האחרונים, (כן מוכח מפיוטי רבי אליעזר הקליר, שהוא רבי אליעזר בן רשב"י, וכן מוכח מדברי הרי"ף, רבינו בחיי, ועוד, שכן היה מבטאם) לכן כל המשנה ידו על התחתונה ואשר לא טוב עשה בעמיו, ועובר משום אל תיטוש תורת אמך. (והרי הוא כמוציא לעז על רבותינו הספרדים מדורי דורות). ועליו לחזור למנהג הספרדים.¹⁰⁵

¹⁰⁴. יבי"א (ח"ו סי' יא, ובאות ה'). הוסיף שבשו"ת בית ריב"ז (להגאון רבי יוסף ידיד הלוי סי' כז. היה מארם צובא חלב) כתב "וקרוב אני לומר שהמבטא שלכם בלשון הקודש הוא מתוקן יותר מהמבטא האשכנזי, כי אנו נדדנו למרחקים מגולה אל גולה פעמים רבות, יותר מכם, ולכן יש להאמין שהמבטא שלכם הוא מתוקן הרבה יותר משלנו". ע"כ. וכ"כ הרה"ג רבי יוסף שוורץ בשו"ת דברי יוסף (ח"ב דף קסו ע"א) שהמבטא הספרדי נכון יותר, שהרי לא גלו גלות אחר גלות ולא נתרחקו כל כך מארץ הקודש. ע"ש. ילקו"י (סי' קא ס' יב).

¹⁰⁵. ילקו"י (תפילה ח"א סי' קא' עמ' שצה הערה ד').

10.

ש. האם חתן ספרדי צריך לכסות פני הכלה בהינומה? ומי שמכסה האם העדים צריכים לראות את הכיסוי?

ת. זכיתי לקבל ממרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א מכתב¹⁰⁶. וז"ל: מבואר בילקוט יוסף¹⁰⁷ שלא נהגו אצל הספרדים שהחתן מכסה את פני הכלה, ולא ראינו לאבותינו שנהגו כך.

וממילא אף אם הספרדים רוצים לנהוג שהחתן יכסה את פני הכלה, אין צריך שיעשה כן בנוכחות העדים, שאין זה מיקרי חופה. ומנהג זה נהגו האשכנזים, וכתב המהרי"ל הטעם שהחתן מכסה את פני הכלה קודם החופה, הוא על שם הפסוק "ותיקח הצעיף ותתכס" ובספר טעמי המנהגים¹⁰⁸ הביא בשם דברי שאול, כי הבינה בשכלה שמעתה אסור לה ללכת פרועת ראש.

10.

ש. הבשר של האשכנזים שמבשל אותו עם בשר של ספרדים, האם הבשר שלהם מטריף את הבשר שלנו? והאם הסיר צריך הגעלה?

ת. שאלתי את הגאון הגדול הרב 'אברהם יוסף' שליט"א¹⁰⁹, ואמר לי: בגלל שזה בשר שאסור לספרדים, וזה מושך טעם לבשר הכשר, צריך ביטול בשישים.

אמנם לגבי הסיר, לא צריך להגעיל אותו.

106. (בכ"ט תמוז תש"פ). (המכתב מובא בסוף הספר)

107. (הלכות חופה וקידושין פ"ו ס"ב).

108. (עמ' ת"ה).

109. (ו' שבט תשפ"א).

10.

ש. האם אפשר לעשות 'ברכת הלבנה' ביום, כשנראית?

ת. אין לקדש החודש אלא בלילה ומסתברא דשרגא בטיהרא למאי אהני¹¹⁰. לכן אם אינה מאירה יפה כגון ביום, אע"פ שהיא נראית, אין מברכים עליה הואיל ואין ראוי ליהנות מאורה.¹¹¹

100.

ש. מי שניקה כרפס וסלרי טוב וכן בדק אותם מהתולעים אם צריך לחוש לתולעים קטנים שלא נראים?

ת. לאחר בדיקת החזרת והכרפס כראוי בעין יפה ובריאה, ובכובד ראש, אין לחוש יותר לתולעים קטנים מאד שאינם נראים לעין בלתי מזויינת שמא עברו מתחת ידו, שהרי לא ניתנה התורה למלאכי השרת. ורק ממדת החסידות הבא לדקדק ע"י זכוית מגדלת, תבוא עליו ברכה.¹¹²

110. בית יוסף (סי' תכו בסעיף ב) בשם האגור (סי' תקצא).

111. חזו"ע (חנוכה עמ' שכה) ברכת ה' (ח"ד פ"ד ה"ד).

112. יחו"ד (ח"א סו"ס ח"י. ח"ו סי' מז).

ע.

ש. מה הדין אם שכחו למלוח בשר ובישלו אותו. ומה דינם של הכלים?

ת. בשר שנתבשל בלא מליחה, צריך שיהיה בתבשיל שישים כנגד הבשר, ואז גם החתיכה עצמה מותרת. ואם אין שיעור בתבשיל כנגד אותה חתיכה, התבשיל והחתיכה אסורים. והקדירה יש להתירה אחר מעת לעת אף בלא הגעלה, וה"ה לשאר הכלים שהשתמשו בהם בתבשיל הזה כיון שיש ספק ספקא ע"ש.¹¹³

עא.

ש. איך מכשירים לפסח את החצובה שמניחים עליה סירים?

ת. חצובה שהיא הברזל אצל האש ששופתים עליה את הסיר או המחבת, יש לנקותה היטב ולהגעילה ברותחים. ואם עירה עליה רותחים מכלי ראשון הוכשרה בכך. והוא הדין לכיריים של גז שיש להכשיר החצובה ע"י הגעלה. וכן למקום האש (דהיינו המבערים) יגעילנו ברותחים, לאחר ניקוי ושפשוף היטב.¹¹⁴

113. (ילקו"י יו"ד סי' סט סעיף פה)

114. חזו"ע פסח (עמ' קלז). יבי"א (ח"י סי' נה אות יא'). ילקו"י (סי' תנא סעיף כא).

עב.

ש. האם מותר לענות אמן בלא כיסויי ראש?

ת. מי שהיה בגילוי ראש ושמע ברכה מחברו או קדיש, מותר לו לענות אמן בגילוי הראש. וכן הלובש תפילין של ראש וראשו עדיין מגולה, ושמע קדיש, והגיעו ל-'אמן יהא שמא רבא', יענה עם הציבור.¹¹⁵ (א"ה מדובר שכבר הניח תפילין של ראש).

עג.

ש. האם מותר להשתמש סתם בנסיעות של הצבא?

ת. אומרים שמרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א אמר שמותר להשתמש עם הנסיעות של הצבא סתם. הלכתי לשאול למרן שליט"א האם זה נכון, שהרי הרבה בחורים נוסעים לטיולים עם זה. וזה מה שאמר לי: אף פעם לא דיברתי על זה. אני מנוע מלדבר על דברים כאלה. וצריך להתייעץ עם רבנים, או עם החברה עצמה שעוסקים בעניינים אלו. עכ"ל.¹¹⁶

115. ילקו"י (סי' ב סעיף כג).

116. (עדיין אין בידינו תשובה. אבל ירדה ההמצאה על מרן שליט"א).

עד.

ש. אדם שרואה רב שמברכים עליו 'שחלק מחכמתו ליראיו' דרך לוויין או מסך בשידור חי, ובתוך ל' יום ראה אותו במציאות, האם יברך עליו?

ת. ראייה במסך או בטלוויזיה אינה נחשבת ראייה, ולכן אם ראה אותו שם לא מברך, משמע שזה לא נחשב ראייה, וכשרואה אותו אח"כ מברך.¹¹⁷ וכן שמעתי מהגאון הגר"צ מוצפי שליט"א. והוסיף שאם רואים את מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א דרך הלוויין ואח"כ זוכים ורואים אותו במציאות, מברכים עליו 'שחלק מחכמתו ליראיו'. שהוא ממלא מקום אבותיו, וידיו רב לו בכל התורה כולה.¹¹⁸

עה.

ש. אדם ששמח בראיית רבו כשמברך 'שחלק מחכמתו ליראיו' האם יכול לברך גם ברכת 'שהחיינו'?

ת. כמו שברכת 'שהחיינו' כלולה בברכת 'מחיה המתים'. ה"ה לברכת 'שחלק מחכמתו ליראיו', שברכת 'שהחיינו' כלולה בה.¹¹⁹

117. (הליכו"ע ח"ב עמ' קפג).

118. (מובא בספר השיעור השבועי תשע"ו פר' תזריע עמ' רמג אות ד'). (ולמדנו מכאן שני הלכות א. שליון לא נחשב ראייה לגבי ברכה. ב. שעל מרן הרשל"צ הרב 'יצחק יוסף' שליט"א מברכים 'שחלק מחכמתו ליראיו').

119. כך ענה לי הגאון הרב 'ראובן נאים' שליט"א. וכן שמעתי מהגאון הראשל"צ הרב 'מרדכי אליהו' זצ"ל בכנס לרגל הוצאת ספר 'אור לציון' ח"א.

עו.

ש. אדם שעשה זימון בלא לעשות מים אחרונים או שעשה ודיבר. האם מועיל הזימון או לא?

ת. יש לחלק התשובה.

א. לגבי האיסור לדבר אחר מים אחרונים, שאם דיבר צריך שוב ליטול מים אחרונים.¹²⁰

ב. לגבי מי שעשה זימון והתחיל לברך 'ברכת המזון' ונזכר באמצע שלא עשה מים אחרונים, תלוי אם ידיו מלוכלכות צריך ליטול ידיו היכן שנזכר, ואם ידיו נקיות, יטול ידיו אחר 'ברכת המזון'.¹²¹

ג. ולגבי מי שלא עשה מים אחרונים או שעשה ודיבר, ובכ"ז עשה זימון, הזימון חל ואינו צריך לחזור.

עז.

ש. למה אם שומע מאשכנזי ברכת ההלל של ר"ח, וכן ברכת תפילין של ראש לא יכול לענות אמן?

ת. ספרדי המתפלל עם אשכנזים בר"ח ושמע ברכה על ההלל מפי ש"צ אשכנזי, לא יענה אמן, מאחר שלדעת הרמב"ם זאת ברכה לבטלה. וטוב שיענה אמן בהרהור הלב. וכן השומע ברכה על מצוות תפילין מאשכנזי יענה אמן בהרהור.¹²²

120. ילקו"י (סי' קפא ס' כב).

121. (ע"ש בסעיף ג').

122. ילקו"י (סי' תכב סעיף ד).

עח.

ש. איך אשה יכולה לענות אמן על ברכות שגבר מברך, כשהיא פטורה מהמצוות האלה?

ת. עפ"ד הרמב"ם בגלל שאלו ברכות לבטלה לא יענה אמן. אבל כל הברכות שגבר מברך הם לא ברכות לבטלה. ולכן האשה יכולה לענות אמן אחר ברכות אלו.¹²³

עט.

ש. אם יש בעיה בשבת להשתמש בסבון שבאסלה שעושה צבע?

ת. מותר לפתוח זרם מים בשבת על אסלת שירותים שיש בה סבוניית הצובעת את המים, וגם נותנת בהם ריח טוב. ואין לחוש בזה משום צביעה ולא משום הולדת ריח בשבת.¹²⁴

פ.

ש. האם מותר להתרחץ ביו"ט במים חמים בישיבה עם הרבה בחורים, או שיש לחוש לגזירת הבלנים?

ת. שאלנו למרן הראשון לציון הרב יצחק יוסף שליט"א¹²⁵ ואמר לנו כמה בחורים יש בישיבה? אמרנו לו: כ- 250. ואמר שאסור להתרחץ בישיבה עם מים חמים משום גזירת הבלנים, אפילו שיש דוד נפרד בכל קומה.

¹²³. (הנלע"ד כתבתי, ע"פ מ"ש לעיל בתשובה עז').

¹²⁴. חזו"ע (שבת ח"ה עמ' כה). הליכו"ע (ח"ד עמ' רפו). ילקו"י (שבת כ"ג ס"י שכב ס' ו').

¹²⁵. (שנת תשע"ח).

פא.

ש. אדם שמוציא שבת ע"פ שיטת הגאונים, האם מותר לו להקליט רב שמדבר במוצש"ק, כשהרב מוציא שבת לפי שיטת ר"ת?

ת. מותר כיון שזה בגדר מתעסק ואינה מלאכה כלל, כשהרב אינו יודע.¹²⁶

פב.

ש. האם מותר לנער בגדי שבת מהגשמים שעליהם?

ת. בגד חדש (בגדי שבת נחשבים כחדשים) שירד עליהם גשם בין שהוא שחור ובין שהוא משאר צבעים, אסור לנער בשבת, שמסתמא מקפיד שלא יתקצר במים. ובגד ישן מותר לנער בנחת.¹²⁷

פג.

ש. אדם שנתלכלך נעלו בטיט, איך יכול לנקותו בשבת?

ת. בוץ יבש שנדבק בנעליים, מותר להסירו בשבת ע"י שישפשף את נעלו בחידודי המדרגות או בכותל וכד', ואין לחוש בזה לאיסור ממחק או לאיסור טוחן.¹²⁸

¹²⁶. שו"ת הראשון לציון (ח"א ס' כד).

¹²⁷. ילקו"י (סי' שב סעיף י).

¹²⁸. ילקו"י (סי' שב סעיף כז).

פד.

ש. בגד שיש בו שעטנז אם אפשר לטלטלו בשבת?

ת. מרן בשו"ע כתב¹²⁹ יש אוסרים ויש מתירים.¹³⁰ לפי הכלל שבידנו הלכה כדברי היש אומרים בתרא, ולכן מותר לטלטלו אפילו שלא לצורך גופו ומקומו, כיוון שתורת כלי עליו.¹³¹ לרווחה דמילתא יש לייחד מער"ש את הבגד שעטנז לתשמיש מסוים, כגון לכסות בו כלים, או להאחיל עליו להגן מפני החמה, דבכה"ג לא גרע מאבנים שאם ייחדן מער"ש לפצוע בהן אגוזים וכיו"ב, אע"פ שאין עליהם תורת כלי, מותרים בטלטול. כיון שיחדן לכך.¹³²

פה.

ש. האם מותר לשמוע שירים בימי 'ספירת העומר' אחר חצות ביום שישי?

ת. שמעתי את מרן הראשל"צ הרב 'יצחק יוסף' שליט"א¹³³ שאמר: שאין שום היתר לשמוע שירים ביום שישי, וכן במוצ"ש.¹³⁴ ומה שכתבו בשם מרן זצוק"ל שמותר לשמוע שירים ביום שישי אחר חצות.¹³⁵ מרן אסר לשמוע שירים ביום שישי גם אחר חצות. ורק כדי שלא

.129

130. (סימן ש"ח סעיף מ"ז)

131. הליכו"ע (ח"ג עמ' רז).

132. חזו"ע (שבת ח"ג עמ' לו) וע"ע בילקו"י (סי' שח בדיני כלי שמלאכתו להיתר ס' קסג). ובילקו"י (הלכות שעטנז מצוות התלויות בארץ כ"ג סי' חצר ס' יב עמ' תרו). ובשו"ע (סי' רנט ס"א).

133. (בפינת ההלכה בזמני ספירת העומר התשע"ח).

134. ספר כי בא מועד על ספירת העומר (עמ' נ).

135. ספר 'מעין אומר' (ח"ד עמ' צ').

ישמעו רדיו חילוני התיר לתחנות הרדיו להשמיע שירים. והוסיף שיראי ה' לא יקשיבו.

ומרן לעולם לא התיר להשמיע שירים עם כלי נגינה בימי 'בין המצרים' 'וספירת העומר', ואמר שה"ה לעניין מוצש"ק שאסור לשמוע שירים עם כלי נגינה.

אין שום היתר לשמוע שירים לא 'בספירת העומר' ביום שישי, ולא 'בבין המצרים' וכן במוצש"ק.¹³⁶

פו.

ש. אם מותר לשמוע שירים ביום י"ד באייר לכבוד הילולת רבי 'מאיר בעל הנס'? ואם בכלל הילולת רבי מאיר ביום זה?

ת. לגבי יום י"ד באייר. יש נוהגים לערוך הילולא בי"ד באייר, לכבוד התנא רבי מאיר. ומביאים כלי שיר, והרבנים אומרים דברי תורה ומוסר. ומחשבים זאת כשמחה של מצוה שמותר לעורכה בימי העומר עם כלי שיר. אך הנכון הוא לשלב זאת עם סיום מסכת, כדי שיוכלו להשמיע שירים מכלי שיר בימי העומר.¹³⁷ לגבי יום פטירתו.

אין שום מקור שזה יום פטירת התנא האלוקי רבי 'מאיר בעל הנס'.¹³⁸ ולפי זה אין להקל בשמיעת כלי שיר ביום זה. אא"כ נאמר כדברי העלי תמר,

136. ילקו"י ספירת העומר ושבועות (סי' תצג ס' כ' מהד' תשע"ט). ארבע תעניות (מהד' תשע"ט סי' תקנא סעיף יז בדיני ומנהגי בין המצרים ס' טו)

137. ילקו"י (ספירה"ע ושבועות סי' תצג ס' כב). וביחו"ד (ח"ו סי' לד).

138. תורה בציון (להגר"צ מוצפי עמ' קיט והלאה). טעמי המנהגים (עמ' רסב בשם הרב מרגליות).

דכיון דיש לזה שם מיוחד, ופירסום, אפילו שאינו התאריך מהני.

והטעם שקבעו את יום י"ד אייר ליום הילולתו הוא:

א. מפני שאינו חל בשבת, ויכולים לנסוע להשתטח על קברו ולהדליק נרות לעילוי נשמתו.

ב. מפני שהוא מהימים שאין בהם תחנון.

ג. מפני שבדרכם להילולת רשב"י היו חונים ג' ימים לפני כן בקבר רבי מאיר בעל הנס ע"ה.

ד. מפני שהוא יום חנוכת בית כנסת וביהמ"ד במקום מצבת קבורתו¹³⁹. ועיין בשד"ח¹⁴⁰ שדיבר על מה שחידשו רבני דורו, לעשות הילולא בי"ד באייר על קבר רבי מאיר כמו הילולת רשב"י, וחנוכת בית הכנסת ליד ציון ר"מ התקיימה בי"ד באייר, וקראו ושנו בתורתו של רבי מאיר, ואחרי כן היה ששון ושמחה, וענו ואמרו כן נעשה בכל שנה ושנה. ונקבע יום זה להרבות שמחה, ומדליקין המנורה וכו'. עי"ש.

הביאו בשם גנזי ירושלים שהרב 'רפאל מאמן', (המכונה המלאך רפאל), הוא זה שהנהיג את הילולת רבי מאיר בטבריה. ועכ"פ אין זה מנהג קדום, ועל כן הנכון הוא שיערכו סיום מסכת, ואז הסעודה תיחשב לסעודת מצוה ויוכלו לשמוע כלי שיר בסעודה זו.¹⁴¹

139. (בשנת תרכז).

140. (ח"ו עמ' 140).

141. מובא מהילקו"י (ספיה"ע ושבועות סי' תצג ס' כב בהערה).

פז.

ש. אם מותר לשמוע שירים 'בחג המימונה'?

ת. במוצאי יו"ט אחרון של פסח רבים נוהגו להקל לשמוע שירים בכלי שיר, במה שנקרא 'חג המימונה'. ואם חל שבת אחר יו"ט אחרון, שאז ליל המימונה נדחה, נכון לערוך סיום מסכת בליל המימונה. ואז יוכלו לשמוע שירים בכלי שיר.¹⁴²

ובעצם המנהג של חגיגת המימונה, הנה מנהג זה נעשה לכבוד איסור חג, ואחרי חג הפסח, שהוא חג האמונה, ועיקר הסעודה עושים בשביל להביא חכמי התורה שידרשו בה בדברי תורה וחיזוק האמונה. אולם כאשר יש שם קלות ראש או תערובת נשים עם גברים, כל שומר נפשו ירחק משם כמטחוי קשת. ורק אם נעשה הדבר בקדושה כדת של תורה, יוכלו להשתתף בהם, אם לא שהוא עוסק בתורה. והמקילים להשמיע אז שירי קודש לכבוד השמחה של איסור חג, יש להם על מה לסמוך.

ומרן זצוק"ל כתב ברכה לחגיגת המימונה באיסור חג הפסח תש"מ. וזת"ד: הנני מתכבד לברך את אחינו בית ישראל יוצאי צפון אפריקה, החוגגים את חג המימונה באיסור חג הפסח, בצניעות ובמורא שמים בהתאם למסורת ישראל סבא, בברכת "תזכו לשנים רבות נעימות וטובות".

עוד כתב מרן זצוק"ל: אחיי ורעי, נודע לכל בעי שער עירנו, כי בשנים קודמות לא רציתי להשתתף במסיבות המימונה, אשר נהפכו בידי אנשים חילוניים למסיבות של חינגא והוללות, עם דברים הרחוקים מהצניעות היהודית, אשר כל בעל נפש סולד מהם. ולכן למרות שלחצו עלי אותם חוגים להופיע בפני החוגגים ולברכם, סירבתי לעשות כן כדי שלא לתת יד לפושעים, המסלפים את מסורת החג הזה שעיקרו נוסד לשם אמונת חכמים ולהתברך מפי רבני ישראל. עתה כאשר הוסדרו הדברים,

142. ילקו"י (ספיה"ע ושבועות סי' תצג ס' כ).

והחגיגות נערכות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, על טהרת הקודש, אני שמח להשתתף עמכם בשמחתכם, ולהביא בפניכם את ברכת החג תזכו לשנים רבות נעימות וטובות. ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולכם היום. ואני מאחל לכל שלומי המוני חוגגי המימונה שיתברכו בכל הברכות שבתורה, כאמור: ובאו עליך כל הברכות האלה וישיגוך, כי תשמע בכל ה' אלוהיך. מי יתן מציון ישועת ה'.¹⁴³

פ.ח.

ש. אדם שעשה סיום מסכת בספירת העומר, האם מותר לו לשמוע שירים רק בזמן הסיום או שמותר כל היום?

ת. כל ההיתר של שמיעת שירים הוא דווקא בזמן הסיום, אבל אחרי הסיום אסור לשמוע שירים. ולמסיים עצמו מותר כל היום שהרי בשבילו זה יו"ט.¹⁴⁴

ט.ט.

ש. האם מועיל לעשות סיום מסכת משניות בהבנה כדי לשמוע שירים?

ת. לגבי תענית בכורים לפטור מהתענית, בשעת הדחק יש להקל גם בסיום מסכת משניות (ואפילו מסכת קטנה) עם פירוש רבנו עובדיה ברטנורא.¹⁴⁵ משמע מדבריהם שדווקא לגבי תענית שזה שעת הדחק מועיל מסכת משניות אבל לכאורה לשמיעת שירים לא יועיל. אבל אדם שקשה לו מאוד ונכנס לדיכאון אפשר להקל לו אפילו ע"י מסכת משניות.¹⁴⁶

143. ילקו"י (שם בהערה).

144. כך ענה לי הרה"ג 'חיים כפרי' שליט"א

145. (וקצת מקיצור תו"ס יו"ט).

146. חזו"ע פסח (עמ' רי), ילקו"י (סי' תע סעיף ז).

צ.

ש. מה מברכים על העוגיות של פסח העשיות מבוטנים?

ת. עוגיות בוטנים הנמכרות בפסח, המנהג לברך עליהם שהכל. וכן עוגת קוקוס הנמכרות בפסח, המנהג לברך עליהם שהכל. בהיות והבוטנים והקוקוס נטחנים היטב, והם בתערובת עם דברים אחרים, וגם נשתנה שמו, וכן נשתנה טעמו, וגם נעשה ע"י בישול, ובכל כה"ג כתב בספר ברכת יוסף ידיד, שנהגו לברך שהכל. וכדוגמה לזה ברכת הלדר הנעשה ממשמש שברכתו שהכל. ומ"מ המברך על עוגת בוטנים בורא פרי האדמה, או על עוגת קוקוס בורא פרי העץ, יש לו ע"מ לסמוך.¹⁴⁷

צ.א.

ש. האם יש חיוב כשמגיע לירושלים (לעיר העתיקה, ליד הכותל) לקרוע או שזה מנהג טוב?

ת. הרואה בית המקדש בחורבנו, שנמסר ביד הישמעאלים אומר: "בית קודשינו ותפארתנו אשר היללך אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדינו היה לחרבה" וקורע. וגם בזמן הזה אין להקל כלל על הרואה חורבן בית המקדש.¹⁴⁸

147. ילקו"י (פסח תש"פ כ"א במילויים מכתב לט עמ' תתקד). וכך גם השיב לי הגאון הגדול הרב 'אברהם יוסף' שליט"א (ג' ניסן תשפ"א).

148. חזו"ע ארבע תעניות (עמ' תלח).

צב.

ש. האם אומרים ברכת 'מעין שבע' כשחל ליל פסח בערב שבת?

ת. ליל פסח שחל בשבת, אין אומרים ברכת מעין שבע. לפי שנאמר בו 'ליל שימורים הוא להשם' ודרשו חז"ל לילה המשומר ובא מן המזיקים¹⁴⁹ ולא תקנו בו 'ברכת מעין שבע' כלל. כן הוא דעת גדולי הפוסקים וכ"פ השו"ע¹⁵⁰ וכן כתבו האחרונים בשם הארי ז"ל. וש"צ האומרה בליל פסח שחל בשבת מכניס עצמו לחשש ברכה לבטלה ואין לענות אחריו אמן.¹⁵¹ ואם הש"צ טעה או הזיד והתחיל לברך 'ברכת מעין שבע', אין להפסיקו באמצע הברכה, ולגרום "לוודאי" ברכה לבטלה. אלא יסיים ברכה עד 'ברוך אתה ה' מקדש השבת', ונכון שמיד יאמר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. ובכל אופן אין להקל לענות אמן.¹⁵²

צג.

ש. האם מותר לענות אמן לאשה שמברכת אחר הדלקת נרות?

ת. נשים המברכות לאחר ההדלקה נכנסות לספק איסור ברכה לבטלה. לפיכך אשה שנהגה כן צריכה לשנות את מנהגה, ומצווה רבה לפרסם זאת כדי למנוע מכשול מרבים¹⁵³. עפ"ז כיוון שזה (חשש) ברכה לבטלה אין לענות אמן אחר אשה שטועה ומברכת אחר ההדלקה.

149. (פסחים קט' ע"ב).

150. (סי' תפז סעיף א).

151. חזו"ע שבת (ח"א עמ' שעג ועמ' שעז ד"ה ומה). פסח (עמ' רלא). יבי"א (ח"ב סי' כט אות ח'). וח"ד סי' כא'. ח"ח סי' כג אות כו'. ח"ט סי' פח אות יד'. וסי' צד אות כב. ח"י סי' נה - ח"ג יט).

152. יבי"א (ח"ב חאו"ח סי' כה'). יחו"ד (ח"א סי' יג'). הליכו"ע (ח"א עמ' שיא). ילקו"י (שבת כ"א סי' רסז ס' כז).

153. חזו"ע שבת (ח"א עמ' קסה - קעב). יבי"א (ח"ב סימן ט"ז ח"ו סימן מ"ח אות יא. ח"ט סימן כ"ד. וסימן קב אות ב'. וסימן ק"ה - ח"ו. וסימן ק"ח אות קכב. ח"י סימן כא). יחו"ד (ח"ב סימן לג. ח"ג סי' מה ד"ה ולענין. ח"ו סימן יז. ח"ז סימן רטז אות יד).

שכל ברכה שהיא חשש ברכה לבטלה אסור לענות אחריה אמן - והוא עפ"ד הרמב"ם כמו שאין לענות אמן על ברכה של אשכנזי על הלל וכן על תפילין של ראש.¹⁵⁴

צד.

ש. למה אשה צריכה לברך דווקא לפני ההדלקה ולא אחריה?

ת. כלל בידינו ומובא בתלמוד בפסחים¹⁵⁵ 'שכל המצוות מברך עליהם ועובר לעשייתם חוץ מטבילת הגר'. וכיוון שהגמרא אמרה חוץ מטבילת הגר ולא מהדלקת הנר. שהרי הגר לא יכול לברך על הטבילה לפני כיון שעדיין הוא גוי, לכן ברכתו רק אחרי שנעשה יהודי. אבל בשאר מצוות שאין את הבעיה הזאת הברכה צריכה להיות קודם. והוא הדין להדלקת נרות שבת, שהברכה צריכה להיות קודם ההדלקה.¹⁵⁶

צה.

ש. אדם שקיבל שבת מוקדם ביחיד, איזה מלאכות מותר לו לעשות?

ת. אמר מרן הראשון לציון הרב יצחק יוסף שליט"א¹⁵⁷ מה שמרן השו"ע¹⁵⁸ מביא את הרשב"א שאומר שמי שקיבל עליו שבת קודם שחשכה מותר לומר לישראל חברו לעשות עבורו מלאכה. ומוסיף הרמ"א שמותר ליהנות מאותה מלאכה בשבת וכן במוצש"ק. וכך ההלכה.¹⁵⁹

154. יבי"א (ח"א סימן כט אות ט'. ח"ט סי' לח אות ג'). יחו"ד (ח"ד סימן לא ד"ה ודע). יבי"א (ח"ה אה"ע סימן ו' אות ב'). ילקו"י (סי' תכב סעיף ד).

155. (דף ז').

156. יבי"א (ח"י חאו"ח סי' כא וח"ב סימן טז. ועוד).

157. (בלווין במוצש"ק פרשת וארא התשע"ט).

158. (סי' רסג סעיף יז).

159. וע"ע בהלכה ברורה (סי' רסא ס' כ').

צו.

ש. אם המקדש לא שתה כמלא לוגמיו בקידוש, וטעמו המסובים, אם מצטרף הכל ביחד ויוצאים בזה י"ח?

ת. לכתחילה ראוי ונכון שהמקדש עצמו ישתה מהיין מלא לוגמיו. ואם לא טעם המקדש כמלא לוגמיו, אלא טעם מעט, ואחד ומסובין טעם כמלא לוגמיו, בדיעבד יצאו כולם ידי חובת קידוש. ואם המקדש או המסובים טעמו מעט מהיין, אף שאף אחד לא שתה מלא לוגמיו, יצאו ידי חובת קידוש.¹⁶⁰

צז.

ש. האם מותר לעשות טוסט בשבת על הפלטה?

ת. שאלתי להגאון הגדול הרב 'אברהם יוסף' שליט"א¹⁶¹ ואמר לי: שאפשר לקחת פיתה לפתוח אותה לשניים לשים קטשופ' (ואין בזה בעיה של בישול בשבת בלח, שהרי זה מתבטל ללחם היבש), ולשים גבינה צהובה, וזה מותר בשבת. אבל בלי תבלינים, אלא רק אח"כ.

¹⁶⁰. ילקו"י (שבת כ"א ס"י רעא ס' לז). (ועיין מג"א ס"ק לב. ובאליה רבה).

¹⁶¹. (טו' כסלו תשפ"א).

צח.

ש. אדם שנוהג להוציא שבת לפי ר"ת. איזה מלאכות מותר לו לעשות כאשר יצאה שבת לפי שיטת הגאונים?

ת. שמעתי מהגאון הרב 'דוד יוסף' שליט"א שכל החומרה של הוצאת שבת ע"פ שיטת ר"ת היא במלאכות דאורייתא, אבל במלאכות דרבנן יותר קל. וסיפר שכשמרן זצ"ל היה צריך לנסוע לשיעור, שאל את הנהג האם מוציא שבת ע"פ ר"ת, וענה לו שמוציא ע"פ שיטת הגאונים, ומרן ביקש ממנו שיפתח את דלת המכונית ונכנס והנהג סגר את הדלת, כיון שכל האיסור דאורייתא זה בפתירת הדלת שאז נדלקת המנורה, אבל לשבת במכונית נוסעת זה איסור דרבנן, ולכן מותר לעשות זאת אחר צאת שבת לפי שיטת הגאונים. ועדיף להחמיר גם במלאכות דרבנן.¹⁶²

צט.

ש. אדם שנוהג להוציא שבת ע"פ שיטת ר"ת. האם מותר לו לומר לאדם אחר שמוציא שבת לפי שיטת הגאונים לעשות לו מלאכה. והאם יש הבדל בין מלאכות דאורייתא למלאכות דרבנן?

ת. מי ששומר זמן ר"ת רשאי לומר לחברו שאינו מקפיד על זה לעשות לו מלאכה אף מלאכה האסורה בשבת מן התורה.¹⁶³

¹⁶². ילקו"י (סי' רצג סעיף ה').

¹⁶³. ילקו"י (סי' רצג סעיף יא).

ק.

ש. בבין המצרים אם קטן יכול לברך 'שהחיינו' על פרי חדש?

ת. קטן אפילו שהגיע לגיל חינוך ויש בו דעת להבחין ביו ימי בין המצרים לשאר ימים, רשאי לכתחילה לברך "שהחיינו" על פרי חדש בימים אלו.¹⁶⁴

קא.

ש. האם מותר להפעיל מכונת כביסה או מייבש בכניסת השבת שהפעולה נעשית בשבת?

ת. אפילו מלאכה שבשעת פעולתה משמיעה קול מותר שתעשה מאילה בשבת, ואין לחוש בזה לזלזול בכבוד שבת. לפיכך מותר לתת בגדים לתוך מכונת כביסה בערב שבת סמוך לשקיעת החמה והמכונה מכבסת מאליה בשבת, ולמנהג בני אשכנז יש להחמיר בזה משום השמעת קול אא"כ יש צורך גדול.¹⁶⁵

קב.

ש. האם מותר להוריד כביסה מהחבלים בשבת?

ת. בגדים שעלו מן הכביסה, ושטחום לייבוש קודם השבת, ובזמן בין השמשות עדיין היו רטובים בטופח ע"מ להטפוח, אם נתייבשו הבגדים בשבת, מותר לטלטלם וללובשם, הואיל והיה יודע מראש שעשויים הם להתייבש במשך השבת. ולהשתמש בהם בשבת ואין עליהם איסור מוקצה.¹⁶⁶

¹⁶⁴. חזו"ע (ד' תעניות עמ' קלז ד"ה קטן).

¹⁶⁵. חזו"ע שבת (ח"א עמ' קמו. וח"ה עמ' רמ ד"ה והנה).

¹⁶⁶. חזו"ע שבת (ח"ג עמ' פז). הלי"ע (ח"ג עמ' רכ). יבי"א (ח"ז סי' לט אות ד'). לוית חן (סי' שח אות לז). חזו"ע (שבת ח"ו פז).

קג.

ש. אדם שלא מבשל ולא אופה מיו"ט לשבת האם צריך לעשות עירוב תבשילין?

ת. אם הכין כל צורכי שבת מערב יו"ט, בכ"ז יעשה עירוב תבשילין מערב יו"ט לצורך הדלקת הנר, אבל לא יברך על עירוב זה שאינו לצורך הבישול והאפייה.¹⁶⁷

קד.

ש. מי שכבר בישל הכל מערב יו"ט. האם צריך לעשות עירוב רק בשביל הדלקת הנרות. ומ"ה לגבי ברכת העירוב?

ת. צריך לעשות עירוב ולא יברך עליו, מ"מ אם לא עשה עירוב בערב יו"ט אפילו הכי יכול להדליק את הנר לכבוד שבת. שעיקר העירוב הוא לבישול ואפייה. ומה שמזכירים את הדלקת הנר בנוסח עירובי תבשילין הוא לרווחא דמילתא.¹⁶⁸

¹⁶⁷. ילקו"י (סי' תקיד סעיף ז).

¹⁶⁸. ילקו"י (סי' תקיד ס' ז').

קה.

ש. האם צריך לעשות עירוב תבשילין כדי לגלול את ספר התורה מיו"ט לשבת?

ת. מותר להציע המיטות מיו"ט לשבת, ולהדיח הכלים מיו"ט לשבת, וכן מותר לגלול הס"ת מיו"ט לשבת, כל שקיים עירוב תבשילין ואמר 'למעבד כל צרכנא מיו"ט לשבת'.¹⁶⁹

קו.

ש. האם צריך לעשות עירוב כדי לקפל את הטלית מיו"ט לשבת?

ת. המשנ"ב¹⁷⁰ הביא בשם האליה רבה אם לא עשה עירוב תבשילין אסור לו לקפל את הטלית ביו"ט ע"מ שיהיה מוכן לשבת. אבל מביא את הגרע"א שהוכיח דאף בלא עירוב תבשילין שרי אם היא סמוכה לשבת.

קז.

ש. האם צריך לעשות בדיקת חמץ ברכב?

ת. מי שיש לו מכונית פרטית צריך לבדוקה בליל יד' לאור הנר, כמצוות חז"ל, ואע"פ שמנקים היטב את המכונית לפני ליל יד', ואפילו אינו רוצה להשתמש בה בכל ימי פסח, צריך לבדוק אותה מן החמץ, וכן בעלי אוטובוסים ציבוריים ומטוסים של חברת תעופה ישראלית. וכשבא לבדוק את המכונית לא חוזר ומברך על הבדיקה, לפי שיצא י"ח בברכה שברך בבית ואפילו שהולך אין זה נחשב הפסק.¹⁷¹

169. חזו"ע יו"ט (עמ' שב).

170. (סי' שב ס"ק יז).

171. חזו"ע פסח (עמ' נב).

קה.

ש. האם צריך לברך ברכת 'שהחיינו' כשמקיים מצוות בדיקת חמץ?

ת. אין לברך ברכת שהחיינו על מצוות בדיקת חמץ, ומ"מ הואיל וכמה פוסקים כתבו שצריך לברך שהחיינו על בדיקת חמץ, וכן הסכים בספר 'פרי חדש', נכון להשיג פרי חדש ולהניח לפניו בשעת ברכת ביעור חמץ שלפי הבדיקה, אך יברך ברכת שהחיינו אחר שיתחיל קצת בבדיקה, כדי להסתלק מן חשש הפסק. ואחר שיגמור הבדיקה יברך ברכת הנהנין על הפרי ויאכלנו, וזה מידת חסידות.¹⁷²

קט.

ש. מי שנפל לו בשבת סמרטוט לתוך הכיור, איך יכול להוציא אותו מהכיור?

ת. אסור לטלטל בגד רטוב בשבת שמא יבוא לסוחטו, אבל מותר לטלטלו ע"י שני בני אדם, כי יזכירו איש לרעהו את איסור הסחיטה.¹⁷³ והרמ"א¹⁷⁴, והמשנ"ב¹⁷⁵ סוברים שאיסור לטלטל בגד הוא דווקא כשמקפיד על מימיו, כלומר אינו רוצה שיהיה בו מים, אבל מטלית שתמיד שרויה במים אין לחוש ומותרת בטלטול.

ולכן בגד שנפל למים וכד', אסור לטלטלו בשבת, שיש לחוש שמא יסחט את המים שבו בשבת. אבל מותר לאחזו ע"י שני בני אדם. ובגד שאינו

172. חזו"ע פסח (עמ' מה).

173. חזו"ע שבת (ח"ג עמ' פח). הלי"ע (ח"ג עמ' רכא).

174. (סי' שא' ס' מו).

175. (ס"ק קעב).

מקפיד על מימיו, וכן השרוי שריה מועטת, שאין דרך לסוחטו, מותר לטלטלו.¹⁷⁶

ולפ"ז מותר לטלטל הלולב ביו"ט של סוכות כשהוא כרוך עם מטלית רטובה, הואיל ואינו מקפיד עליה, וחפץ שתישאר ברטיבותה בשביל הלולב ומינו.¹⁷⁷

קי.

ש. מי שדיבר באמצע בדיקת חמץ לא מענייני הבדיקה, האם צריך לחזור ולברך?

ת. אסור לדבר בין הברכה לבדיקה, ואם עבר ודיבר דברים שאינם מענייני הבדיקה, צריך לחזור ולברך. ובאמצע הבדיקה רשאי לדבר בכל מה שיש בו צורך לעניין הבדיקה, אבל לא ישיח בדברים אחרים כלל, ואפילו כבר התחיל בבדיקתו, עד אחר הביטול. שיי"א שצריך לחזור ולברך גם באופן זה, ומ"מ אם עבר ודיבר דברים אחרים אינו חוזר לברך שסב"ל.¹⁷⁸

176. ילקו"י (מהד' תשנ"ב בסי' שא' ס' עג'). לוית חן (סי' שי"ח אות לז).

177. חזו"ע (סוכות עמ' תכ סוף הערה מד').

178. חזו"ע פסח (עמ' מד).

קיא.

ש. אדם שבודק כמה בתים והברכה חלה על כולם. האם אסור לו לדבר עד שיגמור את כל הבתים?

ת. נראה שכמו שבבית שמברך צריך שלא לדבר דברים שלא מעניין הבדיקה, וכך גם בכמה בתים שלא יוכל לדבר שלא מענייני הבדיקה, אבל רשאי לדבר בכל מה שיש צורך לענייני הבדיקה.¹⁷⁹

ואם הפסיק בשיחה ובהיסח הדעת בינתיים נחשבת ההליכה כהפסק.¹⁸⁰ ואם הבתים רחוקים מאוד אחד מהשני, יכוון בברכה שמברך על הבדיקה בביתו שאינו רוצה לצאת י"ח אלא רק על בדיקת בבית. ואז יוכל לברך שנית על הבדיקה שבחנות או בבית אחר. ואם מברך ברכה אחת, אין ההליכה נחשבת הפסק.¹⁸¹

קיב.

ש. האם מותר בשבת להוציא את הקרש של הסטנדר (כשאינן ברגים), ולהשכיב את הסטנדר ולתת עליו את הקרש כדי שיהיה כיסא. או שיש לחוש לאוהל או לבונה?

ת. עמוד שרגילים ללמוד עליו (סטנדר) שניתן להגביהו או להנמיכו (ע"י ברגים), מותר להגביהו ולהנמיכו בשבת. שהוא עשויי לכך לפתחו ולסוגרו כפי הצורך.¹⁸²

179. (נלע"ד).

180. יחו"ד (ח"א סי' ה').

181. חזו"ע פסח (עמ' מז).

182. חזו"ע שבת (ח"ה עמ' רצא).

ולפ"ז להוציא את הקרש של הסטנדר ממקומו ולהחזירו לשם, אם יש רגילות בחול בכך אין איסור של בונה בכך. וכך ר' שלמה זלמן אוירבעך¹⁸³ הבין את הט"ז ואת המג"א כפשוטם דכל שעשויי לפרקו ביומו אין זה בגדר בונה.

ולגבי אוהל. כל איסור עשיית אוהל זה דווקא שמשמש תחתיו, אבל אם פותח מיטה או שולחן ונעשה למטה אוהל אין בזה בעיה, וכן מותר לפרקם בגמר השימוש ואין בזה בעיה לא של בונה וסותר, ולא של עשיית אוהל.¹⁸⁴

קיג.

ש. האם מותר לחכות בתחנת האוטובוס כדי לנסוע ישר במוצאי שבת?

ת. אם יושב בתחנת האוטובוס שלא ניכר שמחכה לצורך צאת שבת לחסוך זמן, כגון שיורד גשם ונכנס לתחנה כדי להגן, וכן אם יש ספסל ונכנס לנוח (במקום שאין אוטובוסים בשבת) ונראה שעומד לפוש מותר, אך לא יעיין בלוח זמני הנסיעות שבזה ניכר שממתין לנסיעה, וגם יש בזה איסור קריאת שטרי הדיוטות בשבת. ואם זה מקום שיש אוטובוסים בשבת או לקראת צאת שבת אסור, כיוון שניכר שעושה זאת לחסוך זמן במוצאי שבת.¹⁸⁵

183. (בסי' שיג ס' כא).

184. חזו"ע שבת (ח"ה עמ' שיט. ועמ' שטז ד"ה והנה הט"ז).

185. ילקו"י (סי' שו סעיף ג).

קיד.

ש. בית שאין בו לא תינוק ולא חולה ולא מצוה דרבים, איך מותר לומר לגוי להדליק את האור בשבת?

ת. מי שצריך ללמוד או להשתמש בחדר, והחדר חשוך, רשאי לומר למשרתו הגוי שילך ויביא משם חפץ מסוים, והגוי ילך וידליק אור בחדר לצורך עצמו, ואח"כ יהיה מותר לישראל ליהנות מהאור שהדליק הגוי, ואין זה נחשב שהדליק לצורך הישראל, מכיוון שלא אמר לו הישראל להדליק אלא להביא חפץ, והוא מדליק ע"ד עצמו ולצורכו, כדי לקיים חובתו כלפי בעה"ב.¹⁸⁶

אם הדליק הגוי את האור בבית הישראל לצורך הדחת כלים וכדומה, מותר לישראל להשתמש לאורו, מכיוון שהגוי מחויב להדיח כלים בבית של הישראל, ולצורך עצמו הוא מדליק.¹⁸⁷

ולא רק באופן שהגוי הוא משרתו של הישראל ומחויב לו, אלא אף בסתם גוי שאינו מחויב כלל לישראל, אם הדלקתו היא להנאת עצמו, גם כן יש להתיר. לפיכך ששורר חושך בבית, רשאי הישראל לקרוא לגוי ולשאול אותו אם ברצונו לאכול ולשתות, ושיאמר כן יאמר לו מה אעשה והבית חשוך. והגוי ייגש מעצמו וידליק את האור ויאכל וישתה כרצונו, וילך לדרכו. ולאחר מכן מותר לישראל ליהנות מן האור.¹⁸⁸

186. חזו"ע (ח"ג עמ' תלה ד"ה והנה הרמב"ם, ובעמ' תמ ד"ה ונראה). הליכו"ע (ח"ג עמ' קפ בהערה).

187. חזו"ע (שם, ובחלק ו' עמ' קלד ד"ה שפחה. ובסוכות עמ' תלה ד"ה ונראה).

188. חזו"ע (שבת ח"ג עמ' תמ סוד"ה ונראה. וח"ו עמ' קכג ד"ה לכאורה).

קטו.

ש. מי שהוריד את הטלית בשביל לסדר את המעיל. וכן מי שהוריד ע"ד להיכנס לבית הכיסא, אם יברך בחזרה?

ת. הפושט טליתו מעליו ע"ד לחזור ולהתעטף בה. כגון להיכנס לבית הכיסא, אם הוא תוך חצי שעה, אין צריך לחזור ולברך עליה שחזור ללובשה. אולם החולץ תפילין כדי להיכנס לבית הכיסא, חוזר להניחן אפילו מיד עם ברכה.¹⁸⁹

קטז.

ש. כשאמרו לגוי להדליק את האור, כשלא היה את התנאים המתירים. האם מותר ליהנות מהאור הזה. והאם צריך לצאת מביתו או לא?

ת. אסור לומר לגוי אפילו בדרך רמז שידליק את האור לצורך ישראל, ואם עבר וציווה את הגוי להדליק את הנר בשבילו בשבת אסור לישראל ליהנות לאור זה, ואף צריך לצאת מהבית. אבל אם הגוי הדליק את האור בשביל ישראל שלא ע"פ ציוויו, אינו צריך לצאת מהבית אך אסור ליהנות מאור זה, אפילו למי שלא הודלק בשבילו כל שהדליקו לצורך ישראל, ולהתפלל לאור זה וכיו"ב מותר כשא"א בלא זה. אבל אם הגוי הדליק נר לעצמו או לחולה ישראל אפילו שאין בו סכנה אפילו לצורך קטן שדינו כחשאב"ס, מותר לכל ישאל להשתמש לאורו.¹⁹⁰

¹⁸⁹. יבי"א (ח"ח סי' ב' אות ג'). הליכו"ע (ח"א עמ' ג'). ילקו"י (סי' ח' ס' נב מהד' תשס"ד) עיי"ש.

¹⁹⁰. ילקו"י (סי' רעו סעיף א).

קיו.

ש. מי שנפלה טליתו האם חוזר לברך?

ת. אם נפלה טליתו מעליו, אפילו אם נפלה לגמרי, וחוזר ומתעטף בה, אינו צריך לחזור ולברך.¹⁹¹

קית.

ש. מי שנכנס למקווה ואח"כ לובש טלית קטן (שיש בה שיעור). האם יכול לברך?

ת. הנכנס לבית הטבילה לטבול המקווה, והסיר מעליו הטלית קטן וחוזר ללבושו מיד אחר הטבילה, לא יברך עליו. אבל אם שהה במקום כדי רחיצת כל גופו [כחצי שעה], יכול לברך על הטלית קטן. כי השהייה חשיבה הפסק. אבל הנכנס לבית הטבילה ומחליף טלית קטן אחר אם יש בו שיעור מברך עליו. אפילו לא שהה כדי שיעור רחצה.¹⁹²

קיט.

ש. אם מותר לטלטל מניפה בשבת?

ת. מניפה מותר לטלטלה כדי להבריח על ידה זבובים ויתושים (רק יזהר שלא יהרגם), ודינה ככלי שמלאכתו להיתר. וכן מותר לטלטל עצי בשמים (שהיו תלושים) להריח בהם ולהניף בהם.¹⁹³

¹⁹¹. ילקו"י (סי' ח' ס' נ').

¹⁹². ילקו"י (סי' טז ס' ד' מהד' תשס"ד).

¹⁹³. חזו"ע (ח"ג עמ' מב).

קכ.

ש. האם יש חשש סוחט בשערות הגוף, ומה יעשה שלא יסחט המגבת?

ת. מותר להתקלח בשבת במים צוננים, ואפילו כל גופו ובלבד שיזהר שלא יבוא לידי סחיטת השיער והמגבת. ולפיכך נכון שימתין מעט קודם שיתנגב במגבת כדי שיינטפו המים מעליו וינגב בנחת, וכן לא יסחט את המים שבשיער הראש והזקן.¹⁹⁴

קכא.

ש. כמה נשים שבאו 'ביחד' להדליק נרות שבת בבית מלון. האם יכולות לברך כולם ביחד?

ת. בערוך השולחן¹⁹⁵ כתוב: נראה לי דאם באו להדליק בבת אחת הכל מודים שכולם יכולים להדליק ולברך. והעיר על זה מרן רבנו 'עובדיה יוסף' צוק"ל בכתב יד קודשו.¹⁹⁶ וז"ל "זה אינו. ודבריו תמוהים".¹⁹⁷

194. ילקו"י (סי' שכו סעיף ד').

195. (סי' רסג ס"ו).

196. (בגיליון על הספר שבביתו).

197. (מובא בקיצור שו"ע חזו"ע שבת פ"ד הערה 25).

קכב.

ש. האם ביו"ט מותר להתרחץ בחמים של דוד חשמל (בוילר) הפועל ע"י שעון שבת?

ת. מים שהוחמו ביו"ט ע"י שעון שבת שהוכן מערב יו"ט, חשיב כמים שהוחמו בהיתר, ומותר לרחוץ בהם ביו"ט באמבטיא פרטית. וכן מים שהוחמו בדוד שמש מותר להתרחץ בהם כל גופו ביו"ט בבית.¹⁹⁸ ומותר לרחוץ כל גופו ביו"ט שני של גלויות, במים חמים שהוחמו ביו"ט ראשון ע"י בוילר חשמלי, באמבטיה פרטית שבביתו.¹⁹⁹

קכג.

ש. אדם שמצא מציאה בשבת, האם מותר לו ליטלה?

ת. מצא ארנק או מעות בשבת, אסור ליטלו אע"פ שירא בן יקדימנו אחר. ואף אם לוקחו ועומד תחתיו ואינו מעביר ד' אמות ברה"ר, אסור משום מוקצה, ומ"מ יכול לדחוק את המציאה ברגלו למקום מסתור עד אחר השבת.²⁰⁰

198. ילקו"י (סי' תקיא סעיף ב).

199. חזו"ע (יו"ט עמ' קנז).

200. ילקו"י (סי' רסו סעיף א).

קכד.

ש. האם אפשר לשלוח ילד שלא הגיע לגיל מצוות שיטביל כלים. (לאו דווקא זכוכית)?

ת. אין לשלוח קטן להטביל כלי מתכות, שמאחר וטבילת כלי מתכות דאורייתא לא מאמינים לקטן על זה. ומ"מ להטבילם בפני ישראל גדול מותר. וכן יכול לברך בפני גדול.

והוא נאמן לומר על כלי זכוכית שהטבילם כיון שעיקר חיוב טבילת כלי זכוכית אינו אלא מדברי סופרים.²⁰¹

קכה.

ש. אם יש בעיה של מראית עין בפריסת בגד 'יבש' על חבלי כביסה בשבת?

ת. בגדים יבשים שאינם רטובים כלל, מותר לשוטחם על חבל כביסה בשבת, שבבגדים יבשים אין מקום לחשד. ומהיות טוב נכון לשוטחם שלא כדרך ששוטחים בגדים מכובסים.²⁰²

קכו.

ש. האם מברכים על ברקים ורעמים בזמן ששואלים מוריד הטל. (בגלל שזה סימן קללה)?

ת. בזמננו כיון שתמיד צריכים לגשמים לכן הגשמים לא נחשבים לסימן קללה אפילו בזמן שמבקשים מוריד הטל. וגם הברכה על הברקים והרעמים לא קשורה לזה שהזמן שהגשמים הם גשמי קללה. אלא הברכה על הכוחות והעוצמות והגבורות של הקב"ה.²⁰³

²⁰¹. ילקו"י (יו"ד סי' קכ סעיף כה-כו).

²⁰². יבי"א (ח"ט סי' קח אות קנא). הליכו"ע (ח"ג עמ' ריט-רכ).

²⁰³. כך ענה לי ראש כולל חשוב הרב 'יונתן אהרונוב' שליט"א.

קכז.

ש. האם הגשמים שיורדים בין פסח לעצרת נחשבים לסימן קללה?

ת. גשמים היורדים לאחר פסח ועד שבועות הם רפואה גדולה לכל החולאים.

ויש סגולה נפלאה שיעמוד בגילוי ראש מעט תחת הגשם ויפתח פיו שירדו מהגשמים לתוך פיו.²⁰⁴

קכח.

ש. מי שלא ברך 'ברכת הלבנה', האם יכול לברך ביו"ט או בשבת?

ת. לכתחילה אין לקדש את הלבנה בליל שבת או בליל יו"ט. ואם היה החודש מעונן, ולא היה אפשר לקדש את הלבנה עד ליל ט"ו שחל בליל שבת או בליל יו"ט מותר לקדש את הלבנה.²⁰⁵

ואפילו חל ליל יג' או יד' בשבת מותר לקדשה בליל שבת בזמן שהעננים מצויים ויש לחוש פן לא תיראה הלבנה לאחר מכן.²⁰⁶

ואם מברכים בשבת לא ירקדו כמו בחול אלא יגביהו רגליהם כמו בקדושה מפני שאין מרקדים בשבת ויו"ט.²⁰⁷

²⁰⁴. כי בא מועד על ספירת העומר (עמ' נז). ובהערה הביא בשם האמרי פנחס (באות שה).

²⁰⁵. חזו"ע חנוכה (עמ' שלה). א"ה: לפני כמה שנים בחודש ניסן בכל לילה היה עננים ולא יכלנו לברך 'ברכת הלבנה' עד ליל הסדר, לפני שהתחלנו את הקידוש בירכנו 'ברכת הלבנה'.

²⁰⁶. יבי"א (ח"ח סי' מא אות ז). חזו"ע חנוכה (עמ' שמז ד"ה מסקנה).

²⁰⁷. חזו"ע חנוכה (עמ' שלב ד"ה אם מברך).

קכט.

ש. מסננת שנמצאת בכיור ונסתמה, האם בשבת יש בעיה לפנות את הפסולת שבה?

ת. יש תשובת מרן זצוק"ל בכתב יד קדשו. שכתב: מסננת שנתונה בכיור, ונסתמה מפסולת שנצטברה עליה, מותר ליטלה כדי לנקותה, אפילו היא סתומה עד שאין המים יכולים לעבור דרכה. ואין בזה משום מתקן מנא, כיון שמעיקרה עשויה לכך, וכל אדם יכול לנקותה בנקל. ואח"כ רשאי להחזירה למקומה בכיור.²⁰⁸

קל.

ש. שיש עננים דקים האם אפשר לברך 'ברכת הלבנה'?

ת. אם יש מסך של ענן דק וקלוש, עד שהוא נהנה ממנה ויכול להכיר בין מטבע למטבע, יכול לברך עליה.²⁰⁹

קלא.

ש. האם יש עניין להוסיף בברכת הלבנה 'שלא יהיה לנו כאבי שיניים'?

ת. יש סגולה להוסיף בלחישתה, ויה"ר שלא יהיו לי כאבי שיניים.²¹⁰

208. מובא בספר קיצור שו"ע חזו"ע (מהד' תש"פ שבת פ"ע ס' יד/ב).

209. חזו"ע חנוכה (עמ' שכב).

210. (חזו"ע חנוכה עמ' שלא)

קלב.

ש. אדם באמצע קריאת המגילה נזכר שלא בירך 'ברכת הלבנה' בגלל שיהיה עננים, ועכשיו יש זמן מועט שהתפזרו העננים, מה עליו לעשות?

ת. הקורא את המגילה ונודע לו שזרחה הלבנה וחושש שאם ימתין מלברך עליה עד שיסיים קריאת המגילה תתכסה הלבנה בעבים, יספיק באמצע קריאת המגילה ויברך ברכת הלבנה, ולאחר מכן ימשיך קריאת המגילה ממקום שפסק, ולא יפסיק אלא לברכה עצמה.²¹¹

קלג.

ש. האם מותר לפרסם בעלוני שבת על אבדה שנאבדה או על מציאה?

ת. הנוהגים להכריז בשבת גם על אבדה של גוי, בפרט במקום שיש חשש סכנה אם לא יכריזו, שבזה מותר להכריז ובפרט שיש בהשבתה משום קידוש ה'.²¹²

ולכן מותר להכריז על אבידה בבית הכנסת, שהכל יודעים על מקום הימצאה, ישיבנה לבעליה, ואפילו אם האבידה היא מוקצה ואסור לטלטלה ולהשיבה בשבת, הואיל ומצוות השבת אבידה חפצי שמים היא.²¹³

ומותר לקרוא בשבת את המודעות העוסקות בענייני מצווה ומתפרסמות בלוח המודעות שבבית הכנסת, וכגון זמני תפילות ושיעורים, הרצאות והספדים, ומציאות ואבידות וכיו"ב. אבל המודעות העוסקות בענייני מסחר, ואפילו מסחר בענייני מצווה כגון מכירת אתרוגים או ספרי קודש, אין לקוראם בשבת. וטוב שהגבאים יכסו במפה את החלק העוסק בענייני מסחר.²¹⁴

211. חזו"ע פורים (עמ' פג).

212. מג"א (סי' שו"ק כא). תוספת שבת (ס"ק כח). משנ"ב (ס"ק מח).

213. חזו"ע (שבת ח"ו עמ' נח דיבור ראשון). שו"ע (סי' ש"ו סעיף יב).

214. ילקו"י (מהד' תשנ"ה סי' שז' בדיני מה מותר לקרוא בשבת ס' ח').

קלד.

ש. האם יש עניין לומר קדיש אחר התפילה?

ת. מנהג הספרדים שאין אומרים קדיש אחר עלינו לשבח, אלא אומרים קדיש יתום קודם עלינו לשבח, ומ"מ אם נהגו לומר קדיש אחר עלינו לשבח ימשיכו במנהגם.²¹⁵

קלה.

ש. אדם שקידש על כוס יין וכשבא לטעום נמצא היין מקולקל. מה עליו לעשות?

ת. קידש על כוס וחשב שהוא יין ונמצא מים או מיץ או חומץ, לא יצא וצריך לחזור ולברך על כוס יין "בורא פרי הגפן" וברכת הקידוש. ודווקא בחומץ גמור שהוא מבעבע כשנשפך על הקרקע, אבל חומץ שאינו מבעבע, הרי הוא בספק יין, ואין חוזר ומקדש מספק.²¹⁶ ואם היה היין לפניו בשולחן ודעתו לחזור לשתות ממנו, אינו צריך לחזור ולקדש, אלא ימזוג מיד יין לכוס וישתה. ואף שלכתחילה צריך לאחוז את הכוס שמקדש עליו בידו, בדיעבד אין זה לעיכובה.²¹⁷

215. ילקו"י (סי' קלב סעיף כג).

216. חזו"ע שבת (ח"ב עמ' ס ובהערה) הליכו"ע (ח"ג עמ' כח).

217. חזו"ע (שם עמ' נט טור ב').

קלו.

ש. אדם שמקדש על יין לבן (מבחינה בריאותית) וכשטעם טעם שזה מים מה דינו. ומה דינו אם טעם שזה עראק, או וויסקי, או וודקה וכד'?

ת. מי שקידש על הכוס על דעת שהוא יין, וכשטעם ממנו נתברר שהוא קוניאק, והוא קוניאק שנעשה מיין, בדיעבד יצא ידי חובת קידוש ואינו צריך לחזור ולקדש. ואם נתברר שהוא מים צריך להביא כוס יין חדש ולקדש. ואם נמצא שכר או חמר מדינה אינו צריך לקדש שוב, ויברך שהכל וישתה.²¹⁸

קלז.

ש. אדם שמקדש על יין וכשבא לשתות נשפך לו הכוס, מה יעשה לגבי הברכה ולגבי הקידוש?

ת. קידש על היין ולפני שטעם מהיין, נשפך היין, והייתה דעתו בתחילה לשתות עוד יין, אינו צריך לברך שוב גם ברכת בפה"ג ובלבד שלא הסיח דעתו, ולא יצא ממקומו לפני שטעם שוב מהיין. ואם לא הייתה בדעתו לשתות עוד יין, יש לו להביא כוס אחרת ולברך עליו בפה"ג, ואין לו לברך ברכת הקידוש.²¹⁹

218. חזו"ע שבת (ח"ב עמ' סב ד"ה מי).

219. שו"ע (סי' רעא סעיף טו). חזו"ע שבת (ח"ב עמ' נח).

קלח.

ש. מתי מברכים ברכת 'הטוב והמטיב'?

ת. מברכים הטוב והמטיב על כל שינוי יין אע"פ שאינו שותה אלא פחות מרביעית.²²⁰

ואם כלה היין הראשון, נחלקו הפוסקים אם יברך על היין השני, ולהלכה לא יברך שסב"ל.²²¹

ואין לברך הטוב והמטיב אא"כ יש עמו אחר - שכן משמע מנוסח הברכה הטוב לו והמטיב לחברו וגם שאשתו ובניו איתו, יברך.

ואין לברך אא"כ נמצא בתוך סעודה²²²

ואמר מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א:²²³ שמרן הרב 'עובדיה יוסף' צוק"ל אף פעם לא ברך ברכת 'הטוב והמטיב'. ואמר: שבשבילו זה לא טוב ולא מטיב. ועוד אמר שהיום אין רגילות לברך ברכה זו, כיון שאין אנו מבינים ביינות.²²⁴

220. חזו"ע ברכות (עמ' עה).

221. (עמ' עז).

222. (עמ' עח).

223. ספר השיעור השבועי (ח"ב פר' בהעלותך עמ' שיח הערה ד').

224. (והוסיף בשיעור אחר שמהסיבה הזאת לא הביא את הסימן הזה (ערה) לגבי ברכת הטוב והמטיב על יין בספרו ילקוט יוסף).

קלט.

ש. מתי יש לברך 'ברכת הלבנה', לפני יו"כ או אחרי?

ת. נוהגים לברך ברכת הלבנה בליל מוצאי יום הכיפורים, כדי לקדש הלבנה בשמחה. ויש נוהגים להקדים ולברך ברכת הלבנה קודם יום הכיפורים, כדי שתבוא מצווה זו ותכריע את הכף של הזכויות. ונהרא ונהרא ופשטיה.²²⁵

קמ.

ש. האם צריך לברך ברכת המזון על כוס?

ת. המנהג כיום ברוב המקומות שאין מכרכים ברכת המזון על כוס יין, אפילו כשאכלו שם שלשה ועושים זימון. והנוהגים לחוש למצריכים כוס בשלשה, תבוא עליהם ברכה. ונכון לחוש לדברי הזהר הקדוש שלא לברך ברכת המזון ביחיד על הכוס, ואם בכ"ז רוצה לשתות יין, אין לו לאחוז הכוס בידו בשעה שמברך ברכת המזון, אלא יניחו לפניו על השולחן, ואחר ברכת המזון יברך הגפן וישתה.²²⁶

225. חזו"ע (חנוכה עמ' שמז).

226. ילקו"י (סי' קפב סעיף א).

קמא.

ש. כשעורכים סעודת 'שבע ברכות' בסעודה שלישית, האם יש לטעום את היין אחר ברכת המזון, או להשאירו להבדלה?

ת. אם סעדו סעודה שלישית של שבת חתן, והתאחרה סעודתם עד צאת שבת בתוך שבעת ימי המשתה (החופה) מברכים על הכוס של שבע הברכות (בבית החתן וכשיש פנים חדשות), ומי שברך ברכת בפה"ג יטעם וישתה רוב הכוס. ורשאים המסובים שכיוונו ולצאת בברכת הגפן לטעום מהכוס, וכן אם מברכים ברכת אשר ברא בלבד, כגון שאין פנים חדשות או בסעודה שלא בבית החתן, ג"כ יברך ברכת בפה"ג, וישתה רוב הכוס גם אחר השקיעה של מוצש"ק.²²⁷

קמב.

ש. אם יש בעיה להשחיל שרוך לנעל בשבת?

ת. מותר להשחיל במנעלים ישנים שרוך חדש לתוך הנקב שיש מסביבו ברזל, או שהנקב רחב אפשר להשחיל השרוך בלא טורח. ולגבי מנעל חדש. אין להשחיל שרוך בנעל חדשה, כי עי כך תיעשה הנעל רואיה לשימוש, ונחשב מתקן מנא. אבל שרוך חדש בנעל ישנה, מותר, הואיל ויש על השרוך תורת כלי גם קודם, ולא נחשב מתקן מנא כלפי השרוך.

ויש מתירים להשחיל שרוך חדש אפילו בנעל חדשה, משום שהנעליים שבימנו ראויות ללבישה גם בלי השרוכים, ובשרוכים נועדו רק להדק את

²²⁷. ילקו"י (שובע שמחות ח"א פרק יז סעיף לא).

הנעליים לרגלי האדם, ואין כאן מתקן מנא, והמקלים בזה יש להם על מה שיסמוכו.²²⁸

ומותר להעביר שרוך מנעל אחד לנעל אחרת.²²⁹

קמג.

ש. ש"צ שטעה ואמר קדיש 'תתקבל' לפני 'אשרי' בשחרית, מה דינו?

ת. ש"צ שטעה ואמר קדיש תתקבל קודם 'אשרי-ובא לציון', יחזור ויאמר קדיש תתקבל לאחר ובא לציון.²³⁰

קמד.

ש. אדם שאוכל בבית ויוצא למרפסת, האם מועיל לו תנאי אחד על הברכה לזמן רב, או שצריך בכל פעם ופעם לכוון?

ת. כל מה שמתנה האדם ועומד על דעתו אפילו ממאה שנה, תנאו קיים. ושייך לעשות תנאי בברכות. אך עדיף לעשות תנאי בכל פעם כשנזכר.²³¹

²²⁸. ילקו"י (סי' שיד סעיף ל). הליכות עולם (ח"ד עמ' רכט). חזו"ע (שבת ח"ה עמ' עח ובהערה).

²²⁹. חזו"ע (בעמ' פ' ד"ה והנה בספר).

²³⁰. ילקו"י (סי' קלב סעיף ח).

²³¹. חסד לאלפים (סי' מז הלכה ו) שמביא בשם ההלכות קטנות (ח"א סי' פח).

קמה.

ש. אם ברך על מאכל או משקה כשהוא תחת קורת גג אחד, הדין שלא חוזר ומברך, אפילו זמן רב (כמו בליל שבועות). האם חדר מדרגות גם נחשב לעניין זה, שהרי לא יצא לתחת כיפת השמים?

ת. שאלתי למרן הראשון לציון הרב יצחק יוסף שליט"א²³² ואמר לי: שאם זה בניין שהכל רשות אחת (כמו ישיבה וכדומה) כשיוצא לחדר המדרגות לא הוי הפסק, אבל בניין מגורים שהרשות של כולם ממילא הוי הפסק, ולכן צריך לחזור ולברך.²³³

קמו.

ש. האם יש חשש שמא יטה בנר שעווה של זמנינו?

ת. נחלקו הפוסקים אם יש גזירה שמא יחמוט ראש הפתילה והו"ל כיבוי. יש אוסרים, ויש מתירים, ואע"פ שהעיקר כדעת האוסרים, מפני שכן הוא דעת מרן הבית יוסף. מ"מ נרות שעווה שבזמננו שאורם צלול ואינם צריכים מחיטה, מותר לקרא לאורם. וכן הדין בנרות העשויים מפרפין שאורם צלול מאוד שמותר לקרא לאורם.²³⁴

²³². (חזקוני"ד פסח תשע"ט).

²³³. ואמר לי שכתב כן בילקו"י (החדש על שבועות וספירת העומר מהד' תשע"ט בס' תצד הלכות יום חג השבועות ס' כז).

²³⁴. הליכו"ע (ח"ג עמ' מז).

קמוז.

ש. מנורה שיש אפשרות להגביר את עוצמת האור, אם יש חשש שמא יגביה את אור החשמל בשבת?

ת. מנורת חשמל שאפשר להגביה את מידת האור של המנורה - אין לגזור שמא יטה ומותר ללמוד גם לאורה בשבת. וטוב ונכון לכתחילה לכתוב מער"ש פתק נייר באותיות גדולות "שבת" ויניחו סמוך לכפתור, כדי שיזכור ששבת ולא יבוא להגביה.²³⁵

קמח.

ש. האם מותר להשתמש במגבונים בשבת?

ת. מגבונים לחים שעשויים לנגב ולקנח תינוקות אחר עשיית צרכיהם, מותר להשתמש בהם גם בשבת ויו"ט, אלא שיש להיזהר לנגב בנחת ולא לדחוק המגבונים בחוזקה, משום איסור סחיטה.²³⁶

²³⁵. ילקו"י (בסי' רעה סעיף ו').

²³⁶. חזו"ע שבת (ח"ד עמ' קמח).

קמט.

ש. אדם שאכל במקום אחד, האם מותר לו ללכת למקום אחר ולהמשיך לאכול שם, והיכן יברך ברכת המזון?

ת. היושב בסעודה, לכתחילה יזהר שלא לעקור מסעודתו ללכת לחדר אחר עד שיברך ברכת המזון. אפילו אם הניח מקצת חברים על השולחן ואפילו אם דעתו לחזור למקום סעודתו ולסיים סעודתו ולברך ברהמ"ז, שאם יעקור ממקומו, יש לחוש שישכח לברך ברהמ"ז ואפילו הולך לאכול המקום אחר, לכתחילה אין לעקור ממקום שהתחיל לאכול שם. ואפילו אם חשב על זה בשעת ברכת המוציא (חוץ מהולכי דרכים) אין ראוי לעקור מקומו.²³⁷

קנ.

ש. אדם שבירך ברכת המפיל ונזכר שלא ספר 'ספירת העומר', מה עליו לעשות?

ת. אמר מרן הרב יצחק יוסף שליט"א בלוויין²³⁸ אדם שבירך ברכת המפיל ושכח לספור ספירת העומר יכול לספור כיוון שאין כ"כ איסור לדבר אחר 'ברכת המפיל'. שהרי אם אביו ישאל אותו היכן ספר מסוים, לא יעשה לו תנועות אלא יכול לומר לו. ועוד הוסיף שמי שלא נרדם אחרי ברכת המפיל, יפתח ספר ויתחיל ללמוד²³⁹. לכן אם שכח יכול לברך.²⁴⁰

²³⁷. ילקו"י (סי' קעח סעיף א). עיי"ש באריכות.

²³⁸. (בזמני ספירת העומר תשע"ח).

²³⁹. שו"ת הרשל"צ (ח"א עמ' עו).

²⁴⁰. (בשנת תשע"ט יצא לאור ילקו"י ספיה"ע ושבועות וכ"פ בפרק יב' דינים נוספים השייכים לספיה"ע סעיף קלא).

קנא.

ש. אדם שישן אחר חצות הלילה שמברך 'ברכת המפיל', האם יברך בשם ומלכות?

ת. ההולך לישון אחר חצות מברך 'ברכת המפיל' בשם ומלכות. ושכן דעת מרן רבנו 'עובדיה יוסף' זצוק"ל.²⁴¹

קנב.

ש. מה שמותר לשמוע שירים ביום ל"ג בעומר, האם זה דווקא שירי הרשב"י לצורך ההילולה ויותר מזה אסור, או שכיוון שהתירו זה התירו לכל?

ת. מותר לשמוע כלי שיר גם כשלא עורכים הילולא לכבוד הרשב"י, וכן אדם בביתו, מותר לו לשמוע כלי שיר. וגם במוצאי ל"ג בעומר מותר לשמוע כלי שיר, דהואיל ואישתרי אישתרי.²⁴²

קנג.

ש. אדם שאכל בריה אחת שלימה משבעת המינים, כשאין שיעור כזית, האם מברך ברכה אחרונה? והאם דין זה דווקא בשבעת המינים?

ת. לדינא אפילו האוכל בריה שלימה, אם לא אכל שיעור כזית לא יברך, ומ"מ לכתחילה יזהר שלא לאכול בריה פחות משיעור כזית, כדי שלא יכנס לספר ברכה אחרונה.²⁴³

²⁴¹. שו"ת הראשון לציון (ח"א עמ' עד). ולאחרונה זכינו ויצא לאור עוד מספריו של מרן זצוק"ל שו"ת יחו"ד (ח"ז סי' ט). שפסק לברך 'ברכת המפיל' גם שיושן אחר חצות.

²⁴². ילקו"י (ספיה"ע ושבועות עוד בסי' תצג' - מנהגי ל"ג בעומר ופסח שני ס' א' עמ' תצד). ויש מחמירים בריקוד ומחול של רשות עם כלי נגינה אף לאחר לג' בעומר. מועד לכל חי (סי' ו' אות יא).

²⁴³. ילקו"י (סי' רי סעיף א).

קנד.

ש. האם אדם יכול לבנות סוכה רק ליו"ט ראשון, ובחובה"מ לפרקה?

ת. י"א שיש איסור לסתור הסוכה בחוה"מ²⁴⁴. וכן מטעם שמבטל קדושת הסוכה ע"י שסותר אותה.²⁴⁵ וי"א שאין איסור לפרקה כל שהוא לצורך המועד. כגון שצריך למקום הסוכה. כיוון שפרוק הסוכה אינו מעשה אומן.²⁴⁶

קנה.

ש. אדם שיש לו סוכה למעלה מכ' אמות, שמכניס תבן וקש כדי למעט הגובה וצריך לבטלו, האם מועיל ביטול רק ליו"ט ראשון או שצריך דווקא לכל שבעה?

ת. יש מח' בדבר האם מספיק ביטול לשבעה או שצריך ביטול לעולם. רבנו חננאל והראב"ה סוברים שצריך ביטול לעולם. רש"י והב"ח סוברים שמספיק ביטול לשבעה. והמחמיר לבטלו שם לעולם תע"ב.²⁴⁷

²⁴⁴. שמירת השבת כהלכתה (פרק סז הערה קעז).

²⁴⁵. ספר עקרי הד"ט (סי' ב אות סח).

²⁴⁶. פסקי תשובות (עמ' שנו). ושו"ת להורות נתן (ח"ז עמ' מח).

²⁴⁷. ספר כי בא מועד (סוכות עמ' נה).

קנו.

ש. אם מחללים שבת על חולה שהוא מחלל שבת?

ת. יהודי שהוא מומר לחלל שבת בפרהסיה, אע"פ שגזרו עליו חכמים שדינו כגוי לכל דבריו, מכל מקום לעניין חילול שבת להצלתו כשיש בו סכנה, יש להתיר אע"פ שיתכן שלעולם לא יבוא לידי שמירת השבת, כיון שעכ"פ מזרע ישראל הוא. ומלבד כן יש לתלות עוד שמא הרהר תשובה בליבו.²⁴⁸

קנו.

ש. האם מותר לנקות קורי עכביש בשבת?

ת. מותר להסירן כלאחר יד, ובלבד שיזהר לראות אם יש שם עכביש, שלא ימיתנו.²⁴⁹

קנח.

ש. על כמה ענבים או זיתים מברכים ברכה אחרונה?

ת. על פירות שבעת המינים אם אכל מהם שיעור כזית (עשרים ושבע גרם) מברך לאחריהם על העץ ועל פרי העץ, וצריך לשקול את הענבים כדי לידע אם מתחייב בברכה.²⁵⁰

²⁴⁸. חזו"ע (ח"ג עמ' שיז ד"ה מסקנה. ועמ' רצט ד"ה והנה). יבי"א (ח"ג חאה"ע סי' ח סוף אות ט. ח"ח סי' לח אות ח. ח"י סימן נד אות טז. ח"ז חיו"ד סי' כד אות ג'). וביחוד (ח"ז סי' סח) העלה להתיר לתקן רמזורים שהתקלקלו בשבת, שיש חשש למקרי תאונות דרכים של יהודים מחללי שבת.

²⁴⁹. שו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' חי). אור לציון (ח"ב פ"כ ה"יג). שו"ת רבבות אפרים (ח"ג סימן ריט. ח"ד סימן צז אות כט). שו"ת באר משה (ח"א סימן לז). השבת והלכותיה (סעיף ט"ו) פסקי תשובות (ח"ג סימן רס"ב ס"א) שמירת שבת כהלכתה (פ"ג הערה לד בשם הגרש"א).

²⁵⁰. ילקו"י (סי' רח' סעיף סא').

קנט.

ש. אם חתכו בצל או לימון עם סכין בשרי האם הבצל או הלימון נעשו בשרי?

ת. שאלתי להגאון הגדול הרב 'אברהם יוסף' שליט"א²⁵¹ ואמר לי: שיש לזה דין נ"ט ב"ר נ"ט דהיתרה, והבצל או הלימון לא בשריים.

קס.

ש. כמה ציציות צריך להחזיק בקריאת שמע?

ת. מצווה לאחוז את הציציות ביד השמאלית כנגד ליבו בשעת קריאת שמע. ורמז לדבר "והיו הדברים האלה אשר אנוכי מצווך היום על לבבך", ויש האוחזים בידיהם את כל ד' הכנפות, ויש האוחזים בשתי הציציות שלפניהם בלבד. ומנהגו של מרן זיע"א ברוב הפעמים לאחוז רק ב' הציציות שלפניו, כפי הפשט, וכפי הנראה בדעת מרן. ונוהג כן על פי דעת הגר"א דאף שהיה בקי בכתבי הארי' נהג כך. וכנראה שגם כך הוא ע"פ הסוד ורבים נוהגים לאחוז ד' הציציות כמו המקובלים.²⁵²

²⁵¹. (יג' שבט תשפ"א).

²⁵². ילקו"י (סי' כד' סעיף ו'). א"ה - ראיתי שמרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א שאחז רק ב' ציציות שלפניו בק"ש.

קסא.

ש. עד כמה אסור להפנות גב לכותל המערבי?

ת. שמעתי מהגאון הגדול רבי בן ציון מוצפי שליט"א שאמר שלא חייב לצאת לאחוריו אלא די שמצדד, דהיינו שהולך ליציאה בקווים אלכסוניים באופן שלא יפנה גבו לכותל, שיגיע לסיום הרחבה התחתונה ישתחוה מול הכותל כפרידה, ומותר לצאת כמנהג העולם.

קסב.

ש. למה מחזיקים את שני הציציות מלפניו 'בברוך שאמר'?

ת. בציציות יש עשרה קשרים, ולכן מחזיקים שני הציציות מלפניו, כנגד עשרה ברכות שיש 'בברוך שאמר'.²⁵³

קסג.

ש. אם משערים השיעורים לפי נפח או משקל?

ת. יש מכתב של מרן הראשון לציון רבנו 'עובדיה יוסף' זצוק"ל²⁵⁴ שנשאל ע"י הגאון הרב 'בנימין חותה' שליט"א וז"ל: כיוון שרבים שואלים מבני תורה לגבי שיעורי תורה האם לפי נפח או משקל, כי יש שמועות בדעתו של מו"ר לכאן ולכאן?

²⁵³. כך אמר לי אברך חשוב ר' ציון פנחסי הי'.
²⁵⁴. ר"ח שבט תשע"ב.

תשובה. אמנם השיעורים בנפח. אבל כבר כתבו רוב הפוסקים השיעורים במשקל, כזית תשעה דרהם, כביצה י"ח דרהם. וכל דרהם 3 גרם. (עובדיה יוסף').

והוסיף ע"ז מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א וז"ל: בעניין זה אם לשער בנפח או במשקל, הארכנו בזה בכמה דוכתי, וראה בילקו"י סוכה.²⁵⁵ ומבואר שם, דבכל השיעורים נהגו מאות שנים לשער במשקל, אף שמעיקר הדין הולכים אחר הנפח, מ"מ כבר כתבו הפוסקים, שמאחר ואין הכל בקיאים לשער בנפח, לכן נהגו הכל לשער במשקל, כי מן המשקל נדע בדרך כלל על הנפח. ומנהג זה היה עוד מלפני כאלף שנה, ע"פ תשובת רב שרירא גאון. וכן מבואר ברב המגיד²⁵⁶ בשם הגאונים. ובספר מאה שערים להרי"ץ גיאת,²⁵⁷ ובספר העיתים,²⁵⁸ והרב בית דוד, ומרן החיד"א,²⁵⁹ מטה יהודה,²⁶⁰ פתח הדביר בשם כמה פוסקים, ומהר"ח פלאג'י,²⁶¹ ובזבחי צדק,²⁶² ובשולחן גובה,²⁶³ ובדרכי תשובה,²⁶⁴ ובן איש חי,²⁶⁵ ובכף החיים,²⁶⁶

255. עמ' תרכה

256. (פ"א מעירובין ה"ב).

257. (הלכות קידוש).

258. (הלכות קידוש ונר).

259. ברכי יוסף (סי' קסח סק"ד).

260. (סימן א').

261. חיים לראש (עמ' לד ס"י).

262. (סי' צח אות ד'. וסי' צט אות יא).

263. (סי' ס"ח סק"יא).

264. (סי' צח אות י').

265. (שנה א' פר' צו ה"ט).

266. (סי' קסח אות מה).

ובספר לב מבין,²⁶⁷ שהמנהג פשוט לשער במשקל, וכן היה נוהג הרב מר אביו כל ימיו. וכ"כ בשו"ת ישמח לבב, שכן המנהג פשוט. וכ"כ בזכרונות אליהו מני, ועוד ועוד.

ואם באנו לחוש לתקלות המצויות במקרים שונים כשמשערים במשקל, הנה הניסיון הוכיח שלעומתם רבו גם רבו הטעויות והתקלות המצויות במקרים רבים יותר כאשר משערים בנפח, ומה גם שלא יצא הדבר ממחלוקת כיצד יש לשער בנפח מצד מיעוץ החללים וכדומה. ולכן העיקר לשער במשקל.²⁶⁸

וכמה ראויים בזה דברי הרמב"ם,²⁶⁹ "שהקבלה והמעשה עמודים גדולים בהוראה, ובהם ראוי להיתלות". ולא לנטות מדרכם של מעתיקי השמועה גדולי הדורות ולהיות עושי חדשות, ולעשות את גדולי החכמים שבדור ח"ו טועים בדבר משנה.

וסיפר הגאון הרב 'ישראל ביתאן' שליט"א (מתרגם הילקוט יוסף לאנגלית). שהיה נוכח בביתו של מרן בערוב ימיו ממש, ושמע את עוזרו של מרן, הרב 'שלתיאל עמר' הי"ו, שלחץ כמה וכמה פעמים על מרן לכתוב שהולכים אחר הנפח, וכן אחי רבי 'דוד יוסף' שליט"א לחץ עליו רבות בזה. ואכן ערב אחד כאשר גברו הלחצים התחיל מרן לכתוב בנושא, אך לפתע הפסיק, עזב בכעס והלך לחדרו. וכששאלוהו על כך השיב: **"אטו אני עדיף מרבותי שאמרו תמיד לילך אחר המשקל? מה שהיה טוב לרבותי טוב גם לי"**. ואח"כ הראו למרן זיע"א כל מה שכתבנו 'בשולחן המערכת', ואמר, נהנתי. **ועוד מעשה** שאירע לפני שנים, שהגיע מחבר אחד לביתו של מרן זיע"א שעמל ויגע וזכה להוציא ספר, ובו חישוב את כל שיעורי התורה ע"פ הנפח, כי הנפח הוא מדת השיעורים ע"פ דין תוה"ק. (לדוגמא, כזית, כעשרים ושבעה

267. (יו"ד סי' קא).

268. (וכ"מ בשבת פא. וכי טורנטי יכניס, עי"ש ברש"י).

269. (פ"י משמיטה ויובל).

סמ"ק וכיו"ב). והדבר נצרך מאוד לכל אדם, שידע את שעורי התורה. נכנסו ואמרו לו למרן, כי אותו מחבר בא להציג את הספר בפניו, אולם מרן מיאן לקבלו בפניו. אף שמעולם דרכו היתה לחזק ברכי דרבנן מחברי ספרים, והיה שש לקראתם. ולאחר ששב על עקבותיו אמר מרן לבני ביתו, "אני איני עדיף מרבותי. רבותי היו מורים תמיד על פי משקל, ואני איני עדיף מהם".

ובאחרונה ניגשו אלינו כמה אברכים 'מכסא רחמים' והעניזו פנים בחוצפה דאמאי אין אנו מורים לילך אחר הנפח. ולא השיבותים דבר, "כי אל תען כסיל כאולתו"²⁷⁰ ודי בזה. ע"כ.²⁷¹

קסד.

ש. אדם שעולה לתורה האם צריך לחכות עד שיבוא העולה אחריו. והאם צריך לשהות ליד הס"ת בשעת הקריאה של השני?

ת. שמעתי מהגאון הגרב"צ מוצפי שליט"א שאמר שכל מה שנהגו פעם לחכות עד שיגמור העולה השני את הקריאה - מכיוון שכל אחד שהיה עולה הוא היה קורא (כמו שנוהגים חלק מעדות תימן) ולכן שלא יהיה אחד לבד לכן השני נשאר עמו, אבל היום שיש בעל קורא וכל פעם מגיע עולה אחר אין צורך לעולה הקודם לחכות עד שיגמור כיון שכבר יש שם שני אנשים.

270. (משלי כו).

271. מכתב זה מצורף למכתבו של מרן זיע"א. מובא בילקו"י (פסח מהד' תש"פ במילואים מכתב נג' עמ' תתקיב).

קסה.

ש. אדם שמרכיב משקפיים במספר גבוה, אם מותר לו להתפלל כנגד תמונה של רב וכדומה. כשמוריד את המשקפים?

ת. אין לתלות תמונות של גדולי ישראל בכותלי בית הכנסת, כדי שלא לבלבל כוונת המתפללים, ואם תלו תמונות של רבנים על כותלי בית הכנסת נכון להסירם משם.

אולם הנכנס להתפלל בבית הכנסת שכבר עברו וציירו על קירותיו תמונות וכדומה, או שיש שם תמונות של רבנים, יעצום את עיניו או יסתכל בסידור, ויתפלל שמונה עשרה, ואפילו הם בולטים.²⁷² ונראה שה"ה לנ"ד שאם יש לו מספר גבוה במשקפיים וכשמוריד לא יכול לראות, וזה לא יפריע לו בתפילה, יהיה מותר.²⁷³

קסו.

ש. האם בשעת הלימוד מותר להזכיר שם השם או שצריך לשנות?

ת. הלומד בתלמוד ובמדרשי חז"ל ופגע בדך לימודו בפסוקים שיש בהם הזכרת השם, מצווה שיקרא כהווייתם, כדמותם כצלמם, ולא ישנה לומר "השם", ואפילו שאינו פסוק שלם, ואין להחמיר בזה. אבל הזכרות שבמטבע הברכות ותפילות אסור לקראם כי אם בכינוי "השם", וגם ישנה בהן לומר אלוקינו או אלוקים, כי גם בהזכרת שמות אלו יש איסור הזכרת ה' לבטלה.²⁷⁴

272. ילקו"י (תפילה כ"א סי' צ הערה מג, ומד').

273. וכך ראיתי שהשיב הגאון הגדול הרב "אברהם יוסף" שליט"א בתשובה לשואל.

קסז.

ש. כשאומר חצי פסוק עם שם השם, האם יכול לאומרו או שצריך לשנות?

ת. כשאפילו אינו פסוק שלם לא צריך לשנות לומר "השם" אלא יכול לאומרו ככתבו וכלשונו.²⁷⁴

קסח.

ש. האם צריך לומר "אל" או "קל"?

ת. כל הבעיה לומר אל זה דווקא שזה בדרך של ברכה או תפילה יש לשנות, אבל אם זה פסוק או אפילו חצי פסוק אינו שונה משם ה' שאפשר לאומרו ככתבו וכלשונו.²⁷⁴

קסט.

ש. האם מותר לשים ג'ל או בושם למניעת זיעה בתשעה באב?

ת. מותר להתיז חומר בושם שיש בו ריח טוב על הגוף נגד הריח היוצא מן הזיעה. שאין זה בכלל סיכה. וכן הורה הגרש"ז אויירבך²⁷⁵, דלא גרע מסיכה להעביר הזוהמה דשרי.²⁷⁶

274. חזו"ע (ברכות עמ' תקיג').

275. הליכות שלמה (אורחות הלכה סוף עמ' תלב').

276. חזו"ע (ד' תעניות עמ' רצד - רצה).

קע.

ש. מי ששם אורז בשקית סגורה בתוך החמין, האם האורז בשרי?

ת. שמעתי מהגאון הגדול הרב 'אברהם יוסף' שליט"א²⁷⁷ שאמר שהאורז בשרי, והאוכלו חייב לחכות שש שעות. והראיה ששמים אורז לבן ונעשה בצבע חום. ולא שייך כאן נ"ט ב"ר נ"ט.

קעא.

ש. אדם שאכל חמשת מיני דגן ועבר זמן שבעים ושתיים דקות ולא בירך ברכה אחרונה, האם כשעדיין שבע יכול לברך (כמו לגבי ברכת המזון) או שהפסיד את הברכה?

ת. לגבי אכילת פת יכול לברך ברכת המזון כל עוד שהוא שבע, ה"ה בזה לעניין אכילת פירות ושאר דברים שמברכים לאחריהם 'מעין שלש' או 'בורא נפשות', שאם לא נתעכל מברך ברכה אחרונה. ואם נתעכל אינו מברך.

וכל שאינו מתחיל להיות רעב או תאב לאכילת פירות כמו שהיה מתחילה קודם שאכל אותם פירות הרי עדיין לא נתעכל מה שאכל ומברך ברכה אחרונה, ואם לאו אינו מברך. ואם אינו יודע לשער כלל אם מתחיל להיות רעב או תאב להם, יאכל עוד כזית ויברך ברכה אחרונה. ואם אינו יכול לאכול עוד כזית, לא יברך ברכה אחרונה. ומ"מ אם עבר זמן מועט ביותר יברך ברכה אחרונה.²⁷⁸

277. (ד' אדר תשפ"א).

278. הלכה ברורה (סי' קפד ס' יד').

קעב.

ש. טונות שלא כתוב ע"ג הקופסא שנעשה ע"י בישול ישראל אבל יש ע"ג הקופסא הכשר של אשכנזים כגון בד"צ ירושלים או הרב לנדא או הרב רובין וכדומה, האם מותר לספרדי לאכול את הטונה הזאת?

ת. אמר לי דודי הרב 'אייל לוי' שליט"א שאם לא כתוב ע"ג הטונה שנעשה ע"י בישול ישראל אפילו שיש הכשר של אשכנזים זה בעיה לספרדים, כיון שבאוניות דואגים שיהיה נר נשמה שהדליק אותו ישראל בתחילת היום ועי"ז הם מבשלים את הדג טונה, לפני שמכניסים אותו לקופסת שימורים. ולספרדים זה לא מספיק שהרי צריך שהישראל יניח את הסיר ע"ג האש. אמנם דגים של בד"ץ ירושלים מותר כיוון שמקפידים כשיטת מרן.²⁷⁹ ושאלתי את הרב 'יוסף זריצקין' שליט"א ואמר לי: שבבד"צ ירושלים, ואצל הרב לנדא אין בכלל עובדים גויים. ממילא אין בעיה של בישולי גויים במוצרים שבחזקת כשרותם.

קעג.

ש. האם יש בישולי גויים בשבת?

ת. נוכרי שבישל לצורך הישראל בשבת בדבר שאין בו משום בישולי גויים וכו',²⁸⁰ משמע שיש בעיה של בישולי גויים בשבת. וכן תבשיל שבישלו גוי בשבת בשביל חולה שאין בו סכנה אם נשאר למוצש"ק אם בושל בבית של ישראל מותר, ובבית של הגוי אסור.²⁸¹

²⁷⁹. ילקו"י באיסור והיתר (כרך ג' במילואים עמ' שטז).

²⁸⁰. ילקו"י (סי' שז' סעיף צט').

²⁸¹. ילקו"י (חיו"ד ס' קיג' סעיף כ ע"ש). חזו"ע (שבת חג' עמ' תיח'. ובעמ' תכ ד"ה ומ"מ). הליכו"ע ח"ז עמ' קג).

קעד.

ש. איך יכול להיות אדם שאוכל לחם אמיתי ומברך עליו ברכה ראשונה בורא מיני מזונות ואח"כ ברכת המזון?²⁸²

קעה.

ש. אם רוצים להוריד את העשבים שגדלים בכותל האם יש בהם קדושה ומה לעשות איתם?

ת. כשיש צורך בדבר מותר לחתוך בזהירות מעט מן העשבים הגדלים בין אבני הכותל ולהשתמש בהם לסגולה כי אין שום קדושה בעשבים.²⁸³

²⁸². אמר לי מר' אבי זצ"ל (הרני כפרת משכבו). ששמע בשם ר' יצחק זילברשטיין שליט"א, שאם מגדלים את החיטה על מים (כמו אורז), אז הברכה לא המוציא לחם מן הארץ - וגם לא מברכים שהכל. שאם זה ירד מדרגה של המוציא לפחות לברכת מזונות שהרי זה מזין ואח"כ מברך ברכת המזון.

²⁸³. ילקו"י (ד' תעניות מהדורת תשע"ט דיני הנהגה בכותל המערבי בע"מ תרנז).

קעו.

ש. רכב שבשעת פתיחת הדלתות לא נדלקים נורות, האם מותר בשבת לפתחו לקחת מימנו משהו לצורך שבת?

ת. מותר לפתוח דלת של מכונית (אם לא נדלקת מנורה עם פתיחת הדלת) כדי להוציא מהמכונית חפץ מסוים (במקום שיש עירוב) ואף מותר לשבת במכונית בשבת שאין המכונית כולה נעשית בסיס לדבר האסור, שהוא המנוע. ועוד שמותר לשבת על גבי מוקצה כל שאינו מטלטלו. ומ"מ ראוי ונכון להימנע מלעשות כן מאחר שבעיני הבריות הדבר נראה כזילותא דשבת, ויש כאן מראית עין של העוברים ושבים יחשבו שכניסתו למכונית היא כדי לנסוע בה, והתורה אמרה והייתם נקיים מה' ומישראל. אך במקום צורך גדול, כגון שאין לו היכן לישון וכדומה יש להקל.²⁸⁴

קעז.

ש. האם יעזור להוציא את המנורה של המקרר לפני השבת, כדי שיוכל לפתוח את הדלת?

ת. כל סגירת מעגל נוצר רק ע"י ששמים את המנורה שיש בה ברזל, אבל כשאין מנורה אין סגירת מעגל, לכן אם אין מנורה ופותח את דלת המקרר לא עשה ולא כלום.²⁸⁵

²⁸⁴. ילקו"י (סי' שח' סעיף ג').

²⁸⁵. (ע"פ חשמלאי).

קעת.

ש. כשאין מי שיאמר קדיש בתפילה, האם ימשיכו את התפילה בלא קדישים, או שמישהו יאמר הקדיש. ואם לא אומרים האם החזן צריך לאומרו?

ת. אם אין יתום בבית הכנסת, אין נכון לבטל אמירת קדיש שלפני עלינו לשבח, אלא יאמר הקדיש אחד מהקהל, לאחר שביקש רשות מהוריו שאינם מקפידים על זה שיאמר קדיש כשאין שם אחד האומר קדיש. ואם אף אחד מהקהל אינו רוצה לומר קדיש יתום, אומר הש"צ ברכו קודם עלינו לשבח.²⁸⁶

קעט.

ש. השומע קדושה או קדיש באמצע ק"ש האם צריך לעצור ולענות איתם או שרק ירהר?

ת. השומע קדיש באמצע ק"ש אפילו בין הפרקים עונה ה' אמנים ראשונים בלבד, עד סוף חצי קדיש, ולא יענה כל יהא שמיה רבה, אלא עד יתברך ולא יותר, אך בין הפרקים יענה עד דאמירן בעלמא. והשומע קדושה באמצע ק"ש מפסיק ועונה אפילו באמצע פסוק, אבל רק קדוש וברוך.

ואמן דברכות אין לענות באמצע ק"ש. וקול רעמים אם נמצא בין הפרקים יברך בשו"מ שכוחו וגבורתו מלא עולם. ולא יפסיק ל"ג מידות.²⁸⁷

²⁸⁶. ילקו"י (ס' קלב' סעיף כד').

²⁸⁷. ילקו"י (סי' סו' סעיף א'-ב'). יחו"ד (ח"ז סי' י').

קפ.

ש. אדם שאכל ארטיק או גלידה האם צריך לברך בורא נפשות אח"כ?

ת. מי שאוכל גלידה קרח ע"י כפית או שמלקק גלידה המונחת בגביע, אין לו לברך ברכה אחרונה, הואיל ושוהה בה יותר משיעור שתית רביעית בבת אחת, אבל השותה מים קרים או סודה קרה ושתה רביעית בב"א מברך ברכה אחרונה בורא נפשות, ואם היה קר ביותר או שיש בו חתיכות קרח ושהה בשתייתו אינו מברך אחריו בורא נפשות, וכדין התה והקפה.²⁸⁸

קפא.

ש. האם מברכים ברכה אחרונה על שלוה?

ת. על שלוה יש ספק לעניין ברכה אחרונה, וכן דגן חי, לפיכך נכון שלא לאכול מהם כשיעור ברכה אחרונה בתוך כדי אכילת פרס, אלא פחות מכשיעור (וטוב שיהיה פחות מ 18 גרם) או בתוך הסעודה שאז ברכת המזון פוטרת.²⁸⁹

288. ילקו"י (סי' רז' סעיף ח').

289. ילקו"י (סי' רח' סעיף ט').

קפב.

ש. מה מברכים על שניצל וכן דג מטוגן?

ת. שניצל שנותנים עליו קמח או פירורי לחם ע"מ להטעים, ברכתו בורא מיני מזונות. ורק אם ברור לו שפירורי הלחם לא נותנים טעם ברכתו "שהכל". ואמר מרן הרב "צחק יוסף" שליט"א הרבה פעמים בלויין שהיום כל סוגי השניצלים ברכתם מזונות כיוון שהפירורים באו לתת טעם, שניצל בלא פירורים זה לא שניצל זה חזה עוף. ועוד יותר שהיום אנשים קונים פירורים מיוחדים בטעמים שונים, ודאי שברכתו מזונות.²⁹⁰

קפג.

ש. האם מותר להניח מלכודת עכברים בשבת?

ת. מותר להעמיד מצודה בשבת לצוד בה עכברים, וכן מותר להעמיד רעל במקום מסוים כדי לגרום להרעיל אותם ואין בזה משום מוקצה.²⁹¹

290. שו"ת הראשון לציון (ח"א סי' יט') ובספר השיעור השבועי (ח"ד פר' ויקהל פקודי עמ' רכה הערה יב) כתוב פעם היו עושים שניצל עוף עבה ומעט קמח רק כדי שלא ידבק, אז היה העוף עיקר וברכתו שהכל, אבל היום רוצים לחסוף בעוף, בפרט בישיבות, ורוצים שישבע מהקמח, ועושים עוף דק והרבה קמח, ולכן ברכתו ע"פ רוב מזונות, כל שיש חמשת מיני דגן שבא להטעים הוא העיקר ומברכים מזונות, זה לא כמו עיקר וטפל רגיל כמו אורז ושעועית שהולכים אחר הרוב. ואין לחוש בזה לסב"ל, שהרי על הכל אם בירך מזונות יצא, מלבד מים ומלח.

291. חזו"ע (שבת ח"ה עמ' קיח').

קפד.

ש. האם בסעודה רביעית אומרים 'מגדיל' או 'מגדול'?

ת. בסעודה רביעית בברכת המזון יש לומר 'מגדיל' ולא 'מגדול'.²⁹²

קפה.

ש. האם בחורי ישיבה צריכים לבדוק את חדריהם מחמץ?

ת. בישיבות שבדרך כלל אין הבחורים נמצאים כלל בישיבה בימי הפסח, כמו שמצוי ברוב הישיבות, יוכלו למכור את כל הבניין לגוי, עם כל החמץ שבתוכו. ובחור שנקלע לישיבה באמצע ימי הפסח, כגון שלא מצא מקום לינה אחר, יעשה בדיקת חמץ בחדרים ששוהה שם (בלא ברכה), כדי שלא יכשל באכילת חמץ.²⁹³

קפו.

ש. האם צריך לבדוק את החמץ בספרים, והאם מותר ללמוד בהם בחג?

ת. אין צריך לבדוק את החמץ בספרים, אלא די להם בביטול שמבטל החמץ בפיו בנוסח 'כל חמירא'. ואין צריך להעמיד מחיצה בפני הספרים שהשתמשו בהם בכל ימות השנה בשעת הסעודה. ומותר ללמוד בהם מבלי לבדוק אם נפלו בהם פירורי חמץ בעת הלימוד. ומה שהחמיר בזה הגאון החזו"א היא חומרה יתרה מאוד ואין לזה יסוד בהלכה.²⁹⁴

²⁹². הלכו"ע (ח"ג עמ' קסו). ילקו"י (סי' ש' ס"ד. ובברכות סי' קפז ס"ז).

²⁹³. ילקו"י (פסח כא' סי' תלז' סעיף ו' בע"מ תקעב מהדורת תש"פ).

²⁹⁴. יבי"א (ח"ז חאו"ח סי' מג). חזו"ע (פסח עמ' לה). מאור ישראל (ח"ב עמ' צא ד"ה שני חצאי). ובילקו"י (סי' תלג' סעיף ח').

קפז.

ש. מהו שיעור האכילה בתענית שמבטל לו את התענית. לענין עננו?

ת. באכילה עד פחות מככותבת (ויש אומרים כזית) לא איבד תעניתו, ורשאי לומר עננו ביום צום התענית הזה.²⁹⁵

ולגבי תענית יחיד שקיבל על עצמו בנדר וטעה ואכל, באכילת 'כזית' איבד תעניתו, ורק בתענית ציבור השיעור הוא בככותבת.²⁹⁶

וכן לגבי תענית בכורים בערב פסח, מי שמשתתף בסעודת מצוה ואוכל 'כזית' הפסיק תעניתו.²⁹⁷

קפת.

ש. אדם ששמע קדיש או קדושה באמצע בדיקת חמץ האם יכול לענות?

ת. מותר לענות אמן, ויהא שמיה רבה באמצע הבדיקה. לכן אם שמע קול רעמים יברך, וגם ברכת אשר יצר אם הוצרך לכך יברך באמצע הבדיקה, כי יש לחוש שמא ישכח לברך אחר הבדיקה.²⁹⁸

²⁹⁵. עיין שו"ת יבי"א (ח"ב חיו"ד סי' ה' סק' ו'). ויחו"ד (ח"ד סי' מא) וחזו"ע (ד' תעניות ע"מ עו'. עמ' כב. ועמ' כה ד"ה והנה מ"ש. ועמ' קיא ס"ז והערה ח). ובילקו"י (ד' תעניות מהדו' תשע"ט סי' תקנ' סעיף נד'. ובימים נוראים מהדורת התשע"ה ע"מ תשנ. ובתפילה כ"א סי' פט').

²⁹⁶. מאור ישראל (ח"א עמ' רסט ד"ה ויעבור).

²⁹⁷. חזו"ע (פסח עמ' רבי).

²⁹⁸. חזו"ע פסח (חא' ע"מ מה'). וילקו"י (סי' תלב' סעיף ג').

קפט.

ש. פנימייה של ישיבה, על מי מוטל לקבוע מזוזות, וכן לבודקם?

ת. שאלתי להגאון הגדול הרב 'אברהם יוסף' שליט"א²⁹⁹ ואמר לי: שהחוב במזוזת בחדרים של ישיבה מוטלת על ראשי הישיבה. וה"ה לעניין בדיקת המזוזות.

קצ.

ש. האם צריך כל שנה ושנה לבדוק את התפילין באלול?

ת. מנהג חסידים ואנשי מעשה לבדוק את התפילין והמזוזות בחודש אלול, ומ"מ אין חיוב מעיקר ההלכה לבודקם. ואם התפילין נכתבו בידי סופר מומחה אינו צריך לבודקם אפילו לאחר כמה שנים. ובמזוזות מעיקר ההלכה חייב לבודקם פעם אחת בכל שלש ומחצה שנים, ומנהג חסידות להחמיר לבודקם בחודש אלול מידי שנה.³⁰⁰

299. (שמת תשפ"א)

300. יחו"ד (חא' ע"מ קמד' סי' מט'). חזו"ע (ימים נוראים ע"מ כו'). ובילקו"י (סי' תקפא' עוד בהלכות אלול סי' ו').

קצא.

ש. האם מותר להניח שקיות זבל או מטאטא וכדומה ליד המזוזה?

ת. טוב ונכון שלא ישליך אדם דברים מזוהמים על יד המזוזה, ואפילו הם נקיים אל ישליך דברים לפני הדלת, שזה זלזול במזוזה, וכן לא יטאטא את בית ויעמיד המטאטא סמוך למזוזה. וכ"ש שלא יעמיד שם הכלי של התינוק שיעשה שם את צרכיו, וכל אשה הזהירה בזה מאריכה ימים. ואומנם כל זה ממידת חסידות וזהירות, אבל מעיקר הדין כיוון שהמזוזה גבוה יותר מעשרה טפחים מהקרקע, וגם מכוסה בב' כיסויים אין קפידה בדבר. ואומנם אין ראוי להניח בקביעות דבר ביזיון כנגד המזוזה, ולסמוך על הכיסוי, כגון לכבס לפני תמיד טינופת של בגדי קטנים, או להעמיד לפני כל ששופכים בו כל המי שופכים, וע"ז נאמר "כי דבר ה' בזה" ועונשו גדול.³⁰¹

קצב.

ש. האם מותר בפסח למדוד במשקל מכני את מידות המצות והמרור?

ת. מותר לשקול בשבת (במשקל ביתי שאינו מופעל ע"י חשמל או בטרייה) לצורך מצוה, כגון שיעור הכזית מצה בליל פסח. והיכא דאפשר טוב לשקול מער"ש, אך אם א"א או ששכח לשקול מער"ש מותר לשקול בשבת.³⁰²

301. ילקו"י (סי' רפה' יו"ד ס' ז').

302. ילקו"י (סי' שו' סעיף פא').

קצג.

ש. האם בשבת מותר לעשות מדידה לצורך מצוה, דהיינו שרוצה לדעת כמה אכל ע"מ לברך ברכה אחרונה וכדומה?

ת. מותר לשקול בשבת (במשקל ביתי שאינו מופעל ע"י חשמל או בטרייה) לצורך מצוה, וכגון לידע אם יש בפת זו שיעור כביצה בשביל סעודת שבת, והיכא דאפשר טוב לשקול מער"ש. אך אם א"א או ששכח לשקול מער"ש מותר לשקול בשבת.

קצד.

ש. האם מותר לעשן סיגריות ביו"ט?

ת. מי שרגיל בעישון סיגריות ואם אינו מעשן יש לו צער, מותר לו לעשן ביו"ט, אבל מי שאינו רגיל בעישון סיגריות ורוצה לעשן לשם תענוג בעלמה, נכון שימנע מלעשן ביו"ט, ותבוא עליו ברכת טוב, וכ"ז מצד דין יו"ט. אבל לגבי עצם העישון, דעת הרופאים בזמננו שהעישון גורם לחוליים רבים המסכנים את בריאות האדם ושומר נפשו ירחק מהם.³⁰³

303. ילקו"י (הל' יו"ט סי' תקיא' ס' ו' מהד' תשע"ט), חזו"ע (יו"ט עמ' מז).

קצה.

ש. האם מותר לעשן סיגריות בד' תעניות, ובתשעה באב?

ת. מותר לעשן בימי תענית ציבור למי שרגיל בו, זולת בתשעה באב שראוי להימנע מעישון סיגריות ובפרט בפרסיה, כדי שלא יסיח דעתו מאבלות היום, ובעת הצורך מותר לעשן גם בת"ב כשעשה כן בצנעא ובפרט לאחר חצות היום. ואף אלה שביו"ט מעשנים מאש לאש ונחשב להם כאוכל נפש אפילו הכי מותר להם לעשן בתענית.³⁰⁴

קצו.

ש. האם מותר לעשן נרגילה ביום טוב?

ת. נרגילה שהטבק מושרה במים ובמגעו הראשון עם הגחלים הוא גורם לכיבויין, מותר להשתמש בה ביום טוב, ואין צורך שירטיבו את הטבק מערב יו"ט דווקא, ויש להתיר את העישון בנרגילה ביו"ט, וכדין בשר ע"ג גחלים.³⁰⁵

304. יבי"א (ח"א סי' לג'). יחו"ד (ח"ה סי' לט'). ילקו"י (סי' תקנ' סעיף כג').

305. ילקו"י (יוט' מהדורת תשע"ט סי' תקיד' סעיף ט').

קצז.

ש. אם מותר לגלגל סיגריות ביו"ט, ואם מותר לאפר?

ת. מותר לכרוך הטבק בנייר של הסיגריה ביום טוב ולהדביק את קצוות הנייר בלחות הפה.³⁰⁶

לגבי לאפר סיגריה ביו"ט יש נוהגים להחמיר שלא להסיר את האפר שנשרף מהסיגריה ביום טוב, מחשש שיהיו ניצוצות אש ניתזין עימו, ומכל מקום אין זה מעיקר הדין.³⁰⁷

קצח.

ש. האם כלי פלסטיק (עבה) צריך טבילה?

ת. כלי פלסטיק ניילון ובקליט אינם צריכים טבילה כלל. והמחמיר על עצמו לטובלם בלא ברכה תע"ב.³⁰⁸

306. ילקו"י (הל' יו"ט סי' תקיא' הנאה השווה לכל נפש סעיף ט').

307. ילקו"י (יו"ט סימן תקיא סעיף י').

308. שו"ת יחו"ד (ח"ג סימן ס').

קצט.

ש. האם צריך להטביל קומקום, טוסטר, ושאר כלי חשמל, שכתוב עליהם אסור להטבילו?

ת. קומקום חשמלי שאם יתנוהו במים של המקווה להטבילו יתקלקל, וכן כלי חשמל גדולים שא"א להטבילם, יתנוהו במתנה לגוי ויחזור וישאלנו ממנו, כי השואל או השוכר כלים חדשים מן הגוי פטור מלהטביל כיוון שלא קנאתם להיות שלו.³⁰⁹

וע"פ בדיקה שבדקנו כמה פעמים בכמה כלים חשמליים, אם טובלים אותם ומחכים יום יומיים עד שיתייבש, ומפעילים לא קורה שום דבר, ומה שכתבו שזה מתקלקל מדובר שמחבר לשקע מתי שעדיין הוא רטוב.

ר.

ש. האם צריך להטביל מפצח אגוזים?

ת. מפצח אגוזים מן הדין אין צריך טבילה, וטוב להטבילו בלא ברכה.³¹⁰

רא.

ש. האם מותר לברך ברכת הלבנה דרך משקפיים?

ת. הרואה את הלבנה ע"י בתי עיניים (משקפיים) אפילו אם לא יכול לראות בלעדיהם יכול לברך.³¹¹

309. ילקו"י (סי' קכ' ביו"ד סעיף יח').

310. ילקו"י (סי' קכ' ביו"ד סעיף כא').

311. חזו"ע (חנוכה ע"מ שסד') ע"פ הבן איש חי (פרשת ויקרא סעיף כד').

ר.ב.

ש. האם אפשר לברך ברכת האילנות דרך משקפיים?

ת. המרכיב משקפים לעיניו הדבר פשוט שרשאי לברך ברכת האילנות, שהראיה דרך זכוכית ראייה גמורה היא³¹² ואפילו אם היו לו משקפיים כהות כגון משקפי שמש שפיר דמי לברך.³¹³

ר.ג.

ש. אם חסר כמה שעות במוצאי שבת לזמן של מולד הלבנה, האם יכולים לברך ברכת הלבנה?

ת. קהל שנקבצו ובאו במוצאי שבת לקדש הלבנה בעת שהירח מאיר וזורח, אע"פ שחסרות מספר שעות להשלמת שבעה ימים שלמים מן המולד, אע"פ כן נוהגים לברך ברכת הלבנה, ויש להם על מה שיסמכו.³¹⁴

ר.ד.

ש. האם צריך לברך הלבנה דווקא מתחת כיפת השמים?

ת. לכתחילה ראוי לברך ברכת הלבנה כשהוא עומד בחצר או ברחוב תחת כיפת השמים, שמכיוון שמברך ברכת הלבנה הוא כמקבל פני שכינה, יש לעשות את המצווה כאדם היוצא לקראת המלך, שאין זה דרך כבוד כ"כ כשהוא עומד תחת קורת גג, אבל אם אין הרחוב נקי, או שהוא חולה באיזה מיחוש שאינו יכול לצאת מפתח ביתו, יכול לברך דרך חלון פתוח

312. כמבואר (בברכות כה' ע"ב)

313. חזו"ע (פסח ע"מ כט').

314. חזו"ע (חנוכה ע"מ סב').

אחר שיראה את הלבנה בחידושה, ואם חושש מפני הצינה יכול לברך דרך החלון הסגור ע"י הזכוכית.³¹⁵

ר.ה.

ש. האם סומא מברך ברכת הלבנה?

ת. סומא יש בו מחלוקת אם רשאי לברך ברכת הלבנה, ודעת כמה פוסקים שאינו מברך, וספק ברכות להקל.³¹⁶

ר.ו.

ש. תיונים שמחוברים זה בזה ע"י קיבוקבים האם מותר להפרידם בשבת?

ת. כעין זה, יש הלכה לגבי שני גביעי אשל המחוברים למעלה זוג בזוג, המחמיר להפרידן מער"ש תע"ב. ומ"מ מעיקר הדין יש להקל להפרידן זה מזה בשבת ואין בזה משום מתקן מנא, כיוון שחיבורם לא נעשה לקיום אלא על דעת שהצרכן יפרידם בעת אכילתו. ודמי למה שהתירו כיוצא בזה בחותלות של תמרים וכן הורה הגר"ש אויירבעך ז"ל.³¹⁷

315. חזו"ע (חנוכה ע"מ שסג').

316. חזו"ע (חנוכה שסט').

317. ילקו"י (סי' שיד' סעיף לב').

רז.

ש. האם יש בעיה בתקיעה שופר שיאחז בעל התוקע את השופר ביד שמאל?

ת. נכון שהתוקע יתקע בצד ימין של פיו, ומיהו אין זה מעכב לדינא. ואם יש תוקע הגון שאינו יודע לתקוע בצד ימין רק בשמאל ולעומתו יש תוקע איש פשוט שיודע לתקוע בצד ימין, ההגון וירא שמים קודם.³¹⁸

רח.

ש. האם מותר להכניס לחליפה כפתור או סיכה ליופי בשבת?

ת. אם היה בחליפה חור מיוחד לסיכה הזאת מותר לשים את הסיכה בשבת. אבל אם אין חור מיוחד אסור בשבת להכניס את הסיכה כדי שיהיה חור.³¹⁹

רט.

ש. לשונית של דלת שנתקעה בשבת האם מותר לשחק עם הידית כדי שתפתח?

ת. מנעול בית או של כלי שאבד המפתח שלו מותר לפתחו ע"י סכין או מחט.³²⁰

318. ילקו"י (סי' תקפה' סעיף כה').

319. כך השיב לי ראש כולל חשוב ר' יונתן אהרונוב שליט"א. כע"ז עיין חזו"ע (שבת ח"ה עמ' עח ובהערה). לגבי השחלת שרוך חדש לנעל חדשה, שיש מתירים משום שהנעלים בימינו ראויות ללבישה גם בלי השרוכים, והשרוכים נועדו רק להדק הנעליים לרגלי האדם. ואין כאן מתקן מנא. וכ"ש בנ"ד שהחליפה רואיה ללבישה, והסיכה נועדה רק ליופי. ודאי שיהיה מותר. ונראה שגם אם אין חור יהיה מותר. וע"ע הליכו"ע (ח"ד עמ' רכט) חוט שני (ח"ב עמ' ער). כי בו שבת (ח"ב עמ' תרכח ס' צה).

320. המשנ"ב (סי' שיד' סק' לז').

רי.

ש. אדם שעשה מזגן והוציא את הצינור של המים לחוץ, האם מותר לאחר להתחבר לצינור הזה כדי להשקות את הצמחים ללא רשות או שצריך רשות מבעל המזגן?

ת. אמר לי מר אבי זצ"ל (הרני כפרת משכבו). אולי זה דומה לאדם שיש לו אילן שהפירות שלו נופלים לרה"ר, אם מותר לאחר להשתמש בהם. הג"מ³²¹ מחלקת שתלוי אם זה פרי שכשנופל הוא נימאס כמו תאנה, הדין שמותר לקחת אותו מפני שהבעלים מתייאשים ממנו. משא"כ אם זה פרי שכשנופל לא מתקלקל, כמו תפוז וכד' שאסור ליקח אותו, מפני שהבעלים לא מתייאשים. ואולי ה"ה בנ"ד, שהרי שכשהמים של המזגן נופלים לקרקע הם מתקלקלים, והבעלים ודאי מתייאשים מהם.

ושאלתי להגאון הגדול הרב 'אברהם יוסף' שליט"א³²² ואמר לי: שמותר להשתמש במים האלו של המזגן, שזה הפקר. ולא צריך לבקש רשות. והוסיף שזה לא דומה למקרה של התאנים שנופלים מהעץ ומתקלקלים, שזה דין של ייאוש, ואילו בנ"ד זה דין של הפקר.

ריא.

ש. מי שטובל כלי שמסופק בו אם צריך טבילה, עם כלי אחר שחייב טבילה, האם יברך על טבילת "כלים"?

ת. כלי שיש בו ספק אם חייב בטבילה או לא, יטביל עמו כלי אחר שחייב בטבילה בודאי, ויברך על טבילת כלים.³²³

321. (בבא מציעא כא ע"א).

322. (כח' טבת תשפ"א).

323. הליכו"ע (ח"ג עמ' רנה).

רבי.

ש. מי שמקבל שבת ביחידות האם אח"כ מותר לו להתפלל מנחה?

ת. יחיד שקיבל עליו שבת מבעוד יום ביחידות ואח"כ נזכר שלא התפלל מנחה רשאי להתפלל מנחה. וכן אם לא אמר יעלה ויבוא במנחה של ר"ח חוזר ומתפלל מנחה כיוון שעדיין לא ענה "ברכו" עם הקהל.³²⁴

ריג.

ש. אם יש קומקום שלא הטבילו אותו האם אפשר לשתות מהמים שלו?

ת. מרן ביחו"ד³²⁵ מביא את הרמב"ם³²⁶ שמוכח מדבריו שכל עוד שלא הטבילו את הכלים אסור לאכול ולשתות בהם. ודעת הטור³²⁷, והרמ"א³²⁸ שאסור לאכול ולשתות בכלים שלא הוטבלו אפילו בדרך עראי. ומ"מ אם עבר והשתמש בהם ללא טבילה אין המאכל נאסר, ע"פ הירושלמי³²⁹. והתוס', והרא"ש³³⁰, וכ"כ הרמב"ן, והרשב"א, והרן. ובשם הישועות יעקב³³¹

324. ילקו"י (סי' רסא סעיף יט').

325. (ח"ד סי' מד).

326. (פי"ז ממאכלות אסורות ה"ג).

327. יו"ד (סימן קכ).

328. (ס"ח).

329. עבודה זרה (פ"ה ה'טו)

330. ע"ז (עה ע"ב).

331. (סק"א).

שהאיסור להשתמש בכלי סעודה שלא הוטבלו אינו אלא מדרבנן. ואפילו לדעת האומרים שטבילת כלי מתכות מן התורה, מ"מ מותר מן התורה להשתמש בהם עד שיזדמן לו מקווה כשר ויטבילם. אבל מדברי סופרים אסור להשתמש בהם אפילו בדרך עראי עד שיטבילם כדת. ולהלכה נראה שאינו איסור אלא מדרבנן, משום ספק ספיקה, שמא הלכה כדברי האומרים שטבילת כלי מתכות מדרבנן. ואת"ל שהלכה כמ"ד שהיא מדאורייתא, שמא האיסור להשתמש בהם לפני הטבילה אינו אלא מדרבנן.

ופסק מרן בהלכו"ע³³² כלי חדש הניקח מן העכו"ם, ועבר והשתמש בו בלי טבילה, לא נאסר המאכל בכך. ועדיין חיוב טבילה רובץ על הכלי, ואפילו עבר והשתמש בו פעמים רבות.

ריז.

ש. עדשות של משקפיים שנעשים בצבע שחור בשמש, האם מותר לילך איתם בשבת?

ת. משקפיים אשר צבע הזכוכית שלהם משתנה בהתאם לקרני אור השמש, שכאשר אדם יוצא מביתו אל הרחוב נעשות כהות, וכאשר חוזר לביתו חוזרות ומתבהרות כזכוכית רגילה, מותר לצאת בהם בשבת ואין לחוש בזה לאיסור צובע.³³³

332. (ח"ז עמ' ערה).

333. ילקו"י (סי' שכ סעיף כא).

רטו.

ש. טעה והתחיל "אתה חונן" במוסף של שבת, מה דינו?

ת. אם טעה במוסף והתחיל "אתה חונן" פוסק באמצע הברכה ומתחיל "תכנת שבת", ואף אם נזכר אחר שהגיע לרצה אומר שם "תכנת שבת" וחותם מקדש השבת.³³⁴

רטז.

ש. אדם שמע ברכת בורא נפשות אחר שתיית קפה או תה, האם רשאי לענות אמן או לא? (כמו שלא עונים על הלל של האשכנזים).

ת. אמר מרן הרב 'יצחק יוסף' שליט"א³³⁵ שפעם הזמין רב אחד אשכנזי לשיבת 'חזון עובדיה' למסור שיחת מוסר, אח"כ הכניס אותו למשרד, והגיש לו כוס תה חם, כשסיים לשתות בירך ברכת "בורא נפשות", ועניתי אחריו אמן. אותו רב מכיר יביע אומר, והתפלל: איך עניתה, הרי אתם לא נוהגים לברך ברכה אחרונה על כוס תה חם? ואמר לו: כאן יש לנו ספק ספיקא, שמא כדעת הראב"ד בהשגות³³⁶ שמה ששותה בכדי אכילת פרס מצטרף לשיעור, ואם תאמר כדעת הרמב"ם³¹³⁷ שצריך לשתות בכדי שיעור שתיית רביעת, שמא הלכה כדעת הגנת וורדים³³⁸ שתה חם שדרכו לשתותו

334. ילקו"י (סי' רסח סעיף א).

335. (מוצש"ק פרשת נצבים וילך התשע"ז). והובא בספר השיעור השבועי (ח"ג עמ' תמז הערה א'). ע"ע ביבי"א (ח"ב סי' טז אות י-ג').

336. (פ"י מהל' תרומות ה"ג).

337. (פ"ב מהל' שביתת עשור ה"ד. ופ"ד ממאכלות אסורות ה"ט).

338. (חאו"ח כלל א' סי' יז).

מעט מעט, לכל הדעות מברך אחריו ברכה אחרונה. והלא בכל התורה סומכים על ס"ס, רק שאנחנו חוששים מחומר 'לא תשא' ולא מברכים ע"פ ס"ס, אבל לעניית אמן סומכים על ס"ס. משא"כ אשה שמברכת על הלולב, ושופר, אין שום ס"ס, ולכן לא עונה.

ריז.

ש. ציפורן או חתיכת עור שפירשו מקצתם מע"ש, האם מותר בשבת להסירה?

ת. ציפורן שפירשה ברובה מן האצבע ומצערות אותו מותר לטלה ביד בשבת אבל לא בכלי, וכן ציצין (כמין רצועות דקות של עור סביב לציפורן) שפירשו ברובן מותר ליטלן ביד, ובלבד שיפרשו כלפי מעלה ומצערות אותו, אבל הואיל ונחלקו הראשונים אם כלפי מעלה היינו כלפי ראשי אצבעותיו או כלפי הגוף, לפיכך צריך לחוש לשני הפירושים לחומרא ואין ליטול הציצין כלל.³³⁹

ריח.

ש. האם מותר לקחת ביו"ט כדור לכאבי ראש ושאר מיחושים?

ת. י"א שאיסור לקחת תרופות בשבת קיים גם ביו"ט ויש חולקים ומתירים ליקח תרופות ביו"ט גם למי שיש מיחוש בעלמא, והעיקר להלכה כסברא אחרונה שמותר לקחת תרופות (מוכנות) ביו"ט, וכ"ש שיש להקל בזה ביו"ט שני של גלויות.³⁴⁰

339. שו"ע (סי' שכח סעיף לא) הליכו"ע (ח"ד עמ' רא).

340. ילקו"י (סי' שכח סעיף נט).

ריט.

ש. האם מותר לטבול ביו"ט "בברכה" של המקווה במים חמים. ומה ההבדל בין המקלחות?

ת. מותר לטבול כל גופו במקווה חם ביום טוב, במים שהוחמו מערב יום טוב.³⁴¹

וזו תשובת מרן רבינו "עובדיה יוסף" זצוק"ל בכתב יד קודשו לשאלה הנ"ל: וז"ל - ביו"ט מותר להתרחץ במים חמים שהוחמו בעיו"ט, וכ"ש טבילה במקווה חם ביו"ט. עובדיה יוסף³⁴²

לגבי רחיצה במים חמים ביום טוב כל גופו כאחד, לא הותרה אלא דווקא חוץ למרחץ כגון באמבטיה פרטית שבבית, אבל בבית המרחץ אפילו פניו ידיו ורגליו אסור, משום גזירת הבלנים שהיו מחממים את המרחץ באיסור.³⁴³ (אך יכול להתקלח שם במים צוננים), ואפילו מים שהוחמו ע"י דוד שמש אסור לרחוץ בהם ביו"ט בבית המרחץ. ומותר רק באמבטיה פרטית.³⁴⁴

וההבדל בין בור הטבילה במקווה לדוש, המים שבבור שהוחמו מערב יו"ט נשארים חמים, ואילו המים שבדוש מתחלפים כל פעם, ונכנסים מים חדשים, ואם לא יחממו אותם הם יהיו מים קרים.

341. חזו"ע (ימים נוראים עמ' סא).

342. ילקו"י (יום טוב סי' תקיא סעיף ד' מהדורת תשע"ט). (ותשובת מרן זצ"ל בכ"י, תמצא בהקדמה לספר 'כי בא מועד' יו"ט).

343. שו"ע (סי' תקיא ס"ב). חזו"ע יו"ט (עמ' מב). ובאבלות (ח"ג עמ' צז סוף הערה ג').

344. ילקו"י (יו"ט סי' תקיא סעיף ד').

רכ.

ש. האם מותר להמיס כדור ביו"ט במים חמים כדי לבלעו?

ת. כשם שמותר ביו"ט לבשל לצורך אוכל נפש, נראה שה"ה, ויהיה מותר להמיס את הכדור ביו"ט כדי לבלעו.

רכא.

ש. ביו"ט שמכין 'תה' אם צריך עירוי מכלי שני כשבת?

ת. לשיה אפיה ושחיטה ובישול מותרים ביו"ט אף שיכול לעשותם מלפני יו"ט, שכל מלאכות אלו תמיד יחסר מעט מהטעם במאכל אם יעשנו יום לפני, ולכן הם מותרים ביו"ט ללא חשש.³⁴⁵

רכב.

ש. האם אפשר לעשות קידוש לפני התקיעות כדי לטעום איזה משהו?

ת. בעל התוקע המוכרח לאכול לפני התקיעות, רשאי לאכול פת או עוגה עד כביצה, או פירות אפילו הרבה, ואינו חייב לעשות קידוש על היין קודם שיאכל. ואם מתאפשר לו לקדש קודם שיאכל מה טוב, ויטעם מן היין כמלוא לוגמיו בלבד. ואחר כך יחזור ויקדש על היין לאחר תפילת מוסף, קודם שיסעד בביתו.³⁴⁶

וכן יש להקל בזה לאדם חלש שהוא צריך לאכול לפני התקיעות.³⁴⁷ אולם

345. רמב"ם (הלכות יו"ט פ"א ה"ח).

346. חזו"ע (ימים נוראים עמ' קיא ד"ה תוקע). יבי"א (ח"ה חאו"ח סי' כב אות ד'). הלכו"ע (ח"ג עמ' כה').

347. יבי"א שם. ילקו"י (יו"ט מהד' התשע"ט עמ' תריז).

מה שיש נוהגים שכל הציבור מקדשים ואוכלים לפני תקיעות שופר, אין מנהג זה עולה יפה, ומנהג הספרדים שלא טועמים כלל קודם התקיעות, עד סיום כל התפילה כולה.³⁴⁸

רכג.

ש. כלי שיש בפנים ספוג ושופכים אליו מי ורדים כדי שיהיה ריח טוב, האם מותר למלא אותו בשבת?

ת. אסור לתת בשבת מי בושם על בגדים או על מטפחת כיס מפני שמוליד בהם ריח.³⁴⁹

רכד.

ש. האם מותר לשים בושם ביו"ט או בשבת. ואם יש הבדל בין על הגוף או על הבגדים?

ת. אין איסור הולדת ריח בבשר האדם, הואיל ואין הריח מתקיים על הבשר שזיעת האדם מעבירתו. ולכן מותר לרחוץ פניו וידיו במי בושם, וכן מותר ליתנם על שערן.³⁵⁰

ולא רק על פניו וידיו שהם מגולים, אלא אף על מקומות המכוסים שבגופו

³⁴⁸. חזו"ע (עמ' קיב סוף הערה).

³⁴⁹. רמ"א (בס"ת תקיא סעיף ד'). הליכו"ע (ח"ד עמ' ריג). חזו"ע (יו"ט עמ' מג).

³⁵⁰. יבי"א (ח"ו סימן לו אות ח'. ח"י סימן נה - ח"ב אות כז). יחו"ד (ח"א סי' לא). הליכו"ע (ח"ד עמ' ריג). חזו"ע (שבת ח"ו עמ' צב. יו"ט עמ' מ"ג).

מותר לתת מי בושם.³⁵¹ וכ"ש שמותר למלול עצי בשמים תלושים בין אצבעותיו כדי שיהיה ריחם נודף, אע"פ שהריח נקלט באצבעותיו.³⁵² אמנם אסור לתת בשבת מי בושם על בגדים או מטפחת כיס, מפני שמוליד בהם ריח.³⁵³

רכה.

ש. האם מותר בשבת ויו"ט להשתמש במכשיר סלייסר?

ת. מותר לחתוך ירק דק דק במכשיר הסלייסר לאלתר, הן בשבת והן ביו"ט. [עיין בהערה ³⁵⁴].³⁵⁵

³⁵¹. חזו"ע (שבת ח"ו עמ' צד סוף הערה י').

³⁵². יבי"א (ח"ו סימן לו אות ד').

³⁵³. (עיין לעיל הערה 349).

³⁵⁴. וכמה טעמים להתיר ואין בו משום טחינה כשעושה דק דק: א. שמא כדעת רבים מהראשונים שאין שייך טחינה באוכלין הראויים לאכילה כמות שהן. ב. שמא כשיטת הרמב"ם שטוחן שייך דוקא ע"מ לבשלו. ג. שמא כשיטת מהר"ם סוזין וסייעתו שעושה לאכול לאלתר, התיר הרשב"א גם טחינה בכלי, ודלא כדין בורר. ד. ושמא כשיטת רבינו שלמה שעושה לאכול לאלתר מותר לברור אפילו בנפה וכברה. לפ"ז הוא הדין טוחן. ה. ושמא כסברת הרב פעלים שכל דין טחינה בירק וכדו' הוא רק מדרבנן, וזו סברא נוספת להקל, שלפ"ז כל הנידון נחשב ספק בדרבנן שמקלים. ו. ושמא פריסה דק דק שלנו, מה שרגילים לעשות בחיתוך פירות האדמה לסלט, אינו נחשב דק דק שעליו דיברו הפוסקים, וכמ"ש באור לציון. ז. ואם המכשיר מיועד בעיקרו לחיתוך סלט חי שנאכל מיד, ואין עיקרו לחיתוך לאחר זמן, יש לצרף סברת הגרשז"א, שכלי שמיוחד אך ורק כדי לחתוך בו סמון לסעודה, מותר לחתוך בו דק דק, ואין בזה משום טוחן, דהוי דרך אכילה, והוא בכל כלי סעודה. ועוד יש לצרף אם לגבי טוחן אסרו חכמים בכלי שאינו דרך טחינה לרבים. ולכן מאחר ויש לפנינו הספיקות הנ"ל, נראה בודאי וודאי דשפיר דמי להתיר להשתמש במכשיר הסלייסר לחתוך סלט לאלתר. ורק שהמחמיר בזה **לעצמו**, לעשות מעט סיבובים שעיקר הסלט יהיה בחתיכות גדולות, תע"ב. **אבל לאחרים יש להורות להקל**, כמבואר.

רכו.

ש. האם מותר להנמיך את האש ביו"ט כדי שלא יישרף התבשיל, או שעדיף להדליק אש אחרת?

ת. אינו צריך להבעיר אש אחרת, ורשאי להנמיך את הגז לצורך הצלת המאכל מקלקול.³⁵⁶

רכז.

ש. ביו"ט השני של ר"ה מתי יש להדליק נרות?

ת. בהדלקת הנרות של ליל שני של ראש השנה, מותר לנשים להדליק הנרות לעת ערב סמוך לחשיכה, ואינן צריכות להמתין עד הלילה, ואין בזה משום מכין מיום טוב לחבירו. והוא הדין בשני ימים טובים של גלויות, רשאיות הנשים להדליק הנרות ביום טוב ראשון סמוך לחשיכה, לצורך ליל יום טוב שני.³⁵⁷

רכח.

ש. האם מותר להניח תבשילים על פלטה שיתחממו, בשקיעה של יו"ט ראשון של ר"ה, ע"מ שיהיה האוכל חם ליו"ט שני של ר"ה?

355. ילקו"י (יו"ט מהד' תשע"ט סימן תקד סעיף ו' ובכלל הערה - עיין ותרווה נחת).

356. חזו"ע (יו"ט עמ' נח).

357. חזו"ע (ימים נוראים עמ' קפב).

ת. לגבי חימום התבשיל (שמבושל כבר, ואין בו משום בישול וכגון שרובו יבש) לצורך סעודת ליל יו"ט שני יש להקל אם מניח התבשיל ע"ג פלטה מבעוד יום, באופן שאפשר שייהנה מהתבשיל ביו"ט ראשון, ואינו ניכר שעושה לצורך הלילה. ומ"מ טוב שיעשה כן ע"י גוי, או על כל פנים בבין השמשות. וכן יכולים להניח על הפלטה כשהיא כבויה, וע"י שעון שבת היא נדלקת אחר כשעה מהנחתה, אפילו תבשיל לח.³⁵⁸ [שאיסור גרמא קל יותר מאמירה לגוי³⁵⁹].

מין רבינו 'עובדיה יוסף' צוק"ל נשאל³⁶⁰ ביום ראשון בלילה, אשר הינו ליל יום טוב שני של גלויות, צאת הכוכבים בצרפת בשעה עשר, והשקיעה קצת אחרי השעה תשע, האם אפשר לחמם בזמן בין השמשות, אוכל מבושל כל צורכו, עבור סעודת הלילה? ותשובת מין בכ"י: 'על פלטה של שבת מותר'.

רכט.

ש. האם יש עניין לקרוא משניות ר"ה בסעודות של ר"ה?

ת. טוב לקרוא בליל ר"ה ארבע פרקי משניות מסכת ר"ה בסוף הסעודה לפני מים אחרונים.³⁶¹ ויכוון בהן כנגד ארבע אותיות הוי"ה, וארבע אותיות אדנו"ת, ויכוון שהם כנגד קישוטי השכינה, ולמחר תליץ טוב בעדו, ותגן עליו לצאת זכאי מן הדין.³⁶²

358. יבי"א (ח"י חאו"ח סי' כו). ילקו"י (יו"ט מהדורת התשע"ט בסי' תקג סעיף ו').

359. חזו"ע (שבת ח"ד עמ' עב, וקמא).

360. (ב' סיון תשע"ב). מובא בקיצור שו"ע חזו"ע (ימים נוראים פ"ב הערה 8).

361. ספר מטה אפרים (סי' תקפג אות ד').

362. שופר בציון (פ"ג ה"לג).

רל.

ש. האם מותר להדליק סיגריות מנר של יו"ט שבירכו עליו?

ת. מותר להדליק סיגריות מנרות שהודלקו לכבוד יו"ט.³⁶³

רלא.

ש. איזה סוג מוקצה ביו"ט חמור משבת?

ת. איסור מוקצה ביו"ט חמור יותר משבת ואף מוקצה המותר בשבת, כגון מוקצה מחמת מיאוס או פירות העומדים לסחורה אסורים ביו"ט והטעם שהחמירו בזה ביו"ט משבת כדי שלא יבואו לזלזול ביו"ט כיון שהוא קל יותר במלאכת אוכל נפש.³⁶⁴

רלב.

ש. האם מותר לבקש בקשות פרטיות בתפילות של ר"ה, ומ"ה לגבי תפילת מוסף?

ת. מותר לבקש ולברך ביום ר"ה בקשות פרטיות ואין צריכים לומר יו"ט הוא מלזעוק, וכן כשחל ר"ה בשבת.³⁶⁵ והדין כן ביום כיפור שחל בשבת, ויאמרם באלוהי נצור.³⁶⁶ מותר לבקש בקשות בכל התפילות חוץ מתפילת מוסף שאין לבקש בה בקשות פרטיות.³⁶⁷

363. ילקו"י (סי' תקב סעיף ל').

364. רמב"ם (הל' יו"ט פ"א ה' יז). שו"ע (סי' תצה סעיף ד').

365. ספר מטה אפרים (סי' תקפד אות כה).

366. הליכות שלמה (עמ' י').

367. ספר כי בא מועד על הימים נוראים (עמ' מ'). בספר דור המלקטים (שבת ח"ב שטילרמן בסימן רפח סו' עמ' 921) הביא שאמר לו ר' חיים קנייבסקי בשם החזו"א - שמותר לבקש בר"ה בתפילה

רלג.

ש. האם מברכים שהחיינו בקידוש של ליל יו"ט שני של ר"ה?

ת. בקידוש של ליל שני של ר"ה ילבש בגד חדש או יניח על השולחן פרי חדש ויברך שהחיינו בקידוש ויכוון על הפרי או הבגד, ואם אין לו בגד או פרי חדש, גם כן יברך שהחיינו.³⁶⁸ כיון ששני ימי ר"ה אף שהם קדושה אחת אבל שני ימים הם.³⁶⁹

רלד.

ש. כשעושים את סדר הסימנים האם צריך דווקא לאכול או שאפשר לצאת ע"י ראייה בעלמא?

ת. 'יהא רגיל איניש למיחזי לראות. שמספיק בראיה ואין צורך באכילה.³⁷⁰ י"א שצריך לומר "למיכל" וי"א שמי שלא אוכל מחשש תולעים או שאינו רוצה לאכול מאיזו סיבה שתהיה, יראה ויאמר יה"ר וכו' וה"ה מי שאין לו כלל מהסימנים שיאמר את היהי רצון בלבד.³⁷² ויש שכתבו יהא רגיל לאכול בר"ה, ולדעתם לא די בראיה אלא באכילה.³⁷³

כל הבקשות הפרטיות שכל היום הוקבע לבקשות. (דינים והנהגות פ"כ אות ה', הערה א') אורחות רבינו (ח"ב עמ' רכד אות כ"ט). דעת הגרש"א שמותר לבקש בקשות פרטיות ואף על הגשמיות בר"ה בתפילת שחרית, אך בתפילת מוסף לא יבקש בקשות פרטיות. (נראה שהטעם משום שזה תוספת ולא נועד לבקשות פרטיות). הרב זילברשטיין כותב שאחרי התקיעות מותר לומר תפילות פרטיות. (ווי העמודים וחשוקיהם ח"ס סימן ד').

368. שו"ע (סי' תר' סעיף ב').

369. מג"א (ס"ק ב') ואלוהי רבה (אות ד') ומשנ"ב (ס"ק ה').

370. (שיטמ"ק כריתות ו' ע"א, ובהוריות יב' ע"א, ובגרסת הג"מ).

371. מסורת הש"ס (שם), בשם הערוך (בערך קרא).

372. כה"ח (סי' תקפ"ג אות ו').

373. טור ושו"ע (סי' תקפ"ג סעיף א'). וכ"ה בלבוש ובשו"ע הרב.

374. חזו"ע (סוכות ע"מ תנו בד"ה וכתב). שופר בציון (עמ' מא).

רלה.

ש. האם צריך לעמוד בקדיש של תפילת ערבית של ערב יו"ט?

ת. אם ר"ה חל בחול, וה"ה לכל יו"ט לא צריך לעמוד בקדיש של ערבית שזה לא כמו בשבת שיש נשמה יתרה.³⁷⁴

רלו.

ש. בעשרת ימי תשובה כשאומרים 'שיר המעלות ממעמקים' אחר 'ישתבח'. מ"ה אם ענה 'ברכו את ה' המבורך'. האם יכול לומר אח"כ 'שיר המעלות', או שזה הפסק?

ת. בעשרת ימי תשובה גם מי שכבר ענה 'ברכו' ועוד לא הספיק לומר 'שיר המעלות ממעמקים' יש לו לומר 'שיר המעלות' כיוון שהוא חלק מהתפילה.³⁷⁵ ולא שכנזים המנהג שלא לומר פרק זה אחר 'ישתבח'.³⁷⁶

רלו.

ש. מסתפק בר"ה אם אמר 'המלך הקדוש' מה דינו?

ת. מי שמסופק בר"ה או בכיפור אם חתם 'המלך הקדוש' אינו חוזר, כיוון שיש תוספת בברכה, א"כ אין כאן הרגל לשון של יום חול.³⁷⁷

375. שו"ת מעין אומר (ח'ג ע"מ רלד).

376. הרב אלישיב באשרי האיש (ח'ג ע"מ קה).

377. חזו"ע (ימים נוראים ע"מ סט).

רלח.

ש. שכח לומר את ההוספות שמוסיפים בעשרת ימי תשובה מה דינו?

ת. אם שכח לומר אחד מההוספות אלו, אם אמר רק ברוך אתה חוזר, ואם אמר שם השם לא יאמר למדני חוקיך, וימשיך ולא יחזור.³⁷⁸ וכשיגיע לפני 'יהיו לרצון' האחרון, יאמר שם מה ששכח, ואם סיים אינו חוזר.³⁷⁹

רלט.

ש. מסתפק בעשרת ימי תשובה אם אמר 'המלך הקדוש' או 'המלך המשפט' מה דינו?

ת. אדם שמסופק באמצע שמונה עשרה אם אמר 'המלך הקדוש' או 'האל הקדוש' חוזר לראש, שחזקה עליו שאמר כהרגלו ולא הזכיר.³⁸⁰

378. חזו"ע (ימים נוראים ע"מ סו).

379. שו"ע ורמ"א (סי' תקפב סעיף ה). כה"ח (סי' תקפב אות כז).

380. ב"י, שו"ע (סי' תקפב ס"א). לבוש. משנ"ב (ס"ק ג). וחזו"ע (ימים נוראים ע"מ קצב).

רמ.

ש. האם עדיף בר"ה לקרוא תהילים או ללמוד הלכה או גמרא?

ת. אחר התפילה יסעד ליבו וילך לבית הכנסת ללמוד כפי כוחו. ויש שמסיימים ב' פעמים תהילים, ואדרא רבה, וזוטה, בשני ימי ר"ה, ולא יאבד היום הקדוש והנורא בשיחה בטלה וכדומה, והיושב בטל ואינו עוסק בתורה כישן דמי, ומי שאינו מבין בתלמוד, ילמד בספר תהילים וטוב מעט בכוונה מהרבות שלא בכוונה. ותלמידי חכמים השוקדים על לימודם בגופי הלכות יומם ולילה, ורוצים לפטור עצמם ממה שנהגו לקרוא תהילים ביום ראש השנה אחר התפילה והסעודה, רשאים להמשיך בלימודם, שרק ביום הכיפורים חייבים להשתתף באמירת כל הסליחות והתחנונים, משא"כ באמירת תהילים בימי ראש השנה.³⁸¹

רמא.

ש. האם מותר להוסיף מים ביו"ט למיחם שהמים שלו הולכים להיגמר?

ת. מותר להוסיף ביו"ט מים קרים לתוך מיחם חשמלי הפועל ביו"ט כדי לבשל את המים, ואין בזה חשש שמגביר את צריכת החשמל בכניסת המים הקרים למיחם. ולא רק במיחם שיש בו פעולת הרתחה ופעולת שבת, וכפתור פעולת שבת הוא מצב חום קבוע ואינו מרתית, שבזה פשוט שמותר להוסיף מים קרים. אלא אפילו מיחם שיש בו טרמוסטט המפעיל גוף חימום נוסף להרתחת המים כשמוסיפים מים קרים, גם במיחם זה מותר להוסיף מים קרים ביו"ט, אבל יש להיזהר אם בוודאי נדלקת או נכבית איזה נורה במיחם ע"י הוספת המים, שאין להוסיף מים באופן זה ביו"ט.³⁸²

³⁸¹. יחו"ד (ח"ג סי' מד בהערה). חזו"ע (ימים נוראים עמ' קפג-קפה ובהערה). וילקו"י (סי' תקפד בהנהגות ר"ה ס"א).

³⁸². ילקו"י (יו"ט סי' תקב ס"כג). שמירת שבת כהלכתא (פ"ג סעיף ז ובהערה כג). ושולחן שלמה (ח"א ע"מ קמא).

רמב.

ש. קולר של מים קרים עם נורה שנדלקת ונכבית, ושמוציאים מהתקע את השקע ממשיכים לצאת מים. האם מותר בשבת להשתמש במים הקרים?

ת. אמר לי מר אבי זצ"ל (הרני כפרת משכבו) לפני כמה שנים, שלכאורה אין בעיה להשתמש בקולר זה בשבת, שהרי החשמל סה"כ מקרר את המים כמו "מקרר", ולא גורם למים לצאת שהרי לא מפעיל משאבה.

ולגבי הפסקת המנוע כשנכבית הנורה, מותר להשתמש בשבת במיתקן חשמלי למים קרים, אף בשעה שהמנוע פסק, והמחמיר להשתמש בו רק בשעה שהמנוע פועל תע"ב. [כדין מקרר, שמעיקר הדין מותר לפותחו בשבת, בין שהמנוע פועל בין שהפסיק את פעולתו. והמחמיר לפותחו אלא בשעה שהמנוע פועל, תע"ב].³⁸³

רמג.

ש. האם מותר ביו"ט להדליק נר לעילוי נשמת מנר שדלוק?

ת. מותר להדליק נר לעילוי נשמת ההורים, שמדליק מנר דלוק, וטוב שידליקוהו בבית הכנסת.³⁸⁴

³⁸³. ילקו"י (שבת כ"ה בדיני מקרר בשבת סעיף כ' ובהערה).

³⁸⁴. חזו"ע (יו"ט ע"מ נה, ובעמ' סא). ואור לציון (ח"ג ע"מ רד).

רמד.

ש. האם יש ענין לטבול בערב ר"ה?

ת. אין חיוב טבילה בערב ראש השנה כמו בערב כיפור.³⁸⁵ ויש שכתבו שהמנהג לטבול במקווה גם בערב ראש השנה משום קרי.³⁸⁶ ואין לברך על טבילה זו.³⁸⁷

ודברי רבינו סעדיה גאון.³⁸⁸ שצריך לברך על הטבילה בערב יום כיפור אינם להלכה כי לא מצינו בש"ס שום רמז לטבילה זו, ואין לה יסוד בנביאים ולא מנהג נביאים, ולא עדיפא ממנהג חבטת ערבה שאין מברכים עליה.³⁸⁹

רמה.

ש. כשטובל בערב ראש השנה כמה טבילות יש לטבול?

ת. כתב הגאון הרי"ח הטוב - שטובלים בערב ראש השנה חמשה טבילות. הטבילה הראשונה יכוון בה בשביל הטהרה. ושניה יכוון בה לתיקון הכעס. ושלישית למתק הדין והגבורה בחסדים. ורביעית יכוון בה תכלה שנה וקללותיה. וחמישית לקבל עליו הארת קדושת יום הזיכרון, ויכוון בזה תחל שנה וברכותיה.³⁹⁰

385. חזו"י (ימים נוראים עמ' נז-נט). משאת בנימין (סי' צד).

386. רמ"א (סי' תקפא סעיף ד).

387. ספר העיטור (הלכות יו"כ דף קז). וב"י ושו"ע (סי' תרו סעיף ד). בשם התשב"ץ (סי' קכג). וחזו"ע ימים נוראים (עמ' נז).

388. (שהובא ברא"ש יומא פח סי' כד).

389. חזו"ע (ימים נוראים עמ' נח ד"ה על כל פנים). ע"פ הגמ' סוכה (מד ע"ב).

390. בן איש חי (פר' ניצבים ש"א אות ג').

רמו.

ש. שכח לומר 'יעלה ויבוא' בברכת המזון של ר"ה מה דינו?

ת. מי שטעה ולא הזכיר בר"ה בברכת המזון 'יעלה ויבוא' אין צריך לחזור.³⁹¹ וכל זה שסיים ברכת המזון, או שהתחיל ברכת 'לעד'. אבל אם עוד לא התחיל, או שאמר רק ברוך או אפילו מלך העולם, יאמר 'אשר נתן ימים טובים' וכו'.³⁹²

רמז.

ש. שכח לומר 'יעלה ויבוא' בתפילות של ר"ה מה דינו?

ת. מי ששכח לומר באחת מהתפילות של ראש השנה יעלה ויבוא אינו חוזר כיוון שמזכיר את יום הזיכרון.³⁹³

רמח.

ש. כביסה שהייתה בחבל מערב שבת, ובשבת התחיל לירד גשם. האם מותר לו להוריד את הכביסה?

ת. כביסה הנמצאת על החבל וחושש שירדו גשמים בשבת, מותר להורידה בשבת, ואין לחוש בזה לאיסור מכין משבת לחול.³⁹⁴

391. כף החיים (סי' תקצז אות ז'. וסי' קפח אות כד).

392. חזו"ע (יו"ט ע"מ שז). וע"ע בספר מטה אפרים (סי' תקפג סק"כ באלף המגן).

393. שו"ת בנין שלמה (הוספות לסי' יח). והליכות שלמה (עמ' ז).

394. ילקו"י (סי' שא סעיף פד).

רמט.

ש. האם יש עדיפויות מסוימות לעניין תשליך?³⁹⁵

ת. י"א שלכתחילה כשיש אפשרות נוהגים ללכת לים הגדול או הנהר.³⁹⁶ ויש שכתבו שעדיף נהר, ורואים דגים חיים.³⁹⁷ והטעם הוא כדי לזכור שאנו משולים לדגים חיים שנאחזים פתאום במצודה, ומתוך כך נהרהר בתשובה.³⁹⁸ ועוד טעם שהוא לסימן שלא תשלוט בנו עין הרע, ונפרה ונרבה כדגים.³⁹⁹ עוד טעם בדגים. כי דגים ר"ת יג' מידות דרחמים. ולזה הולכים לנהר שיש בו דגים, יען שאומרים שם 'מי אל כמוך'.⁴⁰⁰ ונתנו עוד טעם ע"פ מעשה דר"א שאמר לתלמידיו שענו משולים לדגים שאם מתנתקים מהמים מתנתקים מהחיים, כך אנחנו אם מתנתקים מהתורה מתנתקים מהחיים. שהחיים הם למוצאיהם. וכתבו עוד פוסקים שלילך למקום שיש בו דגים.⁴⁰¹

395. (ביאור הטעם עיין לקמו שאלה ערב).

396. סדר התשליך ומנהגיו (ברגר עמ' יד-יז). ע"פ המהרי"ל (במנהגים ר"ה ט'). חזו"ע (ימים נוראים עמ' קפו).

397. ספר המנהגים (לר"א טירנא עמ' צד). והביאו הרמ"א (סי' תקפג סק"ה).

398. הגהות ומנהגים (אות קלה). ולבוש (סי' תקצו).

399. דרכי משה (סי' תקפג סק"ב). ואע"פ שבהג"ה על השו"ע לא הזכיר 'דגים', צ"ל בגלל שבדרך כלל מצויים דגים בנהרות, לא מצא מקום להזכיר את זה.

400. קצה המטה (סי' תקצח אות ח').

401. שו"ע הרב (סי' תקפג ס"ז). מטה אפרים (תקצח ס"ד). קיצור שו"ע סי' קכט ס"כא). משנ"ב (תקפג סק"ח).

וכשאין אפשרות לילך לים או לנהר עדיף ללכת למעיין או לבאר מים חיים.⁴⁰²

וכשאין אפשרות נוהגים ללכת לבור שיש בו מים. ויש שכתבו שיש ללכת לבור שהיה בו מים.⁴⁰³

ומנהג ירושלים ת"ו שאין בה מעיינות עושים תשליך על שפת הבור שהוא מקווה מים. ולפעמים אלא שאין מים בבורות שכבר נגמרו וכד', והוא כאינו אלא רמז בעלמא, דעיקר הכוונה הוא אל הים העליון.⁴⁰⁴

ויש נוגים לומר התשליך בבית הכנסת או בבית.⁴⁰⁵ ויש נוגים לראות את הים או הנהר מרחוק.⁴⁰⁶

ויש שכתבו שיעמוד במקום גבוה שיאמר תשליך.⁴⁰⁷

ויש שכתבו שמי שאין באפשרותו ללכת ולמצוא מקורות מים, יכול לעשות התשליך ליד דלי של מים כל שהוא.⁴⁰⁸

402. שער הכוונות (דרוש ר"ה צ' ב').

403. כף החיים (סופר אות ל').

404. הליכות שלמה (הערה 57).

405. ספר חיי הרש"ש (דרכי שלום אות עז).

406. יפה ללב (סי' תקפג אות יב). ובספר אורחות רבינו (ח"ב עמ' קפט) כתב דבשנים האחרונות שהסטייפלר זצ"ל נחלש וההליכה קשתה עליו, עלה לגג ישיבת אור התורה הסמוך לביתו ומשם ראו את הים, ואמר את התשליך

407. מקור חיים (סי' תקצג בקיצור ההלכות).

408. שופר בציון (פ"ז ה"א). ובספר כי בא מועד (ימים הנוראים עמ' פז) אם אין נהר או ים קרוב נוהגים למלאות דלי או קערת מים ועליה יעשו את סדר התשליך, ויכוונו למקטרג העליון שישליך לים העליון, ויש אומרים שאין לעשות את סדר התשליך אלא רק על מקום קיבוץ מים קבוע כבריכה, מקווה, מאגר מים, וכן לא על אקווריום דגים.

רנ.

ש. כשחל ר"ה בשבת האם עושים תשליך ביום א' או ביום ב'?

ת. יש לעשותו ביום הראשון ויזהרו שלא לעבור על איסור הוצאה במקום שאין עירוב ע"י טלטול הסידור, וי"א שהוא ג"כ ע"פ הסוד. ואם יש חשש לחילול שבת ע"י הוצאה יש לדחות את סדר התשליך ליום ב' של ראש השנה.⁴⁰⁹

רנא.

ש. האם נשים צריכות לעשות תשליך?

ת. הנשים אינן צריכות ללכת "לתשליך" ושב ואל תעשה עדיף, כדי למנוע תערובת של אנשים ונשים ביחד.⁴¹⁰

רנב.

ש. האם נשים צריכות לילך לשמוע קול שופר?

ת. נשים פטורות ממצות שופר, שהיא מצוות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות.⁴¹¹

409. חזו"ע (ימים נוראים ע"מ קפז).

410. ילקו"י (סי' תקפד סעיף ח) הסבז

411. ילקו"י (סי' תקפד סעיף ה').

רנג.

ש. האם מברכים על תקיעת שופר לנשים?

ת. הבא לתקוע לצורך נשים, אל יברך להן, וגם הן לא תברכנה לעצמן, שאין לנשים לברך על שום מצות עשה שהזמן גרמא, שאינן חייבות בה כשופר, סוכה, ולולב. ואף ברכת 'שהחיינו' על מצוות שופר אסור להן לברך.⁴¹²

והנהגות לבוא לבית הכנסת בראש השנה כדי לשמוע קול שופר (עם ברכותיו), יפה עושות ויש להם שכר מצווה, רק אין להם שכר כמו של אנשים שהם מצווים על כך, אלא שכר פחות, שגדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה. ואמנם אשה שיש לה ילדים קטנים שאם תביאם לבית הכנסת יפריעו למהלך התפילה והתקיעות, אין לה לבוא לבית הכנסת ותסמוך על עיקר הדין 'שהיא פטורה' ממצות שופר, ומתפילה בציבור, ואם תחמיר לבוא לבית כנסת יוצא שכרה בהפסדה שגורמת הפרעה למהלך התפילה.⁴¹³

ואם מביאים תוקע לתקוע לנשים בבית, אין לאשה לברך אקב"ו לשמוע קול שופר שיש בזה חשש ברכה לבטלה ויש למחות בידה שלא תברך, כי אנו קיבלנו הוראות מרן השו"ע שפסק כדעת האומרים שאין נשים רשאיות לברך על מעש"ג, ואם עברה וברכה אין לענות אחריה אמן, ואם התוקע חושש שלא תשמע לו נכון שימנע ולא ילך לתקוע לה, שנמצא שמכשילה בחשש ברכה לבטלה. והמנהג אצל האשכנזים כדעת הרמ"א

412. שו"ע (סי' תקפט ס"ו). חזו"ע (ימים נוראים עמ' קלב ד"ה ומיהו. סוכות עמ' שלט). שו"ת חזו"ע (סי' ט' אות ה'). יחו"ד (ח"א סי' סח-סט).

413. חזו"ע (ימים נוראים עמ' קל). ילקו"י (סי' תקפט סעיף ה). ולגבי אשה שאינה בימי טהרתה, שיכולה לבוא לבית הכנסת לתפילות הימים נוראים, ולתקיעת שופר, עיין יחו"ד (ח"ג סי' ח'). ילקו"י (ח"א תשמ"ה עמ' קלה). טהרת בית (ח"ב עמ' ריג).

שהנשים מברכות על מ"ע שהזמן גרמא.⁴¹⁴

התוקע לנשים יכול לתקע להן [בלא ברכה] אף לאחר שכבר יצא י"ח, ואין צריך להקפיד כלל לתקוע לנשים לפני שיצא י"ח.⁴¹⁵

רנד.

ש. האם מותר לטלטל בר"ה שופר ע"מ לתקוע ליחיד, ומ"ה לגבי הברכה?

ת. מותר להוציא השופר דרך רשות הרבים לצורך תקיעה לנשים. [וכ"ש לצורך גבר].⁴¹⁶

ולגבי הברכה שלכתחילה יברך השומע, ורק אם אינו יודע לברך היטב יברך התוקע בשבילו.⁴¹⁷

רנה.

ש. צום גדליה דחוי מה דינם של בעלי ברית?

ת. אם חל אחד מימי הצומות האלו בשבת, ונדחה לאחר השבת, החתן ובעלי הברית, פטורים מלהשלים תעניתם, ורשאים לאכול אחר תפילת מנחה גדולה.⁴¹⁸

414. יבי"א (ח"א סי' לט-מב) וחזו"ע (שם עמ' קלב). ובילקו"י (ס"ז). ובאוצר דינים לאשה ולבת (עמ' תפט).

415. ילקו"י (שם ס"יא).

416. חזו"ע (ימים נוראים עמ' קל).

417. ילקו"י (סי' תקפה סעיף ט').

418. חזו"ע (ד' תעניות עמ' מו).

רנו.

ש. צום גדליה שאינו דחוי מה דינם של בעלי ברית?

ת. צומות אלו י"ז בתמוז, צום גדליה, ועשרה בטבת, כשחלו בזמנם, גם בעלי ברית [אבי הבן, המוהל, והסנדק], והחתן בתוך ימי חופתו, חייבים להתענות ולהשלים כמו כל הציבור, ואסור להם לפרוש מן הציבור.⁴¹⁹

רנז.

ש. האם מותר לסדר את ביהמ"ד ביו"ט ראשון של ר"ה בצהרים ע"מ שיהיה מסודר ליו"ט שני?

ת. נראה שאם מסדר את ביהמ"ד בצהרי יו"ט ראשון ולא ניכר שעושה בשביל יו"ט שני שהרי משתמשים בו גם ביו"ט ראשון יהיה מותר [ולא יאמר שעושה ליו"ט שני]. אבל אם ניכר שמסדר בשביל יו"ט שני דהיינו שמסדר לקראת הערב של יו"ט, יהיה בעיה בדבר שהרי אין יו"ט מכין לחברו.⁴²⁰

רנח.

ש. אדם שהתעטף בציצת לפני שהגיע זמן טו"ת מה עליו לעשות?

ת. בדיעבד אם עבר והתעטף בטלית בברכה קודם זמן ציצית, לא יחזור לברך כשיגיע זמן ציצית, (והיום נוהגים לבקש מאחר שעדיין לא בירך שיוציא י"ח את מי שברך).⁴²¹

419. חזו"ע (ד' תעניות ע"מ מו).

420. כע"ז בחזו"ע (יו"ט עמ' לז-לח).

421. ילקו"י (סי' יח סעיף ד').

רנט.

ש. האם מותר לשים גל' למניעת זיעה בשבת או ביו"ט?

ת. שאלתי את הגאון הגדול הרב 'אברהם יוסף' שליט"א⁴²² ואמר לי: שאם ישים את הגל' למניעת זיעה בנקודות וזה ימרח ממילא, או ע"י תנועות היד יהיה מותר.

רס.

ש. האם מותר לפתוח חבילת טישו [בקיבוקים] בשבת?

ת. שאלתי למרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א ואמר לי: שהדין של פתיחת חבילת טישו כדין פתיחת קופסאות שימורים בשבת שמותר לפותחן, כיון שזורקו לאשפה בגמר השימוש.⁴²³

רסא.

ש. מזגן שנדלק על קור, בשבת קרה מאוד, האם אפשר לומר לגוי לכבותו?

ת. מזגן שהיה פועל על מצב קור, ונשתנה מזג האוויר ונעשה קור גדול, מותר לומר לגוי לכבות המזגן.⁴²⁴

422. (ח"י באדר תשפ"א). ושמעתי שגם מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א כתב כך בתשובה במכתב.

423. ע"ע בספר מעשה השבת (ח"א פי"ד ה"ט) שכתב גם להתיר, כיון שאין קריעה בנילון כמ"ש הגר"ז ושאר אחרונים. ועוד שהרי לא צריך את החיתוך הזה. אלא שצריך להגיע לתכולה בפנים, כמו שפותח ממתק בשבת שמותר. ועוד יותר פעמים שאדם פותח במהירות והחבילה נקרעת ובכ"ז משתמש בה. א"כ אין שום בעיה לפתוח חבילת טישו בשבת.

424. חזו"ע (שבת ח"ג עמ' תלג סוף דיבור הראשון).

רסב.

ש. מזגן שאמור להידלק על קור כשבחוץ נעשה קר, האם מותר להוריד את המתג ע"מ שלא יידלק?

ת. מנורת חשמל שנכבית ע"י שעון שבת, וברצונו שתישאר כבויה ולא תדלק שוב בשבת, ולכן הוא מניד ומסובב את הכפתור של מנורת החשמל, ועי"כ ישאר החשמל כבוי, יש מקום להתיר ע"פ הפוסקים הסוברים שאין מוקצה במחבר. ומפני שיש חולקים על זה, יעשה תנאי מערב שבת שאחר כיבוי החשמל יוכל להניד את הכפתור החשמלי כדי שלא יידלק אח"כ. ותנאי אחד מועיל לכל השנה.⁴²⁵

רסג.

ש. למה לא מברכים על האכילה בתשיעי של ערב יום כיפור?

ת. כיוון שלא ניכר שעושה אותה לשם פעולה שהרי כל אדם אוכל ביום הזה, ממילא לא תיקנו ברכה ע"ז.⁴²⁶ ועוד שכל מצוה שיש לך אפשרות להימלך ממנה, לא מברכים על מצוה זו, כמו כיבוד אב ואם, מצוה צדקה, שילוח הקן וכדומה.⁴²⁷

425. חזו"ע שבת (ח"ג עמ' קצ).

426. ילקו"י (ימים נוראים מהדורת תש"פ עמ' תקפח).

427. יבי"א (ח"ז סי' לו). הליכו"ע (ח"ד עמ' עב). ילקו"י (דיני כיבוד הורים פ"א ס"י). בשם תשובת הרשב"א (סימן י').

רסד.

ש. ש"צ שטעה בעשרת ימי תשובה ואמר 'האל הקדוש' מה דינו?

ת. שליח ציבור שטעה בתפילת החזרה בעשרת ימי תשובה ואמר 'האל הקדוש' במקום 'המלך הקדוש', ונזכר רק לאחר כדי דיבור, חוזר לתחילת ברכה 'אתה קדוש', ואינו חוזר לראש התפילה. אע"פ ששלושת הברכות הראשונות של תפילת שמונה עשרה כברכה אחת, מכל מקום כיוון שענו הציבור קדושה - נחשבת ברכת 'אתה קדוש' לתחילת הברכה.⁴²⁸

רסה.

ש. האם אומרים "אבינו מלכנו" בשבת שובה?

ת. ראש השנה שחל בשבת המנהג לומר 'אבינו מלכנו' אחר תפילת שחרית, ומנחה, וכן בשבת שובה, וכל שכן ביום הכיפורים שחל בשבת.⁴²⁹

רסו.

ש. בשבת שובה האם יש קטעים שצריך לדלג 'באבינו מלכנו'?

ת. מובא בשם הארי-ז"ל שמדלג חטא ועוון, דהיינו 'אבינו מלכנו חטאנו לפניך', 'ואבינו מלכנו מחול וסלח לכל עוונותינו', וכיו"ב.⁴³⁰

428. חזו"ע (ימים נוראים ע"מ קצט).

429. חזו"ע (ימים נוראים ע"מ קד).

430. חזו"ע (ימים נוראים ע"מ קז-קח).

רסז.

ש. במנחה של שבת שובה האם אומרים 'צדקתך' או 'יהי שם'?

ת. מנהגינו לומר צדקתך בשבת שובה.⁴³¹

רסח.

ש. בשבת שובה במנחה מה קודם 'אבינו מלכנו' או 'צדקתך'?

ת. ראש השנה שחל בשבת אומרים 'צדקתך' במנחה, ולפי מנהגינו שאומרים 'אבינו מלכנו' גם כשחל ראש השנה בשבת, מקדימים לומר 'אבינו מלכנו' ואח"כ 'צדקתך'.⁴³²

והטעם שמקדימים 'אבינו מלכנו' אע"פ ש'צדקתך' תדיר. הואיל ותפילת 'אבינו מלכנו' היא תקנת חכמים קדמונים, ואילו 'צדקתך' אינו אלא מנהג, וראוי להקדים דבר שהוא מתקנת חכמים למנהג.⁴³³

רסט.

ש. אדם שצריך לבקש מחילה ממישהו ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור אלא אח"כ, מה עליו לעשות?

ת. אם האיש אשר חטא לו אינו בעיר, יקבל על עצמו לפייסו כשיפגוש אותו.⁴³⁴

431. חזו"ע (ימים נוראים ע"מ קפה-קפו). ספר בירורי הלכה (אזיינברגר ח"ב סי' תרב ע"ד הרמ"א).

432. חזו"ע (ימים נוראים ע"מ קפה-קפו).

433. חזו"ע (בהערה אות ה'. ובסוף ע"מ שסא).

434. חזו"ע (ימים נוראים ע"מ רמד).

ער.

ש. מהו הזמן הנכון לעשיית הכפרות?

ת. נהגו בכל תפוצות ישראל לעשות כפרות בערב יוה"כ.

ואם עושים עם תרנגולת וצריך שוחט ובדיקת סכין, יעשו כמה ימים קודם.⁴³⁵

רעא.

ש. כשבעל הבית עושה כפרות לו ולבני ביתו מי להקדים?

ת. טוב שיקדים (בעה"ב) לסבב הכפרה על עצמו תחילה - קודם שיעשה כן לבני ביתו, כמ"ש אצל כהן גדול "וכיפר בעדו ובעד ביתו" כדי שיבוא זכאי ולא חייב.⁴³⁶

ערב.

ש. מה הטעם שעושים תשליך?

ת. ע"פ מה שאמרו בילקוט⁴³⁷ למה נתעכב אברהם אבינו שלושה ימים, אלא שהשטן מעכבן, וכיון שלא שמעו לו, הלך השטן ונעשה לפניהם כנהר גדול שלא יוכלו לעבור בו, ונכנסו בנהר והתחילו לעבור בו, עד שהגיעו מים עד צוואריהם, תלה אברהם את עיניו לשמים, ואמר: ריבוננו העולמים נתגלתה אלי, ואמרת לי: אני יחיד ואתה יחיד, הודעת שמי בכל העולם,

435. חזו"ע (ימים נוראים ע"מ רכב ובהערה).

436. חזו"ע (ימים נוראים ע"מ רכה).

437. (פרשת וירא סו"ס צט).

והעלה בנך לעולה. ולא הרהרתי אחר דברך, ולא התעכבתי במאמריך. אם בני יצחק טובע היאך יתייחד שמך, הושיע ה' כי באו מים עד נפש. ומיד גער ה' בשטן והלך לו. ע"כ.

וכתוב בזוהר הקדוש⁴³⁸ אמר רבי אבא בגין כך קרינן פרשתא דיצחק בהאי יומא דראש השנה, דבהאי יומא אתעקד יצחק לתתא. עי"ש. ולפ"ז נכון לעשות התשליך בראש השנה שהוא יום עקידת יצחק, וזהו מנהג יפה.⁴³⁹

ויעמוד על שפת הים, או על שפת המעיין, או הבאר, ויקרא שם שלוש פעמים הפסוקים של 'מי אל כמוך' וכ"ו, ישוב ירחמנו וכ"ו. (שבסוף מיכה). שאלו הם בחינת י"ג מידות תיקונא דיקנא עילאה. וכשתאמר 'ותשליך במצולות ים כל חטאותינו' תכוון שישלח כל חטאותיך ועוונך, וגם מקטרג העליון יושלך במצולות ים העליון.⁴⁴⁰

ויש עוד טעם למנהג ההליכה אצל הנהר, שהוא ע"ד הפסוק⁴⁴¹ "וישאבו מים וישפכו לפני ה'", ותירגם יהונתן בן עוזיאל, ושפכו ליבהון בתיובתא כמא קדם ה', ובפירוש רש"י כתב, שהוא לסימן הכנעה, כלומר, הרי אנחנו לפניך כמים הללו הנשפכים.⁴⁴²

ונוהגים לנער שולי בגדיהם בשעה שאומרים "ותשליך במצולות ים כל חטאתם".⁴⁴³ והוא על דרך שאמרו בזוהר, אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא.⁴⁴⁴

438. (פרשת ויקרא דף יח ע"א).

439. שער הכוונות (דף צ' ע"ב).

440. חזו"ע (ימים נוראים עמ' קפו הערה ו'). שופר ציון (פ"ז ה"ב).

441. (שמואל א, ז).

442. חזו"ע (שם - בשם בית מאיר סימן תקפ"ג).

443. כמ"ש האליה רבה (סו"ס תקצו).

444. כף החיים (סי' תקפג אות ל). אוהלי יעקב בסידור (דף קמט ע"ב). הביא סמך מהמקרא (נחמיה ה,

רעג.

ש. מי שנוהג לעשות כפרות עם תרנגולות, האם יש עניין לחפש דווקא אחר תרנגולות לבנות או שיכול לעשות אפילו בתרנגולות שחורות?

ת. יש המהדרים לבחור בתרנגולים לבנים, ע"ש הכתוב "אם יהיו חטאתכם כשנים כשלג ילבינו"⁴⁴⁵.

רעד.

ש. איך עושים כפרות עם תרנגולת לאשה מעוברת?

ת. נוהגים ליקח למעוברת שתי תרנגולות ותרנגול אחד, כי שמא העובר זכר או נקבה.⁴⁴⁶

ויש שכתבו שנוהגים לקחת למעוברת שני תרנגולים - אחד זכר ואחת נקבה, ויש מדקדקים לקחת שלושה - אחת נקבה בשביל המעוברת, אחד זכר שמא העובר זכר, ואחת נקבה שמא העובר נקבה. ועיקר הדין די בתרנגולת אחת, ולא חיישינן לתאומים.⁴⁴⁷

(ג) "גם חצני (אומר רש"י בגדי), ואמרתי ככה ינער האלהים". וכ"כ שו"ת תורה לשמה (ס"ס לא). וע"ע בספר מטה משה (סי' תתכ). כ"ז מובא בחזו"ע (ימים נוראים עמ' קפז).

445. חזו"ע (ימים נוראים עמ' רכב).

446. חזו"ע (ימים נוראים עמ' רכה').

447. קדוש בציון (עמ' קח).

ערה.

ש. היום שיש בדיקה שיודעים מה יש למעוברת, זכר או נקבה. האם אפשר לסמוך על זה לעניין כפרות, או שצריך להביא עוד גם תרנגול או תרנגולת?

ת. א"ה לע"ד נראה שלא צריך להביא עוד תרנגול כשיודעים מה יש בקרבה.

רעו.

ש. עשו כפרות לאשה מעוברת בערב יו"כ וגם לוולד, ולפני יו"כ ילדה, האם צריך לעשות בחזרה לוולד כפרות?

ת. א"ה לע"ד כל מה שעושים כפרות למעוברת בגלל שזה תופס לוולד, א"כ למה יצטרך לחזור ולעשות כפרות שוב, שאל"כ למה עושים בכלל למעוברת כפרות.

רעז.

ש. אדם שמאריך בתפילת 'שמונה עשרה' ושמע 'קדיש', האם צריך להרהר כמו בקדושה?

ת. מי שבאמצע תפילת שמונה עשרה אינו פוסק לא לקדיש ולא לקדושה, אלא ישתוק ויכוון למה שאומר הש"צ ויהא כעונה.

ואחר שסיים 'שמונה עשרה' ברכות קודם 'אלוהי נצור', יכול לענות קדושה, וקדיש, וברכו.⁴⁴⁸

448. שו"ע (סי' קד' ס' ז-ח).

רעה.

ש. בעלי ברית בצום גדליה, ובכל צום דחוי שצמים רק עד מנחה גדולה האם יכולים לעלות לתורה. ומ"ה לגבי עננו?

ת. מי ששרוי בתענית בשחרית, אלא שחושב שלא להשלים תעניתו עד צאת הכוכבים, דינו כמי שאינו מתענה, ואין לו לעלות לקריאת 'ויחל' במנחה, ובימים א' ג' ד' ו' אף לא בשחרית. לפיכך שלושת בעלי ברית (סנדק, המוהל, ואבי הבן), בתענית דחוייה (שהדין הוא שאינם משלימים התענית), אינם רשאים לעלות לקריאת 'ויחל' בימים הללו.⁴⁴⁹

רעט.

ש. האם ביו"ט צריך לעשות לחם משנה?

ת. חייב לבצוע ביו"ט על שתי כיכרות. ולקבוע כל סעודה על היין.⁴⁵⁰ והטעם שגם ביו"ט לא היה יורד מן כמו בשבת, והיה יורד בעיו"ט כפלים.⁴⁵¹

449. חזו"ע (ד' תעניות עמ' קי' והערה ז'. ועמ' נז ד"ה מסקנה). יבי"א (ח"ט חאו"ח סי' פא אות כד).

450. שו"ע (תקכט ס"א). ילקו"י (יו"ט מהדורת תשע"ט ע"מ תרכו' סי' תקכט סעיף יד')

451. משנ"ב (ס"ק י').

רפ.

ש. הדין שהציבור יוצאים י"ח קריאת פרשת 'זכור' כשהם עם חומש. למה לא נחשב כקורא שלא מן הכתב?

ת. כל הציבור צריכים לשתוק ולהאזין לקריאת פרשת 'זכור' מפי החזן הקורא בתורה, ואין להם לקרוא בפיהם כלל בלחש מתוך החומש, מכיוון ששומע אדם הקריאה מפי החזן, אם כוונה לצאת י"ח, יוצא מדין שומע כעונה, ונחשב לו כאילו הוא עצמו קרא מתוך הספר תורה. ולא עוד שאם יקרא בפיו שלא מן הכתב של הספר תורה, נמצא קורא על פה, שלא יצא ידי חובה.⁴⁵²

רפא.

ש. אדם שלומד בספר האם יכול להישען על ספרית ספרים?

ת. אין להישען ע"ג ספר קודש אלא אם כן ההישענות מסייעת לו בלימוד. וכן לא יניח ראשו ע"ג ספר כשמתעייף מלימוד.⁴⁵³

רפב.

ש. האם מותר לסחוב על אופניים שקית עם תפילין או ספרי קודש?

ת. מותר לתלות תפילין וספרי קודש המונחים בשקית על ידי האופניים, והוא הדין אם רוצה להניחם באופניים אפילו מאחוריו, במקום המיועד להניח חבילות, יש להתיר.⁴⁵³

452. חזו"ע (פורים עמ' ד' ד"ה ודע. ועמ' ו' ד"ה ומכאן). מאור ישראל (ח"א עמ' ערב ד"ה דתניא). יחו"ד (ח"ג סי' נג). יבי"א (ח"ט חאו"ח סי' פג אות ז' ד"ה והנה הט"ז).

453. ספר אך טוב וחסד (שנת התשע"ג ביום כ' בסיון).

מכתבים אקטואליים

ממון הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א

רפה.

ש.א. מי שמצא אייפון האם שייך בו מצות השבת אבידה?

ב. בדיני שליח ציבור למי שמחזיק אייפון?

ג. ומי שמגלח זקנו בתער, וכן מחלל שבת?

ד. ומי ששולח את בניו ובנותיו לבתי ספר שאינם דתיים?

ה. ומי שתבע את ישראל חבירו לבית המשפט של הערכאות?

ת. ז"ל מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א במכתב:⁴⁵⁷

בענין השבת אבידה במכשיר אייפון, הנכון הוא שלא להרים את הטלפון, ושלא יבוא לידו, ואז אין כאן שאלה של השבת אבידה. והוא בגדר פעמים שאתה מתעלם. וכמו זקן שאינה לפי כבודו. ולא יכשיל בכך את הבעלים לראות סרטי תועבה ח"ו במכשיר קלוקל זה. ונודע שכל גדולי ישראל אסרו להחזיק במכשיר זה שהרס בתים הרבה מבחינה רוחנית, בפרט לבחורים צעירים. ובמקומות שרובם גויים או אינם שומרי תורה, בלאו הכי אין דין השבת אבידה.

ומה ששאל בדבר מינוי שליח ציבור במי שמחזיק ברשותו מכשיר אייפון,

רפג.

ש. למה לא מברכים על קריאת פרשת זכור ומחייתו?

ת. לפי שאין הקב"ה שמח במפלתם של רשעים.⁴⁵⁴ ואין מברכים על הקללה.⁴⁵⁵

רפד.

ש. מי שקשה לו מאוד לאכול בסעודה שלישית גם לא דגים או פירות, אם יכול לצאת ידי חובה בשתיית רביעית יין?

ת. מרן הרב 'יצחק יוסף' שליט"א⁴⁵⁶ אמר: שאפשר לצאת ידי חובת סעודה שלישית בשתיית רביעית יין, למי שקשה מאוד.

454. חזו"ע (פורים עמ' יא' ד"ה הטעם). כף החיים (סי' תרפה סק"כט).

455. חזו"ע (שם - בשם תשובת הרשב"א ח"א סימן ח"י).

456. בלויין מוצ"ש פר' ויקרא תשפ"א לגבי סעודה שלישית של ערב פסח שחל בשבת).

457. (מתאריך י"ז סיון תש"פ).

ומה הדין אם נמצאים בערים חילוניות שאין מודעים כ"כ לאיסור, הנה נתבאר בילקו"י⁴⁵⁸ שמי שיש לו מכשיר לא כשר רק אם הוא רגיל להסתכל במקומות אסורים ולא חזר בתשובה, אין להתפלל עמו כשהוא משמש שליח צבור עד שיקבל על עצמו לחזור מדרכו הרעה. אא"כ ידוע שאינו מסתכל בסרטי תועבה, מפני שהוא טרוד בעבודתו במאד, ואין לו פנאי לראות סרטי תועבה, וצריך לבדוק הענין בכל אחד לפי מה שהוא. ויש קהלות בחו"ל שכמעט לכולם יש טלפון לא כשר, ולא נוכל לפסול את כולם מלשמש כש"צ, ולא דמי המצב כאן בארצנו הקדושה ובפרט בערים החרדיות, למצב בערים חילוניות או בחו"ל. וצריך שיקול דעת של חכם הקהלה לדון בכל מקרה לגופו.

עוד נתבאר בילקו"י⁴⁵⁹ שאסור למנות ש"צ אדם שעובר עבירה, כגון שמגלח זקנו בסכין, ואפילו להיות שליח צבור באקראי כגון ביום פקודת השנה להוריו (יאר-צייט). אסור. וכל שכן אם הוא מחלל שבת, ואפילו לתיאבון, שהוא פסול להיות שליח צבור. ואם גבאי בית הכנסת אינם דתיים כראוי וממנים איש כזה לשליח צבור, מוטב שכל אחד מהקהל יתפלל בביתו ביחידות מלהתפלל בבית הכנסת עם שליח צבור עבריין כזה. והקולר תלוי בצואר הגבאים, ועתידיים הם ליתן את הדין. ואם חזר בתשובה, מותר למנותו כש"צ, שאין לך דבר שעומד בפני התשובה.

ועוד שם, שש"צ ששולח את בניו ובנותיו לבתי ספר שאינם דתיים, שהמורים שלהם הם מינים ואפיקורוסים, פסול להיות ש"צ ואפילו באקראי. כל ששלח את ילדיו לשם במודעות מראש, שהמקום הוא חילוני לחלוטין. או שהתיכון הוא דתי אבל יש בו חינוך מעורב של בנים ובנות, והאבא מודע לקלקולים שיוצאים שם, ועכ"ז שלח את בניו או בנותיו ללמוד שם, [שלה ביוזמתו וללא התנגדותו] שגם בזה יש לפוסלו מלשמש כשליח צבור. וכן שליח

458. ימים נוראים (עמ' קיג).

459. (שם).

צבור שתבע את ישראל חבירו לבית המשפט של הערכאות, הדנים על פי חוקות העכו"ם נגד דיני התורה, ולא פנה לבית דין לדונו בדין תורה פסול הוא להיות שליח צבור. ואם פנה לבית משפט בהיתר בית דין רבני, אין בזה פסול, אחר שבית דין רבני שמע את שני הצדדים, ונתן היתר.

וחבל מאד שיש בדצי"ם למיניהם שנותנים היתר לפנות לבית משפט חילוני, בלי לשמוע את שני הצדדים, ונותנים צו במעמד אחד. וכן לא יעשה, והוא דבר חמור מאד מצד הרב הנז' לשלוח לבית משפט בלי לשמוע את שני הצדדים.

והנה כבר הרבנים וראשי הישיבות הקדושות גילו דעתם שאסור לכל ירא ה' להחזיק ולהשתמש במכשירים שלא אושרו ע"י הרבנים, ושומר נפשו ירחק מהם כמטחוי קשת. וכבר הרבה אנשים נפלו ביראת שמים והתדרדרו מאד, עקב מכשירים אלה. ולא רק בחורים, ראיתי גם אברכים צעירים שנפלו בגלל מכשיר כזה. ואצל אברכים היצה"ר מוצא מקום יותר מאשר בעלי עסקים. ודו"ק.

ולכן אין די בזה שלא להסתכל במכשירים לא כשרים, אלא יש לסלק אותם מן הבית, מבחינת אל תשכן באהלך עולה, וישגיח על בניו ובנותיו שלא יהיו להם חברים שיש להם מכשיר טמא כזה, שרבים חללים הפילה, ורבים ירדו מדרך ה' בגלל מכשיר טמא זה. ולכן יש להקפיד מאד שהטלפון יהיה חסום באופן מוחלט מאינטרנט, ולא יהיה בו שום פירצה, וגם אלו הנקראים אתרים חרדים, יש להזהר מאד שלא יהיה נגיש לאברכים, כיון שיש שם בזיון חכמים בכל שני וחמישי, ואברך אחד ניגש אל אחי רבי דוד שליט"א, וסיפר ששילמו לו כסף, כדי שיכתוב נגד חכמים באתרים הנקראים חרדים, והוא מבקש סליחה שהתפתה לכסף וכתב זמן רב באיזה אתר, וביזה חכמים. ואמרתי לאחי רבי דוד, שאסור לו למחול על בזיון התורה, וכבר אמרו חכמים ת"ח שמחל על כבודו כבודו מחול, אבל לא על בזיונו. שכל המבזה ת"ח אין ארוכה למכתו, ועינינו ראו ולא זר על כמה אנשים שפגעו בכבוד התורה ברבים, ולא הועיל להם שום בקשה מחילה, כאשר הבזיון היה ברבים.

ומ"מ בהיות והדבר נפוץ לצערינו, שהרבה מאד אנשים בחוץ לארץ שהם שומרי תורה ומצוות, מחזיקים מכשירים אלה ומהם איזה רבנים, בטענות שונות שזה לצורך עבודה, וצרכים אחרים שהם לתועלת, לכן המחזיק מכשיר זה, פעמים שיש לחשבו כשוגג, דלא שמיע להו לאינשי האי איסורא רבה, ולכן אין למנוע בעדו מלעלות שליח ציבור אם הוא שומר תורה ומצוות. אלא לא שידוע שהוא שטוף בהסתכלות בסרטי תועבה וכדומה. אך יש להסביר לבעלי בתים בנחת את האיסור בדבר להיכשל במראות אסורות, ולשמוע ניבול פה, שעוברים על לאו "לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ויש מכשירים כשרים שיכולים לתת מענה לצורכי עבודה, ואף אם אין בהם כל השיכלולים, יחליף למכשיר כשר, שבזה שומר נפשו ונפשות ביתו מלהכשל ח"ו באיסורים חמורים, ויראה נחת ושלוה מכל יוצאי חלציו.

רפ.

ש. מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב. שיהיה מותר להניח על הפלטה בשבת?

ת. ז"ל מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א במכתב:⁴⁶⁰

אודות השמועות השונות בענין בישול אחר בישול בשבת, כי יש מי שכתב בשם מרן מלכא אאמו"ר זצוק"ל ששאלו אותו אודות תבשיל שרובו יבש ומיעוטו רוטב כגון תבשיל של דגים, והשיב להם שזה אסור, וכביכול חזר בו.

הנה אין זה נכון, וחבל מאד שסומכים על ספרי קיצורים⁴⁶¹ או שנמשכים אחר רבני כסא רחמים, כי האמת היא ברורה, וכל מי שלומד את הסוגיא

היטב, ומבין את כל הד' טעמים לדין זה שדי ברוב יבש, לא יטעה בדבר, כי ההסבר הוא ברור שיש לילך אחר עיקר מטרתו ברוב יבש, וכיון שעיקר מטרתו לדגים והרוטב אינו עיקר אצלו, וגם שמו נקרא דגים ולא מרק, בזה יש להקל, מטעם פ"ר דלא איכפת ליה, או משום ס"ס ואז שרי גם באיכפת ליה. וראה כל זה באורך בילקוט יוסף⁴⁶² הסבר הדברים בטוב טעם. ולפי כל הטעמים היינו אפי' ברוטב ניכר, ובלבד שיחפוץ במה שיש ברוב הקדרה. כמו דגים וכדו'. וכך פסקו המנחת כהן, פמ"ג, זרע אמת, מהרש"ם, ארץ חיים, שם חדש, הר צבי, מקוה המים, ועוד. ואילו היו רואים את כל מה שכתבנו בהסבר הדברים בילקו"י, לא היו נמשכים אחר רבני כסא רחמים שחונכו לחלוק על מרן זיע"א כמעט בכל דבר. וגם חכם אחד ברדיו חוזר ואומר שצריך שיהיה הכל יבש, וכל זה בגלל שהרגיל את עצמו לא ללמוד בילקוט יוסף, ולכן טועה הרבה בשידור הרדיו גם בעוד הלכות. ואילו היה קורא את כל המקורות בילקוט יוסף, היה משתכנע בטוב טעם דאזלינן אחר הרוב.

עיין ביביע אומר⁴⁶³ וע"ז יש להסתמך, ולא על שמועות וכיוצא בזה, וכבר כתב כן בכמה מקומות⁴⁶⁴ שהאריך לבאר שכל שרובו יבש ומיעוטו רוטב אין בו משום בישול.

⁴⁶². שבת כרך א' מהדורת תשע"א חלק ראשון (סי' רנ"ג סעיף י"ד בהערה).

⁴⁶³. חלק ז' (או"ח סי' מב).

⁴⁶⁴. חזון עובדיה שבת כרך א' (עמ' ע"ח) ובשו"ת יביע אומר (ח"ו סי' מ"ח). א"ה ע"ע יבי"א (ח"ט או"ח סי' קח אות קסט. ח"א סי' כב אות א-ב). יחו"ד (ח"ב סי' מה).

⁴⁶⁰. (מתאריך כ"ד סיון תש"פ).

⁴⁶¹. [ע' מהרש"א סוטה כב.].

רפז.

ש. היכן מותר לגלח ואיך מותר להתגלח?

ת. ז"ל מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א במכתב:⁴⁶⁵

בדבר האיסור להקיף את כל הראש בתער הנני לבאר,

הנה הריב"ן⁴⁶⁶ כתב לגבי פאות הזקן: חמש פאות יש בזקן אחת למטה מן האוזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, ושם נקרא פאה בחודו של לחי שבולט לחוץ, ששם מתחלת הזקן, "וכל שלמעלה עד הצידעא בכלל פאת הראש היא". ומרן בב"י⁴⁶⁷ דן לגבי שיעור רוחב הפאה, והביא דברי הריב"ן, ודברי הרמב"ם, וסיים, דכיון דספיקא דאורייתא היא, יש ליזהר מלגלח הצדעים מכנגד שער שעל פדחתו ועד למטה מן האוזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, ועל רוחב מקום זה לא תגע יד בתער או במספרים כעין תער. ע"כ.

ועפ"ז כתב מרן בש"ע:⁴⁶⁸ שיעור הפאה מכנגד שער שעל פדחתו, ועד למטה מן האוזן, מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, וכל רוחב מקום זה לא תגע בו יד.

וגם בלשון מרן בש"ע, יש להסתפק, האם הכונה עד החור שבאוזן [בתחלתו או בסופו], שזה עיקר האוזן, או שהכונה גם לבשר האוזן שמסביב, אך די גם מבלי התנוך, או עד מקום סיום חיבור האוזן לבשר. או"ד אף התנוך בכלל.

והנה בכמה ראשונים משמע שהשיעור הוא עד הנקב שבאוזן, וראה לשון המאירי:⁴⁶⁹ "ולחי העליון הוא צד הלחי שמן הפה ולמעלה ומקום בליטתו

465. (מתאריך ט' תמוז תש"פ).

466. (מכות כ.).

467. (יו"ד סי' קפא).

468. (יו"ד סי' קפא ס"ט).

469. (מכות יג.).

הוא סמוך לאוזן כנגד הנקב מצד הפנים". וע"ע מה שהביאו בזה באוצר מפרשי התלמוד.⁴⁷⁰

אמנם גם את"ל שמרן בש"ע נתכוין עד סוף בשר האוזן, אפשר שלא כתב כן אלא מצד חומרא מחמת ספק. וע' היטב בב"י שם.

ועוד שהרי מאידך תיכף אחר זה, בבדק הבית העתיק מרן לשון הריטב"א שכתב:⁴⁷¹ בי פירקי רישא, הם במקום חיבור הראש והעינים, שהראש שתי חתיכות מקום השער חתיכה אחת, ומקום הפנים חתיכה אחת, ומתחברת בצד האוזן מלפניו זו עם זו, והיא, נקראת צידעא, כי שם סוף הראש מקום חיבור הפרקים. וחייב על הראש שתיים, אחת בראש הצידעא מכאן ואחת בראש הצידעא מכאן, ולשון הכתוב לא תקיפו פאת ראשכם, הוא מה שאמרו בברייתא שישוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו, לפי שהשערות בצידעא הם בולטות כלפי הפנים למטה ממקום צמיחת השער שבראש לפניו במצחו ולאחוריו באזניו, וכשאדם מגלח שערות של פאה זו עד שיהא מגלח כל היוצא חוץ ממקום צמיחת השערות שבמצחו ואחורי אזניו ויהיה הכל שוה, יראה מקום הצידעא עם אחורי האוזן ועם הפדחת שהוא המצח הכל חלק וישאר הראש בעיגול חלק מוקף עומד כבכוליאר, והשערות שבאותו הפרק, הם מה שיש בגופו של פרק זה, "כי היורדים למטה בחתיכת הפנים, אינם מכלל שום פאה, לא מפאת הראש שהרי אינם בראש ולא מפאת הזקן", שאינם מכלל שערות הזקן כלל. ע"כ.

ומשמע, שמסוף הצדעים ועד למטה מהאוזן אינו לא מפאת הראש ולא מפאת הזקן. ודלא כמשמעות לשון הריב"ן במשנה, שפאת הראש היא עד מקום שהלחי התחתון יוצא. וע' בש"ע.⁴⁷²

470. (מכות כ:).

471. (מכות כא.).

472. (ס"א).

ובשו"ת "אמרי יושר"⁴⁷³ מפרש שהשיעור הוא עד סוף האוזן, מלבד התנוק הרך.

גם בענין מדידת העצם יש להסתפק, שעצם הלחי התחתון איננה ישרה וגם נמשכת באלכסון [ראה בציור המצורף], וצ"ע כיצד למדוד, ואם שיעור הפאה נמשך כפי מיקום העצם בקו אלכסוני.

וע' באורך בדרכי תשובה⁴⁷⁴ בתיאור מקום זה בשם ס' יד הקטנה,⁴⁷⁵ וע"ש ששיעורו, עד למטה מן האוזן למקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, ושמשמע בב"י דכל שיעור זה באורך הוא מדאו'.

ובשו"ת ארץ צבי פרומר כתב,⁴⁷⁶ ששיעור הפאות הוא עד למטה קצת מאמצע האוזן, ותמה על לשון הש"ע, ששיעור מקום הפאות עד למטה מן האוזן. שהרי בטור וב"י שם מתבאר שאין שום דעה להחמיר כל כך. ועוד, שמקום חיבור הלחי לצדעים, הוא לכ"ע בכלל פאות הזקן, ולמטה מן האוזן ליכא צדעים כלל. ע"כ. אמנם גם בדברי מרן יש לפרש כן.

ויש שהעירו בדברי מרן⁴⁷⁷ שנקט, "מקום שלחי התחתון יוצא ומתפרד", ולכאו' משמע דזהו עד מקום לחי התחתון ולא לחי העליון. ולאידך הקשו סתירה בדברי מרן, שבש"ע שם סעיף א' כתב: פאות הראש הם שתיים. סוף הראש הוא מקום חיבורו ללחי מימין ומשמאל. ע"כ. ומשמע בלחי העליון. ויש שכתבו לחלק בין מקום אורך הפאות לבין מקום רוחב הפאות, [שבסעיף א' מיירי לגבי מקום האורך, ובסעיף ט' מיירי לגבי מקום הרוחב].

ויש בזה כמה שיטות בראשונים, שהצדעים (מקום חיבור הראש עם הפנים

473. (ח"ב סי' קפג).

474. (סימן קפא אות יג).

475. (ח"ב מצוה נג בפ"ו מהל' ע"ז אות עג).

476. (סי' ג).

477. (סעיף ט' הנ"ל).

והלחיים) לכ"ע הם בכלל פאות הראש. ומתחת לצדעיים יש לחי העליון, וכלשון המאירי הנ"ל, שהוא צד הלחי שמן הפה ולמעלה, ומקום בליטתו הוא סמוך לאוזן כנגד הנקב מצד הפנים. ובזה יש ג' שיטות. א. בריב"ן הנ"ל משמע שפאת הראש היא עד מתחת האוזן, וכל מה שבלחי העליון הוא מכלל פאת הראש, ומתחת האוזן מתחיל פאת הזקן. ב. בריטב"א הנ"ל מבואר קולא, שהמקום שלמטה מן הצדעים עד מתחת האוזן איננו מפאת הראש ולא מפאת הזקן. ג. בהרבה ראשונים משמע שפאת הזקן מתחילה בסוף הצדעיים.

והרמב"ם כתב⁴⁷⁸ בתו"ד, שפאת הראש מניחים אותה "בצדעים". ושם כתב,⁴⁷⁹ ה' פאות יש בזקן, לחי העליון, ולחי התחתון וכו'. ומבואר שלחי העליון בכלל פאת הזקן ולא בכלל פאת הראש. וכ"כ הסמ"ג.⁴⁸⁰ ושם כתב,⁴⁸¹ שהפאות הם הצדעין, כדמחוי רב ששת בין פרקי רישא.⁴⁸² וכן לשון רש"י,⁴⁸³ פאה לשון סוף וקצה, מקום חיבור הגלגולת עם הלחי, והן מקום הצדעין. ופאת הזקן, שתיים מכל צד, ב' צדעים. שהלחי רחב כנגד הצדעים ויש לכל דבר רחב קצה לשני צדדין בראשו. ע"כ.

והרא"ש⁴⁸⁴ הביא מרבינו חננאל לגבי פאת הזקן, שמקום חיבור הלחי לצדעים, הוי פאה, וכן מצד אחר, ושני גבולי השפה אחת מימין השפה ואחת משמאלו ושבולת הזקן מתחת הרי חמש. ורש"י פי' מקום חבור

478. (ע"ז פי"ב ה"ו).

479. (הלכה ז).

480. (לאוין נח).

481. (לאוין נז).

482. (מכות כא).

483. (שבועות ב:).

484. (מכות פ"ג סי' ב).

הסנטר לעצם ואחת מימין הסנטר ואחת בשמאל שבולת זקן באמצע הרי שלש וחיבור הצדעין מכאן ומכאן הרי חמש. וי"מ שעצם הלחי המחובר לצדעין הוא רחב ויש לו שתי פיאות הרי ד' פיאות במקום חבורן ואחת בשבולת הזקן. ובנגעים⁴⁸⁵ תנן, איזהו הזקן מפרק של לחי עד פיקה של גרגרת. וירא שמים יצא ידי כולם ולא יעביר תער על כל זקנו. ע"כ.

וכמה אחרונים כתבו שמסתברא, שכל השיער שאינו צומח לקטן (או נשים), אינו חלק מן הפאות. והביאו לשון הב"ח⁴⁸⁶ שהקטן שאין לו שער זקן צדעיו מלאים שער הראש. וכן כתבו בשם הגר"מ פיינשטיין, ושגם מרן מודה לזה, ולא כתב להניח שיער עד סוף האוזן, רק למי שגדל לו שיער שם בהיותו קטן, אבל אם בהיותו קטן גדל לו שיער רק עד למעלה מן העצם זה עצמו סוף פיאות הראש, ומה שגדל אח"כ לאחר בר מצוה, זה כבר 'זקן' ולא נכלל בכלל 'פיאות הראש'.

סוף דבר, שיש להסתפק בזה בדעת מרן, ובפרט לפי מה שהביא בבדק הבית דברי הריטב"א. ולענין הלכה, כבר כתב מרן בש"ע שלא יגע בו יד בכל מקום זה.

אלא שמעיקר הדין כאשר מתגלח במספרים או במכונה כשרה כדת וכדין, היה לנו לדון בכמה ספיקות להקל. א. שמא גם בפאת הראש אין איסור לגלח רק בתער ולא במספרים כעין תער. ב. שמא די שמשיר ארבעים שערות. ג. שמא מקום זה אינו מפאת הראש וכנזכר לעיל שתלוי במחלוקת הראשונים. ובפרט שספיקות אלו לא הוכרעו בהלכה, שמרן בש"ע כתב⁴⁸⁷ "אינו חייב אלא בתער. ויש אוסרים במספרים כעין תער, ויש לחוש לדבריהם". וגם הספק אם די שמשיר ארבעים שערות, מבואר בב"י שלא הוכרע להלכה. והריטב"א⁴⁸⁸ ג"כ הביא דברי הרמב"ם בזה.

485. (פ"י מ"ט).

486. (יו"ד סי' קפא).

487. (סי' קפא ס"ג).

488. (מכות כא.).

ומה ששאל בשיעור מספריים כעין תער ולפי מה שנוהגים להתיר גילוח הזקן במספריים אפילו כעין תער - בזמן שחלק התחתון אינו חד לגילוח בלי עזרת העליון.⁴⁸⁹ יש לדון אם היתר זה אמור גם בגילוח שיש בו השחתה ממש כתער הואיל ועשוי בצורת מספריים, או שמא אין היתר מספריים אמור אלא בזמן שאינם משחיתים השערות עד עיקרן ושרשן כתער, אבל בזמן שמשחיתים, דין המספריים כדין התער ובשניהם אני קורא : ולא תשחית את פאת זקניך.⁴⁹⁰

ועיין בספר לקוטי הלכות⁴⁹¹ שכתב בזה"ל: "והנה לפ"ז המאשינקע (המכונה) החדשה שמספרין בה שמגלחין כתער ממש ותולש השער לגמרי ולא נשאר מאומה, המספר בם את זקנו, לכאורה עובר על מה שכתוב ופאת זקנם לא יגלחו ושומר נפשו ירחק מזה מאד" עכ"ל.

וכך מוסרים בשם מרן הגאון החזון איש שדעתו היתה להחמיר בגילוח הזקן במכונות גילוח אפילו במכונות הישנות שהיו בזמנו, עיין בשו"ת מנחת יצחק⁴⁹² שהחזו"א עשה נסיונות במכונות הגילוח, והיינו שליכלך ידיו בדיו וגילח במכונה במקום הדיו ונעשה נקי במקומות שונים ומזה הוכיח שמגלח השערות עד סמוך לבשר ממש והוי כתער ע"ש.

ובמנחת יצחק שם אסף הרבה מספרי מחברי זמנינו שדעתם נוטה לאיסור השימוש במכונות הגילוח בזמן שהן מחליקות כתער, והם: שו"ת חבלים בנעימים,⁴⁹³ שערם מצויינים בהלכה,⁴⁹⁴ זה השלחן,⁴⁹⁵ שו"ת מנחם משיב,⁴⁹⁶

489. (יו"ד סי' קפא סעי' י' וברמ"א שם).

490. (ויקרא יט, כז).

491. (להחפץ חיים - מכות כא. בעין משפט ס"ק ז).

492. (ח"ד סי' קיג בהערה שבסוף התשובה שם).

493. (ח"ד סי' כז).

494. (סי' קעא אות ג).

שו"ת חלקת יעקב,⁴⁹⁷ והמחבר עצמו מסיק לאיסור באופן זה שמחליק העור כתער ממש, וגם נוטה להחמיר ביותר מזה. עיי"ש.

ואמנם יש לדון להיתר מטעם שהמכונה אין שם תער עליה, ויש להוכיח כן מכח הסוגיא דנזיר⁴⁹⁸ ע"ש, ועיין בספר הר צבי⁴⁹⁹ שכתב בפשיטות להתיר גילוח הזקן במכונת חשמל מטעם דהוי מספריים כעין תער (וע"ש עוד שדן גם לענין פאות הראש ומסיק לאיסור).

אמנם לא ביאר בדבריו, אם דעתו להתיר גם באופן הנ"ל שמחליק העור לגמרי. אך בתשובה אחרת שנדפסה בשמו בשו"ת חלקת יעקב⁵⁰⁰ כתב בזה"ל: "מה שנדפס בשמי לאסור מכונת חשמל אינו נכון, רק השבתי להשוואלים אותי ע"ז, דהיכי שמתגלחים יצאו נקיים באופן שהבשר נעשה חלק לגמרי שלא נשאר עליהם שום רושם דגילוח כזה דין תער יש לו... ולכן אני אומר לכל שואל, שיזהר שלא להדק המכונה להבשר, דמתוך ההידוק יבוא לידי גילוח ממש, אבל כשאינו מהדק כל כך אז אינו בגדר פסיק רישיה שיבא לידי גילוח ושריא" עכ"ל. נתברר איפה מתשובה זו שאינו מתיר לגלח במכונה באופן שמחליק העור והיינו משום דאז דינו כתער ממש ולא כמספריים.

אולם מה שכתב להתיר לגלח בלא הידוק המכונה אל העור משום דבר שאין מתכוין מטעם דאף כשיהדק לפעמים אינו בגדר פסיק רישיה, צע"ג בזה, דנראה לכאורה דהוי בגדר פסיק רישיה שכמעט אי אפשר ליזהר בזה

495. (ח"ב יו"ד סי' קפא).

496. (להג"ר מנדל קירשנבוים רב בפרנקפורט - ח"א סי' מג).

497. (ח"ב סי' קלג וח"ג סי' לט).

498. (מ-מא).

499. (להגרצ"פ פראנק בהגהות לטור יו"ד סי' קפא).

500. (ח"ב סי' קלג).

במציאות שלא יגלח לפחות שתי שערות בהידוק בכל חמש פאות הזקן (עיין בית יוסף⁵⁰¹ בשם סמ"ג ועוד פוסקים שהחויב בשתי שערות ועיין בקרן אורה⁵⁰², שיש להחמיר אפילו בשער אחד ע"ש), וגם איך אפשר למסור דבר זה לרבים העלולים לבא בקל לידי איסור דאורייתא וכמו שאמרו לענין הוצאה בשבת פחות פחות מד' אמות, שלא רצו חכמים לגלותה משום כבוד אלקים הסתר דבר,⁵⁰³ פן יבוא בקל לידי חיוב הוצאה מדאורייתא.

וכן יש לדון דהוי דבר המתכוין הואיל ומתכוין לפעולת הגילוח אלא שאינו מתכוין לאיסור שבה, שהרי אין צריך כוונת איסור אלא כוונת פעולה. ואולי יש לומר דמתכוין לפעולת גילוח לפעולת השחתה שזה נכנס בסוג פעולה אחרת, וכיוצא בדבר לענין לבישת כלאים שמתכוין ללבישה ולא להנאת חימום דהוי דבר שאין מתכוין⁵⁰⁴ אע"פ שהפעולה היא לבישה והיינו משום דלבישה בלא חימום הוי פעולה אחת, והנאת חימום, פעולה אחרת וצ"ע.

וגם לפי דבריו אמאי כתבו הפוסקים לאסור בגילוח הזקן במספריים כעין תער בזמן שחלקו התחתון חד מאוד מחשש שמא יבוא לגלח עם התחתון בלבד דהוי כתער⁵⁰⁵ ולמה לא כתבו להתיר מטעם דהוי דבר שאין מתכוין ולא הוי פסיק רישיה? אלא ע"כ צריך לומר או דהוי דבר המתכוין הואיל וכוונתו לפעולת גילוח כאמור לעיל, או דהוי קרוב לפסיק רישיה כמוש"כ בתה"ד⁵⁰⁶ דקשה מאוד להיות נזהר בדבר זה. (וצ"ע בזה בחת"ס)⁵⁰⁷ וכמש"כ

501. (סי' קפא).

502. נזיר (מא).

503. (שבת קנג:).

504. (שבת כט:).

505. (רמ"א יו"ד סי' קפא סעי' י בשם תה"ד).

506. סי' רצה.

507. או"ח סי' רנט בסוף התשובה שם.

במהרש"א שבת⁵⁰⁸ לענין פתיחת הדלת בפני המדורה דיש לאסור באופן זה. או משום שיש לגזור שמא יתכוין, כמש"כ בש"ע הגר"ז⁵⁰⁹ וא"כ מכ"ש שיש להחמיר מטעמים אלו במכונת גילוח שלא ע"י הידוק, מחשש שיבוא בקל לידי הידוק.

ויש להוסיף לזה מה שכתב לחדש בשו"ת מלמד להועיל⁵¹⁰ דבתער ממש יש לאסור מדאורייתא גם בתוך כדי לכוף ראשו לעיקרו הואיל וראוי להשחית עד סמוך לבשר ע"ש. וא"כ לשיטה זו יש לאסור בנידון דידן גם בלא הידוק משום דעל פי הרוב נעשה הגילוח בתוך שיעור דכדי לכוף (שיעורו בכדי לגדל השער שבעה ימים אחרי התספורת כמבואר בגזיר לט). וראה עוד בשו"ת יביע אומר⁵¹¹ שהאריך בטו"ט בענין הגילוח במכונה, והעלה שם, שכל איש שיכול לגדל זקנו או לתקנו במספרים שלא כעין תער, תבא עליו ברכה, אבל אלו שאינם יכולים, הן מפני סיבות של פרנסה, הן מפני שעלול לגרום הדבר לעורר מחלוקת בבית, ומגלחים זקנם במכונת גילוח חשמלית, יש להם על מה שיסמוכו, ובלבד שיזהרו שלא להדק את המכונה אל עור הפנים, כדי שלא יעקר השיער משרשו. והמזהיר והנזהר ירבה שלומם כנהר. עכ"ד.

סוף דבר, דמצינו לכמה אחרונים שצידדו בזה להיתר, וגם המנהג כן אצל יראי ה', ולכן אי אפשר וקשה מאד לאסור איסור בדבר שנתפשט היתרו כל כך, ומצינו לכמה מגדולי האחרונים שהתירו בזה, ובודאי שהמקילין יש להם סימוכין דקשוט בהלכה, אלא שאין להעביר את המכונה על הפנים הלוח ושוב חזק, אלא יש להקפיד לעשות זאת בעדינות יתר, ולא בחוזק. או לחילופין שיתגלח במכונת תספורת [פאטר], ונכון יותר היכא דאפשר

508. (קכ:).

509. (או"ח סי' רעז, קונטרס אחרון ס"ק א).

510. (ח"ב יו"ד סי' סד).

511. חלק ט' חלק יורה דעה סימן י'.

להתגלח במשחה [משעי]. אך כל זה על צד החומרא ומצד ראוי ונכון, אך מעיקר הדין אי אפשר לנו לאסור מה שהכל נהגו בו היתר, ורק יש להזהיר שלא ללחוץ עם המכונה חזק הלוח ושוב על הפנים, וגם יורידו את הסכין הכפול. והמזהיר והנזהר בדבר זה שיש בו חששות דאורייתא, ירבה שלומם כנהר, ותבא עליהם ברכה. [ע"כ לשון המכתב].

רפת.

ש. אם מותר לצאת בשבת במסכה על הסנטר, שלא מכסה את הפה ואת האף?

ת. ז"ל מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א במכתב:⁵¹²

מה ששאל אם מותר לצאת בשבת במסכה על הסנטר שלא מכסה את הפה ואת האף, הנה כיון שהמסכה קשורה לאזניו, הוי כמשקפיים, ואין חשש דילמא שליף, כיון שמקפידים שלא יסירו את המסכה מעל הפנים לגמרי מחשש לשלטונות, וכ"ש שהוא ספק פיקוח נפש שלא העמידו חכמים דבריהם, וגם ברוב המקומות אינו ודאי רה"ר, כיון שאינו רה"ר מפולש מעבר לעבר. ואפי' בלא עירוב יש מקילין, וכ"ש כשיש עירוב.

וגם במסכה רפויה מפלסטיק העשויה להגן על הפנים מותר לצאת בשבת, מאותם הטעמים שהתרנו במסכה על הפנים, וגם זה הוא דרך מלבוש, ואע"פ שאינו על הפנים, ודומה הוא למשקפי שמש, ואע"פ שכתבנו בילקוט יוסף⁵¹³ שיש אומרים שאסור לצאת בשבת עם משקפי שמש שיש לחוש שיסירים בעת שיגיע למקום צל, זה דוקא במשקפי שמש, אבל במסכה מפלסטיק העשויה להגן מפני הנגיף, כיון שמקפידים שלא להסיר

512. (מתאריך ט' חשוון תשפ"א).

513. שבת כרך ב' (סי' ש"א סעיף ל"ה).

בשבת, אבל אם אינו עשוי לקיום מותר, ומטעם זה מותר להתיר ולסתום דף שמשימים אותו בפי התנור מער"ש וטחים אותו בטיט לשמור חומו, מפני שאינו עשוי לקיום, וכ"כ האליה רבה ועוד אחרונים, וע"ש עוד במה שהארכנו וע"כ פתיחת המדבקות הסגורות מאז היצור, הואיל ובשעת היצור אין הכוונה בהדבקתן לקיום עולמות, אלא ע"מ להסירן בשעת השימוש, יש להתיר לפותחן ולהפרידן בשבת, וע' בפחד יצחק שכתב שאין שום איסור לפתוח איגרת הדבוקה בדבק, וכד' מרן בב"י והרמ"א⁵¹⁸ והרי איגרת הנשלחת ממרחקים יכולה לשהות חודש ימים או יותר ואפ"ה מותר, ולפ"ז גם בענין המדבקות שעושים לסימנים, בהיות ואינה לקיום, כי בכל רגע שירצה להמשיך ללמוד בספר מוציא את המדבקה ומדביק אותה במקום החדש, ואין נעשה לקיום מותר, ואין בזה איסור של הדבקה, וכיון שמותר להשתמש ולהדביק אין בזה מוקצה, ולכן גם להוציא מחבילה חדשה מותר להוציא.

וגם אין בזה משום מכין מקודש לחול, מפני שאם ירצה במשך השבת להשתמש בספר משתמש, ועוד אי כוונתו לחסוך זמן שרק זה אסור משום מכין משבת לחול, ועוד שהוא לצורך מצוה שלומד בספרי קודש.

518. (סי' ש"ז).

את המסכה מעל הפנים, אין חשש שיסיר, ואף במשקפי שמש ביארנו שהנוהגים להקל יש להם על מה שיסמוכו, וכ"ש במקום שיש עירוב שיש להקל בזה, וה"ה במסכה הנ"ל. וכל זה דוקא שהמסכה מגינה והיא על הפה ועל האף, אבל אם המסכה על הסנטר בלבד ואינה מגינה אין לצאת עם המסכה במקום שאין עירוב, וגם אם יש עירוב למחמירים שלא לטלטל בשבת יש להחמיר גם בזה.

רפ"ט.

ש. האם מותר להדביק סימניה בשבת?

ת. ז"ל מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א במכתב:⁵¹⁴

אודות סימניה עם דבק שמדביקים בספר, האם מותר בשבת להעבירה מדף לדף, האם אין לחשוש מצד ההדבקה, ומצד הכנה מקודש לחול, כשלא ילמד בספר יותר בשבת, עיין בספר ילקוט יוסף⁵¹⁵ שמותר להשתמש בשבת בחיתולים חד פעמיים, ואין בזה איסור לא בהדבקתם ולא בהפרדתם מפני שאינם עשויים לקיום, ובהערה ביארנו שמאחר ואין הדבר נעשה לקיום, אין בזה איסור, ודמי למה שכתב המג"א⁵¹⁶ שאם נדבקו דפי הספר בעת הכריכה מותר להפריד הדפים, מפני שלא נעשה הדבר ע"מ להתקיים, ודומה למה שפסקו הטור והש"ע⁵¹⁷ דלת של בור הקשורה בחבל, אם נעשה לקיום ע"מ שלא להסירו, אסור להפקיע ולחתוך החבל

514. (מתאריך י"ד חשון תשפ"א).

515. שבת כרך ד' (עמ' קמ"ג).

516. (סי' ש"ד ס"ק י"ח).

517. (סי' ש"ד סעיף י')

רצ.

ש. מי שהגיע מאוחר לתפלת שחרית אחר שאמרו קדיש על ישראל והוא לא ידע וסבר שעוד לא אמרו קדיש, והתחיל לומר קדיש על ישראל, האם צריך להפסיקו?

ת. ז"ל מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א במכתב:⁵¹⁹

הנה אע"פ שלכתחלה אין לו לומר קדיש אחר שהציבור אמרו קדיש על ישראל אחר פרק איזהו מקומן, מ"מ אם לא ידע והתחיל לומר קדיש, אין צריך להפסיקו שכבר נודעת זאת שיש מצוה לומר קדיש לעילוי נשמת ההורים, וכמו שכתב מהר"ם מרוטנבורג, והובא בארחות חיים,⁵²⁰ ובכל בו.⁵²¹ וכתבו שם, שחכמים תיקנו לומר קדיש בתרא בכל י"ב חודש שעל ידי כך הוא פודה את אביו ואמו מדינה של גיהנם, וכמו שאמרו באגדה וכו'. ע"ש. והובאו הדברים בשו"ת הריב"ש,⁵²² ועוד.

והנה בזוה"ק מבואר שבכל קדיש הנפטר ניצול מגיהנם שעה וחצי.

ולפ"ז אם תחלק את היום לט"ז קדישים, ויועיל לכל היום שלא יכנס לגיהנם כל היום. ויש שתמהים ע"ז ורוצים לומר שזה רק בקדיש תתקבל. המהרח"ו פירש דברי רבו, שזה רק בדרגות של גיהנם, שניצול מדרגה מסוימת שעה וחצי, אבל לא שניצול לגמרי.

אמנם המהרח"ח פלאג"י הבין כפשוטו, אבל אנו אין לנו אלא דברי המהרח"ו שזה אינו כפשוטו. עכ"פ קדיש תתקבל עדיף משאר קדישים.

519. (מתאריך י"ג תמוז תש"פ).

520. חלק ב' (עמוד תרא).

521. (סימן קיד).

522. (סימן קסו).

רצא.

ש. האם מותר להזמין קוסם לקעמפ?

ת. ז"ל מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א במכתב:⁵²³

אצרף בזה מה שכתבנו בנידון באחרונה, [וחלק מהדברים מבוססים ע"ד מרן אמו"ר זיע"א], אודות להטוטן וקוסם האם יש בזה איזה אופני היתר, שמסתמכים עליהם ציבור ירא ה', להזמין קוסם לאירועים שונים, כי בילקוט יוסף⁵²⁴ נתבאר שיש לאסור להזמין קוסם שעושה מעשה להטוטים באחיזת עינים על ידי קלות התנועה וזריזות מעשיו, אע"פ שאינו עושה שום פעולה של כישוף. שהוא איסור תורה, ואסור לעשות כן גם לצורך שמחת חתן וכלה.

דהנה בסנהדרין⁵²⁵ תנן, המכשף, העושה מעשה, חייב. ולא האוחז את העינים. ר"ע אומר משום ר' יהושע שנים לוקטין קשואין, אחד לוקט פטור ואחד לוקט חייב. העושה מעשה חייב והאוחז את העינים פטור. ובגמרא, אמר אביי, הלכות כשפים כהלכות שבת, יש מהן בסקילה, ויש מהן מותר לכתחלה כדר' חנינא ור' אושעיא דכל מעלי שבתא הוו עסקי בהלכות יצירה ומיברי להו עגלא תילתא ואכלי ליה. אמר רב אשי, חזינא לאבוה דקרנא דנפיץ ושדי כריכי דשיראי מנחיריה [מכשף היה, והיה מנפץ חוטמו בכח ומשליך חתיכות של מעילים]. א"ל רב לרבי חייא, לדידי חזי לי ההוא טייעא דשקליה לספסריה וגיידיה לגמלא וטרף ליה בטבלא וקם. [נטל חרב וחתך הגמל לאיברים וקשקש לו בזוג ועמד על רגליו]. א"ל לבתר הכי דם ופרתא מי הואי [כלום נמצא שם לכלוך מן הדם והפרש של הגמל], אלא ההוא אחיזת עינים הוה. ובברייתא סנהדרין⁵²⁶ ת"ר מעונן, ר"ש אומר זה המעביר שבעה מיני זכור

523. (מתאריך כ"א סיון התש"פ).

524. (שובע שמחות ח"א פי"ד סעיף יא).

525. (זו).

526. (סה:).

על העין, וחכמים אומרים זה האוחז את העינים. ופרש"י, שאוחז וסוגר עיני הבריות שמראה להם כאילו עושה דברים של פלא, והוא אינו עושה כלום.

וכתב הרמב"ם בספר המצות⁵²⁷ ולשון חכמים, מעונן, זה האוחז עינים, והוא מין גדול מן התחבולה מחובר אליו קלות התנועה ביד עד שתדמה לאנשים שיעשה עינים שאין אמיתות להם, כמו שנראה אותם יעשו תמיד, יקחו חבל וישימוהו בכנף בגדיהם ויוציאו נחש, וישליכו טבעת לאויר ואחר כך יוציאוהו מפי אדם אחד מן העומדים לפניו, ומה שידמה לזה מפעולות החרטומים המפורסמים אצל ההמון, כל פועל מהם אסור. והעושה כן יקרא אוחז עינים, והוא מין ממיני הכישוף, ומפני זה לוקה, והוא עם זה גונב דעת הבריות.

גם בספר החינוך⁵²⁸ כתב, שהאוחז את העינים הוא על ידי תחבולה יחובר אליה קלות היד ועוצם מהירותה עד שיראה לבני אדם שעושה מעשה פלא, כמו שיעשו תמיד שיקחו כלי וישימוהו בכנף בגדיהם, ואחר כך יקחו חבל לעיני האנשים ויוציאוהו נחש, וכן ישליכו טבעת באויר ויוציאוהו מפי אחד מן העומדים לפניו וכיו"ב, והעושה כן נקרא מעונן ולוקה. ואף על פי שנאמר מעונן אצל מכשף בכתוב אחד, אינו מין כישוף ממש, שאילו היה מין כישוף הרי לאו דמכשף ניתן לאזהרת ב"ד ואין לוקין עליו. ע"ש.

גם הרדב"ז⁵²⁹ כתב, שהאוחז את העינים הוא מין ממיני התחבולה מצורף אליה קלות הידים, ויהיה טעם המצוה לפי דרכו, ששיבו אצל ההמון והנשים והנערים הדברים הנמנעים בתכלית המניעה לאפשריים, ויבואו לכפור במעשה הנסים ובעיקרי הדת. ע"כ.

527. (מצות לא תעשה לב).

528. (מצוה רנ).

529. (סימן אלף תרצה).

והש"ך⁵³⁰ הביא להלכה דברי הרמב"ם בספר המצוות, שגם באחיזת עינים שלא על ידי כישוף אלא על ידי קלות התנועה בידיו אסור. וכן כתב בספר בית לחם יהודה. וכיון שיש בזה איסור תורה ודאי שאין להקל בזה משום שמחת חתן וכלה.

וכ"כ הרב יד הקטנה⁵³¹ שהאוחז את העינים הרי זה בכלל מעונן ולוקה. כלומר, על דרך המשל המראה לבני אדם שאש גדולה מתלקחת יוצאת מפיו. ובאמת זה לא היה ולא נברא אלא שנדמה כן לבני אדם, וכן כל כיו"ב. ובודאי שהעושה כן הוא עושה שום מעשה לאחוז העינים שידמה לבני אדם כך, והוא לאו שיש בו מעשה וכו'. וכן אחיזת עינים שלא ע"י כישוף אלא רק ע"י תחבולות וקלות התנועה ביד, הרי זה גם כן אסור.

וכתב במנחת עני שם, שכן כתבו הב"ח והש"ך ושאר אחרונים. ועכ"פ איסורא דרבנן מיהא איכא. ותימה על רבנים מובהקים שיושבים בסעודות נישואין, ומראים לפניהם אחיזת עינים, ואין מהם מי שימחה על כך, ועוד שאפי' לרואים יש קצת איסור בדבר, על דרך מ"ש הרמב"ם לענין חובר חבר. ותימה עליהם שאינם מוחים. ואפשר שמשום שמחת חתן וכלה נוהגים להקל בזה. וצ"ע. ע"כ.

אולם לפי המבואר שהוא איסור תורה אין להקל בזה גם משום שמחת חתן וכלה, ודמי למה שהזהירו הפוסקים לענין איש המתחפש לאשה לצורך שמחת חתן וכלה, שאין לעבור על איסור דלא ילבש גבר שמלת אשה לצורך שמחת חתן וכלה. וה"ה בנ"ד.

גם בחכמת אדם⁵³² הביא דברי הרמב"ם הנ"ל, וכתב, ומזה תראה שאותם בדחנים שעושים כדברים אלו בחתונות, עוברים בלאו דאורייתא, והמצוה לעשותם עובר על לפני עור, וכל מי שבידו למחות צריך למחות, וכל

530. (סימן קעט ס"ק יז).

531. (דף רעג).

532. (כלל פט סימן ו').

שכן שאסור להסתכל ולראותם. ע"כ. וכ"פ בקש"ע,⁵³³ וכן כתב המהר"ם שיק. ולאפוקי ממה שכתב בספר יבין דעת בחי' ליו"ד דף קיט, שאם אינו עושה שום פעולה רק מטעה את הרואים, והוא אומר כן בפירוש, ואפ"ה אינם מרגישים, מותר, ועל זה סמכו הבדחנים בדורות הראשונים שהיו עושים מעשים זרים בשמחת חתן וכלה. ע"ש. אך העיקר להחמיר כדברי האחרונים הנ"ל. וראה בכ"ז בשו"ת יביע אומר,⁵³⁴ ובשו"ת יחוה דעת.⁵³⁵

וראיתי לאחד ממחברי הזמן שהביא מדברי המאירי⁵³⁶ שכתב, דדוקא מעשה כשפים אסור, אבל האוחז את העינים עד שנראה כעושה ואינו עושה, פטור אלא שמכין אותו מכת מרדות וכו'. וכל מעשה שדים הרי הוא בכלל כשפים, כל שהוא נעשה בפעולה טבעית, אינן בכלל כשפים, אפילו ידעו לברוא בריות טובות שלא מזווג המין, כמו שנודע בספרי הטבע, שאין הדבר נמנע, רשאים לעשות, שכל שהוא טבעי אינו בכלל הכישוף. ודומה לזה אמרו, כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי. ע"כ. ועל פי זה רצה להתיר לחזות במעשה הקוסם. אלא הרי הזכרנו לעיל דברי שאר הראשונים שאין דעתם כן, ולא חילקו כדברי המאירי.

ודעת הרדב"ז⁵³⁷ דאחיזת עינים היא שעושה דברים זרים על דרך תחבולה או מהירות או קלות ידים, שנראה כאילו אחז את העינים, ובזה אין איסור תורה כלל, אלא שאסור משום גניבת דעת הבריות. וע"ש שר"ל שבספרו חזר הרמב"ם ממש"כ בסהמ"צ שאחיזת עינים של מעונן היא ממיני הכישוף. והיוצא מדבריו שאם אומר להם שהוא עושה רק מעשה להטוטים יתכן שמותר.

533. (סימן קמו).

534. ח"ה (יו"ד סי' יד).

535. ח"ג (סימן סח).

536. (סנהדרין סז).

537. (ח"ה ללשונות הרמב"ם סי' אלף תרצה, תקפה).

ועפ"ד הרדב"ז כתב בשו"ת דברי יציב⁵³⁸ דבכה"ג שמגלה שעושה כן בדרך תחבולה וליכא גניבת דעת, שרי להרדב"ז. ויש לומר שגם להאוסרים ליכא בזה משום לא תעונן, או משום מראה"ע, כיון שאומר בפירוש שהוא מלומד להראות ענינים כאלו, ואין בזה אלא חכמה מסויימת לעשות כן, וכל אחד יכול להתלמד לעשותה, וליכא החשש שיטעו לומר שיש בזה כח עליון ויצא להם סיבה לכפור בעיקר כדברי החינוך הנ"ל. וז"ב. ע"כ.

ובשו"ת אגרות משה⁵³⁹ כתב, שאם אומרים שעושים בדרך טבעי, וכן הוא ידוע ומפורסם, איני רואה בזה שום איסור. אבל עכ"פ להוראה למעשה לא בא לידי ענין זה, ולא שמעתי שבכאן עושין בדחנות בכלל. ובמקצת מקומות שנזדמן שהייתי על חתונות שהיה שם בדחן, לא נתעסקו בדברים כאלו. ולכן לא נשמע ממני זה אלא בלימוד ולא למעשה, אף שלא מסתפקנא בהלכה. ואם היה בא למעשה הייתי משתמטנא מפני כבוד רבותינו האוסרים. ואם לא היה אפשר להשתמט הייתי מורה דבדרך טבעי, וידוע ומפורסם שהוא דרך טבעי, שמותר. ומה שהוסיף כתר"ה דידוע שהרבה ילדים מתפעלים מזה, עד שחושבים שודאי יש לאדם זה כחות בלתי טבעיים, הפריז על המידה. אלא שילדים חושבים שאדם גדול הוא, ויש ודאי ילדים שחושבים שהרבה איכא כמוהו, ולא שייך שום חשש בזה. וכיו"ב כתב בשו"ת בצל החכמה⁵⁴⁰ דאחיזת עינים שאינה בכח כשפים, רק ע"י קלות התנועה ביד, אינה אסורה רק באינו עושה כלום ונדמה לרואה כאילו עשה, אבל עושה כאשר נדמה לעין אין בה איסורא. ומעשה תמהון הנעשה בעת שהחפץ מכוסה בינתיים לזמן מה מעין הרואה, אין בו איסור. ולמעשה צ"ע. ע"כ. וכן הביא בחשוקי חמד⁵⁴¹ בשם הגרי"ש אלישיב, שאמר

538. (חיו"ד סי' נז).

539. (יו"ד ח"ד סימן יג).

540. (חלק ד סימן יג אות ה).

541. (סנהדרין סז:).

שאף לשי' הרמב"ם והחינוך שאחזית עיניים אסור, אם יראה לרואים באיזה אופן עושה הוא את מעשיו, שוב אין זה אחיזת עינים.

ואמנם בשו"ת שבט הלוי⁵⁴² נשאל אם מותר להניח לילדים לראות מעשה אחיזת עינים, באופן שלא יהי' מעשה אחיזת עינים ממש, רק להראות האין העושים כך מרגילים עצמם לאחוז עינים ולומדים זה, והשיב, דלדידי פשיטא דאסור, ולא ידעתי שום צד היתר.

ואמנם ע' בילקו"י שהבאנו דיש אומרים שאם הקוסם מראה לכל הקהל בתחלה דרך והאופן שהוא עושה, ומוכיח להם שהכל הוא על ידי זריזות ידים, ואין כאן שום מעשה קוסמות, יש שיצדדו להתיר לשמחת חתן וכלה וכדו'. וע' בתשובות והנהגות⁵⁴³ שכתב, דלדינא נראה שבודאי איסור גמור כשלא מכירים, עכ"פ מפני מראית עין דכישוף, אבל אם מודיע מפורש שאין זה כישוף רק חכמה שכל אחד יכול ללמוד מותר, אבל חוששני שמא יראו האחיזת עינים ולא ישמעו מה שמפרש שאין זה כישוף, ולכן נראה להחמיר, ואין היתר אלא כשלמשחק פיתקא, גלוי ומפורסם בלשון המדוברת "אין זה בכישוף רק חכמה לבד" ואז נראה שאין איסור, אף דמיחזי ככישוף, ומ"מ אינו ראוי לן ולדכוותן לעסוק בדברים אשר לא שמענו מאבותינו נוהגין כן. ע"ש. הנה שצידד להקל במודיע מראש שזו זריזות ידים בעלמא.

וי"א דמה שאסר הרמב"ם הוא דוקא באוחז את העינים ומדמה בפני הרואים שעושה מעשה תמהון וכו' דבזה לוקה, אבל לא כתב זריזות ידים וקלות תנועה, והסתמכו על מ"ש בתפארת ישראל בפירוש המשניות⁵⁴⁴ שפירש משנתנו, המכשף העושה מעשה חייב, שעושה מעשים בכח הכשפים. ואוחז את העינים, שבכח כשפים והשבעות כחות הטומאה מראה לבריות כאילו עושה מעשה חדש אע"פ שבאמת לא עשה, זה פטור. אבל האוחז

542. ח"ה (סימן קכט).

543. (כרך א סימן תנה).

544. (שם).

העינים שלא בכישוף, מותר לכתחלה. עכ"ל. וכ"כ בספר יבין דעת⁵⁴⁵ שאם אינו עושה שום פעולה רק מטעה את הרואים והוא אומר כן בפירוש, ואפ"ה אינם מרגישים, מותר. וסיים, וע"ז סמכו בדחנים בדורות האחרונים שהיו עושים מעשים זרים בשמחת חתן וכלה.

ואמנם ביביע אומר וביחודה דעת הנ"ל לא חילק בכל זה, ומבואר מדבריו שעל ידי ישראל אין להקל אף אם מראה להם דוגמא מאחיזת העינים שעושה.

ושוב יצא לאור חזון עובדיה⁵⁴⁶ ושם בסוף הספר כתב להקל באופן הנז' רק בקוסם גוי ולצורך שמחת ילדים חולים, או שמחת חתן וכלה. ועכ"פ לצורך פרנסה יש לעיין אם יכול לסמוך על הרב אלישיב כשמראה דוגמא על זריזות ידים. והרבה דברים הקילו לצורך פרנסה, כי להביא טרף לביתו בנפשו הדבר. ועד שימצא פרנסה אחרת יוכל לסמוך על הרב אלישיב, אבל יחפש בכל יום ובכל שעה פרנסה שהיא לכל הדעות.

545. (בחידושי ליו"ד דף קי"ט ע"ג).

546. ח"ג.

רצב.

ש. האם חובה להתחסן נגד 'הקורונה'. והאם יש מה לחשוש?

ת. ז"ל מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א במכתב:⁵⁴⁷

באשר שואלים לדעתינו בעניין החיסונים, הנה כבר דברנו בזה בשיעור השבועי פרשת ויחי, עוד קודם שדיברו בזה גדולי ישראל שליט"א. והבאנו מ"ש בתפארת ישראל על המשניות כותב,⁵⁴⁸ דאף שבחיסון יש סכנה מסוימת, ויש מי שמתו ע"י לקיחת החיסון, כיון שבמניעת החיסון הסכנה גדולה יותר, לכן יש להתחסן. הוא מדבר על חיסון כנגד אבעבועות רוח, שאחד מאלף מת ע"י החיסון, אבל אם יחלה באבעבועות רוח הסיכון הרבה יותר גדול, ולכן רשאי להכניס את עצמו בסכנה רחוקה כדי להציל מסכנה קרובה. והביא לזה ראיה ממה שכתב הב"י⁵⁴⁹ בשם הגמ"י שהביא מהירושלמי, דחייב אדם להכניס את עצמו בספק סכנה כדי להציל חבירו מוודאי סכנה, כגון הרואה את חבירו טובע שחייב להיכנס להצילו, לא ברור שהטובע יטבע, דאפשר שיינצל באיזה אופן, אפ"ה חייב להציל, ואם להציל חבירו יש חיוב להכניס את עצמו בספק סכנה, ק"ו שחייב להציל עצמו מספק סכנה.

וכוונתו לירושלמי,⁵⁵⁰ שהביא מעשה ברבי אמי שתפסוהו ליסטים וביקשו להורגו, והיה נתון בסכנת נפשות, נודע הדבר לחכמים, רבי יונתן אמר, יכרך המת בסדינו, כלומר אין בידינו לעשות כלום. ר"ל אמר או אני הורגו או אני נהרג. הלך ונאבק עם הליסטים נסו והניחו לרבי אמי. חזינן שר"ל הכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל את רבי אמי שהיה בודאי בסכנה.

547. (מתאריך כ"ה שבט תשפ"א).

548. (פ"ח מיומא יכין ובוועז אות ג).

549. (חו"מ סוף סי' תכו).

550. (פרק ח' דתרומות).

והנה נאמר בתורה,⁵⁵¹ ורפא ירפא, ובגמ' ברכות⁵⁵² וב"ק⁵⁵³ מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות. והש"ך⁵⁵⁴ מסביר, שהרופא רשאי לרפא גם כאשר יש חשש שמא יזיק: "שלא יאמר הרופא מה לי לצער הזה, שמא אטעה ונמצאתי הורג בשגגה", עכ"ל.

לכן מותר לרופא לטפל בחולה גם אם יש איזה סיכון בטיפול, אם הריפוי הוא רוב שירפא את החולה.

והנה בזמנו כאשר המציאו את החיסונים לילדים, היו מיעוט ילדים מסוימים שלא רק שהחיסון לא השפיע עליהם אלא אדרבה זה הזיק להם. וכבר מבואר ד"ז בגמ' נדה,⁵⁵⁵ שלא כל גוף מקבל סמא [תרופה], והחיסונים נעשו כדי לדכא את המחלה משורשה, והוא תיקון עבור הרבים, ולכן החליטו לחסן את כל האוכלוסייה.

אמנם בשו"ת מנחת שלמה⁵⁵⁶ הביא מה שכתב בשו"ת רע"א⁵⁵⁷ בגדר של סכנה, שכל דאיכא כאב וצער טובא ואפשר על צד הריחוק אחת מני אלף דיצמח מזה סכנה, דאף דאין אנו דנין אותו כעת בכלל סכנה, או ספק סכנה, מכל מקום כיון דאיכא צד אפשרות לבא לזה קורא בלשון סכנה. במנחת שלמה מגדיר מה נקרא ספק פיקוח נפש, כל שדרך רוב בני אדם לברוח מזה מפני הסכנה, הרי זה חשיב כספק פקו"נ, וקרינן ביה בכה"ג 'וחי בהם ולא שימות בהם', אבל אם אין רוב בני אדם נבהלים ומפחדים מזה אין זה

551. (פר' משפטים).

552. (ס.).

553. (פה.).

554. יו"ד (סי' שלו ס"א).

555. (דף ל:).

556. (ח"ב סי' כט אות ד).

557. (מהדו"ק סי' ס).

חשיב סכנה, הרי שדעת בעל המנחת שלמה, שאם רוב הציבור מקבל את אי החיסון כסכנה, אף שהיא רחוקה, באופנים מסוימים מותר אף לחלל שבת כדי לקבל חיסון, וכ"ש שצריך לקבלו בימות החול, כיון שבציבור נחשב אי קבלת חיסון כסכנה, אף שהיא רחוקה.

כיוצא בזה כתב בחזון איש⁵⁵⁸ אם מצוי הדבר, בזמן שמתריעים עליו, [אף שאין בשעה זו חולה קמן] הרי הוא בכלל אויבים שצרו בעיר הסמוך לספר, [שמחללים שבת עבור זה]. עכ"ל.

כלומר מחלה כזאת שמתריעים עליה, אף שאין חולה לפנינו זה חשוב סכנה, וזה בכלל מגיפה, עכ"פ כיון שהרופאים מתריעים שאם לא יקבלו את החיסון, הרי המחלה תהיה מגיפה, צריך לקבל את החיסון, על אף הסיכון הקטן מאד שיש בחיסון.

לפני כמאתיים וחמשים שנה כאשר הרופא האנגלי אדוארד ג'נר פיתח את החיסון נגד האבעבועות השחורות עלתה שאלה זו על שלחנם של גדולי ישראל, בתפארת ישראל⁵⁵⁹ כתב ש"החסיד יענער" שהמציא את החיסון הוא מחסידי אומות העולם ובדין הוא שיטול שכרו לעוה"ב על שהציל אלפים ורבבות מרדת שחת. והביאו בשם אחד מרבני הזמן, רבי אברהם המבורג שהיה רב בהאג ואח"כ בלונדון, שפרסם ספר בשם עלים לתרופה, שבו דן בשאלה זו וליקט כמה תשובות של רבני הזמן וכולם כאחד ענו ואמרו שיש לקחת חיסון זה אף שבזמניהם ידעו שיש איזה אנשים שאכן מתו כתוצאה מהחיסון. ובשו"ת זרע אמת⁵⁶⁰ התכתב עם חכם אחד רבי חיים יהודה גירון רצוא ושוב בשאלה זו. ופקפק השואל אם מותר לקחת חיסון זה כיון שיש בו סכנה ויש שמתו על ידו, אף אם סכנה רחוקה היא, והזרע אמת השיב בארוכה והסיק דכיון שאילולי החיסון הסכנה גדולה

558. (אהלות סי' כ"ב ס"ק לה).

559. (אבות פ"ג יכין ובוועז אות א).

560. (ח"ב סי' לב).

לאין ערוך מהסכנה שע"י החיסון עדיף לקחת את החיסון. והזרע אמת כתב לו דאף שלדעתו ראוי לקחת חיסון זה מ"מ יראי ההוראה רשאים למשוך ידם ולנהוג בשב ואל תעשה, ע"ש. ואף שהזרע אמת הראה פנים לכאן ולכאן בספר זבחי צדק להגאון רבי עבדאללה סומך⁵⁶¹ הביא דברי הזרע אמת וכתב לעומתו "אנן בדידן תהילות לאל יתב' יש לנו רופאים מומחים ע"ז שעושים הברכה ולא ניזוק אדם מעולם וכן מעשים בכל יום". גם בכה"ח⁵⁶² הביא מה שעושים חיסון לילדים, כנגד אבעבועות, שיש לעשות החיסון. וכ"ה בתוכחת חיים להגר"ח פלאג'י.⁵⁶³

הרי שגדולי האחרונים נקטו שראוי לקחת חיסונים אף שבימיהם אכן ידוע היה שיש שמתו ע"י החיסון, כיון שאלה היו מיעוטא דמיעוטא וללא החיסון מתו רבים, ואם כך פסקו בימיהם ק"ו בימינו, כי החיסונים בימינו בטוחים לאיל ערוך ממה שהיו בימי קדם. [חלק מהדברים מבוארים בספר הנפלא חשוקי חמד].

ולגבי החיסון נגד הקורונה, בבדיקות שנערכו ע"י החברות המייצרות תוך שקיפות מלאה ופיקוח ע"י גורמים חיצוניים השתתפו כשמונים וחמשה אלף איש, לקחו את החיסון ולא נמצא אף אחד שמת כתוצאה מהחיסון. נפטרו שנים בלבד. לא אובחן שום קשר בין סיבת המוות ובין החיסון. לדעת כל המומחים על אף המהירות שבפיתוח החיסון ואישורו, חיסון זה הוא מן היעילים והבטוחים שפותחו. עכ"פ מיסודות ההלכה לסמוך על דעת המומחים והרופאים שבכל תחום ותחום, ויש הלכות מפורשות גם כיצד יש לנהוג כאשר יש סתירה בין דעתם של רופאים שונים, וכל כה"ג יש משקל לדעת הרוב, ולדעת המומחים הגדולים ביותר, וכמבואר בשו"ע⁵⁶⁴ ובמשנה ברורה.⁵⁶⁵ וגם אם יטענו שיש שנפטרו בגרימת החיסון,

561. (יו"ד סי' קטז).

562. (יו"ד סי' קטז, אות ס').

563. (פרשת ויצא בד"ה ומ"מ אם יצטרך).

564. (סי' תרי"ח סעיף ג').

הנה מתוך מליונים שהתחסנו אם אירע לאיזה כמות קטנה סיכון, בודאי שיש לילך אחר רוב גדול כזה, ובפרט שגם זה אינו ברור. והשי"ת ישלח רפו"ש לכל חולי ישראל וימנע מגיפה מנחלתינו.

רצג.

ש. מה מברכים על פיתה או באגט קראנץ? ובדין ברכת המצה בשאר ימות השנה?

ת. ז"ל מרן הראשון לציון הרב 'יצחק יוסף' שליט"א במכתב:⁵⁶⁶

בעניין ברכת באגטים או לחמניות שנאפים מאד, עד לכדי רמה של כסיסה (בלע"ז קריספי), המשווקים כיום בחנויות, באריזות ודרך הכנתם במפעלים כפי שתואר לנו, לשים בצק מקמח מים וחומרי תפיחה בלבד, (בלי תוספת תבלינים וכיו"ב, לא מטוגן או מבושל), ונעשים כצורת לחמניות, ונאפים בתנור עד לרמה של לחם אפוי, לאחר מכן מוציאים אותם מן התנור, וחוצים אותם לשניים או שלושה חלקים ועוד, ומחזירים אותם לתנור לאפיה חזקה יותר, עד שנעשים פריכים כקרקרים, מה דין ברכתם?

ברכת הצנימים

בשו"ת אור לציון⁵⁶⁷ כתב, על צנימים יש לברך המוציא לחם מן הארץ, ושם בהערה כתב דכיון שעיקרו לחם, ברכתו המוציא, וראה גם בכה"ח⁵⁶⁸, ע"ש, ודלא כמי שרצה לומר שברכתם מזונות. "ואולם צנימים מיוחדים

565. (סק"י).

566. (מתאריך ט"ז אייר תש"פ).

567. (ח"ב פ' מו - הלכות ברכות סעי' י).

568. (בסימן קס"ח אות ס"ו).

שמתחילת אפייתם נעשים צנימים", דינם כדין דבר נכסס, שכתב בשו"ע⁵⁶⁹ שברכתם מזונות, וצנימים אלו אינם מצויים כל כך כיום. ע"כ. והנה סתם ולא פי' בהרחבה לחילוק דין זה, והנלע"ד מקור הדברים כדלהל', הנה כתב מרן השו"ע⁵⁷⁰ פת הבאה בכיסנין, יש מפרשים: פת שעשוי כמין כיסים וכו'; וי"א שהיא עיסה שעירב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה, וכו'; וי"מ שהוא פת, בין מתובלת בין שאינה מתובלת, שעושים אותם "כעבים יבשים וכוססין אותם", והם הנקראים בישקוני"ש, והלכה כדברי כולם שלכל אלו הדברים נותנים להם דינים שאמרנו בפת הבאה בכסנין.

ומקורו טהור מהא דתניא,⁵⁷¹ רבי מונא אמר משום רבי יהודה, פת הבאה בכסנין מברכין עלי' המוציא, ואמר שמואל הלכה כרבי מונא, אמר להו אין הלכה כר' מונא אתמר, (וברכתו מזונות).

ופירש הערוך⁵⁷² מהו פת הבאה בכסנין, פירש רב האי גאון⁵⁷³ הם כעכי, והיא פת בין מתובלת ובין שאינה מתובלת, שעושין אותה כעכין יבשים- וכוססים אותה בבית המשתה, ושלא בבית המשתה, ומנהג בני אדם שאוכלים ממנו קמעא, וכשאכל רב הונא הרבה, אמר רב נחמן עדי כפנא זה רעב ולרעבונא אכל לשבוע ממנה ולא בתורת כסנין וצריך לברך אחרי'. וראי' לדברי הגאון ממה שנא,⁵⁷⁴ וכל לחם צידם יבש הי' נקודים, תרגום וכל לחם זודהון יביש הוה כסנין, ועוד נא,⁵⁷⁵ ונקדים ובקבק דבש, תרגום וכסנין וזלוע דדבש. ע"כ.

569. שם (בסעיף ז).

570. (סי' קסח ס"ז).

571. (ברכות מב.).

572. (ערך כסן א.).

573. (הביאו האור זרוע סי' קמט).

574. (יהושע ט ה.).

575. (מלכים א' יד ג.).

ומרן הב"י⁵⁷⁶ הביא שלשה פירושים על פת הבאה בכסנין, ואחד מהם הוא פירוש הערוך הנזכר, שפת הבאה בכסנין הם כעכין יבשים שכוססין אותם, והעלה שם לדינא, וז"ל, ולענין הלכה כיון דספיקא במידי דרבנן הוא, נקטינן כדברי כולם להקל, וכן פסק בשו"ע וכןזכר.

לפ"ז לכא' כל פת שהיא נכססת דינה כפת הבאה בכיסנין שברכתה מזונו. אלא שבגמ'⁵⁷⁷ איתא, א"ר חייא בר אשי פת צנומה בקערה מברכים עליה המוציא, פרש"י "פת יבשה" שנתנה בקערה לשרות, צנומה מלשון צנומות דקות. ומבואר שאע"פ שהיא יבשה ומסתמא נכססת מברכים עליה המוציא, וכן מתבאר ממ"ש בספר הפרדס⁵⁷⁸ וז"ל, פת הצנומה בקערה, פירש בעל הערוך,⁵⁷⁹ פת קשה שאי אפשר לאוכלה אלא בקערה ע"י דבר אחר וכו', וז"ל הרב רבנו יונה, אמאי לא מברכים עליה המוציא דלחם גמור הוא, וכי בשביל שהוא "יבש נעקר ממנו שם לחם". עכ"ל

וצ"ל, דכל בצק שנאפה ונעשה פת (בדרגה פת רכה ולא נכססת), כבר חל עליה שם לחם שברכתו המוציא, ואע"פ שלאחר מכן התייבשה הפת מאליה או אפי' ייבשה בתנור, לא פקע שם לחם מעליו ומברך עליו המוציא ובהמ"ז, אע"פ שכעת אכילתו היא בדרך כסיסה, ואינה ראויה לאכילת קבע. ורק אם ניטל ממנה תואר לחם שאין עליה שם לחם אז משתנה ברכתה, אבל פת שהתייבשה כיון שעדיין יש עליה שם לחם לא משתנה ברכתה,⁵⁸⁰ ולא דמי לבעכין יבשין שמעיקרא לא חל שם פת עליהם ואינם ראויים לאכילת קבע. וכן פסק בשו"ת ישכיל עבדי,⁵⁸¹ לברך על צנימים המוציא ובהמ"ז.

576. (ריש סי' קסח).

577. (ברכות לט.).

578. (לרבנו אשר בר חיים שער ראשון דין כ.).

579. (ערך צנמ).

580. (וכמבואר בשו"ע קסח סעי' י-יא).

581. (ח"א חאו"ח סימן ט).

וכ"כ הגר"ש משאש זצ"ל, בספרו שו"ת שמש ומגן.⁵⁸² וכן עיקר. וכן מוכח בדברי המגן אברהם⁵⁸³, בשם השל"ה בדין חתיכות פת שמייבשים על הגחלים ושורין אותן בשכר עד שמתלבן. ע"ש.

המתבאר מדברי האחרונים, חילוק ברור, בין בצק שנאפה מראש עד לרמה של כסיסה שברכתו מזונו, ואע"פ שלא נשתנה-ותוארו כצורת הפת (וכפי שיבואר עוד להלן), לבין בצק שנאפה כלחם רגיל וחל עליו שם פת, ולאחר מכן חזרו ואפו אותו עוד-עד לרמה של כסיסה, שדינו כדין פת גמור וברכתו המוציא ובהמ"ז. אמנם לקמן יבואר שיש חולקים גם ע"ז.

בצק שנאפה והוציאוהו מן התנור וחזרו ואפו אותו עד שניכסס

והנה יש לשאול לאור האמור, מה יהיה הדין אם לשו בצק על דעת לאפותו עד שיהיה נכסס, ובאמצע אפייתו כבה התנור (כבו הגחלים, או כבה החשמל), ופתחו את התנור והתברר שהבצק נאפה עד לרמת אפייה של לחם רגיל, ומיד לאחר מכן חזרה האש (הדליקו את הגחלים, או חזר החשמל), והמשיכו לאפות את הפת עד שיהיה נכסס כפי שרצו בתחילה, האם נאמר כיון שכבר נראה כפת חל עליו שם פת ולא בטל ממנו, גם אם נאפה אח"כ עד שנכסס, או שמא כיון שכל כוונתו של בעה"ב לאפותו עד שיהיה נכסס, לא ירד עליו שם פת שברכתו המוציא, אלא דינו כפת הבאה בכיסנין?

אחר העיון ראיתי שדבר זה נפתח בגדולי האחרונים, בדין ברכת המצה בשאר ימות השנה, והבאתים בספרי ילקוט יוסף.⁵⁸⁴ וע"ע בדברי מרן הראש"ל אאמו"ר זצוק"ל, בספרו חזו"ע ט"ו בשבט ברכות,⁵⁸⁵ ועוד אחרונים,

582. (ח"א חאו"ח סימן לד.).

583. (סימן קפח ס"ק כט.).

584. (ברכות סי' קסח סעי' ד, בהערה).

585. (עמ' סא והלאה).

הנה בשיירי כנסת הגדולה הגב"י⁵⁸⁶ כתב, נשאלתי על האוכל מצה שנילושה במים לבד אחר הפסח, אם צריך נטילה וברכת המזון. והשבתי דלא דמי לפת הבאה בכיסנין שהם בישקוגו"ש, לדעת רבינו האיי גאון שאין צריך נטילה, וכו', כי המצה בלילתה עבה ונאפית בתנור בלא משקה, "ואינה כל כך קשה כמו הבישקוגו"ש", ויש לברך עליה המוציא וג' ברכות, וליטול ידיו. עכת"ד.

והרב הכולל כמהר"י ששון, מקהי אקהיתא בדברי השיירי הללו, ולחלוק יצא דלא בעי המוציא וג' ברכות, אלא כיון דהוי ליה כיסנין, ומרן פסק דכל מיני כסנין מברך עליהם בורא מיני מזונות, נמצא שלחם היבש הוי לי כיסנין, "והיינו טעמא כיון שאין דרכם של בני אדם לקבוע סעודה על פת זה" כיון דיבש היה ניקודים, מעתה "אף שתחילתו לחם גמור" אפילו הכי כיון שנתייבש מכל וכל, נשתנה שמו מכמות שהיה בתחלה וקרינא ליה כסנין. עכ"ד.

ובשו"ת קרבן אשה⁵⁸⁷ הביא דברי המהר"י ששון ותמה עליו; תמיהא לי מלתא טובא, מהיכא קא פסיק ותני דהלחם כשהוא מתייבש "אף שעיקרו לחם", יש לו דין כסנין ומברך עליו בורא מיני מזונות. דהדבר ברור מה שהביא הערוך ראייה לדברי הגאון מפסוק וכל לחם צידם וכו', היינו לומר שהדבר שכוססין אותו קרוי כסנין, ולא למימרא דכל שכוססין אותו יש לו דין כסנין ומברכין עליו בורא מיני מזונות, "דאין זה אלא כשעשו אותו מתחלה לשם כך" וכמו שכתב [רבהאי] הגאון ז"ל שעושין אותו כעכין יבשים וכוססין אותם בבית המשתה, ומנהג בני אדם שאוכלין ממנו קימעא, אז יש לו דין כסנין ומברכין עליו בורא מיני מזונות, מה שאין כן בלחם שעיקרו פת גמור תו לא פקעא ברכת המוציא אף שנתייבש. ולדעת הגאון לא הוי טעמא במה שדרך בני אדם לקבוע עליו או לא, "אלא עיקר טעמא הוי במה

586. (סי' קנח אות א).

587. (סי' ד, לרב יוסף שמאע ז"ל ראב"ד ארם צובה לפני כמאתים שנה).

שעושין אותו לשם כך או לא", ואם כן מצה זו שנעשית מתחלה לשם פת גמור ולקבוע עליה סעודה יש לה דין פת גמור, ולא פקע מינה חיובא דפת, אף לאחר הפסח כיון שמתחלה נעשית לשם פת.

עוד כתב כבודו [המהר"י ששון] זה לשונו, ומכל מקום אף דנימא כפי דעת הרב ז"ל [השיירי] דאין קשים המצות כמו הבישקו', מכל מקום עיקר טעמא דכעכין יבשים הוא דמכח יבשותם אין דרך לקבוע עליהם סעודה, מעתה גם אלו המצות אף שאינם קשים כל כך כמו הכעכין, אפילו הכי לפי היבשות אין דרך לקבוע עליהם סעודה וכו', עד כאן. וכבר כתבנו לעיל דלדעת הגאון לאו טעמא במה שדרך בני אדם לקבוע עליו או לא, "אלא עיקר טעמא הוי במה שעושין אותו לשם כך או לא", ומצה זו נעשית מתחלה לשם פת גמור.

ובשו"ת בית דוד⁵⁸⁸ כתב בנותן טעם לברך על המצה אחר הפסח המוציא וג' ברכות, וז"ל, ולי נראה לתת טעם דלא דמי לבישקו' (כסנין), דהנך הקושי שלהם הוא "מחמת שחוזרין ונותנין אותן בתנור לאחר שנאפו לגמרי כדי שיתייבשו ביותר", ואפילו שאין חוזרין ונותנין אותן בתנור אלא שמניחין אותן עד יותר מכדי צרכן כדי שיתייבשו, אבל המצות אין משהין אותן יותר בתנור. ע"כ. ובאור דבריו דכיון שהמצה דקה ומתייבשת מהר בתנור, א"כ מה שנתייבשת לא-נחשבת כפת הבאה בכיסנין שכוונתו ומעשיו מוכיחים לייבשה.

וכן ראיתי שכן למד בדבריו בשו"ת קרבן אשה הנ"ל, דהנה שם הביא דברי המהר"י ששון שתמה על הבית דוד וכתב, דלא ידע מנא ליה הא (לחלק בין מצה שלא מושהית בתנור לבן פת הבאה בכיסנין), דהא עיקר טעמא, דכעכין הוא שאין דרך בני אדם לקבוע עליהם סעודה מחמת יבשותן, מעתה אם אלו המצות קשין כמותם ואין דרך בני אדם לקבוע עליהם סעודה מה יושענו

588. (חאו"ח סימן ע). (נולד בשאלוניקי בשנת הת"כ, גדול המורים מר ניהו הרב הגדול מהר"ר

יוסף דוד ז"ל בספרו הבהיר בית דוד, כ"כ החיד"א בשו"ת יוסף אומץ תשובה ס"ד).

אם הכעכין משהין אותן, ואלו אין משהין אותם, הלא עיקר טעמא הוי שאין דרך בני אדם לקבוע עליהם סעודה מחמת יבשותם.

והרב קרבן אשה השיב על המהר"י ששון, דאנן יד עניי כבר כתבנו זה פעמים שלש, דטעמא דכעכין יבישין לדעת הגאון לאו משום דאין דרך לקבוע עליהם סעודה הוא, אלא עיקר טעמא הוי משום שנעשו מתחלה לשם כסנין, ולכך אצטריך הרב לפלוגי בין בישקו' למצה, דהנך בשעת אפייה גילו דעתם דעבידי לשם כך, מה שאין כן המצה דבאפייה ליכא הוכחה אף שקשה כמו הבישקו', אין לה דין פת הבאה בכסנין.

נמצינו למדים, שנחלקו המהר"י ששון, והקרבן אשה, בטעם הדבר, שפת הבאה בכיסנין אין מברכים עליה המוציא אלא מזונות, אם משום שאין דרך בנ"א לקבוע עליה סעודה, ומשום כך ס"ל למהר"י ששון שאפ' פת שנאפית לשם פת, ונתייבשה עד שנעשתה כעכין שאין קובעים עליהם סעודה נשתנה ברכתו, וברכתו מזונות.

ודעת הקרבן אשה דהכל תלוי בתחילת עשייתו, אם נאפה לשם פת, אפ' שנתייבש אח"כ ואין דרך לקבוע עליו סעודה, ברכתו המוציא, אלא א"כ מתחילת עשייתו נעשה לשם כסיסה, ואפ' שקובעים עליו סעודה. [ובאמת שלכא' כדברי הקרבן אשה מוכח מהגמ' ברכות לט. פת צנומה בקערה שנתייבשה שעדיין ברכתה המוציא וכו', ואם כדברי המהר"י ששון יש לתמוה דסוף סוף הפת נתייבשה מדוע מברכים עליו המוציא, וע' בקובץ מקבציאל כרך לח טבת תשע"ב תשובת הרב אברהם בן חיים עמ' שלו, שעמ' בקושיא זו, וע"ש מ"ש ליישב]

ומכל מקום מדברי כולם נלמד (הבית דוד, מהר"י ששון, קרבן אשה), "שכל בצק שנאפה מראש על דעת לאכלו במצב של כסיסה", דינו כפת הבאה בכיסנין, ואע"פ שבאמצע אפייתו הוציאוהו מהתנור וחזרו לאפות אותו כדי שיתקשה יותר עדיין נקרא פת הבאה בכיסנין, ולא חל עליה שם של פת כשהוציאוהו מהתנור ושעדיין לא נגמרה אפייתו ברמה של כסיסה, וכמ"ש הבית דוד שכן היה דרכם לעשות כן, וכלשונו הטהורה, דהנך הקושי שלהם הוא "מחמת שחוזרין ונותנין אותן בתנור לאחר שנאפו לגמרי כדי שיתייבשו ביותר". ע"כ. וכ"ש לדעת המהר"י ששון, שאפ' פת גמור שחזרו ואפו אותו עד שהתייבש, שדינו כפת הבאה בכיסנין.

וכן בשו"ת ישכיל עבדי⁵⁸⁹ דן בדין ברכת לחם שאחר שנאפה עשו ממנו צנימים, כתב וז"ל, ומוצא דבר, יש ללמוד דמה שאמרו בכעכין היבשים דדינן כדין פת הבאה בכסנין, משום שאין דרך בנ"א לקבוע עליהם, היינו דבשעת אפייה כבר היו ניכרים דאינם עשויים לקביעות, "והוא ממה שהקשו אותם בשעת אפייה", דזה סימן מובהק דלא נעשו לקביעות, דכן דרך רוב בנ"א שרוצים לאכול אכילת עראי שלא בקביעות דאוכלים מזה הכעכין היבשים, ומעתה הדר דינא, בנ"ד [שאפו לחמים ורוצים לעשותם צנימים] דבשעת אפייה נעשו לקביעות, דאפו אותה כלחם גמור דודאי דלא מהני מה שנשתנה אח"כ לשלא בקביעות, וכו', דכל דבשעת אפייה היה לחם גמור, גם שנשתנה אח"כ לא פקע חיוביה, ולא נפיק מתורת לחם, ודוגמא לזה מצינו למרן בש"ע.⁵⁹⁰ ע"ש.

הן אמת שיטת המהר"י ששון, דאפי' פת "שנאפית לשם פת" ונתייבשה עד שנעשתה כעכין שאין קובעים עליהם סעודה נשתנה ברכתו, וברכתו מזונות. לאו שיטה יחידאה היא, הנה ז"ל, הר' ויען משה⁵⁹¹ הפת שמייבשים אותה ומחלקים אותה, וקרויים בערבי נפוץ, שמעתי דהב"ד הקודמים ז"ל פליגי, באותם דלא עבדי להו אדעתא דהכי, "אלא הם נעשו אדעתא דפת לקבוע סעוד' עליהם", וכיון שרואים דיש להם רב, מייבשי להו, אם מברך עליהם המוציא או במ"מ, ולע"ד אף דעבדי להו אדעתא לקבוע סעודה עליהו, והוא לא קבע. וע' מ"ש הר' חיד"א בפת הבאבכ"ס. אינו מברך אלא במ"מ. וע' משחא דרבותא, עכ"ל. הרי להדיא דגם הוא ס"ל, שאפ' פת גמורה שנאפית לשם פת, אם נתייבשה ולא קובעים עליה סעודה דינה כפהב"כ.

589. (ח"א חאו"ח סי' ט).

590. (יו"ד סי' שכ"ט ס"ג).

591. (מאזוז דף א ע"ג).

וכן נראה דעת העולת שמואל⁵⁹² שיובאו דבריו להלן,⁵⁹³ דס"ל, שהכל תלוי ביבשות הפת שאז דינו כפת הבאה בכיסנין. וכן מוכח עוד בדבריו שם, שהקשה על הבית דוד⁵⁹⁴ דס"ל דכל עיקר טעם הערוך דבתר תחילת עשייתה אזלינן (לשם אכילת עראי), אם כן אפ' אם יארע שאכל הרבה כי ההיא דרב הונא מן הראוי היה שלא יברך בה"מ, מאחר שמתחילת עשייתה לא נעשה אלא לאכול קמעה ככיסנים, ולמה איצטרך בה"מ, אלא ודאי שכל עיקר טעמו של הערוך הוא משום שהם כעבים יבשים וכמו שדייק בלשונו, וגם צריך תנאי אחר שיאכל קמעה. ע"כ. ומוכח מדברי העולת שמואל דלא ס"ל כבית דוד-דהכל תלוי בתחילת עשייתו, אלא דהכל תלוי ביבשות, ולפ"ז לכא' גם פת שנאפית לשם פת ונתייבשה דינה כפת הבאה בכיסנין, וכדברי המהר"י ששון והרב ויען משה. ומ"מ כבר כתב הישכיל עבדי⁵⁹⁵ כיון שדעת רוב האחרונים דכיון שנאפה לשם פת, לא מהני אם אח"כ ייבשוהו, כיון שעדיין שם פת עליו.

ואחר כתבי כל זאת ראיתי בסוף ספר וזאת הברכה,⁵⁹⁶ שחקר בחקירה הנ"ל בעשיית פת לשם כסיסה רק שהיה צריך לאפותו פעמיים, אם דינה כפת הב"כ, ושם העלה כמ"ש, וזת"ד;

אכן לפי הצד שצריך שיהיה פריך ממש, לכאורה מאחר שחל עליו השם פת באמצע לא פקע ממנו הדין המוציא, אע"פ שאפאו אח"כ בתנור, אא"כ יבטל ממנו השם פת על ידי בישול וכדומה, אכן יתכן לומר שמאחר והדבר נעשה "מתחילה להיות פריך לא מתחשבים שזה היה פת באמצע", כי זה רק שלב הראשון בתהליך הכנת הדבר ולא נותנים שם לדבר רק בגמר

.592 (סי' ג).

.593 (אות ג).

.594 (סי' פג).

.595 (שם).

.596 (בירור הלכה פרק לט אות ה).

התהליך, "הגע בעצמך אילו לא היו מוציאים את הכיסנין מהתנור והיה ממשיך להאפות שם בודאי שזה דין פריך, אע"פ שהיה שלב באפיה שהוא לא היה פריך כי טבע הלחם שהוא קודם רך ואחרי זמן נהיה קשה", ואומנם זה גופא דין השו"ע⁵⁹⁷ כעבים יבשים וכוססין, ומבאר המ"ב⁵⁹⁸ שנעשית מה' מיני דגן ומים לבד, אך באפיתן נעשים יבשים כ"כ עד שנפרכים.

וניתן לומר שגם אם יוציאו מהתנור דינו הכי, אכן בספר מקור הברכה⁵⁹⁹ הביא מחלוקת אחרונים בזה, אם הדין "כעבים יבשים" מתייחס דוקא למקרה שנעשה יבש בתנור שבו המאכל נאפה מתחילה, או שהוא כולל גם את המקרה שהוציאוהו ואפואו שוב ונעשה יבש, שדינו לברך מזונות, והביא ראיה מלשון המחבר שהביא דוגמא לדין פריך בישקוניש, שתרגומו לחם אפוי פעמיים, וכן פסק התורת חיים,⁶⁰⁰ ובשו"ת נחלת פנחס,⁶⁰¹ וכן הכריע הגרש"ז אויערבאך מובא בספר ותן ברכה שם, וראה עוד מש"כ בספר פתחי הלכה.⁶⁰² ע"כ. דברי הרב וזאת הברכה.

והנה מ"ש בשם המקור ברכה, בשם התורת חיים (סופר) כן הוא האמת, אמנם שם הביא בשם המור וקציעה⁶⁰³ שכתב וז"ל, ויש לידע דחלוט ודאי פת גמור הוא, כמ"ש בסי' קס"ח, דלחם גמור הוי לענין המוציא, והוא הדין לענין נט"י. ולא ידעתי מאין בא להמון שנהגו להקל בכך. וכן אותן פתין החתוכין לשתים, שאחר אפיה ראשונה מחזירין אותן לתנור ונאפין שנית

.597 (קסח ז).

.598 (ס"ק לה).

.599 (מהדורה ג' סימן ס"ט).

.600 (פעסט, סי' קנח סוף אות ג).

.601 (מייערס, ח"א א כג).

.602 (פ"ח י"ב).

.603 (סימן קנח).

(שעל שם כך נקראין בלשון אשכנז צוויא באק ובלעז בישקו"יט ר"ל מאפה שני), לא גרעי בהכי, אם לא שנילושו בחלב בלבד, וגם זה עדיין צ"ע. ע"כ. וכתב ע"ז בתורת⁶⁰⁴ וז"ל בחלוט ודאי הדין עמו, אבל בצוויבאק דבריו של המו"ק צ"ע, דהוא הבישקו"ט, למחבר,⁶⁰⁵ כיון שהוא יבש הוה כיסנים, וכדמפורש בכנסת הגדולה, ובית דוד, ומחזיק ברכה, ולדידהו אם אינו קובע אינו נוטל ידיו. ע"כ.

ובשו"ת מנחת יצחק⁶⁰⁶ הסביר את מחלוקתם, שהתורת חיים ס"ל, כיון שהוא יבש הוה כיסנין, והרי צוויבאק נודע דנאפה לצורך אכילה לחלושי המזג כענין רייויטא, והמוק"צ ס"ל רק משום שכבר חל עליהו שם לחם גמור, אחרי אפי' ראשונה, לא גרעי בהכי במה שמחזירים אח"כ לתנור עוד הפעם ונאפית שנית, כיון שתחילתו היה לחם לא נפיק מתורת פת בזה,⁶⁰⁷ אבל אם נאפית ברדיה אחת כ"כ עד שנתייבש, גם הוא יודה (המור וקציעה), דהוי בכלל כעבים יבשים, וכן יפרש הוא הא דכעבים יבשים דמיירי דנתייבש ברדיה אחת. עכ"ל.

ומן האמור לעיל כן הוא דעת כל רבותינו הספרדים כדעת התורת חיים, ודלא כמור וקציעה. ולא רק הכנה"ג, והבית דוד, והחיד"א, ס"ל כמ"ש התורת חיים, אלא כן ס"ל, המהר"י ששון, והקרנא אשה, והרב ויען משה, והעולת שמואל. וע"ע בפסקי תשובות⁶⁰⁸ שג"כ הסכים עם דברי המקור ברכה בשם התורת חיים, שפת הבאה בכיסנין הדרך לאפותה פעמיים.

אתה הראת לדעת שדעת רוב רבותינו האחרונים, שהכל תלוי מעיקרא בדעת האדם בהכנת הבצק, ולכן אם דעתו מראש עשייתו והכנתו כדי

604. חיים (סי' קנ"ח סוף אות ג').

605. (קסח ס"ז).

606. (ח"א סי' עא אות ח).

607. ועי' (סי' קס"ח סעי' ט').

608. (סי' קסח הערה 86).

לעשותו במצב של כיסנין, אע"פ שבאמצע אפייתו שנאפה כפת, הוציאוהו מן התנור, כדי לפורסו, וחוזרים לאפותו עד שמתייבש ברמה של כסיסה, דינו כפת הבאה בכיסנין. ואפילו אם נימא שדין זה תלוי במחלוקת הפוסקים, הא לא נפיק דין זה מידי ספק, והא קימ"ל ספק ברכות להקל, ולכן צריך לברך מזונות ומעין ג', וכמו שיתבאר להלן.

ולכן כל אותם המפעלים המכינים את הלחמניות או הפיתות או הבאגטים למיניהם, כדי לשווקם לאלפים ורבבות במצב של כסיסה (קריספי), אע"פ שבשלבי הכנתם כשנעשים פת עדיין הם לא פריכים (קריספי), ומוציאים אותם מן התנור כדי לפורסם לחתיכות, ואפ' אם הפועלים במפעל אוכלים ממנו כשהוא במצב של פת, אבל כיון שדעת בעל המפעל היא הנותנת, שכל כולו של הבצק נעשה למטרת שיווק במצב של כסיסה, נחשבים הבאגטים והלחמניות כפת הבאה בכיסנין, וברכתם מזונות ומעין ג'.

אלא מה שיש לדון בדין זה אם הבאגטים והלחמניות והפיתות הנ"ל, במקום שהדרך לקבוע עליהם סעודה אם דינם כדין הפת שמברכין המוציא ובהמ"ז, ויבואר להלן בס"ד.

גדר קביעות סעודה בפת הבאה בכיסנין (שנכססת)

הנה זה ברור אם משווקים את הלחמים הנ"ל, כשהם חתוכים לחתיכות קטנות פחות מכזית, ודאי שאין דינם כדין הפת שהדרך לקבוע עליו, ואיפכא מסתברא שמוכרים אותם כן, בתורת אכילת עראי שאדם לא רוצה לאכול פת, ולא גרעו הני, מקרקרים שברכתם מזונות ומעין ג', ואע"פ שיש אוכלים מהם בארוחות בקר או ערב ושבעים מהם, מ"מ כל זמן שלא אכלו שיעור קביעות סעודה (216 גרם) ודאי שברכתם מזונות ועל המחיה.

אלא שיש לדון אם משווקים את הלחמים הנ"ל, חתיכות גדולות כזית ויותר, שאז לכא' יש מקום לומר שהדרך לקבוע עליהם כדרך קביעות על הפת ואולי ברכתם כברכת הפת,

ובאמת בדין זה יש לחקור האם כל הדין פת הבאה בכיסנין שנכססת, ברכתה מזונות משום שאין דרך לאכלם כי אם אכילת ארעי, או כיון שבמצאות היא נכססת והרגילות לאכול פת זאת אכילת ארעי, ואע"פ שכעת קובעים

עליה סעודה ברכתה מזונות (כל זמן שלא אכלו שיעור קביעות סעודה ממש 216 גרם). ונראה שדין זה נפתח בגדולים,

הנה הרב כף החיים⁶⁰⁹ כתב וז"ל, ומשמע דכל שאינם עשויים כאותן כעכין לקינוח בעלמא, אלא לקביעות סעודה, לחם גמור הוא, ואעפ"י שהן יבשים, וכ"כ הב"ד⁶¹⁰ דלחם גמור שנותנים אותו לפעמים בתנור לייבשו שיהא קשה כמו הבישקיגני"ש, כדי שלא יתעפש או יופסד בימי הקיץ, צריך נטילת ידים ובהמ"ז, אפי' בכזית. עכ"ל

ומדבריו לכא' מוכח שכל פת נכססת שהדרך לקבוע עליה סעודה דינה כלחם גמור, וכן נראה כן דעת המשנ"ב⁶¹¹ שכתב, כעבים יבשים, שנעשים מה' מיני דגן ובמים לבד, אך באפייתן נעשים יבשים כ"כ עד שנפרכים, ואין זה נקרא אוכל אלא כוסס, "ואין דרכם לאכול מזה הרבה" לכן אין לו דין פת. ע"כ. אך לענ"ד אחר העיון לדינא לא נפיק דין זה מפלוגתא דרבוותא,

הנה ז"ל הרב בית דוד שם, מצה שלנו שהיא קשה וצריכים לכוססה אין לה דין של פת הבאה בכיסנין להפטר מהמוציא וברה"מ, כי הטעם של פה"ב אינו מפני שהיא קשה, דא"כ פת גמורה שנתקשה לא יצטרך המוציא וברה"מ, אלא הטעם הוא משום שאין דרך בני אדם לעשות פה"ב "לקבוע עליה סעודה" אלא לאכול ממנה קמעא כגון בבית המשתה או שלא בבית המשתה, אלבא ריקנא קמנהגיננו עכשיו, ומחמת זה, שעיקר "עשייתה היא לאכילת עראי קמעא לא חייבוהו חז"ל המוציא וברה"מ", כמו שחייבוהו בכזית דפת גמורה, וא"כ המצה שעיקר עשייתה לקבוע עליה סעודה, הרי היא כשאר פת גמורה, "ואף לאחר הפסח שאין בני אדם עשויים לקבוע עליה", מ"מ בתר תחילת העשיה אזלינן שנעשית לקבוע עליה סעודה, ולא פקע חיובה בשביל שעבר הפסח. עכת"ד.

609. (סי' קסח ס"ק טו).

610. (חאו"ח סימן פ"ג).

611. (סי' קסח ס"ק לה).

ולכא' מבואר מדבריו, שלחם אפוי אפי' בדרגה של כסיסה, ואפו אותו מראש לשם כסיסה. המדד הוא לדין ברכתו, אם הדרך לקבוע עליו סעודה שאז ברכתו כדין לחם גמור, ואם לאו כפת הבאה בכיסנין.

אלא שהרב מהר"ש פלוריאנטין בספרו עולת שמואל⁶¹² כתב לתמוה עמ"ש הבית דוד כנזכר, שהטעם שמברכים במ"מ על הבישקוגו"ש אינו מפני שהם קשים, אלא מפני שאין דרך בני אדם לעשותם בשביל לקבוע עליהם סעודה אלא בשביל לאכול קמעא קמעא. וע"ז תמה מהר"ש וז"ל, ומדעתי כי קשה, לא ירדתי לסוף דעתו דעת עליון, תימה, הרי כל עיקר דברי הערוך הוא מפני שעושים אותם "כעבים יבשים" וכוססים אותם בבית המשתה, וא"כ נמצא דכל עיקר טעמו הוא מפני שהם יבשים ויצאו מתואר לחם, שכן כתיב וכל לחם צידם יבש הי' נקודים, הרי מפני שהוא יבש יצא מתואר לחם, ואע"פ שהכתוב קראו לחם שכן כתיב "וכל לחם" צידה יבש, הרי שמפני שהוא יבש יצא מתואר לחם, וא"כ מ"ש אח"כ שאוכלים בבית המשתה ושאיין אוכלים בבית המשתה קימעא, "לאו היינו עיקר טעמא", אלא משום דאם אוכלים הרבה כדרך שאחרים קובעים עליו סעודה [א"ה, דהיינו שיעור ארבעה ביצים] אע"פ שהוא יבש נקודים צריך ברכת המוציא וברכת המזון, וכמ"ש מרן השו"ע⁶¹³ וכו', ע"ש שהאריך. ולכן העלה שמצה אחר הפסח לא מברך אלא כדין פת הבאה בכיסנין, כיון שהיא קשה ואין דרך לקבוע עליה סעודה, ורק בפסח מחמת שאין פת אחרת, קובעים על המצה ומברכים עליה המוציא וברכת המזון.

מבואר הוא, שדעת העולת שמואל בתר כל איפכא מדברי הבית דוד, וס"ל שהמדד לפת הבאה בכיסנין הוא בקושי הפת, ולכן כל פת שהיא קשה דינה כפת הבאה ולא "היינו עיקר טעמא" משום שדרך אכילתה בארעי, ומצה תוכיח שאפ' שדרכה בפסח לקבוע סעודה עליה, מ"מ בשאר ימות השנה, נקיט העולת שמואל שברכתה מזונות, כיון שהיא קשה.

612. (סי' ג).

613. (סי' קסח סעי' ז).

והן אמת שבספר חסד לאברהם (למה"ר אברהם אלקלעי, בן דורו של מרן החיד"א),⁶¹⁴ הביא דברי הרב עולת שמואל הנ"ל שעיקר טעמא, שפה"ב מזונות, מפני שהיא קשה, והשיב לו הרב חסד לאברהם וז"ל לפקע"ד איני רואה שום השגה על מהרי"ד ז"ל מלשון הערוך הנזכר, וכי משום שפירש הערוך דכסנין הם כעבין יבשים מחוייבים-אנו לומר דהטעם הוא משום היבשות, לעולם אימא לך דעיקר הטעם אינו אלא משום שאוכלים מהם קמעא קמעא, ולא משום היבשות, ומ"ש הערוך דכסנין הם כעבים יבשים, אין מדבריו שום הכרח, דודאי הערוך צריך לפרש ולבאר לנו מהו פירוש כסנין, וע"ז קאמר מר שהם כעכין יבשים, כדי שנדע ונבין שהם הבישקוגו"ש, ולעולם אימא לך דעיקר הטעם הוא משום שהדרך הוא לאכול מהם קמעא, אבל הקושי לא מעלה ולא מוריד, ומה שמברכין במ"מ אינו משום הקושי, אלא משום שאוכלים מהם קמעא קמעא. עכת"ד. וכן כתב בשד"ח⁶¹⁵ בשם כמה פוסקים, דדברי המחבר דכעבים יבשים שכוססים אותן, אינו סיבה לברך בומ"מ, אלא סימן, שכיון שיבש הוא מאד וכוססים אותו, שוב אוכלין אותו דרך עראי, ואינו נעשה לקביעות סעודה.

מ"מ כבר הבאנו לעיל דברי המהר"י ששון, שעיקר טעמא דכעכין יבשים הוא דמכח יבשותם אין דרך לקבוע עליהם סעודה, ולכן פסק שדין המצות אף שאינם קשים כל כך כמו הכעכין, אפילו הכי לפי היבשות אין דרך לקבוע עליהם סעודה וכו'. והקרוב אשה, השיב על המהר"י ששון, דטעמא דכעכין יבשין לדעת הגאון, לאו משום דאין דרך לקבוע עליהם סעודה הוא, "אלא עיקר טעמא הוי משום שנעשו מתחלה לשם כסנין", ולכך אצטריך הרב לפלוגי בין בישקו' למצה, דהנך בשעת אפייה גילו דעתם דעבידי לשם כך, מה שאין כן המצה דבאפייה ליכא הוכחה אף שקשה כמו הבישקו', עד כאן.

614. (ח"א או"ח סי' סו).

615. (מערכת ברכות סי' א' סק"י)

ועכ"פ חזינן דדבר זה לא נפיג מידי פלוגתא, האם העיקר במה שעשאוים לאכילת עראי או שנעשים יבשים, ואפי' לפי שיטת הבי"ד ודעימיה, דס"ל שיש לברך על מצה בהמ"ז, י"ל כמ"ש הקרבן אשה, משום שאפו את המצות לפסח וירד עליהם שם פת, משא"כ במקום שכל עיקר אפיית לשם כסיסה דינו כפה"ב. וע' במ"ש מרן החיד"א⁶¹⁶ שהמצות יש מקום לומר, דאימא תמיד נעשו על דעת כסנין, ובפסח קובע סעודה ומברך המוציא ובה"מ, כדין פה"ב כדשקובע עליו דינו כפת גמור, ומה גם דרוב המון העם קודם הפסח אוכלין מצה, ומברכין במ"מ ומעין ג'. ע"כ. ומשמע מדבריו דרק בפסח שאין פת אחרת, חשיב המצה פת, כיון שהדרך לקבוע עליו סעודה, ולא בשאר ימות השנה. ודו"ק.

וידוע תורתו של מרן האבא זצ"ל, בדין הלחמניות מתוקות שברכתן מזונות, ואע"פ שיושבים ואוכלים מהם בסעודות גדולות, שאנו אין לנו אלא דברי מרן שקבלנו הוראותיו, שאין לברך המוציא ובהמ"ז עליהן, אא"כ קבע סעודתו בשיעור ע"ב דרהם, (216 גרם). ודלא כמ"ש הרב ר' משה לוי, זצ"ל, שיש לברך על לחמניות מתוקות המוציא ובהמ"ז, כשאוכל מעט יותר משיעור כביצה. וכן אני מורה בתשובותיי לרבים.

וה"ה בנדון דידן שבוודאי אין עשיית לחמים אלו כפת גמורה שקובעים עליה סעודה ככל המוני העם, וגם אם יש כאלה שקובעים עליהם סעודה, לא גרע מדין המצות שמנהגנו לספרדים לברך מזונות ומעין ג'. ובשו"ת בשמים ראש⁶¹⁷ כתב, דעתי נוטה שכל לחם שאין דרך בני אדם לאכול אותו בתורת לחם לשובע, אלא לפרקים, בתורת מעדנים ומאכל פוליטיקין, אין זה הלחם שקבעו עליו חכמים ברכה בפני עצמו. ע"ש

ואף אם הדבר מוטל בספק אם הדרך לקבוע סעודה, על הלחמים האלו שנאפו עד כדי כסיסה, מ"מ הדין נותן שיש לברך במ"מ וברכה אחת מעין ג',

616. (מ"ב סי' קנח אות ה).

617. (סי' כ"ב).

וכמ"ש מרן הב"י⁶¹⁸ בעיקר המחלוקת בדין פת הבאה בכסנין. ואף שהב"ח תמה על הב"י, שמדוע כתב שהוא קולא והלא אם אינו מברך ברכה הראויה עליו הרי הוא עובר בלא תשא. ע"ש. וכן תמה בשו"ת משאת משה.⁶¹⁹ ע"ש. מ"מ נראה דס"ל למרן שברכת מזונות היא ברכה כוללת, ואפי' בירך על פת במ"מ יצא. וכמ"ש בספר הפרדס⁶²⁰ בשם הריטב"א. ע"ש. וכ"כ הדרישה והט"ז,⁶²¹ והא"ר.⁶²² והאבן העוזר שם. וכ"כ בברכ"י⁶²³ בדעת מרן. ע"ש. וכ"כ עוד הברכ"י בשו"ת⁶²⁴ וסיים, שדעת איתני עולם הרא"ה והריטב"א ורבינו אשר, שאם בירך על הפת מזונות יצא. וצ"ל דמרן השו"ע ס"ל דעדיף טפי לברך ברכה אחת מעין ג' במקום ג' ברכות, משום סב"ל. וכמ"ש כן בשו"ת גנת ורדים⁶²⁵ שפירש כן בדעת מרן הב"י הנ"ל. וכ"כ הגר"י ידיד בשו"ת ימי יוסף⁶²⁶ שאפי' אם אכל פת הבאה בכסנין דרך קבע, אלא שנסתפק אם אכל שיעור קביעות, דהיינו ע"ב דרהם, יברך מעין ג' ויוצא י"ח, שמכיון שברכת מעין ג' פוטרת מה"ת במקום בהמ"ז די בכך. ע"ש. וכמו שהאריך בכל זה בשו"ת יביע אומר.⁶²⁷ וה"ה הדין בנ"ד דעכ"פ גם בחתיכות גדולות לא נפיק הדין מידי ספק, ויש לברך עליהם מזונות ומעין ג', כל זמן שלא אכל שיעור קביעות סעודה שיעור ארבע ביצים.

618. (סי' קסח).

619. (חאו"ח סי' א).

620. (שער י' פ"ד).

621. (סי' קסח סק"ו).

622. (שם ס"ק טז).

623. (סי' קסז סק"י).

624. (סי' רז).

625. (כלל א סי' כד).

626. בתרא (חאו"ח סי' ה).

627. (ח"י חאו"ח סי' יח).

ואין לומר דכיון דהלחמים האלו צורת פת עליהם, דינם כלחם גמור, זה אינו, וכמו שכבר השיג ע"כ מרן האבא זצ"ל, ביביע אומר הנ"ל, על הערוה"ש⁶²⁸ שכתב, שפה"ב צריך שיהיה ניכר במראית העין. ע"כ. שדין זה אין לו יסוד כלל. ושכן תפס עליו בשו"ת שבט הלוי.⁶²⁹ ע"ש.

זאת עולה מן המדבר

כל הלחמים למיניהם שנעשים במפעלים "מראש", על דעת לאפותם עד למצב של כסיסה (צנימים, קריספי), ופריכים באכילתם (כדוגמ' הקרקרים למיניהם). דינם כפת הבאה בכיסנין, שברכתם, מזונות ומעין שלוש, כל זמן שלא קבע עליהם סעודה בפועל. [דהיינו שלא אכל כדי שיעור קביעות סעודה ארבע ביצים (216) גרם]. ולא שאני לן אם יש בהם כזית או שאין בהם כזית.

מן האמור לעיל, אותם הלחמים שנאפו מראש, על דעת לעשותם במצב של כסיסה. לא שאני לן, בין אם אפו את הבצק, מעט עד לרמת אפיה של פת, והוציאו מהתנורים את הלחמים כדי לפורסם, וחזרו לאפות אותם עד למצב של כסיסה, לבין אם אפו אותם מתחילה עד לרמה של כסיסה, שברכתם מזונות ומעין שלוש.

הן שמעתי באומרים לי, שיש מפעל שמייצר סוגי לחמים בצורה מיוחדת (הבצק נעשה דחוס לא אוורירי), ואופים אותו עד לדרגת רמה אפיה של פת. ומפעלים אחרים צורכים את הלחמים, וחוזרים ואופים אותם עד לרמה של כסיסה. וכל אפיית הפת בראשונה במפעל הראשון, היא אך ורק לצורך אותם המפעלים הצורכים אותם לצורך שיווקם בתורת כסיסה. לענ"ד הדבר ברור, שגם אלו ברכתם במ"מ ומעין שלוש, ואע"פ שבצאתו בראשונה מהמפעל הראשון, הלחמים אפויים בדרגה של פת, מ"מ לא חשיב שם פת עליה, כיון שעיקר ייצורו ושיווקו במפעל הראשון, נועד אך ורק למפעלים הצורכים אותו למטרת כסיסה, לכן מעיקרא לא חל שם פת

628. (סי' קסח ס"ק כב-כג).

629. (ח"ח סי' לב).

עליו. (וכ"ש לפי מ"ש לעיל, דיש דעות הסוברים שאפי' פת שנאפית לשם פת ונתייבשה, שדינה כפת הבאה בכיסנין).

אמנם יש להזהיר, כי אותם צנימים או לחמים פריכים, שנעשים במפעלים מלחם גמור, של עודפי יצוא או שחוזרים למאפיה מכל מיני סיבות, ומשתמשים בהם לצנימים, או אפי' לקרוטונים (חתיכות שאין בהם כזית), דין ברכת המוציא ובהמ"ז יש להם, דכיון שנאפו בתחילה לשם פת, חל עליה דין פת ולא משתנה דינם במה שעשאו צנימים. אלא א"כ חזרו וטיגנום ואין בחתיכות כזית (לפני הטיגון), שברכתם במ"מ ומעין ג', וכמבואר דינם בדברי מרן השו"ע.⁶³⁰

רצד

ש. אם אפשר להדליק נרות שבת ולברך עליהם במנורת פלורסנט, והאם אפשר להדליק נרות שבת בנורות לד ולברך עליהם, דיש להסתפק בהם שהרי אין בהם חוט להט?

ת. זוהי תשובת מרן הרשל"צ הרב 'יצחק יוסף' שליט"א:⁶³¹ ע' בספר ילקוט יוסף⁶³² שכתבנו לדון בס"ד אם אפשר לברך על הדלקת חשמל בפלורסנט, שיש מקום לומר דעד כאן לא נחלקו אא"כ ההדלקה בחשמל שיש בו חוט להט, כמבואר ברמב"ם,⁶³³ המחמם את המתכת עד שעשאה כעין גחלת חייב משום מבעיר. ע"כ. וגחלת של מתכת חשיבה אש, אבל בפלורסנט לכאורה א"א לברך שאין אורה בא ע"י חוט לוחט, אלא ע"י גזים ואבקה,

630. (קסח ס"י).

631. (כ"ה שבט תש"פ).

632. (שבת כרך א' חלק שני מהדורת תשע"א בקונטרס האחרון סי' ג' (עמ' תשכ"ד).

633. (פ"ט משבת ה"ו).

שבצירוף האלקטור גזים ואבקה, ובצירוף האלקטרונים שנכנסים לתוכו נוצרת התאורה, ואור הבא מתרכובת של חומרים כימיים בלבד לכאורה אין לברך עליו, שאינו אש, ואין קרוי נר אלא אור הבא מחמת אש.

אלא שעדיין י"ל לגבי פלורסנט דכיון שהדלקת הגז נוצר ע"י ניצוצות היוצאים מהסטרטר, חשיב שפיר הדלקה, ע' בספר החשמל לאור ההלכה שנתבאר, שהמדליק נורה פלורסנטית יש בזה משום מבעיר, כיון שיש בסטרטר חוט להט קטן, וכך כתבו בשם הגרי"ש אלישיב דמקום שאין יכול להדליק נרות שפיר יכול לברך על נרות חשמל וגם על נורת ניאון. גם באנציקלופדיה התלמודית ערך חשמל,⁶³⁴ מבואר שהדלקת פלורסנט חמורה מהדלקת נורה רגילה, שיש בה ג' הצתות. גם בספר אור לציון כתב דאפשר לקיים מצות הדלקת נרות שבת גם במנורת פלורסנט אף שאין בה חוט לוחט, וכן בבתי מלון אם יש נורה עם סטרטר יכולים להדליק בחדרם ולברך עליהם, וכיום המציאו נורות חד פעמיות העובדות על בטרייה קטנה, ואפשר להדליק בהם נרות שבת ולברך עליהם לכתחילה.

והנה בשו"ת מהרש"ג⁶³⁵ כתב, דבהשקפה ראשונה נראה שכיון שאין בחשמל שמן ופתילה, אין יוצאים בו ידי חובה, והגע בעצמך, הרי יש אבנים טובות המאירות בלילה, וכמו שפירש רש"י בפרשת נח על הפסוק צהר תעשה לתיבה, האם יעלה על הדעת לצאת ידי חובת הדלקת הנרות בסידור אבנים טובות המאירות בלילה, ואף אם תמצא לומר שהכח המאיר של החשמל הוא איזה כח אש, אינו אלא גחלת בעלמא, והמבעיר גחלת אינו יוצא בה ידי חובת הדלקת הנרות וכו'. ומ"מ יש לומר שבנר שבת שעיקר הטעם משום שלום ביתו, הרי גם בנר החשמל לא ילך בחושך, ולכן אם אין לו נר אחר אלא נר חשמלי, ידליקנו בלא ברכה. ע"ש. וה"ה לנ"ד, דדמי לאבנים טובות המאירות.

634. (עמוד תשכד).

635. ח"ב (סי' קז).

שאלה רצה - אם אפשר לצרף עשרה למניין במרפסות וחצירות?

ב"ה, ה' ניסן תש"פ

לאחינו בית ישראל, רבני הקהילות ומורי ההוראה די בכל אתר ואתר, ה' עליהם יחיו!

לשאלות רבים אודות צירוף למנין במרפסות וחצירות, עניית דברים שבקדושה, קריאת התורה וברכת כהנים

היות ובימים אלו אנו נשאלים מפי רבני קהלות מהארץ ומחו"ל, שאלות רבות בענין תפילה בציבור, אופן ההצטרפות למנין המותרת והאסורה, ענייה לדברים שבקדושה במקרים שונים, דרך הטלפון, צירוף במרפסות, קריאת התורה, ואמירת הקדישים ביארצאייט, וכדומה, על כן ראיתי לערוך את גורי ההלכה בזה במצבים השונים, אחר העיון בנושאים אלו בס"ד, ומכאן ילמדו הרבנים לשאר מקרים בבחינת תן לחכם ויחכם עוד.

א. בראשית דברינו אני חוזר ומבהיר, שעל פי דעת תורה, חייבים להישמע בהחלט להנחיות משרד הבריאות שלא לקיים תפילות במנין אפילו במרחב פתוח, אם לא באישור מיוחד ומבוקר מהרשויות, עד יעבור זעם וירחמו מן השמים. ויש לקבל בזה דין שמים באהבה, ומתוך צער. והעובר על זה הרי זו מצוה הבאה בעבירה ויש בזה גם חילול ה'.

ב. בדבר צירוף למנין ברשויות חלוקות, כגון בכמה מרפסות, או חצרות הבתים, וכדומה, באופן שבכל רשות יש פחות ממנין, ובצירוף כולם יש מנין של עשרה אנשים, למעשה אין לסמוך על זה כלל לענין צירוף למנין. ואין לעשות חזרה ולהוציא ס"ת, ולברך ברכת כהנים, כי פשוט יש כאן חשש של כמה ברכות לבטלה. וכך דעתם של רוב ככל הפוסקים, הספרדים וגם האשכנזים.

ונסביר את הדברים: התוס' בפסחים (פה:) כותבים, שאם היו עשרה במקום אחד, ואומרים קדיש או קדושה, אפילו מי שאינו עמהם נמצא ברשות אחרת, יכול לענות אחריהם אמן.

דין זה מובא גם בתוס' ר"ה כז: וכך כותבים עוד ראשונים, הר"ן בתחלת ראש השנה, המרדכי, הרשב"א בתשובה ח"ג (סי' רסח), הראב"ד. והטור בסימן נה.

כב"י שם מביא שיש חולקים בזה, שלא לענות אמן, והוכיחו כן ממה שאמרו בגמרא, ציבור בקטנה ושליח ציבור בגדולה אין יוצאין ידי חובתן. וחשבו שה"ה גם שלא עונים אמן.

וע"ז כותב הב"י, דשם מדובר לגבי צירוף לעשרה, שזה לא מצטרף אם נמצאים חצי מנין ברשות אחת, וחצי מנין ברשות אחרת. אבל לגבי עניית אמן, עונים אמן כשיש עשרה במקום אחד, והאחד שומע אותו אף שנמצא ברשות אחרת.

הב"י מביא את הגמ' פסחים פה: סוטה לח. מה שאמר רבי יהושע בן לוי, דאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. וממשיך הב"י ומביא מה שכתב מהר"י אבוהב ז"ל שהסכמת רוב הפוסקים כדברי רבינו, שעונים אמן, אבל שלא יהיה מפסק טינוף או אינו יהודי.

ומרן הש"ע (אריה סי' נה סעי' יג) כתב: צריך שיהיו כל העשרה במקום אחד ושליח צבור עמהם, והעומד בתוך הפתח מן האגף ולחוץ וכו', כלחוץ. ע"כ. והסבירו רוב האחרונים ספרדים ואשכנזים,

אולם גבי חשמל מצינו להרבה אחרונים שכתבו שאפשר לברך על נר חשמלי, ודלא כמו שכתב המהרש"ג, שבנר שבת שיעקר הטעם משום שלום ביתו, והרי גם בנר החשמל לא ילך בחושך, וברוכי נמי מברכינן. ועיין בשו"ת יחווה דעת.⁶³⁶ ולפי זה גם בנ"ד דכיון שסוף סוף יש אור בבית, ואיכא שלום בית, לכאורה למה לא יצא ידי חובה בנר זרחני. ולא דמי לנר חנוכה שכתבו האחרונים שאין מברכים על נר חשמלי, דשאני התם דבעינן שמן ופתילה דומיא דמנורת בית המקדש, וטעם זה אינו שייך גבי נר שבת. ויתכן שנ"ד תלוי אם תקנת נר שבת הוא משום כבוד שבת, או משום עונג שבת, דאם הוא משום כבוד שבת בעינן שיהיה כמו שתיקנו לנו חכמים, נר שיש בו אש [אפילו אש חשמל] המאיר, ולא אבן טובה המאירה, שזהו כבוד שבת. אך יש לדחות, דשאני באבן טובה שאינו מעשה הדלקה כלל, משא"כ בנידון דידן שבירת הזכוכית או עיקומה גורם שהחומר יאיר, ודמי למעשה הדלקה, ובפרט כשעושה זאת סמוך לשבת ומניחו באופן הניכר שהוא לכבוד שבת. ולכן נראה שאפשר להדליק בנורות לד ולברך עליהם ודינם כדין הדלקת חשמל בפלורוסנט.⁶³⁷

636. ח"ב (עמוד קטז).

637. (ע"ע ילקו"י יו"ט מהדורת תשע"ט סי' תקיד/ב ס"ה).

דפשיטא דמרן איירי אף ברואים אלה את אלה, אפילו הכי אם לא נמצאים ברשות אחת לא מצטרפים למנין.

כך פסקו השכנה"ג (שם סק"י), שלמי צבור (ורף פ"ד), הגאון חיד"א (מחבר"ר סק"ח), מלכי בקודש (אור"ח דף קי ע"ד והלאה), זרע אמת (סי' י'), מאמ"ר (סי' יד), א"ר (סי' יב), הגר"א (סי' לא), משכנות יעקב (סי' עה), החקרי לב, וכן העלנו בילקו"י תפלה ח"א (סי' צ הל' בט, עמ' רפא).

והנה מרן הש"ע (אור"ח סי' נה סעי' יג) כתב, צריך שיהיו כל העשרה במקום אחד ושליח צבור עמהם, והעומד בתוך הפתח מן האגף ולחוץ וכו', כלחוץ. ע"כ. וכתבו רוב ככל רבותינו האחרונים ברעת מרן, דפשיטא דאיירי אף ברואים זא"ז, וכן פסקו השכנה"ג (שם סק"י), ש"צ (ורף פ"ד), הג' חיד"א (מחבר"ר סק"ח), מלכי בקודש (אור"ח דף קי ע"ד והלאה), זרע אמת (סי' י'), מאמ"ר (סי' יד), א"ר (סי' יב), הגר"א (סי' לא), משכנות יעקב (סי' עה), וכן העלנו בילקו"י תפילה ח"א (סי' צ הל' בט, עמ' רפא).

אלא שיש להעיר, דהנה מרן בש"ע סי' נה (סעיף יד) כתב, דמי שעומד אחורי בהכ"נ וביניהם חלון, אפי' גבוה כמה קומות, אפילו אינו רחב ארבע, ומראה להם פניו משם, מצטרף עמהם לעשרה.

ומוסיף הרמ"א: גגין ועליות אינן בכלל בית, והעומד עליהם אינו מצטרף (ורבינו ירוחם ניג ח"ו).

ולכאורה מבואר מהש"ע שאם מראה פניו כגון נמצא בעזרת נשים ומראה פניו לתוך ביהכ"נ, מצטרף. ולפ"ז גם במפרסות יהיה אפשר לצרף חמשה מכאן וחמשה מכאן.

אולם כבר האריכו בזה האחרונים וכתבו כמה חילוקים בזה, מרן מדבר בש"ע שיש תשעה במקום אחד, והעשירי "מראה פניו" והם רואין זא"ז, בזה מועיל מה שעומד בחלון ומראה פניו. אבל לא חצי חצי. צריך שיהיה במקום אחד תשעה, ורק העשירי מצטרף באופן שמראה פניו. וע' בכה"ח (סי' נה ס"ק עט) שהביא מהמחבר"ר שכ' דמה שמועיל זה רק כשיש רוב במקו"א ואז גוררים את השניים, אבל כשמספרם שוה, איך יגררו אלו את אלו ששנים במנינם. (וכן מביא בפסקי תשובות משם המקור חיים להחת אי"ר).

עוד העמידו את דברי מרן, דאיירי במוציא ראשו דרך חלון ומכניסו לפנים בית הכנסת.

ועוד העמידו את דברי מרן, דשאני עזרת נשים, דאיכא סברא שכותל העזרה לא נעשה לחלק אחר מהרשות, אלא זו אותה רשות, רק שנעשית כך לצניעות. והילכך כל חלל ביכ"נ עם העזרה רשות אחת נינהו, ורק בזה מצטרף האחד עם התשעה. וכך מסביר מרן החיד"א במחבר"ר את דברי מרן. וכך כותב גם בספר מלכי בקודש, וכך כותב גם הראשון לציון מהר"י חזן בשו"ת חקרי לב.

נמצא דלא דמי ההיא דסעי' יד בש"ע, לסעיף י"ג שלפניו, ואיה"נ עשירי מצטרף מהעזרה במראה פניו, וכן העלנו בילקו"י (שם הל' ל, עמ' רפג). וכמו שכתבו כל החילוקים הנ"ל במחבר"ר, מלכי בקודש, וחקרי לב ועוד, עי' עליהם.

ובערוה"ש (סי' נה סכ"ד) כתב, שכל מה שמועיל מראה פניו, רק כשאנו נמצא ברשות נפרדת, אלא אחורי ביהכנ"ס. אבל כשנמצא ברשות נפרדת לא מועיל.

והן אמת שדעת הפר"ח (סי' יג), ומטה יוסף (ח"ב סי' יג), להקל ברואין זא"ז, וכ"פ הפמ"ג (א"א סי' יב), ומשנ"ב (בבאה"ל ד"ה ולחוץ) להקל בשעה"ד כהפר"ח, וכ"כ במחבר"ר (סי' יא) לסמוך על הפר"ח והמטה

יוסף בשעה"ד במקום שנחלקין לקבוצות קטנות מחמת העיפוש "כדי שלא יתבטלו מ' יום מתפילה בציבור".

אולם כבר הגאון חקרי לב (אור"ח סי' כח) הביא דברי המחבר"ר בזה ודחאם מהלכה באריכות רבה, וכתב שאין לסמוך ע"ז אפילו בשעה"ד כזו. וכ"פ הרב בית עובד (דיני הקדוש אות מג), וסמך עליהם בפתח הדביר (סק"ד), ועוד אחרונים, וכ"פ בכף החיים סופר (סי' עט).

ומעתה לית לן נמי ס"ס שמא כרש"י דאין מחיצה מפסקת אף לענין צירוף (פסחים פה: ד"ה וכן), ושמא כהפר"ח דמהני רואין זא"ז, שהרי גם המחבר"ר מודה שהנכון לפרש במרן דאף ברואין זא"ז לא מהני, ורוב ככל רבותינו מפרשי הש"ע ובפרט רבותינו הספרדים פירשו לנו במוחלט דעת מרן הש"ע דבדאי אף ברואין זא"ז לא מהני, ושלדעת מרן אף בשעה"ד שכזו אין לסמוך על סברא זו, והוי ברכה לבטלה. וממילא אנן בדין הו"ל ס"ס נגד מרן להדיא שפסק בשניהם יחד להחמיר.

וכבר סיים הרב בית עובד (שם) בנידון כמו שלנו ממש בזה"ל: ולא יהיה אלא ספק יש להחמיר מספק כמו שנראה מתוך דברי השכנה"ג דיש להחמיר בענין צירוף כי יש ספק, עכל"ק.

ולפיכך הדר בשכנות לאותם מאחינו האשכנזים הסומכים על הגאון משנ"ב, ומתפללים בצירוף עשרה מבני אשכנז דרך המרפסות והחצרות, אינו רשאי לומר עמהם קדיש יתום וכדו', וכ"ש שאסור לישא כפיו כשאין עשרה במקום אחד, אבל רשאי לענות לקדיש וקדושה ושאר דברים שבקדושה ששומע מהם. [לפי שלענין אמן יתומה וכדו' אפשר לסמוך על הס"ס המבואר באות הקודם, שאפשר לענין זה מרן היה מודה].

והנה מלבד כל הנ"ל, הרי יש הפסק טינופת, בין הבתים בין מקום אחד למשנהו, והנה בגמ' סוטה (לח:). אמרו, אמר רבי יהושע בן לוי, אפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. והסבירו התוס' הנ"ל (רי"ה כו:). שהכוונה לומר שאם שומע קדושה ואמן יהא שמיה רבה מהצבור, עונה עמהם, ואין המחיצה מפסקת למונעו מלענות עם הצבור. וכן כתבו התוס' פסחים (פה:). ולכאורה לפ"ז גם כאן שהוא שומע דברים שבקדושה צריך לענות עם הצבור. אולם כבר הזכרנו מ"ש בב"י (אור"ח סי' נה), כתב בשם רבינו הגדול רבי יצחק אבובב בשם הירושלמי, שאם יש טינופת או ע"ז מפסקת בינו לבין הצבור לא יענה עמהם. וכ"כ בשם רב אחא משבחה.

וז"ל מרן הש"ע (סי' נה ס"ב): היו עשרה אנשים במקום אחד ואומרים קדיש וקדושה, אפי' מי שאינו עומד עמהם יכול לענות, וי"א שצריך שלא יהיה מפסיק דבר שאינו נקי או ע"ז. ע"כ. ונמצא שמרן הביא בסתם שאם היו עשרה שאומרים קדיש, אפי' מי שאינו עמהם, עונה אמן. וי"א שאם יש טינוף לא עונה אמן. ונחלקו האחרונים אם כאן הוא כמו כל סתם ויש והלכה כסתם, או דשאני הכא שדעת הסתם לא התייחסה כלל להפסק טינוף, והי"א הוא דין וחילוק מחודש, וכך דרכו של מרן לכתוב חילוק בדין בשם י"א.

וכך למדו כמה אחרונים, כמו מאמר מרדכי, בני ציון ליכטמן, שו"ת מנחת אלעזר, ובכה"ח (אות צה). ובפרט שכ"ה בירושלמי, וכ"ד רב אחא משבחה.

אולם הלבוש לא הבין כך, אלא שגם כאן הוא כמו כל סתם ויש, והלכה כסתם, שאפי' יש טינוף עונה אמן. [ראה בהגהות לבושי שרד]. והיינו כדעה ראשונה שהובאה בש"ע בסתם.

וכך מבין בעל חות יאיר בספרו מקור חיים, שיפה עשה מרן שהביא דין זה בשם י"א, שהרי יש סתירה לדין של הירושלמי הנז', מתלמוד דילן (ר"ה כז: ריש פ"ג), שאם היה ביתו סמוך לביהכ"נ ושמע קול שופר יצא. ונפסק בש"ע (סי' תקפ"ט).

ואין לומר דשאני ענייית אמן יהא שמיה רבה מקיום מצוה, דשם מסתמא גם בירך לשמוע קול שופר ועונה אמן. ואדרבה זה רבותא טפי, שיוצאים י"ח של מעשה שעושה חבירו ברשות אחרת. וכ"ש לגבי שמיעה.

ועיין בש"ע הגר"ז שכתב, שראוי לחוש דטינוף הוי הפסק. ומלשונו משמע דהוא רק ראוי לחוש. גם במשנ"ב הבין כך בדעת מרן. ועיין בשו"ת מנחת שלמה ח"א (סי' ט) שהביא שיש מחלוקת בדעת מרן, ולא הכריע.

ובכה"ח (סי' נה ס"ק צה) כתב, שגם מרן הש"ע סובר כדעת הי"א, שהיא הלכה פסוקה ודעה מוסכמת מכל הפוסקים, ואינה באה לחלוק על הדעה הראשונה שהובאה בסתם, אלא באה לפרש.

ובשו"ת מנחת אלעזר ח"ב (סי' עב) חשב מתחלה לומר שדעת הי"א היא שלא כהדעה הראשונה שהובאה בסתם, ושוב העיר מדברי הפמ"ג בכללי הוראת איסור והיתר, שבכגון זה אין דעת הי"א לחלוק אלא לפרש דעה ראשונה. וא"כ הלכה היא, ועפ"ז דן שהשומע ברכה מחבירו דרך הטלפון, לא יענה אחרי אמן, משום שמסתמא ישנה טינופת מפסקת בין חבירו לבינו. ולפ"ז גם בנידון שלנו אין לו לענות קדיש וי"ג מדות עם הצבור.

אולם דעת הגר"א במעשה רב (סי' מז) שמבית לבית השומע קדיש וקדושה ואמן יכול לענות עם הצבור, אפי' כשיש בינתים הפסק של טינופת או ע"ז, שכיון שאינו רואה את הטינוף שבינו לבין הקהל, מותר לו לענות. ולפ"ז איה"נ אם רואה יהיה אסור לענות. הביאו המהרש"ם בדעת תורה, ובשערי רחמים פרנקו, ובילקוי ברכות. וכן מתבאר בשו"ת שער שלמה (סי' קה). וכן העלה הגאון ממונקאטש שם בסוף דבריו, לגבי השומע ברכת חבירו דרך טלפון, שאם הלכוך היה גבוה עשרה טפחים, או נמוך עשרה טפחים, מותר לקרוא ק"ש כנגדו.

ולפ"ז בנ"ד אף שיש הפסק טינופת אין איסור לענות אמן וי"ג מדות.

וכ"ז לענין ענייית אמן, דאפשר לענות אמן כשאחרים סומכים על המשנ"ב ומתפללים בצבור דרך המרפסות. אבל לא לענין חזרה קריאת התורה וברכת כהנים, שיש כאן שאלה של ברכה לבטלה שהיא חמורה מאד.

ודע, שאין הבדל בזה בין ספרדים לאשכנזים, שהרי גם מפוסקי האשכנזים מצינו שאי אפשר לצרף למנין כשחלק עומדים במפרסת זו, וחלק במרפסת אחרת. כמו שפסק הגאון מוילנא, משכנות יעקב, האליה רבה.

ואמנם אותם מאחינו האשכנזים העושים כל הליכותיהם על פי פסקי המשנה ברורה, איה"נ יש להם על מה לסמוך. אבל לא לדין שקיבלנו הוראות מרן הש"ע.

ואשר על כן יש להשתדל להצטרף דרך הטלפון בשידור חי, למנין של עשרה הנמצאים ברשות אחת, שמתקיים באישור הרשויות, (כגון מנין החולים שמשודר בקו ההלכה, וכן המנין שאישור לקיים בבית המערי, וכדומה),

ורשאי לענות להם לקדיש וקדושה, ברכת כהנים, וברכות של קריאת התורה, ולכל דבר שבקדושה ללא שום חשש. נוי"א שנחשב לתפילה בציבור ממש, ויש חולקים שאינו ממש תפילה בציבור כמו בבית הכנסת. (ע"י ילקרי תפילה ח"א עמ' רפב). אולם לכל הדעות אינו נחשב תפילה ביחיד שמדקדק עליה בשמים ביותר, אלא נחשב תפילה בשעה שהציבור מתפלל, והיא מתקבלת עם תפילת הציבור.

והדר בשכנות לאחינו האשכנזים המקיימים מנין מהמרפסות, ויש לו אפשרות או להצטרף אליהם, או למנין שמשודר דרך הטלפון (מעשרה המתפללים ברשות אחת באישור הרשויות), צריך להצטרף למנין שדרך הטלפון. נשלכל הדעות נחשב בשעה שהציבור מתפללים, משא"כ במרפסות, שלרוב הפוסקים נחשב תפילה ביחיד ממש. ולכן גם לאחינו האשכנזים יותר נכון דרך הטלפון.

וכשמצטרף למנין דרך הטלפון, לכתחילה יזהר מלדבר בשעת החזרה וכדו', לחוש לסוכרים שנחשב תפילה בציבור ממש. ואם מתאחר מלהצטרף, ידלג להתחיל איתם הלחש, ולא יסמוך להתחיל עם החזרה, שיש לחוש למ"ד שאינו נחשב בציבור ממש.

וגם בצירוף כמה קומות שבחדרי מדרגות העשויות ללא צורת הפתח וללא מחיצות בין הקומות, יש לעמוד בפרץ ולגדור גדר שלא לקיים מניינים, שמלבד די"א שגם בזה לא מהני מאחר שגבוהים זמ"ז וחולקים רשות לעצמן, זאת ועוד במקומות רבים הסכנה מצויה ובהכרח ימשך מזה תערוכת הבריות באופן המנוגד לשמירה הנדרשת כנגד התפשטות המחלה, וכמאמר הנביא "בא בחדריך וסגור דלתך בעדך". ורק באופן שיקבלו אישור מן הרשויות יש להקל בזה לענין צירוף למנין וקריאת התורה וכדומה.

ויש לומר אבינו מלכנו אף כשתפלל ביחיד, וכ"ש באותם מניינים ציבוריים המתקיימים באישור.

(ויש לומר גם פסקת "חטאנו לפניך" אע"פ שכחורש ניסן אין אומרים וידו).

ובשבט קודש, יש לברר ולפרסם קודם השבת מתי מתחילים תפילת העמידה במניינים הנ"ל המאושרים, ולהשתדל בבית להתחיל באותה שעה בדיוק, על מנת שיחשב "בשעה שהציבור מתפללים". ולענין קריאת התורה וברכת מעין שבע, המתפללים בביתם פטורים, כיון שאינה אלא "חובת ציבור", ויש לסמוך בזה על הפוסקים שסוברים שאינו נחשב "בציבור ממש" רק בשעה שהציבור מתפללים. והשומע ברכת מעין שבע מאותם הנוהגים להצטרף דרך המרפסות, אינו עונה על ברכתם אמן. (משום ס"ס, שאין אומרים ברכת מעין שבע שלא בביהכ"נ, וגם שפסק אם נקרא תפלה במנין).

והמתפללים בציבור וקוראים בתורה בשבת, בכותל המערבי ובמערות המכפלה, יהיו כמו שליחי ציבור של כלל ישראל לעת כזו, ועל דרך ששנינו כל מקום שיש בו חבר עיר היחיד פטור מתפילת המוספין", (ברכות ל. רש"י ד"ה יחיד).

י. מי שיש לו יארציט והוא בביתו ומצטרף למנין דרך הטלפון, אינו רשאי לומר קדיש, אולם יש לו להשתדל עם האחראים במניינים המאושרים, למנות משהו מהאומרים קדיש, שיכוין גם על קרובו בעת אמירתו. ומלבד זאת ישתדל עבורו בשאר דברים שמועילים לע"ג, כגון שיעסוק בתורה כמה שעות באותו היום, וכן יתמוך בתרומה של צדקה לאותם שמרכים תורה בימים אלו דרך הטלפונים וכדומה, וכן יברך הוא ובני ביתו ברכות הנהנין ככוונה, וכן ידליקו נר, ובכל אלו יאמרו שעושים כן לע"ג המנוח או המנוחה, וזכויות אלו יעמוד להם אלף המגן בעוה"ב. אמן.

שאלה רצו - אם בן תורה ספרדי רשאי לגדל פאות?
ואם יוציא ציציות מחוץ לבגדים?

Yitzhak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of The Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, י"ט חמור תשע"ז
1452-2/ע"ז

לכבוד האברך הנעלה, שוקד באהלה של תורה, כש"ת ה"ה ר' ינון עובדיה ברכה נ"י.

שלום רב,

לשאלתו אודות בן תורה ספרדי, האם רשאי לגדל פאות כמנהג האשכנזים, הנה בענין הנחת פאות מצינו לחלק מגדולי הספרדים שהיו מגדילים פאות, וחלקם הפאות והזקן היו יחד ולא נגעו בהם, לכן אין שום חשש של מוציא לעז על הקדמונים בספרדי שמגדל פאות.

וכפרט אם הבחור אומר שזה מוסיף לו יראת שמים והתרגל בכך במשך כל השנים, שבדאי שלא יקצרן אותם.

ולגבי הוצאת ציציות מחוץ לבגדים, נתבאר בשו"ת הראשון לציון ח"ב (סי' א'), שיש לחוש בזה מעין הוצאת לעז על הראשונים, שהרי ע"פ הקבלה יש להכניס את הציציות מתחת לבגדים, וכן היה נוהג ראש המקובלים רבי שאול דוויק הכהן, שלא היה מוציא ציציותיו מחוץ לבגדים, וכן נהגו בזה כל גדולי הספרדים, וכך היתה דעתו של ראש ישיבת פורת יוסף הגאון רבי עזרא עטייה זצוק"ל ע"ש בחשוכה, וכך נהג מרן אמו"ר זע"א. ולכן ספרדי יש לנהוג כמנהג רבותיו ויש לו לחוש לזלזול בכבודם של הקדמונים. ורק בן ישיבה צעיר רשאי להוציא הציציות עד התתונה. כדי להתחזק וכדומה.

והנני לברכו שיהי רצון שיזכה להתעלות בתורה וביראת שמים טהורה, ושיתגשמו כל שאיפותיו לטובה ולברכה ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח.

בברכת תורה,
יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

שאלה רצו - בחור ישיבה אם יאכל בשר ועוף שבביתו לא סומכים על כשרות זו?

Yitzhak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of The Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, ב' חשון תשע"ח
91-2/ע"ח

לכבוד הבחור היקר, שוקד באהלה של תורה, כש"ת ה"ה ר' ינון עובדיה ברכה נ"י.

שלום רב,

לשאלתו אם מותר לאכול עופות ובשר שנותנים בישיבות סומכים על כשרות מסוימת, וכביתו אין סומכים על כשרות זו.

מסתבר שיש לסמוך על הישיבה שמסתמא דואגת לבחורים לרכוש מכשרות טובה שמוכרים בשר לפי דעת הבית יוסף, שכיום גם האשכנזים מקפידים להחמיר בזה. ושאל על זה בהנהלת הישיבה, כי כיום אפשר להשיג בשר גלאט ביתר קלות מאשר היה בעבר.

וע' בשו"ת דבר שמואל אבוהב (סי' ש"כ) שנשאל אודות הספרדים ההולכים לערי אשכנז, אם יכולים לאכול משחיטתן, והשיב אם ידע האורח שנמצאת ריעותא באותה הבהמה, יש לו להמנע מאכילתה, אבל בסתם בשר כשר הנאכל באותן מקומות, נראה פשוט שאין להחמיר מספק, פן נמצאת ריעותא באותה הבהמה, וכ"ש היכא דאיכא ס"ס, שמא לא היתה ריעותא, ושמה הלכה כדברי המכשירים, וכ"כ בשאלתות שבסוף מעשה רב, וכמבואר דין זה בשו"ת יביע אומר ח"ה יו"ד (סיק ג' אות ב'). וע"ש שהעלה דעבדינן ס"ס אף היכא שאפשר לברר אחד מהספיקות.

ובאכילת עופות קיל יותר, ויש לסמוך על רוב ככל ההכשרים שרגילים לסמוך עליהם, ואפשר לאכול עופות בישיבה ללא חשש. אך לגבי אכילת בשר, ראוי לברר שמביאים לישיבה בשר חלק לשיטת הב"י. והמיקל מחמת הספק יש לו על מה לסמוך.

בברכת תורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

שאלה חצר - אם לעשות חדר יחוד לאחר החופה?

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President Of the Great Rabbinical Court

בס"ד, כ"ג אייר תשע"ח, 2-1234/ע"ח

לכבוד החתן היקר הבחור החשוב ר' ינון עובדיה ברכה הי"ו.

אודות שאלתו אם לעשות חדר יחוד אחר החופה, כאשר ראש הישיבה דורש זאת בתוקף שיבטל את מנהג הספרדים בזה, [המבוסס על פי שער המלך וכן נסת הגדולה ועוד]. ומאיים שאם לא יעשו חדר יחוד כמנהג האשכנזים, לא יבוא לחתונה, וגם הבחורים לא יגיעו לשמחתו.

הנה דעת מרן הש"ע אה"ע (ס"ו נ"ה ס"א), כדעת הרמב"ם וסיעתו דחופה היינו יחוד, ולקמן (בס"ד ס"ד ס"ה) פסק כלשון הרא"ש והטור שהביאו דברי הירושלמי להלכה וכתב, דה"ט לפי שהאלמנה אין לה חופה, ובשעת ייחוד של ביאה הוא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה, הילכך צריך להתייחד עמה בער"ש מבעו"י וכו', שלא יהיה כקונה קנין בשבת. ומשמע דס"ל דבאלמנה סגי ביחוד של ביאה בלבד. וא"כ מה בין בתולה לאלמנה. ובשו"ת פני יהושע חאה"ע (ס"ב ב) האריך למעניתו ועמד ע"ד הש"ע, שלכאורה הוא מוכח שטרא לבי תרי, שפסק כהרמב"ם דחופה היינו יחוד, ובס"ד ס"ד פסק דבאלמנה סגי בייחוד של ביאה, ומה החילוק בין בתולה לאלמנה, וחירץ ש"ל א' מב' פנים, או שהפרש בין בתולה לאלמנה הוא שבתולה א"צ ייחוד לשם ביאה, אלא כל שנתייחד עמה בלבד קנה, אבל באלמנה צריך ייחוד לשם ביאה, ואז אפי' לא בעל קנה, או שנא' דגבי בתולה סגי בייחוד במקום שאינו צנוע ואינו ראוי לביאה, ובאלמנה צריך ייחוד במקום צנוע שראוי לביאה.

וכן מהר"י עייאש בספר לחם יהודה כתב, שגם לדעת מרן הש"ע דחופה היינו ייחוד, יש הברל בין ייחוד בתולה ולא בעינן שיהיה ראוי לביאה, לייחוד אלמנה שצ"ל ייחוד הראוי לביאה במקום הסתר וצנוע שיוכל לבא עליה, וגם צריך שיהיה בו כדי שיעור ביאה.

וכ"כ המקנה, וכ"כ הגאון בית מאיר (ס"ו נ"ה) שאף שהר"ן הבין דעת הרמב"ם דחופה היינו יחוד גמור הראוי לביאה, מ"מ ס"ל להש"ע דלא היינו ייחוד ממש, רק במקום צנוע ושכ"כ הפנ"י ודחה בזה דעת הכ"ש דס"ל דהיינו ייחוד גמור, וכ"כ הגאון ערוך השלחן שא"צ ייחוד גמור אלא שיהיו שניהם זה אצל זה במקום א' כאיש וכאשתו, וכל זה בחופה רגילה שראויים הם לביאה, ואז לא צריך שיהיה ייחוד גמור.

ואולם בחופת נדה שאינם ראויים לביאה כלל, בזה כתב מרן הש"ע באה"ע ס' ס"א סעיף א' בסתם היתה נדה ואח"כ כנסה לחופה ונתייחד עמה אינה כאשתו וכו'.

ועל כן מה שחושבים כמה מבני התורה הספרדים, להיכנס אחר החופה לחדר ייחוד בלא לנעול הדלת אחריהם במפתח, ומודיעים לחבריהם ולקרוביהם שרשאים להיכנס בכל עת שירצו, ומורים היתר שאין זה ייחוד הראוי לביאה, ולא צריכה הכלה לכסות ראשה, אין זה נכון, שע"פ הפוסקים הנ"ל אין צורך בייחוד גמור אלא אפי' יש שם אדם כיון שהמקום מיוחד להם לברם מקרי ייחוד וכמ"ש בספר המקנה בקונטרס אחרון (ס"א ס"ב), וכ"כ הערוך ששבתולה א"צ ייחוד גמור, ושלא יהיה שום אדם שם, אלא די שיהיו שניהם זה אצל זה במקום א' כאיש וכאשתו. ע"ש באורך, ולכן גם בייחוד כדלעיל הכלה צריכה לכסות ראשה אם נכנסים לחדר א', ואף שלא נועלים הדלת ויכולים להפתיע ולהכנס, בבחול מיקרי ייחוד, וצריכה כיסוי ראש לאחר מכן.

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President Of the Great Rabbinical Court

ועכ"פ מנהגינו שאין החתן והכלה מתייחדים אחר החופה, אלא רק לאחר סיום הסעודה בביתם, וכמו שכתבו המשאח בנימין (סימן ז') ושיירי כנה"ג (אורח סימן שלט) ושע"ה"מ (קמ' חופת חתנים סימן), וכן העיד בספר נהר פקוד (נאדע"ז דף טו), וכן היה המנהג אצל כל גדולי הדור הספרדים, כמו מורנו ראש הישיבה הגר"ע עט"ה, והגר"ר יעקב עדס, והגר"י צדקה והגר"צ אבא שאול, ומרן אממו"ר רבן של ישראל צוק"ל ועוד. ולכן למנהגנו גם אין הכלה צריכה לכסות ראשה אחר החופה, ואין לבן תורה ספרדי לשנות ממנהג רבותיו ואבותיו. שכבר כתב בכי"ב בערוך השלחן שמנהג מכוער הוא להתייחד מיד אחר החופה. ואין ברכות הנישואין כברכת המצות שצריך עובר לעשייתן.

וראיה ברורה לזה מחופת נדה שמברכים כל שבע הברכות אף שהיא אסורה ואין עושים ייחוד. ולכן אין לבטל המנהג שלנו, וכל המנהג ידו על התחתונה, ומה שיש ראשי ישיבות שמכריחים את הבחורים לעשות חדר ייחוד, הנה לא שמענו על אף מנהג, קטון או גדול, שרבנים ספרדים יכריחו את הבחורים האשכנזים לנהוג באיזה מנהג שלא כמנהגי האשכנזים, אלא כמנהגי הספרדים, זו לא שמענו. שהם יודעים שכל אחד צריך לנהוג כמנהג רבותיו מדורי דורות. וכבר מזמן הכנה"ג והרב שער המלך נהגו הספרדים שלא עושים ייחוד מיד אחר החופה. ולכן צריך לקיים בעצמו ויגבה לבו בדרכי ה'. ויש לשכנע את הכלה שלא יעשו חדר ייחוד כלל. ויכולים כאמצע החתונה לקבוע שעה עם הכלה, לעלות לגג לדבר, ולהירגע (פעמים רבות חתנים לא נותנים לב לבן בחתנים עוסקים עם האורחים והחברים בלבד), או ללכת לאיזה פרוזדור, אבל לא להכנס לחדר, שא"כ תצטרך כיסוי ראש שיהיה רגיל כנשואה, אפי' ביחוד שאינו גמור, כגון שיש שם ילדים או הצלם, גם בזה תצטרך כיסוי ראש, לכן יש להחזיק במנהגינו. וכל שיעשו חדר ייחוד אחר החופה כמנהג האשכנזים, הכלה חייבת לכסות את ראשה כפי הדין, מיד אחר הייחוד, ואין מועיל לעשות תנאי שהייחוד לא לשם נישואין, כי אחר שכבר עשו את החופה, ובירכו שבע ברכות תחת החופה, ואין הייחוד אלא גמור הנישואין, ועל כן אם הולך עמה לחדר אחר החופה, גם ללא שום כוונה, נגמרים הנישואים בייחוד, וכבר יורשה מן הדין, ולכן צריכה להתנהג כאשת איש לכל דבר. ואף אם יהיו אחרים בחדר, בפשט לשון הרמב"ם מבואר שבעצם הדבר שלוקח אותה לחדר, בזה כבר יורשה, וממילא היא אשת איש.

ומה שיש מתחכמים להשאיר את הדלת מעט פתוחה כדי שלא יחשב חדר ייחוד גמור, הנה עיין בשו"ת יביע אומר ח"ה אבן העזר (ס"ח) בכל התשובה בענין זה, ושם (סמ"ד) כתב לגבי חופת נדה: ואין להקשות שאין יקנה אותה להתירה לכשתטהר, והרי כיון שאסור להתייחד עמה לא יתכן שיקנה אותה בייחוד של איסור, וכעין מה שהקשה הבית שמואל (ס"ו ס"ב) לשיטת הרמב"ם דחופה היינו ייחוד, א"כ מאי קמבע"ל בש"ס נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו, והרי אסור להתייחד עמה, וא"כ איך אפשר שיקנה אותה בייחוד של איסור, והרי אפי' בביאה דעדיפא כ' הר"ן (ידידות) שאינו קונה בכיאת איסור וכו'. ע"ש.

אולם זה אינו, לפמ"ש בשו"ת פני יהושע (נאה"ע ס"ג), שאף למרן הש"ע שפוסק כד' הרמב"ם דחופה היינו ייחוד סגי אף בייחוד שהוא במקום שאינו צנוע אע"פ שאינו ראוי לביאה, ורק באלמנה שאין לה דין חופה צריך ייחוד גמור הראוי לביאה. ע"ש. וכ"כ מהר"י עייאש בס' לחם יהודה (ס"ב ע"ב). ויישב בזה קושית הר"ן (ריש כתובה) על הרמב"ם, מ"מ שכתובות (יב) אלמנה מן

שאלה רצט - אם מותר בשבת לשים גרב על מנורה שתלויה בחוט שיהיה חושך?

Yitzhak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, ד' כסלו תשע"ט, 2-288/ע"ט

לכבוד

היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, כש"ת ה"ה ר' יען עובדיה ברכה נ"י

שלום רב,

לשאלתו אודות מגורת חשמל שתלויה על חוט, האם מותר בשבת לשים על המנורה גרב, או איזה בד, כרי שיהיה חושך בחדר, ע' בספר ילקוט יוסף שבת כרך ב' (עמ' שי"ז), שמותר לנגוע במנורה הדולקת המונחת על השלחן, כי המוקצה אינו אסור כנגיעה, אלא בטלטול ונדנד, (וכ"כ הרמ"א סי' רע"ז סעיף ג'), אבל אם היתה המנורה תלויה באויר, אסור לנגוע בה, כי כנגיעה קלה הוא גורם לנדנודה. (הרמ"א סי' רס"ה סעיף ג'), וע' בהערה בילקו"י שם (אות ה') כמה שהארכנו לבאר, שמוקצה מותר בטלטול, אך אם מנענעו או מזיזו, אפי' אם זה חלק מהמוקצה אסור. וכמו ששנינו בשבת (קנא) עושים כל צרכי המת, סכין ומדיחין אותו, וכלבד שלא יזיז בו אבר, וכו', ולכן כביצה שהיא עגולה וכן כל דבר עגול שבשעה שאדם נוגע בהם, בעל כורחו הוא מנועע תנועה כל שהיא אסור, ועל כן אם המנורה מונחת על השלחן והיא יציבה, ואינה מתנועעת מותר ליגוע בה, אך אם המנורה תלויה על חוט באויר, על כורחו אם ישים גרב על המנורה היא תנועע, על כן אסור להניח עליה גרב או בגד, ואין הבדל אם המנורה עשויה מחוטי חשמל הישנים או פלורוסנט או לד כיון שאסור להדליקם בשבת גם אם איסורם מדרבנן, אסור גם לטלטלם ולנדנד, ודינם כנ"ל.

בברכת התורה,

יצחק יוסף
הראשון לציון
הרב הראשי לישראל

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

Yitzhak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President Of The Great Rabbinical Court

הנישואין אע"פ שיש ערים שלא נסתרה ולא נבעלה כתובתה מנה, אלמא דחופה אינה ייחוד, ולפי האמור ניהא, שהיה ייחוד במקום שאינו צנוע. ע"ש. וכ"כ בערה"ש (סי' נה טו). ע"ש. ולפ"ז משכחת לה שעשו תופה ע"י שמירה.

וכבר מצאנו לגאון ירושלים בס' פרי האדמה ח"ג (ויד"א) דס"ל שעלינו לנהוג כד' הרמב"ם ומח' הש"ע שהחופה היינו ייחוד. ולכן בתולה הנישאת בע"ש, לא סגי להו כפרסת הטלית על החתן והכלה בעת ברכות נישואין כנהוג, אלא צריך לקנותה על ידי שהחתן מוליכה יותר מד' אמות לבית הנישואין, ושכן המנהג, ומנהג נכון הוא. ע"ש. אלמא דאנן בדין נקטינן גם בזה כהוראות מרן. הא אין לך לומר כמה שנהגו שאין עושים הייחוד מיד לאחר ברכת נישואין, אלא מטעם שכתבו לעיל שברכת השבת א"צ להיות עובר לעשייתו, והראיה מחופת נדה, וברכת נישואין ברכת השבח היא. וזה ברור.

ולכן הפתרון שישאיר מעט דלת פתוחה, או שמציעים לתת מפתח חדר הייחוד לאדם חיצוני, אין זה פתרון, ועדיין זה נחשב חדר ייחוד, שהוא מקום צנוע קצת ורי בזה, ואם עושים כן חייבת לכסות ראשה אחר זה. ועליך להסביר זאת לכלה ברכי חן ונועם בכדי שתסכים לקבלם.

ומ"מ כפי שביארנו בשו"ת הראשון לציון ח"כ אבה"ע (סי' ט) שאם יש אילוצים ומחויבות של הצדדים מדין קירבה, או הכרת הטוב, לתת לראש הישיבה דוקא לסדר קדושין, או מצד שלא יהיו בחורים שישמחו וירקדו לפניו, והשמחה תושבת, ורה"י מתעקש שיעשה חדר ייחוד וכופה את החתן, ובורק היטב אם עושים חדר ייחוד גמור, בזה יכול לנהוג כפי הנחיותיו של אותו רה"י בליט ברירה שלא תושבת שמחתו. ויש להחפז על אותם ראשי ישיבות שיזכו להכיר שמנהגיו מבוססים על פי גדולי הדורות, ולא יחלזו במנהג עדות אחרות, ואחר שזיקרו את מנהגי הספרדים בודאי שיוורו לבחורים לנהוג כמנהג אבותינו מדורי דורות, כפי שהעידו הרב שער המלך, וכנסת הגדולה, ועוד.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

שאלה רק - בחור ישיבה שהוריו מדליקים נרות חנוכה מאוחר ורוצה להדליק בצה"כ, אם יכול? ובחור ישיבה מחו"ל שלומד בא"י אם צריך לעשות יו"ט של גלויות?

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, כ"א כסלו תשע"ט, 2-384/ע"ט

לכבוד

היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, כש"ת ה"ה ר' ינן עובדיה ברכה נ"י

לשאלתו בענין בחור ישיבה שהוריו מדליקים מאוחר כגון בשמונה בערב, והוא רוצה להדליק בצאת הכוכבים ומכוון שלא לצאת י"ח בהדלקת ההורים.

ועיין בילקוט יוסף (בסי' תרע"ז עמ' תפ"ז) שיתכן ואפילו אם ההורים דרים בארצות הברית, שזמן צאת הכוכבים שם הוא זמן רב אחר צאת הכוכבים של א"י אעפ"כ יוצאים י"ח בהדלקת נר חנוכה של אביהם, וכמ"ש הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בספר שלמי מועד (עמ' ר"ד) שבני ישיבה הספרדים יוצאים י"ח בהדלקת ההורים בביתם ואעפ"כ שאביו דר בחו"ל, וכ"ש אם הוריו דרים באר"י, רק שמדליקים יותר מאוחר, אך כבר בצאה"כ יש עליהם חיוב להדליק נ"ח, והוא פטור מפני שהוא סמוך על שלחן אביו שלא יכול להדליק בברכה כי אין עליו חיוב להדליק ולא מועיל כוונה נגדית. וזו דעתם של מרן אאמו"ר זיע"א, ושל ראש הישיבה מוהר"ר עזרא עטייהו (בספר עלה עזרא (עמוד פח) שבחורי ישיבה יוצאים בהדלקת ההורים ונחשבים סמוכים על שלחנם), הגר"צ אבא שאול, זצ"ל. (כמובא בשמו בספר הזכרון חמדת משה עמ' קצג). וכ"ד הגאון ר"י ידיד בספר ברכת יוסף (ח"ג אות ח סימן י').

ופטור בני ישיבות מהדלקת נר חנוכה מבוסס על דברי הראשונים, וז"ל ספר התרומה (במפתחות סי' רכט): "ותלמידים ההולכים ללמוד חוץ מביתם, וכן אורח, אינם צריכים בחנוכה להדליק או להשתתף בנר, אם יודע שאביו ואמו או בניו מדליקים עליו במקומו, וכדאמר ר' זירא, כיון דנסיבנא לא צריכנא להשתתף בהדי אושפוזאי, כיון דקא מדלקי עלי בגו ביתאי. ע"כ.

והובא גם כן בספר מחזור ויטרי (סי' רלח): "ואנשים הרבה בבית אעפ"כ שחלוקין באכילה ישתתפו לקנות נר אחד ותו לא. ואם הוא במקום אחר כגון הבאים ללמוד חוץ לביתם או אורח, אין צריך ליתן בנר אם יודע שאשתו או אביו ואמו מדליקין במקומן, כדאמר ר' זירא כי הוינא בי רב וכו'". ע"כ.

וכ"כ בספר הפרנס (סימן קכב): "ודיוורין הרבה בבית אחד ישתתפו לקנות הנרות ותו לא צריך, והמהדרין מן המהדרין נר לכל אחד ואחד, ומי שהוא אורח ויודע שמדליקין עליו בביתו אשתו או אביו ואמו או בניו, אז אין צריך לתת להם מעות להשתתף במקום שהוא. ע"כ.

וכ"כ בספר חידושי מהר"ח ממגרינבורג (שבת שם): "ואי מדלקן עליה בגו ביתיה אינו צריך, והוא הדין הסמוך על שלחן אביו שאינו צריך. ע"כ. והיינו אף שעתה אינו נמצא שם אלא מתאכסן בבית אחר.

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ומבואר שאין חילוק בין אשתו לאביו ואמו, אלא גם אביו ואמו מוציאים אותו ידי חובה ואעפ"כ שאינו נמצא עמהם. ולפ"ז צ"ל, שרבי זירא, קודם שישא אשה, לא היו לו הורים המדליקים עליו בביתם. וא"כ היכא שהוריהם של הבחורים מדליקים עליהם בביתם, אף הם יוצאים ידי חובה בהדלקת ההורים, דמעיקרא אין על הבחורים חיוב פרטני בהדלקת נר חנוכה, ואינם צריכים להדליק ולא להשתתף, כי המצוה היא "נר איש וביתו". ואפילו אם יש להם פתח בפני עצמם, אינם צריכים להדליק, ומ"ש מרן הש"ע, שאם יש לו פתח פתוח לעצמו צריך להדליק בפתח חדרו, זהו בזמן שהיו מדליקים בחוץ לפרסומי ניסא, שאם לא ידליק איכא חשדא. וכמ"ש הטור בשם הרא"ש, והמג"א (סק"ה). אבל לדין שאנו מדליקים בפנים ממש, אינו צריך להדליק. וכמו שכתבו הרשב"א בתשובה (סימן תקמ"א), והסמ"ק (סי' רפ), והמרדכי (סי' רסו). והארחות חיים (הלכות חנוכה סימן יג) בשם הר"י מקורביל, ובעל התרומה. ועוד ראשונים.

ובס' שעורי חנוכה, ציטט לשון רבינו ירוחם (נתיב תשיעי ח"א) שכתב בזה"ל: "אכסנאי צריך לפרוע שום דבר בשמן וכו', וכל זה מיירי באדם שאינו נשוי. ע"כ ציטוט משערי יהודה.

אך משום מה הרה"ג הנ"ל מחק את המשך הדברים שכרבינו ירוחם, כי הנה ז"ל בהמשך דבריו: וכל זה מיירי באדם שאינו נשוי, "ואין מדליקין עליו בתוך ביתו". ע"כ. והנה באדם שאינו נשוי שמדליקים עליו בתוך ביתו, בודאי הכוונה שההורים מדליקין עליו בביתו, שהרי אין לו אשה, ונמצא שהבן יוצא י"ח נ"ח בהדלקת ההורים. וא"כ היאך דייק מדברי רבינו ירוחם שרק אשתו מוציאתו י"ח נ"ח, בעוד שהדברים מפורשים להדיא שלא כדבריו.

עוד הביא מ"ש בשאלות דרב אחאי גאון, בזה"ל: ואפילו אורח חייב לאשתפופי בהדי בעל הבית בנר חנוכה, והוא שהיה רווק, אבל יש לו אשה אינו צריך. ע"כ ציטט בשערי יהודה,

אך גם כאן הרכ הנ"ל שינה מחק משום מה את המשך הדברים שבשאלות, כי זה לשונו: אבל יש לו אשה אינו צריך, "שאנשי ביתו מדליקין עליו בביתו". ע"כ. ומבואר שלא דוקא אשתו מוציאתו י"ח נ"ח, אלא "אנשי ביתו" שבכלל אנשי ביתו זה בני וההורים. שאין הכוונה לאשתו בלבד, אלא כל אנשי ביתו בכלל. ודו"ק.

וז"ל הריא"ז: אכסנאי חייב בנ"ח. אך אם יש לו אשה אינו צריך. ע"כ. ודייק מזה שדוקא אשתו מוציאתו י"ח ולא ההורים. אך ז"ל הריא"ז בהמשך דבריו: והרואה נ"ח ואינו מדליק כגון שמדלקת עליו אשתו "או אחד מבני ביתו" והוא אינו שם, הרי זה מברך וכו'. ע"כ. והיינו דס"ל כדעת הראשונים שברכת הרואה שייכת גם במי שמדליקין עליו בתוך ביתו, כל עוד אינו מדליק בעצמו. ומהו שכתב אשתו, או אחד מבני ביתו, הנה דלאו דוקא אשתו מוציאתו י"ח אלא גם "אנשי ביתו". ומעתה כיון שגם בני ביתו מוציאים אותו ידי חובה, אמאי נימא דהוריו אינם בכלל אנשי ביתו.

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ואע"פ שאין בני הישיבה נוכחים בעת שמדליקים הוריהם נ"ח, אין בכך כלום, וכדמוכח מהמעשה של ר' זירא לאחר נישואיו, שהיה יוצא בהדלקת אשתו אף שלא היה נוכח בשעת ההדלקה. וכ"כ הב"ח (סי' תרנז) שמן הדין יוצא אפי' אינו עומד אצלו. וכן מתבאר מדברי רבינו מאיר המעילי בספר המאורות (מגילה יט: עמ' שכח), שהאשה מוציאה את האנשים בהדלקת נ"ח, כי א"צ שיהיו שם בעת ההדלקה.

והמהרש"ל בתשובה (סימן פה) כתב: היכא שאינו רוצה לצאת בהדלקה של אשתו שמדלקת עליו בבית נראה דלאו כל כמיניה ואינו יכול לברך. ומה שהאידנא הבחורים מחמירים על עצמם שלא להשתתף בפריטי, ועדיפי לדעתיהו מרבי זירא (שבת כג), זהו מנהג אשכנז שמגביהין הטפל ומניחין העיקר והלואי שלא יקילו במצות החמורות. ע"כ. ומשמע לכאורה דס"ל שהבחורים צריכים להשתתף, אלא שמהרש"ל תמה עליהם למה מחמירים להדליק בפני עצמם, דאטו רבי זירא לא היה מחמיר, ואם רבי זירא לא החמיר להדליק בפני עצמו, למה יחמירו הם.

והנה המג"א (סי' תרנז סק"א) למד מדברי מהרש"ל שהבחורים צריכים להשתתף, וז"ל המג"א שם: כתב בתשובת מהרש"ל, גם הבחורים צריכים להשתתף, ואפשר דהיינו דוקא כשאוכל בפני עצמו, אבל בסמוך על שלחן בעה"ב, הרי הוא בכלל בני ביתו, ומן הדין א"צ להדליק, אא"כ רוצה להיות מן המהדרין. ע"כ. ומ"מ יש לדחות, שכל זה אמור בבחורי ישיבות שאינם נחשבים סמוכים על שלחן אביהם כמו שהיה מצוי בזמנם, שהיו מרחקים ולא היתה תחבורה כמו היום, וכשהלכו ללמוד אצל רבם התנתקו לזמן רב מביתם. אבל בבחורי ישיבות שנשמכים על שלחן אביהם, גם המג"א מודה.

ומה שכתב בספר הנ"ל דדוקא אשתו פוטרתו מההדלקה ולא אביו ואמו, מפני שאשתו כגופו, הנה בדברי הראשונים הנ"ל מבואר שאין חילוק בזה, וכל שמדליקין עליו בביתו, גם באביו ואמו, הבנים נפטרים מחיוב ההדלקה כי חיוב נר חנוכה נר איש וביתו, ואינו חיוב על כל אחד ואחד כמו לולב וכדו'. ומה שכתבו כמה אחרונים בענין נ"ח דאשתו כגופו, [אליהו רבה אות ג'. פמ"ג מש"ז אות א], כתבו כן לענין שאין אשתו צריכה להדליק, גם להסבירים דמהדרין מן המהדרין היינו על כל אחד ואחד מבני הבית, וע"ז כתבו דאשתו כגופו ואינה צריכה להדליק בפ"ע. אבל לא כתבו כן למימר שדוקא אשתו מוציאתו י"ח ולא אביו ואמו.

וכן מבואר להדיא בדברי רבינו יהונתן מלניל שם, שכתב "שיש לו אשה ובנים וכו'", והיינו או אשה או בנים, דא"א לומר שהוא בדוקא. וכן מדוקדק בדברי הרי"א פ"ב דשבת, דלא אמרינן בזה אשתו כגופו. ודו"ק היטב.

ובספר שיעורי חנוכה הנ"ל (סי' יח) לדחות את הדברים הנ"ל, וכתב שיש לדייק מדברי המחזור ויטרי שכתב אם אביו ואמו מדליקין "במקומם", ומשמע שאביו ואמו מדליקים עבור ילדיהם כמו שיטת הרמב"ם, שהאב מדליק נרות לפי מספר בני הבית שיש בביתו.

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

שאם יש עשרה ילדים, מדליק ביום השמיני שמונים נרות. וזהו שכתב, מדליקין במקומם. אך אנו פוסקים כמו דעת מרן הש"ע שהאב מדליק נר אחד ומוסיף בכל לילה נר, ואין מדליקין במקום הילדים, ואין מוציאין אותם, כי לא ניכר שהדליק עבורם, ולכן בני הישיבות צריכים להדליק בכרחה בחדרם בישיבה.

אולם הדברים תמוהים מאד, דמה שכתב במחזור ויטרי במקומם, בודאי שהכוונה פשוטה שהם מדליקין במקום שהם נמצאים, הבן נמצא במקום אחד, ללמוד תורה, וההורים נמצאים במקומם, והם מדליקין עבורו. ומה שכתב במקומם היינו בביתם שלהם. ואילו היתה כוונת המחזור ויטרי לומר שהאב מדליק במקום בנו, והיינו עבורו, היה צריך לומר מדליקין עבורם, או מדליקין בשבילם, אבל לא לומר מדליקין במקומם, כיון שפירוש המילה במקומם הוא שאני עושה דבר במקומו, דבר שאני לא חייב לעשותו, וכאן בודאי שהאב חייב להדליק נר חנוכה עבור עצמו, אלא שהוא מדליק גם עבור בנו זה, והכוונה מדליקין במקומם היינו במקום שלהם, כלומר בביתם.

ועוד, אם נדקדק היטב בלשון המחזור ויטרי כתוב שם, אם יודע שאשתו או אביו ואמו מדליקין במקומם. ואם כדבריו, הרי הוא מתחיל בלשון יחיד אם יודע, ומסיים בלשון רבים במקומם, והיה צריך לומר במקומו. אלא ודאי הכוונה אביו ואמו מדליקין במקומם היינו בביתם, במקום שהם נמצאים. ונמצא שהדיוק של מרן זיע"א אמת ויציב וקיים, שדעת המחזור ויטרי שהדלקת האב דומה להדלקת האשה על בעלה, וכשם שהאשה מוציאה ידי חובה את בעלה בהדלקת נר חנוכה, כך האב מוציא ידי חובה בהדלקת נ"ח את בנו הלומד תורה במקום אחר.

ומ"ש עוד בספר הנ"ל, דאין בן ישיבה חשיב כסמוך על שלחן הוריו, אלא כסמוך על שלחן הישיבה בה נמצא. תמוה, שהרי המחבר עצמו הורה לתלמידיו הרווקים תושבי חו"ל שיעשו כאן בארץ ישראל ב' ימים טובים של גלויות, דחשיבי כתושבי חו"ל, וסותר למה שפסק גבי חנוכה דחשובים כסמוכים על שלחן הישיבה. וצ"ע.

ומה יענה עמ"ש בתשו' גן המלך דאורח שכל מחסורו על בעל הבית, כשהוא מדליק פוטר את האורח גם בלי להשתתף בפרוטה, ולפ"ז אם הישיבה מדליקה בחדר האוכל כל בני הישיבה נפטרים. וכל האחרונים הביאו את דברי גן המלך להלכה. ויש שכתבו שכן המנהג. ומה יענה על כל שאר הצירופים שצירף ביחוד דעת, דשמא יוצאים י"ח בהדלקת נר חנוכה בביתם"ד, כדין בית כנסת, ושמא יוצאים י"ח בהדלקת ראש הישיבה בביתו.

גם מה שכתב בספר שם, שמדברי הראשונים מוכח שרק אשתו מוציאה אותו, ולא בבחורים, וכמו שמבואר מלשון השאלות ועוד. ע"כ. גם זה אינו מוכרח, דכל זה רק בחורי ישיבות שבזמנם שלא היו מקבלים צרכיהם מההורים, וגם היו הולכים מהבית לתקופות ארוכות מאד. שלא היתה ישיבה בכל עיר, ורבים היו צריכים לנודד למדינות אחרות, והיו סמוכים לגמרי על שלחן הנדיבים שלנו אצליהם. ולא דמו כלל לבחורי

Yitzhak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ישיבות שבזמנינו, שהבחורים מגיעים מידי פעם לשבת לבית, נמצאים בבית במשך חודש ניסן, ורוב חודש תשרי ורוב חודש אב, באים ומתגוררים עם ההורים כאשר היה קודם שהלכו ללמוד בפנימיה. וכן כל צרכיהם הגשמיים על ההורים. ועוד שהשאלות ושאר ראשונים שהביא שם לא נחתו לדין בחורים. והראשונים כתבו את דברי רבי זירא בגמ' כצורתם, שבעודו נשוי אשתו מדלקת עליו ואינו צריך להשתתף.

ומה ששאל בדבר בחור שגר בחו"ל ולומד בישיבה בארץ ישראל, מה דינו לענין יו"ט שני, מבואר בספר ילקוט יוסף הלכות מועדים, דיני יו"ט שני של גלויות, שבחור רווק העולה לארץ ישראל ללמוד תורה בישיבות הקדושות במשך תקופה של שנה או יותר, ודעתו לחזור לחו"ל, והוא עצמאי, יש לו לעשות יו"ט א' בלבד, שיש לקוות שימצא אשה בא"י ויקבע דירתו בא"י, ויתכן שיזדמן לו בת זוג מתאימה עם מוהר ומתן, באופן שיוכל להסתדר בא"י, אבל כשאומר שדעתו סומכת על הוריו שרוצים שיחזור לחו"ל יעשה שני ימים טובים, ומ"מ נכון להודיעו שגם אם הוא סומך בדרך כלל על דעת הוריו, אם תזדמן לו בת זוג מתאימה אפילו אם יתנגדו הוריו, שורת הדין שאינו צריך לשמוע להם, שמצוות אלו של פריה ורביה, ומצות ישוב א"י, חשובות יותר ממצות כיבוד אב וא"א בזה, וכתורה יעשה, ואם ישתכנע ויאמר שהוא מוכן לכך יעשה יו"ט א' בלבד, אבל אם יענה שבכל אופן ולעולם דעתו סומכת עליהם ככל אשר יאמרו כי הוא זה, יש לו לעשות ב' ימים טובים כמנהג תושבי חוצה לארץ.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא הרבנות הראשית לישראל

שאלה רקא - מה ברכת הבמבה, פופקורן ושאר חטיפים? ובעניין פרסומות המשודרות בלווין

Yitzhak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, י"ח אדר ב תשע"ט, 2-964/ע"ט

לכבוד הבחור החשוב עדין לגאון פאר ותפארת ה"ה ר' ינון עובדיה ברכה הי"ו

שלום וישע רב,

אורות שאלתו בעניין החטיפים המיוצרים ע"י קמח תירס, מה ברכתם. הנה, בשעתו הלכנו למפעל, ביקשנו לראות את תהליך ייצור חטיף הבמבה, לצורך פסיקת ההלכה בדין ברכתה. ביקרתי במפעלי אוסם, וראיתי שעושים את הבמבה מגרגירי תירס המיוחדים לכך, דהיינו, שאינם ראויים לאכילה אלא על ידי ריסוק או ניפוח, ולכן יש לברך עליהם בפה"א, בשאר המפעלים לא ביקרתי, אך נאמר לי, שאי אפשר לטחון את גרגירי התירס ולנפח שיהיה במבה, אלא מאותו זן של הפפקורן, וממילא בכל החברות כולם צריך לברך על זה בפה"א. וראה מ"ש בס"ד בספר עין יצחק (חלק ב' כללי ספק ברכות), ובשלחן המערכת (מערכת ב' ערך בפה"א), שם הארכנו לבאר דין זה, שדין הבמבה שונה מדין רסק פירות או ירקות, והרבה מדורינו לא ירדו לחילוק זה, וחשבו לדמות דבר זה לפירות מרוסקים, אולם המעיין בדברי רבינו ירוחם, יראה, שכל שאינו ראוי לאכילה אלא ע"י ריסוק או ניפוח, אין ברכתו משתנית. ולכן מברכים על הפפקורן בורא פרי האדמה. והבמבה אי אפשר לעשותה אלא מהסוג של התירס היבש, שהוא גרגירי פפקורן, וגרגירים אלה לא ניתן לאוכלם אלא על ידי ריסוק או ניפוח, ולא כמות שהן. ולכן ברכתם בפה"א. דהכי אורחיהו. ומה שכתב מרן אמו"ר ע"ז זע"א שיש לברך על כיו"ב שהכל, בזמנו אמר לי מרן אמו"ר, שהוא חשב שהטעם שכתבנו לברך על זה האדמה הוא מפני שמורגש טעם התירס, וכיון שהוכיחו לו שאין טעם התירס נרגש, ולכן כתב מה שכתב, אבל לאחר שראה שוב את מקורות ההלכה שכתבנו, וקרא שוב דברי רבינו ירוחם ודברי תרומת הדשן סימן כט, והגר"ז, והמשנ"ב, והחיי אדם כלל נא, ועוד אחרונים, שכל שא"א לאוכלו אלא ע"י ריסוק ברכתו בפה"א. ולאחר שראה הדברים הסכים עמנו לברך על הבמבה בפה"א, וכן נהג בעצמו ובירך בפנינו ב' פעמים על הבמבה בורא פרי האדמה. וכמובן שכך יש לנהוג הלכה ולמעשה.

והנה, אע"פ שאין ראוי לאכול את גרגירי התירס כמות שהם, ורק ע"י התפחה ועירוב חומרים, נעשה ראוי לאכילה, מ"מ הוא העיקר, מפני שכל צורת הבמבה זה גרגיר התירס שנתפח, ודינו ככל הדברים הראויים לאכילה ע"י בישול, כגון תפוז"א וכיוצא, שאע"פ שכשהוא בפני עצמו לא ראוי לאכילה ורק ע"י בישול והוספת תבלינים נעשה ראוי, וברכתו בורא פרי האדמה, כך גם הבמבה הוא עיקר המאכל שבא ע"י התפחה ועירוב חמאת בוטנים יחד עמו. ואף שמוסיפים חמאת בוטנים ושמן בוטנים, הרי הם נעשו מן האדמה, ואם יברך ע"ז בורא פרי האדמה הרי לא שיקר בברכתו, שהכל נעשה מהאדמה וכדברי המג"א, ולא שייך כאן כלל דסב"ל, וע' בספר עין יצחק ח"ב (עמ' תקע"ו) באורך.

שאלה רקב - מה ברכת מצה מטוגנת ששיבר לכמה חלקים ומדבקן בביצה?

Yitzhak Yosef

The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, כ"א אייר תשע"ט, 2-1276/ע"ט

לכבוד

היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, כש"ת הרב יונן עובדיה ברכה נ"י

שלום רב,

לשאלתו אודות מצה מטוגנת, ששיבר את המצה לד' חלקים, ובכל חלק אין שיעור כזית, וטיגן ד' החלקים יחד, וביתד יש שיעור כזית, האם מצטרפים לברך עליהם המוציא וברכת המזון, מבואר בספר ילקוט יוסף הלכות פסח כרך ב' (סי' תע"א סעיף ו'), שאם בישל חתיכה שיש בה כזית מברך המוציא וברכת המזון, אבל אם אין בכל חתיכה כזית, אף שיש בו תואר מצה, אינו מברך אלא כורא מיני מזונות וברכת מעין ג', ואפילו דיבק כמה חתיכות מצה ע"י ביצה, צריך שיהיה בכל חתיכה כזית, ואם טיגן מצה עם ביצה בשמן, אף שיש מחלקים בין טיגון לכישול, לדינא אין לחלק בזה, אלא מצה מטוגנת דינה כמצה מבושלת, ועל כן אם אין בכל חתיכה שיעור כזית אף שדיבקן ע"י ביצה מברכין כורא מיני מזונות וברכת מעין ג' אחריהם.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ונשיא הרבנות הראשית לישראל

Yitzhak Yosef

The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ולענין שאר החטיפים, יש לבדוק ולברר אצל חברת אוסם, האם הם נעשים כדרך הבמבה, דהיינו ע"י התפחה, ואם זה מהזון המיוחד של תירס שא"א לאוכלו אלא על ידי ריסוק, או שעשוי מזון אחר.

בעניין הפרסומות המשודרות דרך הלוויין, הוצאות השידור רבות, ובאמצעות הפרסומות מכסים על חלק מן ההוצאות, והחכם עיניו בראשו, להביא עמו איזה ספר קטן לשיעור, או נגן עם שיעורי תורה (באופן שיש אישור לכך מרבני הישיבה) על מנת לנצל את הזמן עד לשיעור.

ואסיים בברכה, שתזכה לעלות ולהתעלות מעלה מעלה בסולם התורה והיראה לתהילה לשם ולתפארת. והיה שמך כשם הגדולים אשר בארץ מפארים.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ונשיא הרבנות הראשית לישראל

שאלה רקג - איזה דין מוקצה יש למגהץ?
ואם יש חשש בורר במכשיר מיני בר בשבת?

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, י"ג תמוז תשע"ט, 2-1549/ע"ט

לכבוד

היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, כש"ת ה"ה ר' ינון עובדיה ברכה נ"י

שלום רב,

לשאלתו מגהץ בשבת האם דינו ככלי שמלאכתו לאיסור, או הוי מוקצה מחמת חסרון כיס, נראה דבהיות ובני אדם מקפידים עליו שלא להשתמש בו בדברים אחרים, כדי שלא יסרט ולא יתלכלך, ולא יתקלקל, דינו כמוקצה מחמת חסרון כיס, ודינו כמצלמה, פלאפון וכיוצא. וכ"כ בשלמי יהודה, ובספר אילת השחר על מס' שבת (קכ"ג:), ובספר דברות מנחם, ועוד אחרונים.

ומה ששאל בדבר מיני בר למיניהם האם יש לחשוש לאיסור בורר, הנה בילקו"י שבת כרך ג' (סימן ש"ח) כתבנו לדון אודות קדרה שיש בה תבשיל שרובו רוטב, ונצטנן, שלדעת מרן בש"ע (סי' ש"ח) יש בישול אחר בישול בלח, כדעת רש"י והרא"ש ורבינו יונה, אם מותר ליתנה על פלאטה של שבת בעודה כבויה, ואחר זמן נדלקת ע"י שעון שבת, ומחממת את התבשיל בחום שהיס"ב, או דילמא יש לאסור אחר שמחמם תבשיל לח. והנה בגמ' (שבת קכ:) אמרו, לא תעשה כל מלאכה, עשייה הוא דאסירא הא גרמא שריא, ומבואר בגמ' שם (קכ:), שמותר לתת כלים מלאים מים כנגד הדליקה, שאם תגיע האש, המים יכבו את האש, ונחלקו הראשונים אם דוקא בדליקה התירו, שאם לא יתירו לו כן יבוא לכבות בעצמו, וכן יש סברא שמפני פסידא הקילו לגרום כיבוי. אבל בשאר גרמא במלאכות שבת אסור עכ"פ מדרבנן. או דילמא לא שניא. שדעת הריטב"א דאף שאין גרמא בכלל עשייה, מדרבנן אסור. וכן הביא המרדכי בשם רבינו יואל, שכל גרמא בשבת אסורה, ורק גרם כיבוי הקילו מפני שיש הפסד. וגם אי לא שרית ליה אתי לכבויה. ע"כ. והובא בדרכי משה (סי' שלד אות ה). וכן הוא בהג"ה (סעיף כב). ובשלטי גבורים (מ"ה ע"א בדפי הר"ף אות ב') מסתפק בזה בשאר מלאכות של שבת אם מותר בהם גרמא, או דילמא דוקא בדליקה התירו.

אמנם המרדכי כותב בשם ר"ת, שכיון שזה גרמא מותר לכבות. וכך סובר הראב"ה. וכך סובר רבינו קולנימוס. שמותר בגרם כיבוי, ומשמע מדבריהם דמה שהקילו בגרמא הוא במקום שיש הפסד. ולא רק בדליקה דאדם בהול על ממונו וכו'.

אולם מהתוס' (ס"פ כ"ה) משמע שכל גרמא מותר אפי' שלא במקום פסידא. וכך משמע מדברי הרא"ש (ביצה כב.) שאפי' שלא במקום פסידא מותר בגרמא.

ומרן בש"ע סתם לנו (בסי' שלד) וכתב שהתירו גרמא ולא דוקא בדליקה, אלא כל גרמא אף שלא במקום פסידא שרי, והרבה אחרונים כתבו שרבינו יואל יחידאה הוא, ומדברי מרן בש"ע שלא כתב חילוק זה נראה שדעתו כדעת המתירים.

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

וכך סובר המג"א (סי' תקיד ס"ז), שלדעת הרא"ש גרם כיבוי מותר, אפי' שלא במקום פסידא. וכ"כ הקרבן נתנאל (ביצה כב. אות ס.), גם בשו"ת זרע אמת (או"ח סי' מד דף נג ע"ד) כתב, דאף שהרמ"א פסק דגרמא אסורה בשבת מד"ר, הרי המרדכי עצמו הביא מחלו' בזה, ועכ"פ הוי פלוגתא במידי דרבנן, ואולינן לקולא. וכ"כ במנורה הטהורה (סי' שלד, קני המנורה ס"ק כה), שהמיקל בגרם כיבוי שלא במקום פסידא לא הפסיד, שכן משמעות הש"ס (ס"פ כ"ה) דשרי אפי' שלא במקום פסידא, אא"כ נאמר שאפשר דאף התם הוי במקום פסידא. ע"ש. וכ"ה במשנ"ב בשעה"צ (סי' תקיד ס"ק לא). ושם כתב, דמ"ש הרמ"א בהגה דלא שרי כיבוי אלא במקום פסידא, באמת שאותה הגהה אין לה מקור, וכמ"ש הט"ז (שם ס"ק ו'), שלא מצינו חבר לשיטתו זו, וכ"כ המג"א [הנ"ל] דהרא"ש לא ס"ל שיטה זו. וכן נתבאר בביתא"ל (ר"ס רעו), שכשאנו רואים שאין רוח בחוץ מותר לפתוח הדלת בנחת מעט מעט, ואין לחוש שמא ינשב רוח מבחוץ באותו רגע, דהו"ל גרמא. וכמ"ש הא"ר והמט"י. ע"כ. וע"ע בספר תהלה לדוד (סי' שטו סק"ב).

ומבואר בשו"ת זרע אמת (הנ"ל) בהגדרת גרמא, שכל שעשה איזו פעולה ורק לאחר זמן ע"י אותה פעולה תעשה מלאכה מאליה, כגון העמדת מחיצת כלים המלאים מים בפני הדליקה, זוהי גרמא שמותרת מן הדין אף לענין שבת, אבל כשעושה מלאכה, ובאותה שעה היא נעשית ע"י סיוע הרוח, כגון זורה ורוח מסייעתו חייב, שאין נחשבת לגרמא. ע"ש. וכ"כ הפנ"י (ביצה כ"ב.) והכת"ס (חאו"ח סי' נ"ה) ובשו"ת לב חיים ח"ב (סי' קפח). וע' בשו"ת תשורת שי (א"י סי' תקע"ח) שהביא דברי המהרש"ם שסמך ידו ע"ד זרע אמת הנ"ל, וגם הוא הסכים כן להלכה. ע"ש. וכ"ה בשו"ת יביע אומר ח"י (סי' כ"ו).

וא"כ בנידון בישול ע"ג פלאטה כבויה, הוי גרמא, ומותר לעשות כן לכתחלה. והגאון חזון איש (סי' ל"ח סק"ב) כתב, דמשום גרם בישול ליכא בהכי, אף שסוף חום לבוא, דגרמא לא אסרה תורה בשבת בכל המלאכות, כדאיתא בשבת (הנ"ל).

וכ"כ בשו"ת ימי יוסף בתרא (סי' יב), שמדברי המרדכי מתבאר שרבינו יואל שאוסר גרם כיבוי שלא במקום הפסד, יחידאה הוא לגבי המתירים, וכמ"ש הט"ז (סי' תקיד ס"ז), שלא מצא חבר לרבינו יואל בזה, ומדברי מרן שהשמיט חילוק זה בש"ע, וכתב (בסי' שלד ס"ה) סתם, שגרם כיבוי מותר, נראה שדעתו כדעת המתירים. וכ"כ בעולת שבת (סי' שלד ס"ק יד).

וכ"כ הרב גזע ישי (מע' ג אות רלו), שמפשט הסוגיא בשבת מוכח דלאו דוקא בדליקה התירו גרם כיבוי, ואדרבה בדליקה יש להחמיר יותר שאדם בהול על ממונו, ואפ"ה התירו, כ"ש בעלמא, דגרמא שרי. ומה גם שאפילו לר' יואל אין האיסור אלא מדרבנן, וקיל משאר איסורים דרבנן, וכוודאי דבכה"ג אמרינן ספקא דרבנן לקולא. ע"ש.

וע"ע בשו"ת חוות בנימין (להגר"ש ישראל ב"ח א"ס כו) שג"כ כתב, שרבינו יואל שכתב דלא שרי גרמא אלא במקום הפסד, יחידאה הוא. ע"ש.

ובקרבן אורה (שבת קכ:) כתב להוכיח דכל גרמא שרי בכל ענין, ולא דוקא בדליקה דאיכא פסידא, דהא פריך בגמ' (שבת קכ:) מדרבנן דר' יוסי שהתירו גרם כיבוי, אדרבנן דברייתא, הרי שהיה לו שם כתוב על בשרו לא ירחץ ולא יסוך, נודמנה לו טבילה של מצוה כורך עליו גמי וטובל. ופרש"י, כורך עליו גמי, קס"ד היינו כדי שלא ימחוק את ה', אע"ג דהוי גרמא, אלמא לרבנן גרם מחיקה אסור. ואם איתא

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

לדברי ר' יואל מאי קושיא, הרי לא התירו גרם כיבוי אלא בדליקה דאיכא פסידא, אלא ודאי דבכל גרמא התירו. ע"כ.

וכן הוכיח בשו"ת חוות בנימין (סי' כו עמ' רח). ואי מהא לא איריא, שהרי כתב בשו"ת הרדב"ז בלשונות הרמב"ם (סי' מז), שלא התירו אלא בטבילת מצוה, אבל בטבילת הרשות אסור. (וע"ע בשו"ת נתיב מנח"ח חאר"ח סי' יז), ולפ"ז שפיר פריך, דהא מצוה עדיפא מהפסד ממון, וכמ"ש המג"א (סי' שז סק"ז), וכיון דלרבנן גרם כיבוי שרי במקום הפסד, כ"ש שהיה להם להתיר גרם מחיקת ה' במקום מצוה, ולמה הצריכו לכוון גמי. ושו"ר בשו"ת דברי מרדכי פרידבורג (סי' כב אות לא) שכתב ג"כ שמדמה גרם כיבוי, משום פסידא, למצות טבילה. וכ"כ בשו"ת אבני נזר (סי' רלא אות ה). [וע' למרן החד"א בבסא רחמים (מס' סופרים פ"ה הי"ב ויג), ובשמחת יהודה נגיד' (מס' סופרים שם, דף ז').]

והנה בתוס' ביצה (כב. בד"ה והמסתפק ממנו חייב משום מכבה), כתבו, אינו ר"ל מפני שגורם למחר כיבוי, דלא הוי אלא גרם כיבוי, וגרם כיבוי כיום טוב שרי, ובשבת נמי "אינו חייב". ע"כ. לכאורה משמע שגרם כיבוי בשבת אסור מדרבנן, אא"כ במקום הפסד, כמו בדליקה. וזה כסברת ר' יואל. אבל הגאון שפת אמת שם דחה דבר זה, וכתב, שאינו משום דס"ל כמ"ש המרדכי בשם ר' יואל, אלא ס"ל להתוס' דהכא דעביד עובדא בשמן הדולק בעצמו חמיר טפי, כמ"ש הרא"ש, ומש"ה איכא איסורא טפי.

ברם לקושטא דמילתא רבינו יואל לאו יחידאה הוא, שכן מבואר באו"ז הגדול ח"ב (סי' כח) שכתב, ואינו מורה הלכה למעשה אלא כדברי ריב"א דגרם כיבוי לא שרי אלא במקום הפסד, דהא דפליגי ר' יוסי ור"ש בן מנסיא בגרם כיבוי, היינו דוקא להציל מפני הדליקה, אבל סתם גרם כיבוי מודו כ"ע דאסור מדרבנן, והיינו דמשמע מהריב"א וכן מהערוך דגרם כיבוי אסור וכו'. ולכאורה ק' על סברתו מהגמ' (סוף פרק כיהה) וכו', ונראה בעיני דהתם נמי להציל מיירי, שנותן מים בכלי מפני הניצוצות של אש, וכן פרש"י (שבת מב: ד"ה ניצוצות), שלהבת היוצאת מן הנר, כדי שלא ידליק מה שתחתיה.

ועכ"פ לדידן יש לתפוס עיקר כד' מרן הש"ע דכל גרמא אף שלא במקום פסידא שרי.

ומכאן העיר מרן אאמ"ר על מ"ש מחבר אחד, שהרשב"א בעבודת הקודש (שער ג' סי' ג'), והארחות חיים (הל' יו"ט אות נד) ס"ל כהרמ"א דגרם כיבוי שלא במקום הפסד אסור. וכוונתו למ"ש הרשב"א שם, שהמרב"ה פתילות בתוך נר אחד הדולק אם לרבות אורה מותר, שזה לצורך, אע"פ שע"י כך הוא ממחר כיבוי הנר. אבל אם לקרב כיבוי אסור, שזה גורם לכיבוי שלא לצורך אוכל נפש. וכ"כ הארחות חיים הנ"ל. אלמא דלקרב כיבוי שהוא גרמא אסור. [שו"ת תפלה למשה ח"ב סי' כג עמוד רנז].

ואשתמטיתיה דברי הרא"ש (הנ"ל, פ"ב דביצה סי' יז) דהא דתניא המסתפק מן השמן חייב משום מכבה, היינו משום שממחר כיבוי. דהכי קי"ל נמי בשפופרת של ביצה, והתם אי אפשר לומר הטעם מפני שמכחיש את אור הנר, שהרי הנר מלא שמן, והוא מסתפק רק מן השמן אשר בשפופרת, שמשפטף תמיד לתוך הנר. ואע"כ חייב, כדאמרין בשבת. ונראה דאף רבנן דר' יוסי דס"ל דגרם כיבוי שרי, מודו בהאי גרמא דחייב, דעד כאן לא פליגי התם אדר' יוסי אלא משום שאינו נוגע בדבר הדולק אלא עושה דבר שהוא חוצה לו הגורם את הכיבוי, אבל הכא בשמן והפתילה שתיהם גורמים את ההבערה, והממעט מאחד מהם וממחר את הכיבוי חייב. ע"כ.

ומעתה אין שום סרך ראיה מהרשב"א והארחות חיים שאוסרים גרם כיבוי שלא במקום הפסד.

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

וגם דיוקן מהמאירי ומחידושי הר"ן אינו מוכרח כלל, הילכך העיקר כדברי הפוסקים דגרם כיבוי שרי אפילו שלא במקום הפסד.

וכן מפורש בסמ"ק (סי' רפב עמוד רצד) דהא דתניא המסתפק מן השמן חייב משום מכבה, פירוש שמכחיש אורו, ולא מפני שהוא גורם כיבוי, דקי"ל גרם כיבוי מותר. ע"ש.

וכן מבואר במחזור ויטרי (סי' קיג עמ' פח). ע"ש. גם הרבה ראשונים כתבו בסתם והלכה כרבנן דגרם כיבוי שרי. ולא אמרו דדוקא במקום פסידא, ומהם, ספר העתים (סי' קס) ובספר האורה (סי' טט), ובראב"ן (סי' שד"מ), והראב"ה (שבת, סי' רנד עמוד שלח), וספר התרומה (סי' רמה), ורבינו ישעיה מטרנאני (שבת קכ.), והרי"א (שבת קכ.). וסתמם כפירושם דגרמא שרי אפי' שלא במקום הפסד, וכדעת מרן שקיבלנו הוראותיו. וכן כתבו האחרונים שהוכחו כבי"א ח"י (סי' כו).

ואע"פ שבשו"ת הר צבי (סי' קל"ד) הביא דברי הגאב"ד דברורי בשו"ת מחזה אברהם (סי' מ"א) שכתב לחדש שבמלאכת הבערה גם גרמא אסור, משום דהא דקי"ל גרם מלאכה בשבת שרי היינו משום דכתיב לא תעשה כל מלאכה, עשייה הוא דאסור הא גרמא שרי, אבל הבערה נפקא לן מדכתיב לא תבערו אש, משמע נמי ע"י גרמא, אולם בשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' ס' סוף ד"ה אולם), הביא דברי המחזה אברהם וכתב וכל זה אינו אלא לפלפולא, אבל להלכה בודאי שאין חילוק בין הבערה לשאר מלאכות ע"ש. וכן מבואר בשו"ת חתם סופר חאה"ע (סי' כו בד"ה והנה להרמב"ם שמלאכת הבערה), לדידן דקי"ל הבערה לחלק יצאת. הויא כשאר מלאכות שבת דדרשינן דהו לא תעשה כל מלאכה, עשייה הוא דאסור הא גרמא שרי, וע"ש עוד כמה אחרונים שכך פוסקים.

ונמצא שבנידון דידן דהוי גרמא אין לאסור בדבר. ואמנם הלשון בחזו"ע (שבת ר' עמ' קמג) "ולא התירו גרמא אלא רק באקראי ע"פ הוראת מורה הוראה דאתמחי גברא ואתמחי קמיעא ולצורך חולה". עכ"ל. הנה אין כוונתו בדוקא לצורך חולה בלבד, אלא שיהיה צורך על כל פנים.

והכא הוי גרמא, שפתיחת ברוז חשיבא כמסיר מונע, ובעת שפותח את הברז נכנסים מים חדשים למסנן הפחם הגריני, ומיועדת לפעולת היתר דהיינו לסנן מים ראויים ולעשותם זכים יותר (כמבואר בסי' שיט סי'), ומה שמצטבר לכלוך הניכר, אינו קשור לייעוד המערכת, ואדרבה יתכן והיה עדיף להחליף מסננים בתדירות גבוהה יותר למנוע מצבים כאלה. וגם מצב הכלוך משתנה ממערכת אחת לשניה מה שמראה שאין מציאות זו הכרחית למערכת, ושפיר חשיב גרמא. וכך סוברים כמה מגדולי האחרונים דפתיחת ברוז הויא הסרת מונע וחשיב כגרמא, וכ"ד המחנה אפרים, מרכבת המשנה (חעלמא), לחם ושמלה, מהר"ש ענגיל, ועוד אחרונים, וכן לומדים רוב האחרונים בדעת החת"ס, שהסרת מונע הוי גרמא בשבת. לעומתם דעת המ"כ בבאה"ל (סי' רנב), שו"ת חלק לוי, הגרשז"א ועוד אחרונים, שהסרת מונע הגורמת לפעולה מיידית חשיבא מעשה.

ובנ"ד יפה כתבו דלכ"ע חשיב כהסרת מונע, שהרי פעולת הברירה לא מתייחסת ישירות לפתיחת הברז, מתרי טעמי, ראשית הברירה לא מתבצעת בנקודה שבה מוסר המונע, ושנית שכדי שפעולת הברירה תתבצע זקוקים המים לכוח נוסף הבא מאחריהם, ויש המחשיבים פעולות אלו ככח שני, שגם החולקים בדין הסרת מונע הכא יודו, כמתבאר בד'הנתיבות שלום (גלבר) וכו"ד הר צבי, ועוד.

ואף לדעת האוסרים גרמא בשבת מדרבנן, יש לצרף סברת תרוה"ד דפ"ר בדרבנן אף דניח"ל שרי.

Yitzhak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

אלא שיש לדון היכא שהדבר נעשה בקביעות על ידי גרמא, שכך דרך הפעלת הדבר. כמו בנידון דידן בסוגי מים, דלכאורה כיון שכן הוא בקביעות לא שייך להתירו משום גרמא. וכן מבואר בבאור הלכה (ס"ט שכ) שבמערכת כזו, מוסכם הדבר להחשב לאיסור תורה. והיינו במערכת הפועלת בדרך קבע על ידי גרמא. וכן משמע בחזון איש (אר"ח סי' לו אות א').

וכיו"ב כתב הגרש"א (מנחת שלמה ח"ב סי' כב אות ב') וז"ל: "וידוע שיש כאלו שמרתיחים כיו"ט מים שלא לצורך שתיה אלא כדי לכבות את הגז בלבד משום הפסד ממון אבל לדעתי אין להתיר לעשות כן בקביעות דכיון שהודלק לכתחילה על דעת כן לא חשיב במקום הפסד כי ההיתר של גרמא הוא רק על דרך מקרה אבל לא לנהוג כן בקביעות לכתחילה וכו' דרך באופן שיש כבר דליקה התירו חז"ל וכו'". עכ"ל. ולכאור' גם בנד"ד חשיב גרמא בדרך קביעות, ואינו בכלל ההיתר של גרמא.

ועוד כיו"ב כתב בשכות יצחק (ח"י פ"י אות א' עמ' צא) ששאל את הגרש"א שם, וכן שמע מהגר"ש אלישיב, לגבי "דוד שמש" האם שייך להתייחס לכניסת המים הקרים כגרמא, ושניהם אמרו שאין זו גרמא כיוון שזו מערכת הפועלת באופן כזה. (וראה ביבי"א ח"ד אריכות בזה. וגם הגרש"א לא החליט דבר זה לגמרי, אלא בכחית חומרא).

אולם יש פוסקים שסוברים דאכתי חשיב כגרמא כמו שהביא הרב מחבר הקונטרס הנ"ל, וחזי לצרופי עם הסברות הנ"ל.

ועוד כתב לצרף סברת הרשב"א, צרור החיים, ריבב"ן, ואהל מועד, לפי ביאורם של כמה אחרונים, שכאשר אדם עושה פעולה כמו פתיחת ברו, וכתוצאה מזה נגרמת תוצאה של פעולת היתר, כמו הוצאת המים, ויחד עם תוצאת ההיתר נגרמת תוצאה של פעולת איסור כמו מעשה הברירה, נהנהח שחשיב מעשה איסור, שהרי לסוברים שאין כאן תערוכת, אין כאן איסור. ולפי הרבה מפרשים, אין שום איסור במעשה כזה, של הבאת מים על תערוכת, שמתבררת מאליה ע"י המסנן, ולא מחמת המים הבאים לשם, הדבר מותר אפי' בניחא ליה, ואפי' במכיון לשתי התוצאות, ולא חשיב פס"ד האסור. אלא שהרבה ראשונים חולקים על סברא זו, ויש גם ביאורים אחרים בדעת הרשב"א שלפיהם אין להקל בנד"ד, אך ודאי שרעת המקילים חזיא לאצטרופי בתור צירוף חשוב. בפרט שבנד"ד נראה שאינו חשיב מתכוון לפעולת האיסור וכאמור לעיל, א"כ בכה"ג הדבר הרבה יותר מרווח להקל.

בברכת התורה,

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא הרבנות הראשית לישראל

שאלה רקד - אם אמרינן נ"ט בר נ"ט באוכלין. ושאר דיני נ"ט בר נ"ט? ומה מברכים על במבה נוגט, במבה רגילה, במבה אדומה ואפרופו?

Yitzhak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, ט"ז חשוון תש"פ, פ"ב-166/פ'

לכבוד היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, כש"ת ה"ה יען עובדיה ברכה נ"י

שלום רב,

בענין נ"ט בר נ"ט באוכלין, הנה יש שרצו ללמוד ממה שמובא בספר הליכות עולם ח"ז הלכות תערוכות (נ"ט) שנ"ט בר נ"ט דהיתרא שמותר לכתחלה, לא רק אם היה הטעם הראשון בכלי והטעם השני באוכל, אלא אפי' אם היה הטעם הראשון באוכל, ומן האוכל נפלט טעם באוכל האחר, המאכל השני נידון כנ"ט בר נ"ט, ומותר לאכלו בחלב שכן מוכח מדברי הראשונים, ודלא מ"ש הבא"ח לחלק בזה. ע"ש. ורצו לומר דלכאורה ה"ה כשטיגנו שניצלים של בשר בשמן, ולאחר מכן ניקו את השמן היטב, וטיגנו באותו שמן כדורי פלאפל דאפשר לאוכלם בחלב.

אולם זה אינו, דכל מה שמובא שם שגם באוכל אומרים נ"ט בר נ"ט, הוא דוקא בנתינת טעם באוכל, וכגון שנפלה טיפת חלב בקדרה שמבשלים בה ירקות, או חלב הנמצא בעור הקבה, או בדוגמא שהביא שבישל בשר עם תפוחי אדמה ואח"כ נתנם בסיר עם אפונה שהבשר נתן טעם בתפוחי, והתפוחי נתן טעם באפונה שאין ממשות בשר על התפוחי, שנתן בו טעם בלבד, בזה איה"נ מקילין משום נ"ט בר נ"ט, אבל באופן שטיגנו בשמן קציצות בשר או שניצל, הרי גוף השומן נימוח בשמן, ויש כאן ממשות של הדבר, ולא רק טעם בלבד, ובממשות לא שייך כלל דין נ"ט בר נ"ט דהיתרא, ואינו נחשב נותן טעם בר נ"ט.

ולפ"ז שמן שטיגנו בו שניצל, ויש בשמן שומנים, יש להמתין ו' שעות לאכילת חלב, שדינו כאכל בשר שצריך לחכות שש שעות לאכילת מאכלי חלב. ובפרט ששמן שטיגנו בו שניצל אינו נפגם, ויש בו טעם וממשות של שניצל. ורק בכלי בלוע טעמו נפגם אחר עשרים וארבע שעות.

ואמנם בספר אחד על כשרות המטבח, צידד להקל בזה מטעם אחר, מפני שמעט שמנונית הבשר שבשמן העוברת לפלאפל על ידי הטיגון, הוי מיעוטא בעלמא, וגם אינו עושה כן במטרה מכוונת שתעבור השמנונית, ולכן אף שאפשר היא נרגשת פורתא בפלאפל, מ"מ עדיין אין בה השיבות כדי ליתן לפלאפל דין בשרי, שזה נעשה דוקא כאשר מערב בשר או שומן בכוונה מכוונת שיוסיף טעם בפלאפל. שאז נחשב שאכל בשר, וע"ז גזרו חכמים להמתין מסעודה לסעודה. אבל בכה"ג שנתן מעט טעם בעלמא וגם שלא במתכוין, לא נחשב שאכל "בשר", ואין כאן גזירת חכמים.

והדברים תמוהים דמה שייך כאן אינו מתכוין אטו בהלכות שבת עסקינן, הרי סו"ס יש כאן ממשות של הבשר ואין זה בגדר נ"ט בר נ"ט. ובפרט שיודע בידיעה ברורה שהבשר יתן טעם במאכל, ואף ישיב אותו פורתא. וכשמטגן בהם בידיים מתוך ידיעה זו, חשיב כמתכוין לכל מה שיבא מזה שבח למאכל, אם מצד שינוי וגיוון הטעם, ואם בלחות והרכות שמוסיף במאכל וכדומה. ומכיון שמתגן ביודעין בשמן זה, הו"ל כל השמן עם שאר גווניו המעורבים בו, כחטיבה אחת של שמן בשרי, שמתגן בו בכוונה מכוונת את מאכלו, ונעשה השמן חלק מתרכובת המאכל, ונחשב המאכל בשרי. ובלא"ה כבר כתבנו שלא שייך כאן דבר שלא מתכוין דבטעמא ובממשות תליא מילתא.

עוד כתב שם בשם שו"ת שערי יושר ח"ד (ס"ק) שהיקל בזה, מטעם דהפלאפל לא חשיב "תבשיל" של בשר, אלא "תבשיל דתבשיל", שזה אינו בכלל הגזירה, וכמו שביארנו לעיל. ואמנם אנו מחמירים בתבשיל שנתבשל בו בשר, אבל כאן גרע מתבשיל שנתבשל בו בשר.

Yitzchak Yosef

The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

Yitzchak Yosef

The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

כתב בזה"ל: אבל לערותן בכלי של בשר לבד, כתב בעל התרומה דאפי' לכתחלה מותר לבשלן כדי לעשות כן ולא פליגי, רק מר אמר חדא ומר אמר חדא. והשתא ניחא פסק מרן כפשטיה דאפשר דחור מדבריו ולכתחילה נקט שנתבשלו בדיעבד דוקא כדברי כל הפוסקים בלי מחלוקת.

והנה בכנה"ג (סימן צה הגב"י סק"ל) תמה, למה מרן בבדק הבית פסק להחזיר נ"ט בר נ"ט לכתחילה, והרי הוא נגד דעת המרובים. ע"ש. אולם לפי המבואר בשו"ת בית דוד (חידושי סימן סב) הרי שדעת הרכה מהראשונים דנ"ט בר נ"ט שרי גם לכתחלה, שנשאל שם, אם יש למחות ביד הנוהגים לחמם מים לכתחילה בכלי בשר, כדי ללוש בהם פת שנאכל גם עם גבינה. ואחר שהביא דברי הב"י, וכתב שגם המהרש"ל (בפני כל הבשר סי' סג) כתב שספר התרומה והשערים חולקים על הסמ"ק והגמ"י ורי"ו, אך גם הוא פסק להחזיר בזה, וכתב הבית דוד, וכ"ש לדעת להקת הפוסקים שהביא הכנה"ג (הגב"י אות כ) והם איסור והיתר, ותורת חטאת, וב"ח, ולחם חמדות, ודמשק אליעזר, והט"ז, והמהראנ"ח, ודרישה, ומהר"ר עזריה יהושע, והרב עצמו עמהם שכתב שספר התרומה חולק על הסמ"ק, דמה שהתיר לערות הקטנית לכתחילה, הוא משום דהוי דיעבד שכבר נתבשל בקדרה חולבת, ולפי דעת כו"ע מודו שאסור לבשל לכתחילה וכו'. וע"ש שאחרי זה כתב לבאר דעת הב"י והרש"ל שכתבו שספר התרומה והשערים מתירים לכתחילה, ויישב את כל מה שהקשו עליהם, וכתב דמה שאמרו בגמרא עלו לשון דיעבד לאו דוקא הוא, אלא ה"ה להעלותם לכתחילה, דמאי שנא מלאכול לכתחילה בכותח דשרי. והגם שקשה על הב"י איך פסק נגד המרובים, וכמו שתמה הכנה"ג שם, מכל מקום אפשר שנקיים המנהג כפסק מרן, ונימא דודאי מצא הב"י טעם מספיק לפסוק כן, וציין שם לדברי הרב בני חיי (סימן צה בהגב"י). וכתב עוד, והנה מקום אתי להוכיח דברים סברי דמותר לבשל לכתחילה כדי לאכול בכותח, והוא ממה שכתב בפרק כל שעה (דף ל') אין טשין את התנור באליה, ואם טש כל הפת אסורה עד שיוסק התנור. והתוס' שם והרא"ש והרשב"א והר"ן והסמ"ג, הקשו מזה על המתירים נ"ט בר נ"ט גם בבישול, למה צריך שם להסיק התנור, תיטגי בקינוח דהוי נ"ט בר נ"ט, ותיירצו בשם ר"ת דאי אפשר לתנור להתקנה יפה, וחשיב בעין עד שיוסק.

ומוכח שכל הראשונים הנ"ל סבירא להו דמותר לבשל לכתחילה בקדרה של בשר כדי לאכול בכותח, דאי לאו הכי מאי קשיא להו תסגי בקינוח, הא לא מועיל נ"ט בר נ"ט לכתחלה, ואם כן הקינוח יכול להתיר רק בדיעבד שאפו שם הפת, וע"כ אמרו עד שיוסק להתיר לאפות בו לכתחילה. והביא שם שהדמשק אליעזר (דף שסט) כתב, דלהסוברים שאסור לבשל לכתחילה כדי לאכול בכותח מתורץ הקושיא הנז', וכן כתב הב"ח (סימן צה) והפרי חדש (סימן צז). נמצא שלדעת ר"ת והתוס' והרא"ש והרשב"א והר"ן והסמ"ג מותר לבשל לכתחילה.

וכתב להוכיח עוד דמותר לכתחילה לבשל בקדרה בשרית כדי לאכול עם כותח, מ"ש הב"י באו"ח (סימן תנב) בשם הרא"ש ושבה"ל, דמותר להגעיל כלים שאינם בני יומן גם כשאין ששים במים לבטל הכלי, ואע"ג שהטעם הפגום הנפלט מהכלי חוזר ונבלע בו אין חשש דהוי נ"ט בר נ"ט, הטעם נפלט מהכלי למים, וחוזר ונבלע בכלי וכולם היתר כיון שנפגם, ובער"פ קודם שעה חמישית דהיתר הוא, מותר אפי' בני יומן דהוי נ"ט בר נ"ט, החמץ בכלי והכלי במים ונבלע בכלי וכולהו היתר, והוא כדגים שעלו בקערה שמוותר לאוכלם בכותח, ואפי' למ"ד עלו ולא נתבשלו שאני התם דטעם הבשר שנבלע בדגים חשוב אוכל, אבל טעם הכלי הנפלט למים וחוזר ונבלע בדופני הכלי, לא חשוב טעם כשיחזור ויפלוט בפסח לתוך התבשיל. ע"כ. ומוכח דס"ל להרא"ש והשה"ל, דמותר לכתחילה לבשל בכלי של בשר מה שרוצה לאכול עם חלב, דאל"ה אמאי קשה רק למ"ד אבל נתבשלו לא, גם למ"ד ה"ה נתבשלו קשה, היאך מותר להגעיל לכתחילה והרי לא התירו אלא בדיעבד, אלא ודאי שהמתירין גם בבישול מתירים גם לכתחילה לבשל בכלי של בשר כדי לאוכלו בחלב. וסיים הבית דוד: הרי שלדעת שבעה אלה, עיני ישראל, שהם: ר"ת, התוס', הרא"ש, הרשב"א, הר"ן, הסמ"ג, שבולי הלקט,

גם בספר קנין יורה דעה (עמ' ל) היקל בזה מסבירא כיוצא בזה, ושכן כתב להקל בספר הכשרות למעשה (עמ' ק) משום נ"ט בר נ"ט, עפ"ד ההליכו"ע. וגם בספר השלחן כהלכתו (עמ' טו) כתב שקשה לדון את השמן כתבשיל של בשר שצריך המתנה. ושוב הביא ממו"ש בילקו"י (סי' פט עמ' תכו), שאם אין בשר בתבשיל, רק שנתבשל בקדרה של בשר, מותר לאכול אחריו גבינה. ואם בישל התבשיל בקדרה של בשר שלא הודחה יפה, ראוי להצריך קינוח ונטילה, ואם אין שישים בתבשיל כנגד השיירי בשר, צריך לשהות לפחות שעה, והמחמיר להמתין שש שעות תע"ב. ע"כ. וסיים, ומכל האמור יוצא שיש לצדד להקל לאכול חלב אחר שהמתין שעה מאכילת הפלאפל שטיגן בשמן בשרי. וסיים שמכאן תשובה מוצאת למ"ש להחמיר בשו"ת תורת אבי (עמ' קכב) להמתין שש שעות אחר הפלאפל, כדין תבשיל של בשר, וכ"כ בספר חיים (עמ' עה), ושליפי האמור אין הדברים מוכרחים, וכמו שהעיר ע"ז הג"ר חיים רבי שליט"א בהערה לס' תורת אבי שם, שיש להקל בזה רק כשאין שם בשר בעין בשמן, וגם אין טעם של בשר בפלאפל. עכ"ל.

ועכ"פ מבואר שהמקילים בזה, לא הביאו ראיות מספיקות לזה, רק סברות קלושות בעלמא, שלכל היותר חזו לאצטרופי במקום שבלא"ה יש להקל בו, אבל לסמוך על חילוקים אלו שבאו מסבירא בעלמא, אינו מספיק כלל. והטעם שכתב בספר הכשרות למעשה, משום נ"ט בר נ"ט, וכמבואר בהליכו"ע, הנה לא דמי כאוכלא לדנא, ולכן אין לסמוך להקל בזה, אם לא בצירוף עוד איזה ספק טוב.

ומה ששאל בדבר נ"ט בר נ"ט דהיתרא, אם מותר לכתחילה, הנני לשלוח לו את אשר כתבנו בענין זה: דהנה מרן הב"י הביא בשם הסמ"ק (סי' רג בהג"ה אות ח') דדוקא בדיעבד, אבל לכתחלה אסור להעלותם ולבשלם בכלי של בשר כדי לאוכלם בכותח. ודייק לה מלשון דגים "שעלו" בקערה. וכן כתבו בהגמ"י (פ"ט מהלכות מאכלות אסורות). וכ"כ רבינו ירוחם. אבל בעל התרומה כתב, דקטניות שבישל בקדרה חולבת מותר לכתחלה לערותן בקדרה של בשר. ע"כ. ומדסיים בדברי בעל התרומה משמע דמרן סובר כמותו, והיינו דלא כהסמ"ק והגמ"י. [וכ"כ בכנה"ג, שדעת מרן כמו הסבירא האחרונה שכותב]. ונמצא דמרן סובר דנ"ט בר נ"ט דהיתרא שרי לכתחלה. וזה תואם למ"ש מרן בבדק הבית, שאחר שהביא דברי ירוחם דלא התירו בזה אלא בדיעבד, כתב מרן, שאין דבריו נראין, אלא נ"ט בר נ"ט שרי אף לכתחילה.

אלא שיש לעמוד על דברי הב"י דמהו שכתב אבל התרומה וכו', דלכאורה אין דברי התרומה חולקין על דברי הסמ"ק, ואדרבה דברי התרומה מוסכמים מהגמ', דדגים שכבר עלו או נתבשלו בקדרה, מותר לאוכלם בכותח. ואילו התרומה היה כותב להתיר לכתחלה, ניחא לשון אבל. ובאמת שבד"מ (סק"ב) כתב להעיר על לשון הב"י בזה, הרי גם הסמ"ק לא אמר אלא דלכתחלה אסור להעלותן בקערה כדי לאוכלן בחלב, אבל אם כבר העלה פשיטא שמותר לכתחלה לאוכלן עם חלב. דהא לא פליג על הגמ' דקתני דמותר לאכלן בחלב. וכתב, דכד ניים ושכיב אמרה להאי מילתא. וכן תמהו הדרישה, והב"ח, והט"ז, והפרי"ח, ועוד. והט"ז שם הוסיף, שכ"ד הסמ"ג דאסור לגרום לנ"ט בר נ"ט אפי' בהעלאה בלא בישול. ע"ש. ועיין בנקודה כ"מ מ"ש ע"ד הט"ז.

ועיין בדרישה שם שכתב ליישב, שלשון הב"י הכתוב בספרים הוא מוטעה, וממקור דברי התרומה מבואר, דמתיר אף לכתחלה. ע"ש. ואמנם בספר מזרח שמש (עמוד נה) העיר, דהתרומה לא התיר אלא לערותן לקדרה של בשר, אבל לאכלן עם גוף הבשר עצמו אימא לא. ולכן דחק לבאר בדברי מרן בב"י, דמ"ש אבל בעל התרומה וכו' לאו למימרא שהוא חולק עם הסמ"ק, אלא לשונו כמו הפוך, וכאילו

Yitzchak Yosef

The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

מותר לבשל לכתחילה בקערה של בשר כדי לאכול בכוחה, וזה מלבד ספר התרומה והשערים, וא"כ רבים הם והלכה כמותם. וסרה בזה תמיהת הכנה"ג שתמה למה מרן פסק נגד המרובים.

ברם יש לנו לדון בלשון מרן בש"ע, דלכאורה מוכח מלשונו שהוא רק בדיעבד, שהרי כתב: דגים שעלו או נתבשלו בקדרה, מותר לאוכלן בכוחה. ומשמע שהוא רק אם עלו או נתבשלו. אבל לא לכתחילה. ומשמע דמרן הדר ביה ממ"ש בב"י ובבדק הבית הנ"ל, ודעתו דרק בדיעבד שרי ולא לכתחילה. וכן משמע מלשונו בש"ע (סי' צד ס"ט) שכתב: בישלו דבש במחבת של בשר בת יומא, והריקוהו חם בקערה של חלב בת יומא, מותר, משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא. ע"כ. וגם כאן נקט מרן לשון דיעבד.

גם בש"ע (סימן צה ס"ב) כתב מרן: ביצה שנתבשלה במים בקדרה חולבת, מותר ליתן אותה בתוך התרנגולת, אפילו לכתחילה. ע"כ. וגם לשון זה של מרן שכתב: "נתבשלה" מורה על דיעבד.

וגם בסעיף ג' שם כתב מרן: קערות בשר שהודחו ביורה חולבת בחמין שהיד סולדת בהן, אפילו שניהם בני יומן מותר, משום דהוה ליה נ"ט בר נ"ט דהיתרא. ע"כ. וגם זה לשון דיעבד.

ובאמת שמצינו לכמה ראשונים שכתבו להחמיר בזה לכתחילה, והם הסמ"ג, התרומה, [לפי הגירסא שבב"י], המרדכי, והאיסור והיתר. וכן פסקו כמה מהאחרונים, ובהם: והדרישה, והב"ח, והט"ז, והש"ך (סק"ב), והמנחת כהן, והפרי"ח, והחיות דעת, והכרתי, והערוה"ש, והפמ"ג, והרמ"ש, והראנ"ח, והכנה"ג, ועוד פוסקים. וכן כתבו הזבחי צדק והכה"ח בדעת מרן שדעתו להתיר רק בדיעבד, ולחבריהם מרן חזר בו בש"ע ממ"ש בבדק הבית. וכן העלה לדינא במזרח שמש, ובשו"ת שמש ומגן (יורד סימן ח').

אלא דאם עיקר סמיכתם על לשון מרן בש"ע, הנה אי משום הא לא איריא, דר"ל שדרך מרן לתפוס לשונות הפוסקים, וסמך על מה שביאר להדיא בב"י דלאו דוקא דיעבד. ואילו מרן היה חוזר בו להדיא בש"ע, נחא, אבל מאחר שדבריו נתבארו להדיא בב"י, ובש"ע רק העתיק לשון הפוסקים, מדויק לשון אין להוציא דמרן שוב חזר בו בש"ע. אין לדייק מלשון שהעתיק מהגמ' והפוסקים נגד מ"ש להדיא בב"י. וכיון שבגמרא אמרו דגים שעלו או נתבשלו וכו', ולא רצה מרן לשנות מלשון הגמרא. שכן דרכו של מרן להביא לשון הגמ' או הרמב"ם ושאר פוסקים. וזה ברור דמהגמ' גופא אין להוכיח שהוא רק בדיעבד, דבגמ' אמרו לשון דיעבד להשמיע לנו עושה של האוסר, שגם בדיעבד נ"ט בר נ"ט אסור. ואף על גב דבריש ביצה אמרינן דכוחא דהיתרא עדיף, מכל מקום פעמים דכוחא דאיסורא עדיף, כשיש לנו חידוש יותר לאסור. וכאן יש חידוש יותר בדעת האוסר, שאוסר בטעם קלוש של נ"ט בר נ"ט אפילו בדיעבד. שאין לומר שהאמוראים בגמ' נחלקו במציאות אם נ"ט בר נ"ט נתן טעם או לא, אלא יש טעם קלוש ביותר, ומחלוקתם אם יש להחשיב טעם זה ולאסור או לא. וכעין מ"ש הרשב"א גבי מה שנחלקו בפ"ז דחולין, אם יש בגידין בנוטן טעם או לא, דלא נחלקו במציאות אם יש טעם או לא, אלא נחלקו אם טעם קלוש שיש בגידין חשוב לאסור, או לא. וה"נ הכא. ועכ"פ כיון שנ"ט בר נ"ט הטעם קלוש ביותר, סברת האוסר היא חידוש יותר. וראה בכללי הש"ס להחתם סופר שכתב כן, דפעמים וכוחא דאיסורא עדיף.

ונמצא שבעיקר הדין מצינו מחלוקת בראשונים, ולדברי הרב בית דוד רבים מהראשונים עמודים בחד שיטה דנ"ט בר נ"ט שרי אף לכתחילה, וגם בדעת מרן מצינו מחלוקת באחרונים, שי"א שמרן חזר בו בש"ע ממ"ש בבדק הבית, אך מאידך מצינו להרבה אחרונים שכתבו שדעת מרן להתיר אף לכתחילה, וכיון שהוא מילתא דרבנן, נראה שכן יש לתפוס לדינא. וכ"ד מהר"א בן טאוה בשו"ת חוט המשולש שבסוף ספר התשב"ץ (סימן לא), דנ"ט בר נ"ט דהיתרא שרי אף לכתחילה. והו"ד בערה"ש (סימן צה אות ה'). ולמד כן ממה שכתבו הפוסקים דמגעילים אפי' כלי בן יומו קודם שעה חמישית וכו'. וע"ש מה שפלפל בדברי הרב בית דוד הנ"ל. גם מהר"י

Yitzchak Yosef

The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

עייאש בשו"ת בית יהודה ח"ב (סימן צב) כתב, דנ"ט בר נ"ט שרי לכתחילה. וכדעת הבי"ד הנ"ל. וכ"כ בשו"ת ויאסוף שלמה. וכ"ה בספר פני דוד פאפו (חידושי סי' ב'), שיש להורות כהוראת הרב בי"ד שהתיר לבשל לכתחילה כדי לאוכלו עם חלב, ואפי' שהרבנים דבר משה ומגן שאול כתבו להיפך, הוואה יראה דרכים הם העומדים כסברת הבי"ד [בהכנת דעת מרן], שהם הב"ח, והפרי"ח, והרמ"ש אליעזר. וגם הרש"ל שם כתב להתיר בפרק כל הבשר. ובכנה"ג הנ"ל כתב דהשערי דורא והגמ"י מתירין, והעיד שכן מתבאר מהאחרונים. ועם הרב דבר משה הסליחה, שכתב שם דרובא דרבוותא פליגי ע"ז, דזהו לפי סברתו רובא דמינכר מגדולי האחרונים הסכימו דהראשונים כמלכים סברי דמותר לכתחילה. עכ"ד.

ומרן אאמו"ר הביא דברי המהר"י עייאש הנ"ל, שהבין ג"כ לנכון בדעת מרן דיש להתיר אף לכתחילה. וכתב, שהדבר תלוי במה שכתבו הפוסקים דנ"ט בר נ"ט דהיתרא אפי' משהו אין בו, וכמ"ש הריטב"א בחולין (קיא: בד"ה גירר לבי פסקו), דנ"ט בר נ"ט דהיתרא שרי אף לגבי חמץ בפסח לאוכלו, אלא דאפי' משהו נמי ליכא. וא"כ אף כאן יש להתיר גם לכתחילה לבשל ע"ד לאוכלו בכוחה. ובהכי נחא מ"ש הרי"ף (פרק גיד הנשה) דפת שאפאזה עם הצלי אסור לאוכלה בכוחה, משום דהוי כדשיל"מ, כיון שאפשר לאכול את הפת בלא כוחה, וכ"פ מרן בש"ע (סימן צה ס"א). והק' הר"ן, דמ"ש מדגים שעלו בקערה שמותר לאוכלם בכוחה, ולפי האמור י"ל דנ"ט בר נ"ט דהיתרא קלוש טעמו ביותר דאפי' משהו ליכא, אבל ריחא אע"ג דלאו מילתא היא משהו מיהא איכא. וכ"כ הריטב"א בחולין (קיא: ד"ה צנן), דנ"ט בר נ"ט קלוש טעמו אפי' יותר מריחא. ע"ש. וכיו"ב כתב המהר"א במקראי קודש (דף קעט ע"ב) דה"ט דמרן (אורח חיים סימן תנב) שהתיר לגבי פסח נ"ט בר נ"ט דהיתרא, שמכיון שאינו אלא טעם קלוש ביותר, אבד שמו של החמץ. ואף שבסימן תנא גבי הכשר שפודין ואסכלאות החמיר להצריכם ליכון, משום דחמץ שמו עליו, בני"ט בר נ"ט לא מהני טעמא דחמץ שמו עליו לאסור וכו'. ע"ש. וע"ע בחמדר משה (סימן תנב) ובמטה יהודה (שם). וכ"כ רבי מרדכי הלוי אב"ד מצרים בשו"ת דרכי נועם (אורח סימן ה') בשם בנו בעל גנת ורדים, להתיר נ"ט בר נ"ט בפסח, והסכים עמו, וכתב שיפה כיוון. וכן מתבאר מהב"י (סימן תמו בד"ה ומה שכתב רבינו בשם העיטור וכו'). וכ"פ מהר"ח או"ז בהלכותיו (עמוד פד), ואע"פ שהריטב"א בפסחים (ל) כתב דנ"ט בר נ"ט אסור לגבי חמץ, משום דמשהו מיהא איכא, הנה הוא סותר משנתו. ויש לתפוס כדבריו בחולין להקל, שכ"ד הרמב"ן והרשב"א להקל, וכמ"ש בחקת הפסח (סי' תמו דף נח סוף ע"ד) דנ"ט בר נ"ט דהיתרא לא חשיב אפי' משהו. וכן פסקו בשו"ת יהודה יעלה אסאד ח"ב (סי' רבח אות ג'), והחזו"א (סי' קיט אות יד) להתיר נ"ט בר נ"ט בפסח. וע"ע בזכר יהוסף (סי' קצב) ובחזו"ע פסח (עמוד סג ועמוד רצג). ודון מינה לנ"ד שהואיל ואין כאן אפי' משהו מותר לכתחילה לבשל בקדרת בשר דגים ע"מ לאוכלם בכוחה. ע"כ.

ולכן יש לתפוס לדינא להקל בזה, אחר שכן משמע דעת מרן הש"ע, וכן משמע ממ"ש בב"י (סימן פט) גבי חיתוך לחם בסכין בשרי כדי לאכול לחם זה עם מאכלי חלב, דרבינו שמשון היה מתיר לכתחילה לעשות כן.

ומה ששאל אודות ברכת **כמבה נוגט**, שהמילוי שלה הוא 45% קרם נוגט, ובנוסף לכך יש ציפוי של חמאת בוטנים, ובכריכים כתוב שיש 27% בוטנים, אך עיקר מבנה הבמבה עצמה היא מהתירס.

הנה בדין ברכת הבמבה נתבאר בעין יצחק (ח"ב עמ' תקנ"ג והלאה) שיש לברך עליה בורא פרי האדמה. ושם נתבאר שהגידון בזה אינו קשור למחלוקת בעין תמרים שמיעכן, אלא כאן הטעם לפי שזה עשוי מגרגירי

**שאלה רקח - אם בחור ישיבה יכול למסור שיעור בהלכה?
אם נשים מברכות ברכת המפיל בשם ומלכות?**

Yitzhak Yosef

The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, י"ט סיון תש"פ, 2/1202/פ'

לכבוד

היקר והנעלה, ה"ה ר' ינון עובדיה ברכה יצ"ו

שלום רב,

בדבר שאלתו שבימי בין הזמנים מוסר שיעורי תורה בהלכה ע"פ פסקי מרן היב"א זצוק"ל, ואולם כשנמצא בישיבה אין זה מתאפשר בגלל סדרי הישיבה, כיצד לנהוג.

הנה זה פשוט שחובתו של כל בחור לחזק את האוירה הכללית בישיבה, ולשמור על הסדרים בישיבה, ויש להשמע להוראות רבני הישיבה, וכפי שקבעו כל סדר מה ללמוד ולא ישנה, כי לא יתכן ללמוד במקום שרבו דואג לכל מחסוריו, ויעשה ההיפך מדעתו. וכיון שבא לרשות אחרים, צריך לשמור על הכללים שלהם. ואותם בחורים שמתחכמים ללמוד בקיאות, ואינם יודעים להעריך את היגיעה בשיעורים של רבני הישיבה, טעות הוא בידם, כי ראוי אנשים שיצאו להוראה, ונכשלו בדבר הלכה, כיון שלא עמלו כראוי על הבנת הדברים, וזלזלו בשיעורים של רבני הישיבה. ואף אם רבני הישיבה לומדים בשיטה הליטאית, הרי למדים משם את תורת החילוקים והסברות, והוא דבר הנצרך לדימוי מילתא למילתא לעניני הלכה. ולכן זה חשוב לרשום בקיצור את עיקר הדברים שנאמרו בשיעור, כדי להחזיר את תורת החילוקים.

ובענין מסירת השיעורים בהלכה, אע"פ שהוא דבר חשוב גם לבחור וגם לבעלי הבתים שמברר היטב את ההלכה, מ"מ כל זמן שנמצא בישיבה ויש סדרים, עליו לשמור את סדרי הישיבה, ואחר הנישואין כשזמנו בידו ימסור שיעורי תורה, והעיקר להתמיד ולשאוף להיות בקי בש"ס ובפוסקים ולהיות מעיין היטב בדרך הישרה והנכונה, חזק ואמץ.

ומה ששאל האם נשים מברכות ברכת המפיל בשם ומלכות, והאם ק"ש שעל המטה זו מצוה שהזמן גרמא, ע' בספר ילקוט יוסף אוצר דינים לאשה ולבת (פרק י"ג סעיף ג') דמבואר, שהנשים חייבות בק"ש שעל המטה עם ברכת המפיל בשם ומלכות, ובהערה ביארנו שנודע כי ענין ק"ש שעל המטה הוא משום שמירה, א"כ גם הנשים חייבות בק"ש שעל המטה, ולא שייך לומר דחשיב מצוה שהזמן גרמא, שהנשים פטורות, דאף שברכת המפיל היא רק בלילה, הטעם הוא משום שאז זמן השינה, ודמי למה שכתב הטור אבן (מגילה כ'): דלא מקרי מצות עשה שהזמן גרמא, אלא במצוה שאינה נוהגת בכל זמן מצד עצם המצוה, אבל ביכורים שמחנכה ואילך אינו זמן הבאה, מפני שאינם מצויים על פני השדה, ואילו היו מצויים היו ימי בני הבאת בכורים, לא חשיב מצוה שהזמן גרמא, ואע"פ שהמג"א (סי' רל"ט) כתב שנהגו הנשים שלא לברך, אך האליה רבה חולק על המג"א ומחייב את הנשים, וכ"כ בפרי מגדים (א"א סק"ב), וכ"כ בכף החיים (אות ג') בשם כמה פוסקים, וכן פסק בספר חזון עובדיה הלכות ברכות (עמ' תק"ב), שגם הנשים חייבות בק"ש שעל המטה ובברכת המפיל, וע"ש שהביא עוד כמה אחרונים דס"ל כן.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון

הרב הראשי לישראל

Yitzhak Yosef

The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

תירס, שאינו ראוי לאכילה כמות שהוא אלא ע"י גריסה וניפוח. ומצינו לרבנו ירחם שכתב, שבזה לכ"ע אין הברכה משתנית. וכן כתב בתרומת הדשן סי' כט. וכן מבואר בכיו"ב בכס"מ, ובחיי אדם, הגר"ז, והמשנ"ב.

אמנם במבנה אדומה ניכר עליה שאינה עשויה מגרגירי תירס מנופחים, ולכן יש לברך עליה שהכל נהיה בדברו.

ובענין אפרופו לפי מה שידוע הוא לא נעשה בצורה שעושים את הבמבה ע"י התפחה אלא זה נעשה מאבקה, ולכן ברכתו שהכל, ובכל אופן יש לברר עם חברת אוסם איך נעשה מוצר זה.

ולענין נ"ד בדין הברכה על במבה נוגט, שהמילוי שלה הוא 45% קרם נוגט, ובנוסף לכך יש ציפוי של חמאת בוטנים, וברכיבים כתוב שיש 27% בוטנים, הנה למרות כ"ז יש לברך ע"ז האדמה, כי אין בזה שקר.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא הרבנות הראשית לישראל

שאלה רקו - אם חתן ספרדי צריך לכסות פני הכלה? ואם צריך לעשות חדר ייחוד?
ומי שעושה חדר ייחוד אם מותר לתפוס יד הכלה לעיני כל?
ומדוע מברכים שבע ברכות באולם אחר החופה?

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יחזקאל יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, כ"ט תמוז תש"פ, 2-1482/פ'

לכבוד

היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, כש"ת ה"ה ר' יעקב עובדיה ברכה נ"י

שלום רב,

לשאלתו אודות כיסוי פני הכלה בהינומא האם צריך עדים לכך, הנה מבואר בספר ילקוט יוסף הלכות חופה וקדושין (פרק ט"ו סעיף א'), שהמנהג פשוט שמברכים ז' ברכות אחר ברכת המזון של האבותינו שנהגו כך, וממילא אף אם הספרדים רוצים לנהוג שהחתן יכסה את פני הכלה, אין צורך שיעשה כן בנוכחות עדים, שאין זה מיקרי חופה, ומנהג זה נהגו האשכנזים, וכתב המהרי"ל, הטעם שהחתן מכסה את פני הכלה קודם החופה, הוא על שם הפסוק ותקח הצעירה ותתכס, ובספר טעמי המנהגים (עמ' ת"ה) הביא בשם דברי שאול, כי הבינה בשכלה שמעתה אסור לה ללכת פרוצת ראש.

וכן לענין חדר ייחוד, מעולם לא נשמע מנהג זה אצלנו, ורק בשנים האחרונות ראשי הישיבות האשכנזים והמשוכנים הכריחו את תלמידיהם לעשות חדר ייחוד, ושינו מנהג אבות בזה. וחשבו שמנהג הספרדים בא מהמון העם. ולא ידעו שמנהגינו מיוסד על פי דברי המשאית בנימין (סימן צ) ושיירי כנסת הגדולה (אורח סימן שלט) ושער המלך (קט' חופת חתנים סי"ט), וכן העיד בספר נהר פקוד (אדוני"ו דף טו), ועוד עשרות פוסקים שהובאו בשו"ת הראשון לציון. וכן היה המנהג אצל כל גדולי הדור הספרדים, כמו מורינו ראש הישיבה הגר"ע עטייה, הגר"ר יעקב עדס, הגר"י צדקה, הגר"צ אבא שאול, מרן אאמו"ר רבן של ישראל זצוק"ל, ועוד. וכדאי מאד שתקרא את הדברים בשו"ת הראשון לציון, ואולי תראה לרבנים שלכם מיוצאי אשכנז שליט"א, שיבינו סוף סוף את הטעם של מנהגי גדולי הספרדים. אך תעשה זאת בכבוד גדול, כי רבים מהם הם תלמידי חכמים גדולים השקועים בלימוד ורק מחוסר ידיעה מכריחים לשנות את מנהגינו. ואולי אם יראו מקור הדברים בהסברה, כפי שהם אהבים, ישנו את דעתם.

ומה ששאל לאלה שנוהגים לעשות חדר ייחוד, אם מותר לחתן לתפוס יד הכלה לעיני הכל, אמנם בכמה קהלות אצל האשכנזים נהגו שהחתן נותן יד לכלה והולכים יד ביד עם הכלה, והולכים לחדר ייחוד. אולם מנהג לא נשמע אצלנו מעולם, ובפרט אם עושים כן לעיני כל, ובפני כל הילדות והילדים וחברי החתן הצעירים. וגם כאשר מצטלמים יזהרו בדבר, שאין לאדם להראות חיבה לאשתו בריבים. ומי שלא ידע דבר זה ולא נשמר בזה בעת חופתו, ישמיד התמונות שאינן צנועות, שלא יבואו אחרים להסתכל בהם. וגם אבי הכלה אין ראוי לו להתנשק עם הכלה בריבים. והרחק מן הכיעור והדומה לו. ועיין בשלחן ערוך (סימן כא סעיף ה'), דהמחבק או המנשק אחת מן העריות שאין לבו של אדם נוקפם עליהם, כגון אחותו הגדולה ואחות אביו וכיוצא בהם, אף על פי שאין לו שום הנאה כלל הרי זה מגונה ביותר, ודבר איסור הוא, ומעשה טפשים, שאין קרובים לערוה כלל, בין גדולה בין קטנה, חוץ מהאב לבתו ומהאם לבנה. ע"ש. וראה כיו"ב בערוך השולחן (סי' כא ס"ז).

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יחזקאל יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ומה ששאל מדוע מברכים ז' ברכות באולם אחר החופה, הרי זה לא בית חתנים, עיין בספר ילקוט"י הלכות חופה וקדושין (פרק ט"ו סעיף א'), שהמנהג פשוט שמברכים ז' ברכות אחר ברכת המזון של הסעודה הראשונה שאחר החופה, אע"פ שאין האולם נחשב בית חתנים ממש, לפי ששם נמצאים כל בני המשפחה והקרובים והחתן והכלה והשושבינים, שהכל עסוקין לשמח חתן וכלה, וכמו שביאר כן הרדב"ז בח"ד (סי' תכ"ט), שאף שאין לברך ז' ברכות אלא בבית חתנים, שאין הדברים אמורים אלא בשאר סעודות, אבל בסעודה הראשונה כיון שהחתן והכלה והשושבינים שם, שם עיקר השמחה ומברכים ז' ברכות, והובאו דבריו בכנסת הגדולה וע"ש עוד בהערה.

בברכת התורה,

יחזקאל יוסף

הראשון לציון
הרב הראשי לישראל

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, כ"ג אב תש"פ, 2-1595/פ'

לכבוד

החתן החשוב והנעלה, שוקר באהלה של תורה, כש"ת ה"ה יען עובדיה ברכה נ"י

שלום רב,

כפי בקשתו הריני לשלוח לו מה שהשבנו בענין אם צריך לכבות את אור החשמל לפני הדלקת נרות שבת. וכדאי מאד שתלמד היטב את הדברים.

הנה דין תוספת אורה נאמר בנר שהודלק לכבוד שבת, כדמוכח מהא"ז דאף שהוא עצמו כתב שאין מברכים על תוספת אורה, כתב, שמדליקים נר שבת אחר שהדליקו את שאר הנרות בבית. וכבר עמדנו בנידון זה בספר ילקוט יוסף שבת כרך א' חלק שני (מהדורת חסידים קנטרס אחרון ס"ד) אם צריך לכבות החשמל קודם הדלקת נר שבת, ושם (באותו ט') נתבאר, שמרן הש"ע (ס"ד תרע"ט) פסק שיקדים להדליק נרות חנוכה קודם נר שבת, וידוע שבשעת הסכנה מניח נ"ח על שלחנו ודיו, וגם כיום שאין סכנה יכולים להדליק בבית, ולכאורה אחר שהדליקו נר חנוכה ויש אור בבית היאך יברך אח"כ על נרות שבת הר"ס יש אור בבית, והפוסקים לא כתבו שידליק נר שבת בחדר אחר, ולא חילקו בזה כלל, וע"ש בביאורי הגר"א דמשמע מדבריו שיכול להדליק נ"ח באותו חדר שסומך שם, וגם נרות שבת מדליק שם, וע"כ הטעם דכיון שהנרות הראשונות הודלקו לא לשם נר שבת, אלא לשם נרות חנוכה, יכול לברך ולהדליק נרות שבת לשם שבת ולברך עליהם, ובפרט שניכר שהם נרות שבת, שנרות חנוכה מדליקים כמספר הימים, ויש להם היכר שהם נרות חנוכה ונרות שבת שונים, ואין זה דומה למה שפסק הש"ע (בס"ד תרע"ט) בענין ג' בעלי בתים שאוכלים בחצר אחת שאין מברכים על תוספת אורה, ששם הודלקו הנרות הראשונים לשם שבת, ויעו"ש עוד בזה, וכבר נהגו להדליק נרות חנוכה וגם השמש קודם, ואח"כ מדליקין נרות שבת, ואף אם מונחים במקום אחד.

וגם כיום שיש חשמל, מותר להדליק נר של יו"ט, כמו בכל ליל יו"ט, דאפשר שיש בזה הנאה ושמחה, כאשר רואים נרות דלוקים לכבוד יו"ט. וגם מצד נר של כבוד, דהנה עיין בש"ע (ס"ד תקד"ה) שפסק כהרא"ש שני של ביהכ"נ לא חשיב נר של בטלה. וכתב הברכ"י שכ"כ רבינו ישעיה הא' בתשובה (ס"ד נא). ודלא כהרשב"א שאוסר גם ביהכ"נ. והרשב"א בספר בית מועד, שבספר מועד דוד (דף פח) כ' שהמדליק אין מונעים אותו. וע"ש במועד דוד. והובא ג"כ בשו"ת ברכת חיים (ס"ד לח), ושהוא מציאה גדולה, ושכן המנהג להתיר להדליק נר יאר-צייט אפי' בביתו. [וע' בס"ד תר"ס"ד ובאחרתים שם. ובשו"ת ערנות הבתים אורח ס"ד קע]. ועמ"ש כיש"ש (פ"ב רביעה ס"ד לה) בעיקר דין נר של בטלה, ובספר חגי יהודה (דכ"ט) כתב שלרעת הרמב"ם יש להקל. ושכ"כ דה"ה (פ"א מ"ח ה"ה). וגם בירושלמי עצמו שהובא בתוס' (כ"ה נ"ג) לא תאסור ולא תישיר. וממילא יש סמך להמקילים עכ"פ בנר של פקודת השנה וכיו"ב.

ומה שנהגו להדליק נר שבת או נר יו"ט גם בשעה שאור החשמל דולק, יש לכאור זאת בכמה דרכים:
א. דהנה ז"ל הראב"י (ס"ד קצ"ט): מיהו ג"ל כשמדליק את הנר הראשון, יתכוין שלא יקרא שם מצוה עליו, עד שידליק הנר השני המונח במקומו וכו'. שאל"כ על הראשון היה לו לברך. ע"כ. וא"כ גם בנ"ד הרי הדלקת החשמל לא נעשתה לשם מצות חכמים לנר שבת, ושפיר יכול להדליק נר בכוונה לשם מצות נר שבת ויו"ט.

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ב. ועוד י"ל דאיכא מצוה גם בעצם מעשה ההדלקה משום כבוד שבת ויו"ט, כמו בכל דבר הנעשה בער"ש לכבוד שבת, והדלקת הנר ניכרת שהיא לכבוד שבת, משא"כ כחשמל הדלוק, וגם כאן שייכת התקנה במעשה ההדלקה לכבוד שבת. שבהדלקת הנר איכא גם משום כבוד שבת, וגם משום עונג שבת. והכי משמע מהגמ' שבת (נ"ג). עשית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו, למוצ"ש מכבה ומדליקה. וכ"ה ברמ"א (ס"ד תנ"ס). ואי משום עונג שבת גרדא, אמאי מכבה וחדר ומדליק, וע"כ דבעי מעשה הדלקה שיש בה כבוד שבת. והדלקת החשמל אינה ניכרת שהיא לכבוד שבת, ובעינן הדלקה הניכרת ל"כבוד" שבת. ומ"ש מרן שאין מברכים על תוספת אורה, היינו בנר שהודלק לכבוד שבת, ומוסיפים אח"כ עוד נר לכבוד שבת באותו חדר, אבל באור החשמל שהדליקוהו שלא לשם נר שבת, איה"נ שייך שפיר לברך על תוספת אורה, כל שההדלקה היא במיוחד לכבוד שבת.

ויש להוסיף מ"ש בב"י (ריש דף כ"ג ע"א מדפי הטור) דכל היכי שיש היכר מברך אף לשיטת רבינו משולם, הסובר דאם היה נר דלוק מבעו"י א"צ לכבות ולחזור ולהדליק. אלמא דלא ס"ל דהדלקה לבד עושה מצוה גבי נרות שבת, ולכן לרידה לא מברכים על נר שבת. אבל כל היכי דעביד היכר מהני אף לרבינו משולם לברך.

ג. תרע דהכי הוא, שהרי מריה דשמעתתא שאין מברכים על תוספת אורה, הוא הא"ז, שגמגם בדבר וכמ"ש בב"י. [והוא מדרשות מהר"ח אר"ז עמר ע"א. וכן בשלטי הגבורים פ"ב אות ג]. ואיהו גופיה כתב (הי"ב ס"ד י"א הלכות ע"ה) דמנהג כשר להדליק תחלה כל הנרות שבבית ואח"כ נרות שעל השלחן, כי אותו נר הוא בא לכבוד שבת. ע"כ. ולכאור' איך יהיה זה מנהג כשר, הרי אין מברכים על תוספת אורה, אלא ע"כ שיש לחלק בזה, דהא"ז גמגם היכא שהנר הודלק למצותו, ובאופן שכתב, בב' ג' בעלי בתים שאוכלים במקום אחד, וכל אחד מברך על מצוה שלו שמדליקה לכבוד שבת. וכל שאר הנרות שבבית שלא הודלקו לשם מצות נר שבת, אין בהם משום תוספת אורה. משא"כ היכא שהדליק כל הנרות שבבית שלא לשם כבוד שבת, וכמו בנ"ד בענין החשמל, וחוזרים ומדליקין נר במיוחד לכבוד שבת, בזה הוא מנהג כשר, כי אותו נר האחרון הוא לכבוד שבת, ובו יש את החשיבות של שבת קודש. [אלא רלטעמים אלה לכאורה לא היה לנו לברך על אור החשמל. שהרי אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת. ה"ל דסמכו על הטעמים דלהלן. א"צ דרוקא היכא שאור החשמל היה דלוק ועומד, בזה אין ניכר שהודלק לכבוד שבת, אבל אם קודם שמדליקו מברך עליו להדליק נר של שבת, ומדליקו, בזה ניכר שמדליק החשמל לכבוד שבת. ובפרט אם מדליק נר חשמלי מיטלטל המונח ע"ג השלחן, דבזה דאי לכבוד שבת. ואין לומר שמברך על הכל אחר ההדלקה, דהא איהו גופיה ס"ל שמברכים קודם ההדלקה, כמבואר בדבריו בהל' פסחים (ס"ד ת"ז נ"ד ע"ג) דבעינן עובר לעשייתן.

ואל תשיבני ממ"ש בחזו"ע כשם העו"ש שאם היה נר דלוק שלא לשם שבת, צריך לכבותו, דהם דברי הרמ"א בס"ד, ואיהו גופיה כתב שמברכים על תוספת אורה [בסעיף ח]. וא"כ אמאי צריך לכבותו, הרי יכול להדליק עוד נר לכבוד שבת, דהתם מיירי שהנר הדלוק עומד במקום שמדליק תמיד נר שבת, וסומך על נר זה, ולכן צריך שיכבהו. ואיה"נ אם יש לו נר אחר, א"צ שיכבה את הנר הדולק, ודי שיברך וידליק את הנר הנוסף לנר הרמ"א. ובזה מקיים מצות הדלקת הנר.

ד. ועוד יש ללמד זכות ממ"ש כמה אחרונים ע"ד הש"ע (ס"ט), המדליקין בזויות הבית ואוכלים בחצר, אם אין הנרות ארוכות שדולקות עד הלילה, הוי ברכה לבטלה. ע"כ. ודקדק המג"א דמשמע שאם אוכל בבית, אף שאינן ארוכות ולא דולק בלילה סגי. ע"כ. ופי' המשנ"ב (פ"א) דאף שעדיין יום הוא, יש לו הנאה

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

ושמחה מן הנרות בשעת אכילה. עכ"ל. אמנם הלווי שרד מכביר הטעם משום שהשמש באה ויש הנאה קצת מאור הנרות, וכ"מ מהא"ר. ולפ"ז אין ראיה לנ"ד, ואדרבה אחר שיש אור החשמל הנר שמדליק הוא בגדר שרגא בטיהרא מאי מהני, ואין שום הנאה מאור זה. אך עכ"פ לביאור המשנ"ב נראה דאף שיש אור חשמל, סוף סוף הרי יש לו הנאה ושמחה מן הנרות שמדליק בעת אכילה. ה. ועוד י"ל דבעינן שתהיה ההדלקה ע"י מעשה אדם, שיהיה תלוי בו המשך ההדלקה. ובאור החשמל אין הדבר תלוי בו, שיתכן ותהיה הפסקת חשמל, ולא יהיה אור בבית, ותבטל תקנת חכמים שיהיה אור דלוק בביתו בליל שבת. ואף כיום שאין הדבר מצוי כ"כ שתהיה הפסקת חשמל, בעינן שיהיה הדבר תלוי במעשה האדם שהוא יגרום לכך שהנר יהיה דלוק ולא שיהיה תלוי באחרים. וממילא לא הוי בכלל תוספת אורה. [נבפרט להסביר דהם החשמל נתחדש בכל רגע ורגע, ואינו פעל כעצמו כמו נר מדליק]. ורק אם יש נר דלוק, שהוא אור התלוי בנו שישאר דלוק בליל שבת, בזה אם מדליק נר נוסף הוי תוספת אורה שאין מברכים על תוספת, משא"כ בחשמל.

ו. דמה שאנו ממשיכים בחיוב הדלקת הנר, ואינו מסתפקים בחשמל, הוא משום דכל דבר שנחתן במנין, אין אנו יכולים לבטלו, רבטל הטעם לא בטל הדין. ואין בי"ד רשאי לבטל דברי בי"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין, ואחר שחכמים תיקנו להדליק נר לכבוד שבת, נהפך הדבר לתקנה, כמו ברכה מעין שבע, וכי"ב. ולכן גם כשיש חשמל נשאת התקנה לעשות מעשה בהדלקת נר במיוחד לכבוד שבת.

ז. ועוד י"ל, דהכא אין המחלוקת לגבי הברכה באופן ישיר, [סדנת הכה"ר"ל שיש עין בתוספת אורה, ולדעת מרן יש ספק בדבר, כי לשלום בית די ברי אחד, ולא בתוספת אורה, ולכן אף שגם לדעת מרן יש עין בתוספת אורה, וכמבאר בשבת (נ"ג:) וכמו שדייק בשרית יב"א ח"ב (תארי"ה ס' נ"ה אות ד'), וב"ב לרענא וצא י"ח של עיקר התקנה בנר אחד. ולדעת הרמ"א תוספת אורה היא בכלל התקנה], והברכה נגזרת אגב מחלוקת זו אם התוספת בכלל המצוה או לא, תהא שכל שהמחלוקת במצוה ואגב הברכה נגזרת, דעת הרמב"ם שאין לחשוש לספק ברכות, ובדברי מברכין. ואף שדעת הש"ע אינה כן, מ"מ סברת הרמב"ם חזי לאיצטופי לכל הספיקות המובאים כאן. [אלא דאכתי יש לעיין אם הדין בכלל ספק במצוה, שיתכן דבה גי' נחלקו בין הרמ"א אם מברכים על תוספת אורה, והמ"א היא בברכה ולא במצוה. ויש לעיין בזה]. ח. ועוד יש ללמד זכות על המנהג ע"פ המבואר באשל אברהם (נ"ח ח"ב ס' כ"א) וז"ל: ע' מג"א דאם מדליק נר בחדר שהולך שם, אף שאין אוכל שם, אם לא הדליק במקום אחר מברך ע"ז, משום שלא יכשל בעץ ואבן. אבל המדליק באכסדרה שאורה רב מאור הלבנה, ואינו אוכל שם, אין מברך. ואם משתמש שם קצת לצורך אכילה, מברך. ע"כ. ועפ"ז כתב בבא"ח (ש"ב פרשת נח אות ד') דאע"פ שאוכל ומקדש על הגג שאור הלבנה זורח על שולחנו מבערב, עכ"ז מדליקין נר שבת בברכה, יען דנר שבת מלבד טעם הפשטי של שלום בית, יש בו חיוב ע"פ הסוד וכו'. ע"כ. ומבואר דאפי' שיש כבר אור ולא שייך הטעם של שלום בית, שפיר מברך על ההדלקה. ואין לומר דהואיל וטעמו של הבא"ח הוא ע"פ הסוד, ואנן קי"ל בכל דוכתא דפשט וקבלה הלכה כהפשט, דמאחר ודין זה לא נזכר להדיא בש"ס ובפוסקים, והוא נתבאר ע"פ הסוד, בזה אזלינן שפיר אחר הסוד בתורת צירוף נוסף. וכי"ב מצינו בב"י (ס' פסח) ועכשיו שנהגו שהש"ע הוא הקורא, העולה אסור לקרוא, אף שלדברי הפוסקים צריך לקרוא, ואם לא יקרא כתבו דהוי ברכה לבטלה, מאחר שלא נזכר זה בתלמוד בהדיא, לא שבקינן דברי הוזהר מפני דברי הפוסקים. ע"כ. וע"ש מ"ש עוד בב"י. ומ"מ חזינן דאף שיש פוסקים שסוברים דהוי ברכה לבטלה, הואיל ולא נזכר להדיא בש"ס, שפיר אפשר לסמוך ע"ד הוזהר. וה"ה לנ"ד, שהרי גם לפי הפשט נתבאר כמה סברות דאפשר לברך על ההדלקה גם כשאור החשמל דלוק, בזה סמכין שפיר על טעם הסוד. וכ"כ בספר יסודות הלכות שבת (להגה"ר יוסף כהן ס' ח).

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ט. ועוד הביא סייע למנהג, מנ"ח, דהנה מרן בש"ע (ס' תרע"ט) פסק, שיקדים להדליק נרות חנוכה קודם נרות שבת. וידוע שבשעת הסכנה מניח נ"ח על שלחנו ודיו, וכתבו רבים מהפוסקים דגם כיום שאין סכנה, יכולים להדליק בבית, [ראה חוס', רמב"א, ומאיר שבת כא:], ולכאור' אחר שהדליקו נ"ח ויש אור בבית, היאך יברך אח"כ על נ"ש, הא כבר יצא י"ח של שלום בית. דסוף סוף יש אור בבית, והפוסקים לא כתבו להדיא שידליק את נ"ש בחדר אחר, ולא חילקו בזה כלל. ואדרבה משמע שמדליק נ"ח ואח"כ נ"ש באותו חדר [וע"ש בהגרי"א ס' תרע"א], וע' במאירי (שבת כא.) שכתב, דאסור להשתמש לאורה, פירושו בכל תשמיש, ואפי' תשמיש של מצוה ותשמיש של קדושה, ואפי' לקריאת ספר או לסעודת שבת. ע"כ. והיינו שסועדים במקום שג"ח דולק, ומסתמא מדליקין נ"ש בחדר שאוכלים בו, אף שקודם לכן הדליקו שם נ"ח ויש אור בחדר. [וע' בטור ס' תרע"ג]. וכ"ה בש"ע ס' תרע"ג. ובביאורי הגר"א שם הוכיח מלשון מרן דאפי' תשמיש של קדושה אין לעשות כנגד נ"ח, ממה שאמרו נר שבת ונ"ח נ"ש קודם משום שלום בית, ואמאי לא ידליק נ"ח על שולחנו ויעלה לו לכאן ולכאן, וע"כ דאפי' לסעוד לאורה אסור. והיינו שיניח את נ"ח רחוק משלחו שסועדים עליו. וחזינן שהגר"א הבין דאפשר גם כיום להדליק נ"ח בבית, ואם ידליק נ"ח באותו חדר שסועד שם, היאך ידליק באותו חדר נ"ש, הרי אין מברכים על תוספת אורה. וע"כ דכין שהנר הראשון הודלק שלא לשם נ"ש, יכול לברך ולהדליק נר נוסף לשם שבת. נואי תיבא דאסור להשתמש לאור נר חנוכה, הנה שימוש מיוחד לאור נר חנוכה בזה אסור חכמים, וכגון להשתמש באופן ישיר לאור הנרות, כמו להחליף מטבעות, או לקרוא לאור הנר, אבל לילך בביתו כשנרות החנוכה מאירים, או לשהות בחדר שיש שם נרות חנוכה, אינו בכלל האיסור שלא להשתמש לאורה, וכפרט כשיש שם נר השמש שכותר להשתמש לאור]. והיה מקום לדחות דאי משום הא לא אירא, די"ל דאיידי באופן שנותן שמן בג"ח לשיעור של חצי שעה אחר צאה"כ, כפי עיקר הדין של נ"ח, ובזמן הסעודה הנרות כבו, ומש"ה צריך הוא לנר שבת שסעוד לאור הנר. אלא שלא מצינו חילוק בזה בפוסקים, אם נותן שמן לחצי שעה בלבד, או אינו מדקדק בזה. י. ובספר שלחן שלמה (ס' תש"א אות י') כתב, דאיה"נ עיקר התקנה נקבע להנאת אורה, אבל אחר שנהגו כן, קיבלו על עצמן הדלקת נרות שבת לכבוד שבת בכל אופן, ואחר שהנשים מקפידות מאד על מצות הדלקת הנרות בשמן להיכר שהוא לשם מצוה, [וא נרות שעה בפטויות מיוחדות לכבוד שבת] נעשה מנהג חשוב בהוספת הדלקת נרות, ולברך על תוספת אורה, ולא חששו לספיקו של הש"ע, אחר שכך נהגו. דאחר שחכמים תיקנו להדליק בנר שמן להידור מצוה, גם כיום שיש אור חשמל בחדר, אכתי איכא מצוה בתיקון חכמים להדליק בשמן, שבזה ניכר שמדליק לכבוד שבת, וה"ז חשוב כהנאה וגם שמחה לכבוד השבת. והוא מנהג חשוב, כמו שנהגו לברך על הדלקת נ"ח בביהמ"ד. דכין שהוא מנהג חשוב של פרסומי ניסא, נהגו לברך אף שאין מברכים על ההלל בר"ח, דאין מברכים על מנהג, שאני מנהג חשוב כ"כ לפרסם הנס כנ"ח בביהמ"ד, שמברכים עליו. וה"ה בנר שבת אחר שהנשים הנשואות מקפידות מאד על מצוה זו, נעשה כמנהג חשוב. וכ"ה גם בספר שש"כ ח"ב (ע"ב נ"ב) בשם הגרש"ז איערבאך זצ"ל. ולפ"ז מיושב מה שאנו מדליקים נר לכבוד שבת ביו"ט שחל בער"ש או במוצ"ש, והחשמל כבר נדלק ע"י שעון שבת, דאין אפשר לברך על ההדלקה בשמן או בנרות. ע"ש. [וכתבו כ"ז רק ליישב המנהג, כי מצד הסברא יש לחלק בין מנהג שהחבר בראשותו שהוא מטעם פרסומי ניסא, למנהג שנהגו רק מאז צאת החשמל]. ואף שמעיקר הדין הדלקת הנר נקבעה להנאת אורה, גם קיבלו על עצמן הדלקת נרות לכבוד שבת בכל אופן שהוא. ולכן גם זוגות הבאים לשבת לבית ההורים מדליקין ומברכים אע"פ שהם אוכלים על שלחן אחד, ואין חוששין לברכה לבטלה.

Yitzchak Yosef
The Rishon LeZion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

אע"פ שמעיקר הדין הן פטורות מהדלקת נרות. וגם מיושב בכך ביו"ט שחל בער"ש, וכ"ש כשכבר הדליקה אשה אחת והשניה מדליקה גם באותו מקום, דוראי לא שייך כלל הטעם שריבוי האור יועיל לבו ביום סמוך לשקיעה, או במוצ"ש והחשמל כבר נדלק ע"י השעות, איך אפשר לברך על ההדלקה בשמן שלא יוסיף כלום. ולדברינו נוח. וסיים ועדיין צ"ע.

ובאמת שכיום רוב העם נוהגים מזה שנים, להדליק נר שבת למרות שאור חשמל דולק באותה שעה, ונמצא שלענין זה יש מנהג לברך על תוספת אורה, ובוה לא חששו לספיקו של הש"ע, ושלא דמי לכל מנהג שאין חוששין בו לסב"ל, וכמ"ש המהר"א (ס"ד) דבמקום מנהג לא אמר' סב"ל. וכ"ה ביבי"א ח"ט (א"ח ס"ד ג).

אלא שכבר נתבאר בעין יצחק ח"ג (מלי המנהגים) דלא שייך סב"ל במקום מנהג רק במנהג שהונהג ע"פ הוראה מפורשת של ותיקין, שנהגו אחר הוראתם ונתקבלה הוראתם, וכמו שנתבאר כן גם ביבי"א ח"ט (ס"ד ג). ומטע"ז לא שייך לילך אחר המנהג לברך אחר ההדלקה, שמנהג זה לא נחקן ע"י ותיקין בהסכמת חכמים. וא"כ ה"ה לנ"ד דקשה לומר דחשיב כמנהג לברך על תוספת אורה, בפרט שהוא יותר מתוספת אורה.

ואף שבשולחן גבורים על המדרכי (פרק במה מדליקין אות ג) כתב, ומיהו נהגו שכל אחד מוזהר על שלום בית ומבורך. [פסקי מהר"ם]. ע"כ. [רק שאינו מוכרח בדבריו שידליקו כולם בחדר אחד]. וכיו"ב כתב בחיי אדם (כלל ה' אות יב) שהמנהג לסמוך על תוספת אורה. ע"ש. הנה כ"ז אינו לדידן דנקט' כדעת מרן הש"ע שאין לברך על תוספת אורה, ואין לנו מנהג לברך על הדלקת נר נוסף באותו חדר לכבוד שבת. ואמנם כיום רבים נהגו להדליק הגרות גם כשאור החשמל דולק, מ"מ אין זה ברור דחשיב מנהג.

שוב הראוני באשל אברהם מבוטשטאט (ס"ד רסח ס"ח) שכתב, דנראה שגם מרן הב"י יודה שכאשר כבר נהגו כן אין עוד חשש פתחון פה ע"ז. שעל מצוה שהונהגה אין חשש ברכה לבטלה. [והיינו משום דמנהג זה הוקבע לתוכה, שכבר קיבלו עליהם, ואפשר לברך ע"ז. והוא חידוש גדול, וצ"ע אם הפוסקים הסכימו לחידוש זה גם לדידן].

יא. ויש לצרף כאן מ"ש בגדולות אלישע (ס"ד רסג אות יד) דבוראי צריך לנהוג כדעת מרן, דברכה אחת לכולן, אבל מי שנהג כדעת הרמ"א לברך כל אחד ואחד על מנורה שלו יש להם ע"מ שיסמוכו. ע"כ. וגם כאן שהדלקת נ"ש בשעה שאור החשמל דולק, הוי בגדר תוספת אורה, ואם נהגו לברך על תוספת אורה יש להם ע"מ שיסמוכו, ד"ל דבזה שעושים וניכר לכבוד שבת, הכל נהגו לסמוך על הרמ"א, ולא חששו לספיקו של מרן, המסתפק בדבר. [אלא שיש לפקפק בזה, שכבר כתבנו דהא אינו בגדר תוספת אורה. אלא בגדר שרגא בטהרא].

יב. והנה מהר"א מני בספר זכרונות אליהו (עמ' קל, מערך ג' אות י) כתב וז"ל: להדליק נר בגאז (או בנפט) לכבוד שבת, עיין שמו משה (ס"ד ג) שהתיר. ומ"מ אני נוהג להדליק נר ב' פתילות בשמן זית, ואצלו סמוך לו הגאז, לפי שאורו חשוב הרבה, וגם אני מצוה שהאשה תדליק השמן זית בברכה, ואח"כ אשה אחרת מדלקת הגאז, לפי שהיא (הראשונה) כבר קיבלה שבת עליה. ואם תדליק הגאז קודם, כבר נפטרה מהדלקת הנר, כיון שיש אור, ואינה יכולה לברך "להדליק נר של שבת", כיון שיש בבית אור. והו"ד בשו"ת יבי"א ח"ב (דף ב"ה, חמ"ח ס"ד ט"א אות יד) וכתב, דנראה להשיב על עיקר דינו, שאין בכך כלום, שמכיון שאינו רוצה לצאת י"ח בהדלקת הנר הראשון (הגאז), חשיב שפיר עובר לעשייתו, וכמבואר להדיא בראב"ה (ס"ד קצט) וכו', וכ"ש

Yitzchak Yosef
The Rishon LeZion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

דהכא הוי המשך הדלקה, וכל שלא גמר את המצוה רשאי לברך. כדק"ל בש"ע (ס"ד הל"ב). וע' בתשרי מהר"ל (ס"ד ג) בדין ב' או ג' בעלי בתים שמדליקים בבית אחד וכולם מברכים שכתב ליישב המנהג, שבכל תוספת אורה יש שלום בית ושמחה יתירה. וע' בב"י ובש"ע. ועכ"פ לפענ"ד אין לפקפק בזה, וכן אנו נוהגים להדליק תחלה את החשמל, ואח"כ מברכת ומדלקת נרות. ע"כ. ומהאי דלא מהני כוונה נגדית בהדלקת נ"ש, וכאשר יבואר להלן, היינו כאשה שהדליקה בחדר האוכל לשם נ"ש, וחבירתה נתכוונה להדיא שלא לצאת בהדלקתה, בזה לא מהני הכוונה, ואין לה להדליק באותו חדר נ"ש, שאין אנו מברכים על תוספת אורה.

ועוד יש לצרף כאן מה שהביא בב"י (ס"ד רסג) קודם שהביא את תשרי מהר"ל הנ"ל, את דברי מהר"י אבוחב, כתוב בא"ח, ויש מקומות שנוהגות הנשים בער"ש להדליק נר קודם שיגיע זמן ההדלקה, וקורין אותה נר של חול, ואח"כ מדליקין נר שבת, וצריך לתת טעם למנהגם, ואולי נהגו כן מפני המחלוקת שבין ר"ת ל"א, אם מברך על נ"ש, שהנהגה כשבאים להדליק נר אחר על הדלוק קודם, כבר הן מורות בזה שלכבוד שבת עושות כן, וזה נ"ש אמיתי ע"כ. ולי נראה טעם אחר שהוא כדי שלא יצטרכו לחזור אחר נר להדליק ממנו כשיגיע זמן ההדלקה, כי אולי בין כך ובין כך יהיה ספק חשיכה וימנע מלהדליק. עכ"ד הב"י. וממה שלא העירו כלום, ואדרבה השבת השביתו מנהגם, נראה דלא תששו לתוספת אורה בכזה"ג, וע"כ דהוא מפני שהנר הראשון אינו נר שהודלק לצורך מצות הדלקת נר שבת.

יג. ויש לצרף כאן מ"ש באול"צ ח"ב (פ"ח השוכה יג) שלדעתו אין יוצאים י"ח בהדלקת החשמל רק בפנס חשמלי, שיש לחלק בין אור החשמל שבכל רגע ורגע נוצר זרם חדש בתחנה, שלא היה בעולם, ואין הפעולה מתייחסת אליו, לבין פנס שהזרם צבור ומונח בתוכו, ולפ"ז כתב, שאם היה חשמל דולק מער"ש א"צ לכבותו ואח"כ להדליק הנרות. אבל אם היה פנס חשמלי דולק, צריך לכבותו ורק אח"כ להדליק הנרות. ע"ש. ואף שדעת מרן אאמור"ר אינה כן, ולדעתו אין חילוק בין חשמל המגיע מתחנת החשמל לפנס שמאיר מכת בטרייה, מ"מ הסברא הנ"ל חזי לאצטרופי לכל הסברות הנ"ל.

ויש להוסיף, דהנה בנ"ש איכא ד' מצוות, כבוד שבת, והוא כמו שרוחצין לכבוד שבת, מניחין מפה על שלחן, ומכניסין שאר צרכי שבת, כך נר שבת. ויש בזה גם משום עונג שבת שאוכל לאור הנר. ועוד להוציא מלב הקראים שנשארים בליל שבת בחושך, וכן דמאחר והאשה כיבתה נרו של עולם בהכשילה את אדם הראשון לאכול מעץ הדעת, לפיכך תיקנו שתדליק נר לתקן מה שכיבתה נרו של עולם. ונצטוונו ע"י חז"ל לעשות מעשה הדלקה שיש בו גם משום כבוד שבת, ולכן אף שבוה"ז יש חשמל חייבים במצוה זו, וממילא א"צ לכבות החשמל. ומטע"ז בעי' לעיכובא עובר לעשייתו.

ובשו"ת הר צבי (א"ח ס"ד קס) הביא דברי הרב השואל, דב' טעמים איכא להדלקת הנר בשבת, משום שלום ביתו (שבת כ"ה י"ג), ועוד שהאשה כיבתה נרו של עולם, ועליה לתקן הרבר בהדלקת נר, כי נר ה' נשמת אדם. ונפ"מ דלטעם שלום בית המצוה היא שיהיה אור בבית, וזה עיקר המצוה ולא במעשה ההדלקה, אבל לטעם השני שכיבתה נרו של עולם, עיקר המצוה במעשה ההדלקה, שצריכה להאיר במעשה ההיפך ממה שגרמה לכיבוי. ולכן לטעם שלום בית היה מן הדין שנוסח הברכה יהיה על נר של שבת, ורק בשביל האשה שיש בה טעם נוסף לכן גם באיש לא פלוג רבנן, וקבעו מטבע הברכה להדליק. וקמ"ל בש"ע דאפי' האיש שמדליק מברך בלשון להדליק ולא על נר של שבת. ולפ"ז כיון שיש טעם נוסף בהדלקה, אפשר לברך כשיש חשמל.

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

ולא דמי להיכא שהדליק נר לכבוד שבת, שאין להדליק נרות נוספים לשם שבת בברכה, דאין מברכים על תוספת אורה, דהתם הרי הדליקו את הנרות הראשונים לשם שבת, ואיכא בהו כבוד שבת ועונג שבת, ומש"ה אין מברכים על תוספת אורה. משא"כ בחשמל שלא הורלק לשם שבת.

אלא שבש"ע לא הובא כלל הטעם שהיא כיבתה נרו של עולם, וא"כ מנא ידעינן לחלק בין איש לאשה בנוסח הברכה, ובאמת הטעם שהיא כיבתה נרו של עולם אינו טעם למצות הדלקת נר שבת, דבודאי עיקר המצוה לשלום בית, ורק לענין מי קודם בהדלקה זו, האיש או האשה, אמר' שהאשה קודמת מהטעם הנז'. [תדע, שהרי לטעם שהיא כיבתה נרו של עולם וכו', לכאורה איש אלמן או המתגורר לבדו, לא יצטרך להדליק נר שבת, וזה אינו, העיקר הטעם הוא משום שלום ביתו, ולכן גם אלמן וכדו צריך להדליק נר בברכה בער"ש כתקנת חכמים, אי"נ כמ"ש בשעה"צ (סי' תר"ט) דלכאורה שייך שלום בית באותן המשמשים לפניו שיראו מה להביא לפניו].

גם הגר"מ פיינשטיין בספרו דברות משה (נפיק במה מדליקין תורה מג) כתב, יש לעיין בזה"ז שריבוי האור הבא מהנרות אין בזה כלום אחר שיש אור החשמל, יש לרן בעצם חיוב הדלקת הנרות, וכ"ש לענין יו"ט (כשחל בער"ש שיש איסור מלאכה להדליק נר שלא לצורך), ומוכרחים לומר דבשביל כבוד השבת נמי הוא צורך גדול של האדם לעשותו כמו האכילה [שנותר לבשל כח"ט לשבת].

ומ"מ בכל ער"ש ועיו"ט מצד חומרא יכבה החשמל קודם הדלקת הנרות, ולכוין בעת הברכה על הנרות לפטור את מאור החשמל. וכמ"ש בחזו"ע שבת א' (עמ' רטו, ע"פ הש"ע ע"ד רס"ג סי' טו). שכאשר שחל יו"ט במוצ"ש ראוי מצד חומרא שיסדר מער"ש ע"י שעון שבת שיכבה את אור החשמל קודם ההדלקה לכבוד יו"ט, ואח"כ יודלק שוב החשמל ע"י השעון (ע"ש בבאורם). [או שתדליק הנרות בחדר שאין שם אור חשמל (שנית באר"י סי' ת"ח סי' טו), תדריך שלא יקח את הנר באופן זה למקום אחר (ולקוי"א ח"א עמ' רפ"א)]. אולם כ"ז הוא רק מצד חומרא, אבל מעיקר הדין יש יסוד למנהג רבים להדליק נר שבת ויו"ט גם כשהחשמל מאיר.

והנני לברכו שיה"ר וחפץ ה' בידו יצלח, ויזכה להקים בית נאמן בישראל, תורה וגדולה במקום אחד, בכני חי ומזוני, באהבה ואחוה שלום ורעות, ושובע שמחות וכל טוב.

ברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון

הרב הראשי לישראל

שאלה רקח - אם יש בעיה לגזור ציפורני ידיו ורגליו ביום אחד? וזהירות בנפילתם

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, א' כסלו תשפ"א, 2-303/פ"א

לכבוד היקר והנעלה כש"ת ה"ה רבי ינון עובדיה ברכה שליט"א

שלום רב,

באשר לשאלתו בעניני גזיזת צפרנים, הנה יש שכתבו שאין ליטול צפרני ידיו ורגליו ביום אחד, וכ"ה במג"א (ר"ס רס) בשם ספר מגיד מישרים. ונמשכו אחריו כמה אחרונים. וכ"כ הא"ר (ס"ק ז), והתו"ש (ס"ק ב). וכ"כ בעולת שבת, שיש סכנה למי שנוטל צפורני ידיו ורגליו ביום אחד, והובא במחב"ר (סי' רס סק"ד). וכ"כ עוד אחרונים. וכ"כ המשנ"ב (סק"ו).

אולם מרן החיד"א במחזיק ברכה שם כתב: ואני אומר שאין לחוש לזה, כי בספר הכוונות מבואר שהאר"י לא היה חושש לזה, ובע"ש היה נוטל צפרני ידיו ורגליו. וכמבואר בשער הכוונות (דס"ב ע"ד), וא"כ ליכא למיחש למידו. וכ"כ בספר בן איש חי (ש"ש פר' לך לך אות יד) וז"ל: "ויזהר לקוץ צפורני ידיו ורגליו בכל ער"ש". וכ"כ בשערי תשובה (סק"ב), ובכזה"ח (אות טוב).

וכתב בבן איש חי (שם סעיף יג), שאם לא יוכל לגזוז צפרניו בכל ערב שבת, מפני ששוהה גידולם, יזהר לקוץ כל שתי שבתות. ע"כ. והיינו בין צפרני ידיו ובין צפרני רגליו. ובספר אור צדיקים כתב, יזהר תמיד בתגלחת צפרנים, כי הוא טומאה גדולה ועון פלילי במגדלי צפרנים בידים וברגלים.

ואמנם יש כהנים המגדלים צפורן אגודל של יד ימין, כדי שאם יבנה ביהמ"ק יוכלו לקיים מליקה בעוף, ומליקה היא מהעבודות הקשות שבמקדש, ויצטרך להרגיל עצמו לכך מיד כשיבנה ביהמ"ק. וכתב בס' חשוקי חמד (יומא שלו) דיתכן דצפורן כזו כשגוזזים אותה יש להחמיר שלא להשליכה לבית הכסא, כי היא נעשתה למצוה ואסור לבזותה, וכן צפורן של מוהל שמשמש בה לפריעה, וכיו"ב יש מי שכתב לגבי מסמרים שקבעו בהם המזוזה שהיו תשמיש לתשמיש של קדושה. ואמנם כ"ז על צד החסידות, כי כבר כתב במשנ"ב (סי' קנ"ד סק"ו) דדוקא תשמיש קדושה עצמה, אבל דבר המשמש להתשמיש קדושה, והוא הנקרא תשמיש דתשמיש, אין בו קדושה, ומותר להשתמש בהן אף בעודן קיימין. (פמ"ג סי' קנ"ג מש"ז ס"ק טו). ועוד יש לחלק בין מסמרים שקבעו בהם מזוזה וכבר נעשית בהם המצוה, לצפורן שהיא בגדר הזמנה, והזמנה לאו מילתא היא, כמבואר בש"ע (סי' מב ס"ג).

וכן מצינו לחכמים שוחטים ובודקים, שמגדלים צפורן כדי לבדוק הסכין מכל פגימה, קודם ואחר השחיטה, וכמבואר בילקוט יוסף איסור והיתר כרך א' (עמוד עא).

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ומותר לגזוז צפרניו ביום ה', ואמנם יש שכתבו שאין להסתפר ולחתוך הצפרנים ביום ה', מפני שמתחילין ליגדל בשבת. ובב"ח כתב בשם הרש"ל, שיש לספר בערב-שבת, ולא ביום ה', כדי שיהיה ניכר שהוא לכבוד שבת, ויש טעם יפה שאין נוטלין ביום ה'. ע"כ. ובספר מט"מ כתב בשם ספר הגן, שלא ליטל ביום ה', מפני שגדלין בשבת. ע"ש. אלא שכבר העירו האחרונים דמה בכך שמתחילין ליגדל בשבת, הא הם גדלים מאליהן. ועוד, דבמשנה פרק ב' ופרק ד' דתענית מבואר, דאנשי משמר היו מגלחין ביום ה'. וכן העיר המגן אברהם מהמשנה בתענית.

ובט"ז (ס"א) כתב גם כן, ששמעתי הטעם שאין מסתפרין ביום ה', משום דדרך השערות והצפרנים המגולחים להתחיל לצמוח ביום ג' שאחר הנטילה, על כן אין לעשות שיהיה זה בשבת. ע"כ. ושם י"ל שגם זה מכלל כבוד שבת, שאין ראוי שתתחיל צמיחת השער בשבת. וכן משמע במשנ"ב (סימן רס ס"ו), שכתב, שאין זה תיקון כבוד שבת שהצפרנים חוזרות לצמוח בשבת. ע"כ. ומה שהשמיט ענין התספורת, ע' בכה"ח (אות טו) שהעיר מהא דמלך מסתפר בכל יום. והביא מ"ש בתוספת שבת שהמציאות שהשערות גדלות באותו יום.

ומ"מ צ"ע דכיון שאין זה ניכר כלל, מה בכך שמתחיל צמיחת השער בשבת. ובכנה"ג (הגב"י ס"ט) כתב לחלוק על דברי הט"ז. ע"ש.

ועיין ביפה ללב (ס"ד) שהביא תמיהת הרב אדני פז, על מה שהובא במגן אברהם (ריש סימן ה') בשם ספר הגן, שהצפרנים גדלות בשבת, אם נוטלין ביום ה', שמה בכך שהן צומחות, הרי זה בידי שמים, והשיב היפה ללב, שכך כוונת ספר הגן, שהרי נטילת צפרנים בערב שבת מטרחה להסיר המותרות, ואם צומחות בשבת, הרי חזרו המותרות בשבת, ואין זה מכבוד שבת, ולא משום עצם הצמיחה בשבת, וכדברי המחצית השקל. והמשנ"ב לא ביאר כד' מחה"ש והיפה ללב.

ובערוה"ש (סימן רס אות ו') כתב, שהוא רק מפני כבוד השבת להסתפר ולקוץ הצפרנים בער"ש, שאז ניכר שמסתפר לכבוד שבת ויו"ט. ואם יודע שבער"ש לא יהיה לו פנאי, יכול לקוץ ביום ה'. ע"ש. וכ"כ בשו"ת הלל אומר (סי' קסא), שעיקר הטעם שלא מסתפרים ביום ה', כדי שיהיה ניכר שעושה לכבוד שבת. והעולם אינם מדקדקים בזה כ"כ, וכשיש איזה סיבה כל דהו, דהיינו אם חל ראש חודש בער"ש, מקדימים להסיר הצפרניים ביום ה'. וע' בשמן הראש (או"ח סי' עו), שמביא ראיות להחולקים ע"ז. והמקובלים מדקדקים בזה. וע"ע בזה בשו"ת בית יעקב (סי' מח), ובשו"ת עמודי אש (סי' ו').

ובס' אור לציון ח"ב (עמודי שיב) כתב, שאין הספרדים מקפידים על גזיזת צפרנים ביום ה'. ע"ש.

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ועיין במג"א (סימן רפה ס"ק א) שהביא משם השל"ה, דיקוץ הצפרנים קודם קריאת ב' מקרא וא' תרגום. ובספר שערי הלכה ומנהג העיר מפע"ח (שער השבת פ"ג) דמבואר שיקוץ הצפרנים אחר הקריאה, והיינו קודם הטבילה. וע"פ האר"י היינו קודם חצות, שהרי כתב לגלח השערות קודם חצות משום לא תחסום שור בדישו.

הנה בגמ' מו"ק (יח.) וכן בנדה (יז.) אמרו, תניא, שלשה דברים נאמרו בצפרנים, קוברן צדיק, שורפן חסיד, זורקן רשע. ופרש"י, חסיד עדיף מצדיק כשקוברן איכא למיחש דהדרי ומגלו. ע"ש. והטעם לזה שמא תעבור עליהן אשה מעוברת ותפיל את עובריה. ולכן במקום דלא שכיחי נשים, וכגון בבית המרחץ לאנשים, מותר לזורקן. ואי אשתנו מההיא דוכתא דהוה מעיקרא, תו לא מזקי. (מועד קטן יח.). אלא דמטעם אחר יש להקפיד שלא לזרוק צפרניו לארץ, משום דמאיסי לאחריו. ועוד אמרו בגמ' נדה שם, אמר רבי שמעון בר יוחאי, חמשה דברים הן שהעושה אותן מתחייב בנפשו ודמו בראשו וכו', והנוטל צפרניו וזורקן לרה"ר.

והשל"ה הקדוש (מסכת שבת, פרק תורה אור, סוד נטילת צפרנים, עמוד צט), וכן הרב אליה רבה (סימן רס אות ד') הביאו בשם הרב תולעת יעקב (סוד שבת אות ג') שביאר הטעם למה דוקא הנשים נזוקות מהצפרנים, דשם זה עונשה, מפני שגרמה שיתפשט אדם הראשון ממלבושיו היקרים, והיה סיבה שמה שנשאר בו מהם יהיה מקום אחיזה לזוהמא ההיא, והיא עונשה. ע"ש. והיינו, שהאשה הרי היא שגרמה שנתפשט המלבוש, ולכך מה שנשאר מהם יש מקום שהאשה תיענש. ובזה הקדוש (פ"י ויקהל דף רח) הזהיר שלא יגדל אדם צפורניו, ובעי לספרא לון, ולא ירמי לון דלא יעבד קלא בההוא אתר, דיכול בר נש לאתזקא, וכלא כגונא עלאה. [והיינו, שצריך לחתוך הצפרנים ולא להשליכם, כדי שלא לנהוג בזיון המקום ההוא, כי האדם ההוא יכול להנזק מזה, והכל הוא כעין של מעלה]. וראה עוד בזה הקדוש (פ"י אחרי מות דף עט). ועיין למהר"ח פלאגי בספרו עיני כל חי (נדה יז.) מה שביאר עוד בטעם הדבר דחסיד שורפן. ע"ש.

והנה בגמ' שם הקשו על רבי יוחנן שנטל צפרניו בביהמ"ד וזרקן, והיאך זרקן ולא חשש שתעבור עליהן אשה ותפיל עובריה. ותירצו, אשה בביהמ"ד לא שכיחא. וכי תימא זימנין דמיכנשי להו ושדי להו אבראי, כיון דאשתני אשתני. והיינו, דכיון שהצפרנים אינם במקום הראשון שנפלו שם, נשתנו ואינם מזיקים עוד. [וע"ש ברש"י]. ומבואר, שאין בכח הצפרנים להזיק רק במקום שנפלו, אבל אם אסף אותם במקום אחד, וזרקם אח"כ לית לן בה.

והנה דעת הפרי חדש (יו"ד סימן קטו סק"ט) דמה שאמרו בגמרא שאם הצפרנים הווין ממקומן אינם מזיקים עוד, הני מילי כי כניש להו מדוכתא קמא דנפלי ביה ממילא, אבל אי כניש להו בחד דוכתא אדעתא דלכדורניהו בתר הכי, בההיא דוכתא דקמבדר להו, הוה ליה דוכתיה קמא, ותמן מזקי. והכי מוכח מהא דאיתא התם דכי איתרע ביה מילתא בשמואל עאל פינחס אחוה למשאל טעמא מיניה וכו' שקלינהו לטופריה חבטינהו

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

לאפיה. וכתב רש"י, זרקניהו מרוב כעס והדר מכנס להו דזורקן רשע. ע"כ. והא הכא דמסתמא מקמי דחבטינהו כניס להו בחד דוכתא, ואם כן כי זרקניהו בחד הכי מאי הוי, והא אישתני ולא מזקי. אלא משמע ודאי כדכתיבנא דכי כניש להו בחד דוכתא אדעתא דלזרקניהו לא מקרי האי דוכתיה דמעיקרא, וכי זרק להו בחד הכי מזקי.

והפרישה שם כתב: ויש ללמוד מכאן שאם אדם חותך את צפרניו בביתו, במקום שהנשים שכיחי, ונפלו מידו קצת מצפרניו, יכבד אותו מקום, או ינקה שם ויזיזם ממקומן, ולית לן בה. ע"ש.

והאליה רבה (סי' רס סק"ז) כתב, ולענ"ד אפשר דדוקא כשהשליכן חוץ לחדר הוי שינוי מקום, וכן משמע ברי"ף שם. ע"כ. וכתב במחזיק ברכה הנז', דלשון התלמוד דקאמר כיון דאשתני אשתני משמע כהרב פרישה, דבשינוי ממקום שנפלו סגי. שאם היה צריך שינוי לחדר אחר, הוה ליה לש"ב למימר כיון שיצא לחוץ, ולא לומר בלשון ששינה מקומו. וכתב, שכן משמע מלשון רש"י שכתב הטעם כיון שנשתנה ממקום שהיה מקודם, אז אינו מזיק עוד. וסיים: ופשטן של דברים משמע כהרב פרישה. וכן הוא בברכי יוסף. גם בספר בתי כנסיות (בית מועד סימן תקלב ס"א) מבואר דלא כהפ"ח.

וכל זה דלא כדברי הגאון מחוסט בשו"ת חסד יהושע (מהדו"ק סימן טז) שהחמיר בזה כהאליה רבה. ועיין כרם שלמה (סימן רס), ובאורחות חיים ספינקא (דף צה ע"ג), ובשו"ת רבבות אפרים ח"ד (סי' צז אות מא).

וראיתי שהביאו סייעתא לדברים הנ"ל ממה שכתב בשיטה על מועד קטן, לתלמידו של רבינו יחיאל מפאריש (בתוך אוצר הראשונים מסכת מועד קטן, עמוד נ'), דכיון שנדרו ממקום שנפלו בו מתחלה שוב אינן מזיקין. ולכן יש כמה נקיי הדעת כשנפל להם צפורן אחת בשעת גלות, ואינן יכולים למצאו כדי לקוברו או לשורפו, מכבדין כל סביב מקומם, כדי לנדרו ממקום שנפל בו תחלה, וכן נכון והגון.

ובדברי הגמ' הנ"ל, כיון דאשתני אשתני, ראיתי שצינו לדברי אחד מן הקדמונים על הרי"ף (קובץ ראשונים על מועד קטן, עמוד ק) שכתב, כיון דאשתני, שעמדו שני ימים או שלשה ימים אחר נטילתן, אשתני, ואין אשה מפלת מחמתן. וכיו"ב כתב רבינו יהונתן מלונגל בפירושו על הרי"ף (דף י' מדפי הרי"ף), שמא תעבור אשה עוברת, ודוקא היכא שנפלו דעברה עליהן האשה תיכף שנפלו לארץ, כלומר באותו יום עצמו, אבל אי כניש להו לאחר אותו יום, שכבר נשתנה מראיתן מחמת הקרקע אם רוצה לזורקן ברשות הרבים לית לן בה.

והרב פקודת אלעזר (דף קל) כתב, שהמנהג להשליך הצפרנים בתוך חפירת בית הכסא, וזהו קבורתם. וכן כתב הרב קול ששון. והוצרכתי לכתוב זה, מפני גודל ההרעשה והתמיהה שעשה עלי ה"ר מרדכי אשכנזי ששאל אותי על זה, ואמרתי לו שכך מנהגי,

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

והרעיש ואמר שזהו שגורם מיתת בנים רח"ל. ועיין במשנ"ב (סי' רס סק"ו) שהביא המחלוקת בין הפרישה לאליה רבה הנ"ל.

וכתב בכ"מ איש חי (פר' לך לך, שנה שניה, אות יד), וצריך לקבור הצפרנים בבית"כ בתוך הנקב, ולא יזרקם כלאחר יד, כדי שלא יתפזרו מהם בקרקע בית הכסא וידרסו עליהם. ואם קצץ צפרניו ונזרק אחד מהם שאינו רואהו, יכבד המקום ההוא במכבדת, ויזרוק הזבל בנקב של בית הכסא או באשפה. ויזהר בקציצת הצפרנים שלא יפלו על בגדיו, וכ"ש שלא יקוץ ויניח בגדיו עליהם. וצריך לזהר בזה אפילו על מנעליו, ואין חילוק בזה בין צפרני ידיו לצפרני רגליו. וראה בכ"ח שם מה שכתב בזה.

והנה בשו"ת יין הטוב (חלק אורח חיים סימן ח) דן בדברי הפרי חדש הנ"ל, בהא דאמרין גבי צפרנים דהיכא דאשתני אשתני, מכל מקום אם בשעה שנטל צפרניו הניחם על דעת לפנותם למקום אחר, אותו מקום אחר יש לו סגולת מקום א'. וע"ש שכתב, דלאו כולי עלמא מודו לדברי הפ"ח. ראה שם.

ובשו"ת יביע אומר ח"ט (אורח סימן קג אות ג') כתב ע"ד: יש להעיר שא"כ גם אחר דמכנש להו כיון שזורקן על דעת לפנותן אח"כ (דאי לאו הכי זורקן רשע) צריך לקברן, והרי בחידושי הר"ן מועד קטן שם כתב, דהדר מכנש להו, וזורקן לחוץ, שאין מזיקות אלא במקום נפילתן הא'. ע"כ. אלא ודאי כדחית מר עפ"ד הא"ר דזריקתן לחוץ דוקא נקרא אשתנו, ולא כהזיזם ממקומן. וכן הוא במחזיק ברכה. ויש לדחות. ומדברי הר"ן הללו אדרבה יש תשובה לדברי המחזיק ברכה (סימן רס), דרש"י לא כתב כן אלא להס"ד, אבל להמסקנא דהואיל ואשתני אשתני אין צריך לומר כן, דהרי הר"ן ז"ל הוסיף שזורקן לחוץ וכו', אלא ודאי כהפרי חדש.

ובשו"ת בצל החכמה ח"ב (סימן לה) נשאל, שעתה בזמנינו שאין משתמשים בתגורים על גחלים, ויש קושי לשרוף הצפרנים, על כן רבים נוהגים להצניעם, ולאחר כמה חרשים עושים מדורת אש ושורפים אותם, אולם רבים וכן שלמים נוהגים מיד לאחר החתיכה לזורקם לבית הכסא, שהולך אחר כך לים הגדול. והשיב, דהיותר נכון לשורפן תיכף אחר שקצצן, אבל אם בא להשהותן ולשורפן אחר זמן, מוטב לזורקן תיכף לבית הכסא דבזה יצא מיד כל חשש שיתפזרו. ע"ש. ועיין עוד בשו"ת באר משה חלק ו' (סימן קלג אות יב).

והנה הרמ"א שם הביא דברי האבודרהם, דכשנוטל צפרניו לא יטול אותן כסדרן, אלא יתחיל בשמאל בקמיצה, ובימין באצבע. וסימן לזה: דבאג"א בשמאל, ובדאג"ה בימין. ע"ש. אך בתשב"ץ (סימן תקסא) כתב, שהמהר"ם לא דקדק בזה, [ועיין בתשובת מהר"ם מרוטנבורג, הוצאת כהנא פס' רח]. וכן כתב בשער הכוונות (דף סב), שהאר"י ז"ל היה חותך וקוצץ צפרניו לכבוד שבת מידיו ומרגליו, והיה קוצצן כסדרן, ולא היה חושש ולא מקפיד על אותו הסדר הנז' באבודרהם. ע"ש. וכתב במגן אברהם שם, שהאר"י היה מלעיג ע"ז ולא היה חושש לכך. וכ"כ התשב"ץ סי' קנ"ד בשם מהר"מ. מיהו יש לזהר

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

לכתחלה. ע"כ. ואף על פי שבערוך השלחן (שם אות ו') כתב, שכדאי לזוהר בזה לכתחלה, וגם באליה רבה שם כתב, דמי ישמע להקל דחמירא סכנתא וכו'. מ"מ רבים לא נהגו לדקדק בזה, וכמו שכתב כן מרן החיד"א בברכ"י (סימן רס אות ה'), שאם היה איזה נדנוד סכנה בדבר, ודאי שהאר"י ז"ל היה נזהר בזה. והשתא דלא נזהר כלל, ואדרבה היה מלעיג על זה, ליכא שום ספיקא כלל, ואין טעם לזוהר בזה אף לכתחלה. וכן פשט המנהג בגלילותינו, ואין גם אחד נזהר בזה כלל. ע"כ.

וכבר הזכרנו לעיל מה שכתב בספר רוח חיים בשם ספר סיפור החיים (סדר וירא), דכשם שאין ליטול הצפרנים בבת אחת, ידים ורגלים ביום אחד, כך לא ירחוץ ידיו ורגליו כאחת מטעם זה, וכיון דאמר רחצו רגליכם ממילא דאין ליטול ידיהם באותו יום. ובנו רבי אברהם בספרו שמו אברהם (מע' ב' דף סג) הרבה השיב עליו בשגם בנטיילת הצפרנים נמי נדחה קרו לה לסברא זו. ע"ש. ומאי דאשכחן רגליו זו בזו, דקשה לשכחה ברחיצה. ואף בכסדרן לשלא כסדרן בצפרנים אין קפידא לפי דעת האר"י, כמו שכתבו הרב יד אהרן ז"ל, ומחזיק ברכה, והכנסת הגדולה הביא תיקון וכו'. ע"ש. ועיין עוד בשו"ת בצל החכמה חלק ג' (סימן נג-נד).

ובספר בתי כנסיות הג"ל כתב, שיהיה נזהר מאד שלא יפלו על בגדיו, וכל שכן שלא יקצוץ אותם על בגדיו ולקולטן שם, כי הוא גורם רעה לעצמו. ואם אשה נדה תעשה כך ביום טהרתה לקוץ אותן על בגדיה, לעולם לא תצא מידי דופנה של טומאתה, ותגרום להפיל ולדותיה, ושומר נפשו ירחיק מהן. ע"ש. ועיין מה שהעיר בזה מהר"א פלאגי בספר אברהם את עיניו (נדה דף יז.).

בברכת התורה ולומדיה,

יצחק יוסף
הראשון לציון
הרב הראשי לישראל

שאלה רקט - חתן ביום חופתו היכן ידליק נרות חנוכה? מי שמתארח בליל שבת וחוזר לישון בביתו היכן ידליק נרות חנוכה? ואשה שמדליקה מאוחר אם יכול לברך על ברכת הראיה בצאת הכוכבים?

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, כ' כסלו תשפ"א, 2-390/פ"א

לכבוד

היקר והנעלה, שוקר באהלה של תורה, כש"ת ה"ה ינון עובדיה ברכה נ"י

שלום רב,

לשאלתו אודות חתן שמתחתן בחנוכה היכן ידליק נרות חנוכה, הנה דין זה מבואר בילקו"י (סי' תרע"ב סעיף י"ד), שחתן שנושא אשה בא' מלילות חנוכה, אם הוריו מדליקין נר חנוכה בצאת הכוכבים כל מי שסמוך על שלחנו יוצא ידי חובה, ובכלל זה החתן או הכלה, כיון שבשעת ההדלקה היה רווק וסמוך על שלחן אביו, יוצא י"ח בהדלקת הנרות של אביו, וטוב שיחמיר להדליק נר חנוכה בלא ברכה כשמגיע לביתו אחר החתונה, ואם החופה נערכת קודם השקיעה צריך להדליק בביתו של החתן, וע"ש בהערה נמוקי הדין, ועל כן אם מדליקים בבית הוריו ע"י שליח בזמן צאת כוכבים יצאו י"ח גם החתן וגם הכלה, וטוב שידליקו אחר החתונה בלא ברכה, אך אם ההורים לא הדליקו בזמן צאת הכוכבים, והם מדליקים אחר החתונה, נראה שיכוון שלא לצאת י"ח בהדלקתם, ויכול החתן להדליק בביתו אחר החתונה עם ברכה.

והמתארחים בליל שבת, ואח"כ חוזרים לישון בביתם, צריכים להדליק נ"ח בער"ש בביתם, ואם יוצאים קודם פלג המנחה, נראה שימנו שליח להדליק בביתם בזמן ההדלקה. כיון שחוזרים לישון בביתם. ובספר זכרון יהודה (חלק א' עמוד קא) כתב בשם הרב אול"צ, שישתתפו בפרוטה עם המארח. ושנא טעמו משום שבזמן חיוב ההדלקה אינו מצוי בביתו, לכן ישתתף בפרוטה במקום שנמצא. אלא דסותר דבריו ממ"ש בהמשך לגבי חתן ביום חופתו, שאם החופה בלילה, קודם החופה ילך לביתו שעתיד לגור בו, וישהה שם בזמן הדלקת נרות חנוכה, ובוה ודאי מקיים מצות הדלקת נ"ח כהלכתה. ואם החופה נערכת ביום ואינו יכול להדליק בביתו, ימנה שליח שידליק לו בביתו. וע"ש. והנכון שידליק בביתו לאחר החתונה בלא ברכה, כי בשעת החיוב בזמן צאה"כ יצא ידי חובה בהדלקת אביו, שעדיין היה בגדר רווק ובכלל בני ביתו.

ומה ששאל אדם שאשתו מדליקה נרות חנוכה מאוחר בלילה, מאחר שבשעת ההדלקה אינה נמצאת בבית, האם יכול לברך ברכות הרואה בזמן צאת הכוכבים שהחיינו ושעשה ניסים, ואשתו תוציא אותו י"ח בברכת להדליק, הנה בש"ע (סי' תרע"ו סעיף ג') כתב מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו לילה, וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו כשרואה נר חנוכה מברך שעשה ניסים, ובליל הראשון מברך גם שהחיינו, הרי שפסק שבכדי לברך בעיניו ג' תנאים שלא הדליק, ולא עתיד להדליק, ושאלו מדליקין עליו, ועל כן אם אשתו מדלקת עליו אפי' שהוא בזמן יותר מאוחר כיון שהיא עתידה להדליק, הוי כמו שהוא עתיד להדליק ולכן לא יכול לברך ברכות הרואה.

בברכת התורה,

יצחק יוסף
הראשון לציון
הרב הראשי לישראל

שאלה רקי - מי שקבע מזוזה נמוך אם יברך כשמגביה אותה?

Yitzchak Yosef
The Rishon LeZion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, ח' שבט תשפ"א, 2-667/פ"א

לכבוד היקר והנעלה כש"ת ה"ה רבי יצחק עובדיה ברכה שליט"א

קבלתי מכתבו, במה שדנו בכולל שלכם, לגבי מי שקבע מזוזה פחות מהשליש העליון, אם יחזור לברך בשעה שמעלה אותה לשליש העליון. שבש"ת יב"א (ח"ב י"ד ס"א) פסק שלא יחזור לברך, ובהליכות עולם (ח"ח עמוד רנז) פסק לברך.

וכן נתבאר בילקוט יוסף שובע שמחות (ח"א עמ' תרא), שהלכה כמשנה אחרונה. ובלמוד בכולל חשבתם ליישב בדרך אחרת, שביב"א מדובר על שרק השער עצמו גבוה, אבל זה למטה משליש, שזה תלוי במח' הפוס', ואילו בהליכות עולם מירי על סתם שער שברור בפוס' שפסול. ע"כ.

והנני להשיבו, ע"פ כללו של הרדב"ז שדיברנו בשיעורים האחרונים.

כיון שמרן הב"י הכריע לפוסלה, הברכה שבירך עליה הוי ברכה לבטלה וכמאן דליתא דמי, הילכך כשחזור לקובעה במקום הראוי לה, צריך לברך עליה, וכן פסק בקש"ע (ס"א יא) ובזה נקט בהליכו"ע דאמר' הכי אף במקום שהכריע כך בבית יוסף.

ויהי רצון שיזכו להגדיל תורה ולהאדירה, ולאורך ימים ושנות חיים, בטוב ובנעימים, שובע שמחות וכל טוב לעד.

בברכת התורה,

יצחק יוסף
הראשון לציון
הרב הראשי לישראל

תוכן עניינים מפורט

א	שאלה
אבי הבן - בצום דחוי שצם רק עד מנחה גדולה, אם יכול לעלות לתורה, ומ"ה לגבי עננו	רעה
אבי הבן - צום גדליה דחוי מה דינם של בעלי ברית	רנה
אבי הבן - צום גדליה שאינו דחוי מה דינם של בעלי ברית	רנו
אבידה - אם מותר לפרסם בעלוני שבת על אבדה או מציאה	קלג
אבינו מלכנו - אם אומרים בשבת שובה	רסה
אבינו מלכנו - במנחה של שבת שובה מה קודם אבינו מלכנו או צדקתך	רסח
אבינו מלכנו - בשבת שובה אם יש קטעים שצריך לדלג	רסו
אבלות ימי ספיה"ע - אם מותר לשמוע שירים אחר חצות ביום שישי	פה
אגוזים - אם צריך להטביל מפצח אגוזים	ר
אדומה - ברכת הבמבה אדומה	רקד
א-ד-ו-ג-י - אם בשעת הלימוד מותר להזכיר	קסו
א-ד-ו-ג-י - שאומר חצי פסוק עם שם השם, אם יכול לאומרו או שצריך לשנות	קסז
אדמה - ברכת הבמבה	רקא,רקד
אדמה - ברכת החטיפים המיוצרים מקמח תירס	רקא
אהבת עולם של ערבית - אם מועילה לברכת התורה	ו
אוהל - להוציא קרש של הסטנדר ולתת עליו את הקרש כדי שיהיה כיסא כששוכב הסטנדר	קיב
אוהל - מטריה שפתוחה מערב שבת ואין בעיה של אוהל, למה אסור להשתמש בה בשבת	נה
אוטו - אם מותר להישען עליו בשבת	כו
אוטו - אם מותר לפתחו בשבת (כשלא נדלק אורות) לקחת משהו לצורך שבת	קעו
אוטו - אם צריך לעשות בדיקת חמץ	קז
אוטובוס - אם מותר להשתמש סתם בנסיעות של הצבא	עג
אוטובוס - אם מותר לחכות בתחנה כדי לנסוע ישר במוצאי שבת	קיג
אוכל - אם מותר להנמיך את האש ביו"ט כדי שלא יישרף התבשיל	רכו
אוכל - להניח תבשילים על פלטה בשקיעה של יו"ט ראשון שיהיה חם ליו"ט שני	רכח
אוכל - מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב נפק"מ להניח על הפלטה בשבת	רפו
אוכל - שנמצא בכלים לא טבולים	ריג
אוכל נפש - אם מותר לגלגל סיגריה ביו"ט	קצז

אוכל נפש - אם מותר לעשן נרגילה ביום טוב קצו
 אוכל נפש - אם מותר לעשן סיגריות בד' תעניות, ובתשעה באב קצה
 אוכל נפש - אם מותר לעשן סיגריות ביו"ט קצד
 אוכלין - אם אמרינן בהם נ"ט ב"ר נ"ט רקד
 אולם חתונה - אם מברכים כל השבע ברכות רקו
 אופניים - אם מותר לסחוב עלהם שקית עם תפילין וכן עם ספרי קודש רפב
 אור - חילוני שהדליק אור של החדר מדרגות, האם מותר ליהנות מהאור הזה נח
 אור חשמל - שנכנס לחדרים של בחורים בישיבה, אם ידליקו נרות שבת בברכה נ
 אור של המקרר בשבת - אם יעזור להוציא את המנורה של המקרר לפני השבת קעז
 אורות בבית - אם צריך לכבות לפני הדלקת נרות שבת רקז
 אורז - שנמצא בשקית סגורה בתוך החמין, אם האורז בשרי קע
 אזכרת המלך הקדוש - ש"צ שטעה בעשרת ימי תשובה ואמר האל הקדוש רסד
 אזכרת השם - אם בשעת הלימוד מותר להזכיר קסו
 אזכרת השם - אם צריך לומר אל או קל קסח
 אזכרת השם - שאומר חצי פסוק עם שם השם, אם יכול לאומרו או שצריך לשנות קסז
 אחיזת עינים - אם מותר להזמין קוסם רצא
 אייפון - להיות שליח ציבור למי שמחזיק אייפון רפה
 אייפון - מי שמצא את שייך בו מצות השבת אבידה רפה
 איסור גילוח - היכן מותר לגלח ואיך מותר להתגלח רפז
 אשה - איך עונה אמן על ברכות שגבר מברך, כשהיא פטורה מהמצוות האלה עח
 אשה - איך עושים כפרות עם תרנגולת לאשה מעוברת רעד
 אשה - אם מברכת ברכת המפיל רקה
 אשה - היום שיש בדיקה ויודעים מה יש למעוברת, אם אפשר לסמוך על זה לעניין כפרות ערה
 אשה - ילדה לפני יום כיפור אחר שעשו לה ולולד כפרות, אם צריך לעשות שוב רעו
 אשה - למה צריכה לברך דווקא לפני ההדלקה ולא אחריה צד
 אשה - לשחק במשחקים בשבת כז
 אשה - שמברכת אחר הדלקת נרות שבת אם מותר לענות אמן צג
 אשה אם צריכה לומר ק"ש שעל המיטה, וברכת המפיל ט
 אכילה - אכל בריה אחת שלימה משבעת המינים, כשאין שיעור כזית, אם מברך ברכה אחרונה קנג
 אכילה - אכל חמשת מיני דגן ועבר זמן שבעים ושתיים דקות ולא בירך ברכה אחרונה קעא
 אכילה - אם אפשר לעשות קידוש לפני התקיעות כדי לטעום איזה משהו רכב
 אכילה - אם מותר ללכת באמצע סעודה ולהמשיך לאכול במקום אחר קמט
 אכילה - אם משערים שיעורי תורה לפי נפח או משקל קסג
 אכילה - בסדר הסימנים של ר"ה, אם צריך דווקא לאכול או שאפשר לצאת ע"י ראייה בעלמא רלד
 אכילה בסעודה שלישית - מי שקשה לו מאוד אם יכול לצאת ידי חובה בשתיית רביעית יין רפד
 אכילה בצום גדליה דחוי - מה דינם של בעלי ברית רנה

אכילה בצום גדליה שאינו דחוי - מה דינם של בעלי ברית רנו
 אכילה בתענית - שיעור שמבטל את התענית קפז
 אכילה בתענית דחוי - בעלי ברית שצמים עד מנחה גדולה, אם יכולים לעלות לתורה רעה
 אכילה בתשיעי - בערב כיפור למה לא מברכים רסג
 אכילת בשר ועוף לבחור ישיבה בכשרות שלא סומכים בביתו
 רצגואכילת ירק בדוק - אם לחוש לתולעים קטנים סט
 אכילת לחם משנה - ביו"ט אם צריך רעט
 אכילת פת עכו"ם - של מפיה גז
 אל - אם צריך לומר אל או קל קסח
 אלוהי נשמה - שכח לברך ונזכר בפסוקי דזמרה ז
 אלול - אם צריך כל שנה לבדוק התפילין קצ
 אמבולנס - אם מותר לנתק את השפופרת אחרי שדיברו עם אמבולנס נב
 אמבולנס - יולדת שצריכה לנסוע לבית חולים בשבת, אם עדיף לחכות לאמבולנס נא
 אמירה לגוי - איך מותר לומר לגוי להדליק את האור בשבת, כשאין חולה או קטן קיד
 אמירה לגוי - בוילר ששכחו אותו דלוק, ואין גויים בסביבה, ויש חשש שיתפוצץ ויהיה הפסד גדול ס
 אמירה לגוי - כששכחו לכבות החשמל ואין חולה או קטן טו
 אמירה לגוי - מזגן שנדלק על קור, בשבת קרה מאוד, אם אפשר לומר לגוי לכבותו רסא
 אמירה לגוי - ליהנות מהאור שהדליק - כשאין תנאים המתירים קטז
 אמירת בקשות פרטיות - אם מותר לבקש בתפילות של ר"ה, ומ"ה לגבי תפילת מוסף רלב
 אמירת ההוספות של עשרת ימי תשובה - שכח לומר רלח
 אמירת המלך הקדוש - מסופק בר"ה אם אמר רלז
 אמירת המלך הקדוש והמשפט - מסופק בעשרת ימי תשובה אם אמר רלט
 אמירת יעלה ויבוא - שכח לומר בברכת המזון של ראש השנה רמו
 אמירת יעלה ויבוא - שכח לומר בתפילות של ר"ה רמז
 אמירת משניות ר"ה - אם יש עניין בסעודות של ר"ה רכט
 אמירת סליחה - שצריך לבקש ממהשו ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור רסט
 אמירת צדקתך - במנחה של שבת שובה או יהי שם רסז
 אמירת קדיש - אין מי שיאמר קדיש בתפילה, אם ימשיכו את התפילה בלא קדישים קעח
 אמירת קדיש - הגיע מאוחר לתפלת שחרית אחר שאמרו קדיש והתחיל לומר קדיש רצ
 אמירת שיר המעלות ממעמקים - בעשרת ימי תשובה אחר שענה ברכו רלז
 אמירת תשליך - אם יש עדיפויות מסוימות רמט
 אמירת תשליך - אם נשים צריכות לומר רנא
 אמירת תשליך - ר"ה שחל בשבת אם עושים תשליך ביום א' או ביום ב' רנ
 אמן - אדם שמאריך בתפילת שמונה עשרה ושמע קדיש באמצע, אם צריך להרהר כמו בקדושה רעז
 אמן - אם מותר לענות לאשה שמברכת אחר הדלקת נרות שבת צג
 אמן - לענות בלא כיסוי ראש עב

אמן - שומע מאשכנזי ברכת ההלל של ר"ח, וכן ברכת תפילין של ראש עז
אמן - שמע ברכת בורא נפשות אחר שתיית קפה או תה, אם רשאי לענות אמן רטז
אמן - שמע קדיש או קדושה באמצע בדיקת חמץ אם יכול לענות קפה
אסלה - סבון שבאסלה שעושה צבע, אם יש בעיה בשבת עט
אפיה - אם מותר לעשות טוסט בשבת על הפלטה צז
אפיה - תנור שיש לו שני תאים, אם מותר לאפות בזמן אחד, באחד חלבי ובשני בשרי סא
אפרופו - מה ברכתו רקד
אקמול - לקיחה ביו"ט כדור לכאבי ראש ושאר מיחושים ריה
ארבע פרשיות - למה לא מברכים על קריאת פרשת זכור ומחיתו רפג
ארבע תעניות - אם מותר לעשן סיגריות בד' תעניות, ובתשעה באב קצה
ארבעה פרשיות - שהציבור יוצאים י"ח למה לא נחשב כקורא שלא מן הכתב רפ
ארטיק או גלידה - אם צריך לברך אח"כ בורא נפשות קפ
ארץ ישראל - בחור מחו"ל שלומד בארץ, לגבי יו"ט שני של גלויות רק
אש - אם מותר להנמיך ביו"ט כדי שלא יישרף התבשיל רכו
אשה - אם מברכים על תקיעת שופר לנשים רנג
אשה - אם צריכות לומר תשליך רנא
אשה - אם צריכות לילך לשמוע קול שופר רנב
אשה - הדלקת נרות שבת בחשמל רצד
אשה - הדלקת נרות שבת בלדים רצד
אשכנזי - חזן ספרדי שעולה במניין אשכנזי, אם יכול להזכיר שם השם לפי הנוסח שהם אומרים סה
אשכנזי - חזן שעולה במניין ספרדי, האם יתפלל בנוסח אשכנזי סד
אשכנזי - שומע מאשכנזי ברכת ההלל של ר"ח, וכן ברכת תפילין של ראש עז
אשכנזים - אם הבשר שלהם מטרף את הבשר שלנו שנתבשלו ביחד סז
אשכנזים - בשר שלהם שמתבשל ביחד עם בשר שלנו אם הסיר צריך הגעלה סז
אשכנזים - טונות שלא כתוב ע"ג הקופסא שנעשה ע"י בישול ישראל (כשיש הכשר אשכנזי) קעב
אשפה - אם מותר להניח ליד המזוזה קצא
אשרי - ש"צ שטעה ואמר קדיש תתקבל לפני אשרי בשחרית קמג
אתה חונן - התחיל במוסף של שבת רטז

ב שאלה

באגט קראנץ' - מה ברכתו רצג
בגד - שעטנז אם אפשר לטלטלו בשבת פד
בגדי שבת - אם מותר לנער מהגשמים שעליהם פב
בגדים - שהיו בחבל מערב שבת, ובשבת התחיל לירד גשם רמח
בגדים יבשים - אם יש בעיה לפרוס על חבלי כביסה בשבת קכה
בגדים יבשים - אם מותר להוריד מהחבלים בשבת קב

בגדים נקיים - אם מותר להוציא מהמייבש בשבת לצורך שבת מה
בדיקת חמץ - אדם שבדק כמה בתים, אם אסור לו לדבר עד שיגמור את הכל קיא
בדיקת חמץ - אם בחורי ישיבה צריכים לבדוק את חדריהם מחמץ קפה
בדיקת חמץ - אם צריך בספרים, ואם מותר ללמוד בהם בחג קפו
בדיקת חמץ - אם צריך לעשות ברכה קז
בדיקת חמץ - דיבר באמצע לא מענייני הבדיקה קי
בדיקת חמץ - שמע קדיש או קדושה באמצע אם יכול לענות קפה
בדיקת ירק מתולעים, אם לחוש לקטנים שלא נראים סט
בדיקת מזוזות בישיבה - על מי מוטל לקבוע מזוזות, ולבודקם קפט
בדיקת תפילין - אם צריך כל שנה באלול קצ
בוילר - ששכחו אותו דלוק, ואין גויים בסביבה, ויש חשש שיתפוצץ ויהיה הפסד גדול ס
בוילר ביום טוב - אם מותר להתרחץ בחמים שהוחמו בו קכב
בונה - אם מותר להכניס לחליפה כפתור או סיכה ליופי בשבת רח
בונה - אם מותר לפרק בשבת מטאטא מהמקל ולחבר למגב סג
בונה - לשונות של דלת שנתקעה בשבת אם מותר לשחק עם הידית כדי שתפתח רט
בונה וסותר - להוציא קרש של הסטנדר ולתת עליו את הקרש כדי שיהיה כיסא כששוכב הסטנדר קיב
בורא מיני מזונות - מה מברכים על שניצל או דג מטוגן קפב
בורא נפשות - אם מברכים ברכה אחרונה על שלוה קפא
בורא נפשות - שמע אחר שתיית קפה או תה, אם רשאי לענות אמן רטז
בורא נפשות - אכל ארטיק או גלידה אם צריך לברך קפ
בורר - אם יש בעיה במכשיר המיני - בר בשבת רקג
בושם - אם מותר לשים ביו"ט או בשבת רכד
בושם - אם מותר לשים גל' למניעת זיעה בשבת או ביו"ט רנט
בושם - כלי שיש בפנים ספוג ושמים בו מי ורדים שיהיה ריח טוב, אם מותר למלא בשבת רכג
בושם - למניעת זיעה בתשעה באב קסט
בחור - מחו"ל שלומד בארץ לגבי יו"ט שני של גלויות רק
בחור ישיבה - אם יכול למסור שיעורים בהלכה רקה
בחור ישיבה - שהוריו מדליקים חנוכייה מאוחר, ורוצה להדליק מוקדם רק
בחור ישיבה ספרדי - אם יוציא הציציות בחוץ רצז
בחור ישיבה ספרדי - אם יש בעיה שיגדל פאות רצז
בחור ישיבה ספרדי - לאכול בשר בכשרות שלא סומכים בביתו רצז
בחורי ישיבות - אם צריכים לבדוק את חדריהם מחמץ קפה
בחורי ישיבות - האם צריכים להדליק נרות שבת עם ברכה שיש אור בחדר נ
בחורי ישיבות - פנימייה של ישיבה, על מי מוטל לקבוע מזוזות, ולבודקם קפט
ביוזי המזוזה - אם מותר להניח שקיות זבל או מטאטא וכדומה ליד המזוזה קצא
ביוזי הספרים - שלומד בספר אם יכול להישען על ספרית ספרים רפא

ביוזי תפילין וספרים - אם מותר לסחוב על אופניים שקית עם תפילין וכן עם ספרי קודש רפב
 ביטול תבן וקש לסוכה - סוכה למעלה מכ' אמות, ומכנים תבן וקש כדי למעט הגובה ליו"ט ראשון קנה
 בין המצרים - אם קטן יכול לברך שהחיינו על פרי חדש ק
 בין השמשות - נזכר שלא הניח תפילין א
 בירך על יין לבן בקידוש (מבחינה בריאותית) וכשטעם זה היה מים קלו
 בירך על יין לבן בקידוש (מבחינה בריאותית) וכשטעם זה היה עראק, או וויסקי, או וודקה וכד' קלו
 בירך על כוס יין בקידוש וכשטעם נמצא מקולקל קלה
 בישול - אם מותר להוסיף מים ביו"ט למיחם כשכלו המים רמא
 בישול - אם מותר לעשות טוסט בשבת על הפלטה צו
 בישול - בעשיית תה בשבת יט
 בישול - הניח תבשיל שרובו רוטב על הפלטה אם מותר לאכול תבשיל זה מד
 בישול - חילונוי שבישיל האם מותר לישראל ליהנות ממאכל זה נט
 בישול - חשמל שקפץ בבית בשבת, האם יהיה מותר לאחר שהחזירו את החשמל לאכול את התבשיל ... מו
 בישול - כשעיריה על תה בשבת מכ"ר אם יכול ליהנות ממנו יט
 בישול - מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב נפק"מ להניח על הפלטה בשבת רפו
 בישול - מכין תה ביו"ט אם צריך עירוי מכלי שני בשבת רכא
 בישול - שכח למלוח בשר ובישלו אותו ע
 בישול ביו"ט - אם מותר להנמיך את האש כדי שלא ישרף התבשיל רכו
 בישול ישראל - שלא כתוב ע"ג קופסאות טונה (כשיש הכשר אשכנזי) האם מותר לאכול קעב
 בישול מיו"ט לשבת - אדם שלא מבשל ולא אופה מיו"ט לשבת האם צריך לעשות עירוב תבשילין קג
 בישולי גויים - אם יש בישולי גויים בשבת קעג
 בישולי גויים - שלא כתוב ע"ג קופסאות טונה (כשיש הכשר אשכנזי) האם מותר לאכול קעב
 בית הכיסא - הוריד הטלית ע"ד להיכנס לבית הכיסא, אם יברך בחזרה קטו
 בית המדרש - אם מותר לסדרו ביו"ט ראשון של ר"ה בצהרים שיהיה מסודר ליו"ט שני רנו
 בית חולים - אם מותר לנתק את השפופרת אחרי שדיברו עם אמבולנס נב
 בית חולים - יולדת שצריכה לנסוע בשבת, האם עדיף לחכות לאמבולנס או שמי שנמצא ייקח אותה נא
 בית מדרש - סידורו בליל שבת בשביל יום שבת לד
 בית משפט - מי שתבע את ישראל חבירו לבית המשפט של הערכאות אם יכול להיות ש"צ רפה
 בל תשחית את זקנך - היכן מותר לגלח ואיך מותר להתגלח רפז
 במבה אדומה - מה ברכתה רקד
 במבה גוגט - מה ברכתה רקא,רקד
 במבה רגילה - מה ברכתה רקד
 בסיס לדבר האסור - מה הגדר של כיס של בגד כה
 בעל אייפון - להיות שליח ציבור רפה
 בעל הבית - שעושה כפרות לו ולבני ביתו מי להקדים רעא
 בעל קורא - ספרדי שעולה במניין אשכנזי, האם מותר לו לשנות את שם השם סה

בעל קורא - ציבור יוצאים י"ח קריאת פרשת 'זכור' למה לא נחשב כקורא שלא מן הכתב רפ
 בעל תוקע - אם יש בעיה שיאחז את השופר ביד שמאל רו
 בעלי ברית - בצום דחוי שצמים רק עד מנחה גדולה, אם יכולים לעלות לתורה, ומ"ה לגבי עננו רעה
 בעלי ברית - מה דינם בצום גדליה דחוי רנה
 בצל או לימון - שחתכו עם סכין בשרי, אם נעשו בשרי קנט
 בקשות פרטיות - אם מותר לבקש בתפילות של ר"ה, ומ"ה לגבי תפילת מוסף רלב
 בקשת אבינו מלכנו - אם אומרים בשבת שובה רסה
 בקשת אבינו מלכנו - במנחה של שבת שובה מה קודם אבינו מלכנו או צדקתך רסח
 בקשת אבינו מלכנו - בשבת שובה אם יש קטעים שצריך לדלג רסו
 בקשת סליחה - ממשוה ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור אלא אח"כ, מה עליו לעשות רסט
 ברה"ת - אם מועיל תנאי שאם יירדם בלילה לא יחשב הפסק ה
 ברוך שאמר - למה מחזיקים את שני הציציות מלפניו קסב
 בריאות - אם מותר לעשות מס' בשבת לג
 בריאות - לעשות טיול בשבת לצורך בריאות לב
 בריה שלימה - אכל בריה אחת שלימה משבעת המינים, כשאין שיעור כזית, אם מברך ברכה אחרונה... קנג
 בריכה של מקוה חמה - אם ביו"ט מותר לטבול ריט
 ברכה אחרונה - איך משערים שיעורי תורה לפי נפח או משקל קסג
 ברכה אחרונה - אכל ארטיק או גלידה אם צריך לברך בורא נפשות קפ
 ברכה אחרונה - אכל בריה אחת שלימה כשאין שיעור כזית, אם מברך ברכה אחרונה קנג
 ברכה אחרונה - אכל חמשת מיני דגן ועבר זמן שבעים ושתים דקות ולא בירך ברכה אחרונה, קעא
 ברכה אחרונה - אם מברכים על שלוה קפא
 ברכה על אכילה בתשיעי - למה לא מברכים על האכילה בערב יום כיפור רסג
 ברכה על פרשת זכור - למה לא מברכים על הקריאה ומחיינו רפג
 ברכה על תפילין אחר צאת הכוכבים ב
 ברכה על תפילין אחר שקיעת יום שישי י
 ברכה על תפילין בבין השמשות א
 ברכה על תפילין בבין השמשות דיום שישי י
 ברכו את ה' המבורך - שיר המעלות ממעמקים בעש"ת, מ"ה אם ענה ברכו את ה' המבורך רלו
 ברכות - איך אשה עונה אמן על ברכות שגבר מברך, כשהיא פטורה מהמצוות האלה עח
 ברכות השחר - שכח לברך ונזכר בפסוקי דזמרה ז
 ברכות התורה - כשישן בלילה ורוצה ללמוד ד
 ברכות התורה - כשנמשך בשינתו אחר צאה"כ ג
 ברכות התורה - מי שלא בירך עד הלילה ו
 ברכת אפרופו רקד
 ברכת בדיקת חמץ - אדם שבודק כמה בתים אם אסור לו לדבר עד שיגמור את הכל קיא
 ברכת בדיקת חמץ - דיבר באמצע לא מענייני הבדיקה קי

ברכת הלבנה - אם יש עניין להוסיף שלא יהיה לנו כאבי שיניים	קלא
ברכת במבה - רגילה, אדומה, ונוגט	רקא, רקד
ברכת ברקים ורעמים - אם מברכים בזמן ששואלים מוריד הטל	קכו
ברכת ברקים ורעמים - מתי יכול אדם לחזור על ברכת הברקים והרעמים אחר שבירך	נד
ברכת בשמים - בירך על בשמים מתי יכול לברך שוב	כד
ברכת האילנות - אם אפשר לברך דרך משקפיים	רב
ברכת האל הקדוש - ש"צ שטעה בעשרת ימי תשובה ואמר האל הקדוש	רסד
ברכת הדלקת נרות שבת - אם מותר לענות אמן לאשה שמברכת אחר ההדלקה	צג
ברכת הדלקת נרות שבת - לבחורי ישיבות שיש אור בחדר	נ
ברכת הדלקת נרות שבת - למה אשה צריכה לברך דווקא לפני ההדלקה ולא אחריה	צד
ברכת הדלקת נרות שבת - נשים שבאו ביחד להדליק נרות שבת בבית מלון	קכא
ברכת ההלל של ר"ח - אם שומע מאשכנזי לא יכול לענות אמן	עז
ברכת הטוב והמטיב - מתי מברכים	קלח
ברכת הטלית - הוריד את הטלית בשביל לסדר את המעיל, וכן הוריד ע"ד להיכנס לבית הכיסא	קטו
ברכת הטלית - התעטף לפני שהגיע הזמן	רנח
ברכת הטלית - מי שנכנס למקווה ואח"כ לובש טלית קטן (שיש בה שיעור)	קיה
ברכת הטלית - נפלה טליתו האם חוזר לברך	קיו
ברכת היין - סעודת שבע ברכות בסעודה שלישית, אם יש לטעום את היין אחר ברכת המזון	קמא
ברכת הלבנה - אם אפשר לברך ביום	סח
ברכת הלבנה - אם אפשר לברך דרך משקפיים	רא
ברכת הלבנה - אם חסר כמה שעות במוצאי שבת לזמן של מולד הלבנה	רג
ברכת הלבנה - אם צריך לברך דווקא תחת כיפת השמים	רד
ברכת הלבנה - באמצע קריאת המגילה נזכר שלא בירך ועכשיו יש זמן מועט שהתפזרו העננים	קלב
ברכת הלבנה - מתי יש לברך ברכת הלבנה, לפני יו"כ או אחרי	קלט
ברכת הלבנה - שיש עננים דקים	קל
ברכת המוציא - אם ביו"ט צריך לחם משנה	רעט
ברכת המזון - אם מותר ללכת באמצע סעודה ולהמשיך לאכול במקום אחר	קמט
ברכת המזון - אם צריך לברך על כוס יין	קמ
ברכת המזון - בסעודה רביעית אם אומרים מגדיל או מגדול	קפד
ברכת המזון - לחם אמיתי שברכתו מיני מזונות ואח"כ ברכת המזון	קעד
ברכת המזון - עשה זימון בלא מים אחרונים, או שדיבר	עו
ברכת המזון - שכח לומר יעלה ויבוא בראש השנה	רמו
ברכת המזון דסעודה שלישית - אם יש לטעום את היין של סעודת שבע ברכות אחר ברכת המזון	קמא
ברכת המפיל - אם נשים מברכות	רקה
ברכת המפיל - בשם ומלכות אחר חצות	קנא
ברכת המפיל - נזכר אח"כ שלא ספר ספירת העומר	קג

ברכת המפיל לגבי נשים	ט
ברכת המצות בשאר השנה	רצג
ברכת הנהנין - אדם שאוכל בבית ויוצא למרפסת, אם מועיל תנאי אחד על הברכה לזמן רב	קמד
ברכת הנהנין - אם חדר מדרגות נחשב קורת גג אחד נפק"מ להיסח הדעת בברכת הנהנין	קמה
ברכת העוגיות של פסח העשיות מבוטנים	צ
ברכת העירוב - אם צריך לעשות עירוב רק בשביל הדלקת הנרות	קד
ברכת הפיתה ובאגט קראנץ'	רצג
ברכת הקידוש - מקדש שלא שתה כמלא לוגמיו, וטעמו המסובים, אם מצטרף הכל ביחד לצאת י"ח	צו
ברכת הקידוש - קידש על יין וכשבא לשתות נשפך לו הכוס	קלז
ברכת השניצל או דג מטוגן	קפב
ברכת טבילת כלים - כלי ספק, כשטובל עם כלי אחר שחייב טבילה, אם יברך על טבילת כלים	ריא
ברכת טבילת כלים - ע"י ילד	קכד
ברכת לבנה - אם אפשר לברך ביו"ט או בשבת	קכח
ברכת לבנה - אם סומא מברך	רה
ברכת מזוזה - שהייתה קבועה נמוך ומעלה אותה אם יברך	רקו
ברכת מזונות - לחם אמיתי שברכתו מיני מזונות ואח"כ ברכת המזון	קעד
ברכת מחייה המתים - אם רשאי להוסיף גם ברכת 'שהחיינו'	מ
ברכת מעין שבע - בליל פסח שחל בערב שבת	צב
ברכת מצה מטוגנת - ששבורה לחלקים קטנים	רקב
ברכת נרות שבת - על חשמל	רצד
ברכת נרות שבת - על לדים	רצד
ברכת שבע ברכות - אם כל העשרה צריכים להיות פנים חדשות	כב
ברכת שבע ברכות - אם מברכים הכל באולם החתונה	רקו
ברכת שבע ברכות - כשמברכים רק הגפן ואשר ברא מה קודם	לח
ברכת שבע ברכות - עם מי שהיה רק בריקודים של חתונה (ולא השתתף בחופה) ולא טעם כלום	לט
ברכת שבע ברכות - מתי מברכים את כל השבע	לז
ברכת שהחיינו - אדם שלא ראה את חברו יותר משנה ושמה בראיתו, שמברך עליו 'מחייה המתים'	מ
ברכת שהחיינו - אם מברכים בקידוש של ליל יו"ט שני של ר"ה	רלג
ברכת שהחיינו - אם צריך לברך כשמקיים מצוות בדיקת חמץ	קח
ברכת שהחיינו - אם קטן יכול לברך על פרי חדש בבין המצרים	ק
ברכת שהחיינו - על רב שמברכים עליו שחלק מחכמתו ליראיו	עה
ברכת שופר לנשים - אם מברכים	רנג
ברכת שחלק מחכמתו ליראיו - לרב שנראה דרך לוויין או מסך בשידור חי וראה אותו במציאות	עד
ברכת תפילין - אם שומע מאשכנזי לא יכול לענות אמן	עז
ברכת תקיעת שופר - אם מותר לטלטל בר"ה שופר ע"מ לתקוע ליחיד, ומ"ה לגבי הברכה	רנד
ברקים ורעמים - אם מברכים בזמן ששואלים מוריד הטל	קכו

ברכה אחרונה - על כמה ענבים או זיתים מברכים קנה
 בשר - בחור ישיבה אכילה בכשרות שלא סומכים בביתו רצג
 בשר - בצל או לימון שחתכו עם סכין בשרי, אם נעשו בשרי קנט
 בשר - של האשכנזים שמתבשל ביחד עם בשר של הספרדים, האם הסיר צריך הגעלה סז
 בשר - של האשכנזים שמתבשל ביחד עם בשר שלנו אם מטריף אותו סז
 בשר וחלב - אורז שנמצא בשקית סגורה בתוך החמין, אם האורז בשרי קע
 בשר וחלב - איך אפשר להכין טוסט חלבי במכשיר בשרי כא
 בשר וחלב - איך עושים הכשרה לשיש מט
 בשר וחלב - אם אמרינן נ"ט ב"ר נ"ט באוכלין רקד
 בשר וחלב - דיני נ"ט ב"ר נ"ט רקד
 בשר וחלב - הכנת מאכל פרווה במחבת בשרי ולאוכלו עם חלבי כ
 בשר וחלב - טוסטר חלבי שאפו בו בשרי, איך הכשרתו כא
 בשר וחלב - כף שמשמשים בה לבשר אם מותר להפוך בה חביתה ולאוכלה עם גבינה לו
 בשר וחלב - קופסא של גלידה חלבית קרה, אחר שהוריקו הגלידה אם מותר להניח בה בשר מז
 בשר וחלב - תנור בשרי שאפו בו חלבי, האם האוכל מותר ואיך מכשירים התנור מח
 בשר וחלב - תנור שיש לו שני תאים, אם מותר לאפות בזמן אחד, באחד חלבי ובשני בשרי סא
 בתי ספר חילוני - מי ששולח את בנו ובנותיו לבתי ספר שאינם דתיים אם יכול להיות ש"צ רפה

ג שאלה

גאונים - מוציא שבת לפי ר"ת, איזה מלאכות מותר לו לעשות בצאת שבת רגיל צח
 גאונים - מוציא שבת ע"פ הגאונים, האם מותר לו להקליט רב שמוציא שבת לפי ר"ת פא
 גאונים - מוציא שבת ע"פ שיטת ר"ת, אם מותר לו לומר לאדם שמוציא שבת רגיל לעשות לו מלאכה צט
 גבינה - חביתה שטוגנה במחבת בשרי אכילתה עם גבינה כ
 גבר - איך אשה עונה אמן על ברכות שגבר מברך, כשהיא פטורה מהמצוות האלה עח
 גדר של רוב יבש ומיעוט רוטב - שיהיה מותר להניח על הפלטה בשבת רפו
 גובה סוכה - סוכה למעלה מכ' אמות, ומכנים תבן וקש כדי למעט הגובה ליו"ט ראשון קנה
 גוי - איך אפשר לומר לו בשבת לכבות חשמל כשאין חולה או קטן טו
 גוי - איך מותר לומר לגוי להדליק את האור בשבת, כשאין חולה או קטן קיד
 גוי - אמרו לגוי להדליק את האור, כשלא היה את התנאים המתירים, אם מותר ליהנות מהאור הזה קטז
 גוי - בוילר ששכחו אותו דלוק, ואין גויים בסביבה, ויש חשש שיתפוצץ ויהיה הפסד גדול ס
 גוי - מזגן שנדלק על קור, בשבת קרה מאוד, אם אפשר לומר לגוי לכבותו רסא
 גויים - אם יש בישולי גויים בשבת קעג
 גויים - מי שתבע את ישראל חבירו לבית המשפט של הערכאות אם יכול להיות ש"צ רפה
 גזזת ציפורניים - ביום חמישי רקח
 גזזת ציפורניים - ידיו ורגליו ביום אחד רקח
 גזירה שמא יטה - אם יש בנר שעווה של זמנינו קמו

גזירה שמא יטה - במנורה שיש אפשרות להגביר את עוצמת האור, קמז
 גזירת הבלנים - אם ביו"ט מותר לטבול בבריכה שבבית המרחץ ריט
 גזירת הבלנים - רחיצה ביו"ט במים חמים בישיבה עם הרבה בחורים פ
 גזל - אם מותר להשתמש סתם בנסיעות של הצבא עג
 גילגול סיגריה ביו"ט קצז
 גילגול ספר תורה - אם צריך לעשות עירוב תבשילין כדי לגלול את ספר התורה מיו"ט לשבת קה
 גילוח הזקן - היכן מותר לגלח ואיך מותר להתגלח רפז
 גילוח זקן בתהר - ש"צ שמגלח זקנו בתער רפה
 גילוי ראש - אם מותר לענות אמן עב
 גינה - צינור של מזגן שיוצא לרה"ר, אם מותר להתחבר לצינור כדי להשקות את הצמחים ללא רשות רי
 גל' - למניעת זיעה בתשעה באב קסט
 גל' למניעת זיעה - אם מותר בשבת או ביו"ט רנט
 גלולות - אם מותר להמים כדור ביו"ט במים חמים כדי לבלעו רכ
 גלולות - אם מותר לקחת ביו"ט כדור לכאבי ראש ושאר מיחושים ריה
 גלידה - חלבית קרה בקופסא, אחר שהוריקו את הגלידה אם מותר להניח בה בשר לשמירה מז
 גלידה או ארטיק - אם צריך לברך אח"כ בורא נפשות קפ
 גמרא - אם עדיף בר"ה לקרוא תהילים או ללמוד הלכה או גמרא רמ
 גרב - לשים על מנורה שתלויה בחוט בשבת, שיהיה חושך רצט
 גרמא - בוילר ששכחו אותו דלוק, ואין גויים בסביבה, ויש חשש שיתפוצץ ויהיה הפסד גדול ס
 גשם - אם מותר לנער בגדי שבת מהגשמים שעליהם פב
 גשם - כביסה שהייתה בחבל מערב שבת, ובשבת התחיל לירד גשם רמח
 גשמי קללה - אם מברכים על ברכים ורעמים בזמן ששואלים מוריד הטל קכו
 גשמי קללה - הגשמים שיורדים בין פסח לעצרת אם זה סימן קללה קכו

ד שאלה

ד' תעניות - אם מותר לעשן סיגריות, ובתשעה באב קצה
 דבר שטיבולו במשקה שצריך נט"י - אם אוכל עוף רטוב אם צריך נט"י יז
 דברי טינוף - אם מותר להניח שקיות זבל או מטאטא וכדומה ליד המזוזה קצא
 דברי תורה - אם מותר להדביק סימניה בשבת רפט
 דג מטוגן או שניצל - מה ברכתם קפב
 דוד חשמל - ביו"ט אם מותר להתרחץ בחמים שהוחמו ע"י דוד חשמל (בוילר) קכב
 דורדוראנט - אם מותר לשים גל' למניעת זיעה בשבת או ביו"ט רנט
 דיבוק סיגריה ע"י רוק ביו"ט קצז
 דיבור אחר ברכת המפיל - בירך ברכת המפיל ונזכר שלא ספר ספירת העומר קג
 דיבור בבדיקת חמץ - אדם שבודק כמה בתים, אם אסור לו לדבר עד שיגמור את הכל קיא
 דיבור בבדיקת חמץ - לא מענייני הבדיקה קי

דילוג קטעים - בשבת שובה באבינו מלכנו רסו
דיני ערכאות - מי שתבע את ישראל חבירו לבית המשפט של הערכאות אם יכול להיות ש"צ רפה
דלת - לשונות של דלת שנתקעה בשבת אם מותר לשחק עם הידית כדי שתיפתח רט
דלת עם קוד - חילוני שפתח בשבת אם מותר להיכנס נח
דמקה, דומינו - לשחק בשבת כז
דעת תורה - אם חובה להתחסן נגד הקורונה ואם יש מה לחשוש רצב
דתיים - מי ששולח את בניו ובנותיו לבתי ספר שאינם דתיים אם יכול להיות ש"צ רפה

ה. שאלה
האל הקדוש - ש"צ שטעה בעשרת ימי תשובה ואמר האל הקדוש רסד
הבדלה - סעודת שבע ברכות בסעודה שלישית, אם יש לטעום את היין אחר ברכת המזון קמא
הבערה - אם יש הבדל באיסורים בין הדלקת לד בשבת לשאר פלורסנט טז
הבערת אש ביו"ט - להנמיך את האש כדי שלא יישרף התבשיל, או להדליק אש אחרת רכו
הברגה - אם מותר לפרק בשבת מטאטא מהמקל ולחבר למגב סג
הגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב - שיהיה מותר להניח על הפלטה בשבת רפו
הגעלה - איך מכשירים לפסח את החצובה שמניחים עליה סירים עא
הגעלה - לסיר שבושל בו בשר של האשכנזים ביחד עם בשר ספרדי סז
הדבקת סימניה - אם מותר בשבת רפט
הדלק נרות שבת - אם מותר לענות אמן לאשה שמברכת אחר ההדלקה צג
הדלקת נר ביו"ט - אם מותר להדליק נר לעילוי נשמת מנר שדלוק רמג
הדלקת נרות - ביו"ט שני של ר"ה מתי יש להדליק רכו
הדלקת נרות חנוכה - אשתו מדלקת מאוחר, אם יברך על ראייה בצאה"כ רקט
הדלקת נרות חנוכה - היכן חתן ידליק רקט
הדלקת נרות חנוכה - היכן ידליק המתארחים לסעודת שבת רקט
הדלקת נרות שבת - אם צריך לכבות החשמל לפני רקז
הדלקת נרות שבת - בחורים בישיבות האם צריכים להדליק עם ברכה שיש אור בחדרים נ
הדלקת נרות שבת - למה אשה צריכה לברך דווקא לפני ההדלקה ולא אחריה צד
הדלקת נרות שבת - נשים שבאו ביחד להדליק נרות שבת בבית מלון, אם יכולות לברך כולם ביחד קכא
הדלקת נרות שבת בחשמל רצד
הדלקת נרות שבת בלדים רצד
הדלקת סיגריות - מנר של יו"ט שבירכו עליו רל
הוספות של עשרת ימי תשובה - שכח לומר רלח
הוספת מים למיחם - אם מותר ביו"ט כשכלו המים רמא
הופעות - אם מותר להזמין קוסם רצא
הוצאה - אם מותר לצאת בשבת במסכה על הסנטר, שלא מכסה את הפה ואת האף רפח
הורדת כביסה - כביסה שהייתה בחבל מערב שבת, ובשבת התחיל לירד גשם רמח

הזכרת יעלה ויבוא - שכח לומר בברכת המזון של ראש השנה רמו
הזכרת יעלה ויבוא - שכח לומר בתפילות של ר"ה רמז
הזמנת קוסם - אם מותר קצז
הטוב והמטיב - מתי מברכים קלח
הטועה בתפילה - הגיע מאוחר לתפלת שחרית אחר שאמרו קדיש והתחיל לומר קדיש רצ
היכן מותר לגלח - ואיך מותר להתגלח רפז
הילולת ר"מ בעל הנס - אם מותר לשמוע שירים ביום י"ד באייר פו
הילולת רבי מאיר בעל הנס - אם זה ביום י"ד באייר פז
הילולת רשב"י - שירים ביום ל"ג בעומר, אם זה דווקא שירי הרשב"י לצורך ההילולה קנב
הינומא - אם חתן ספרדי צריך לכסות פני הכלה רקו
הינומה - חתן ספרדי אם צריך לכסות פני הכלה בהינומה סו
הינומה - חתן ספרדי שמכסה פני הכלה בהינומה, אם העדים צריכים לראות את הכיסוי סו
היסח הדעת - אדם שאוכל בבית ויוצא למרפסת, אם מועיל תנאי אחד על הברכה לזמן רב קמד
היסח הדעת - אדם שבדוק כמה בתים בברכה אחת, אם אסור לו לדבר עד שיגמור את כל הבתים קיא
היסח הדעת - אם חדר מדרגות נחשב קורת גג אחד נפק"מ להיסח הדעת בברכת הנהנין קמה
היסח הדעת - בירך על בשמים מתי יכול לברך שוב כד
היסח הדעת - דיבר באמצע בדיקת חמץ לא מענייני הבדיקה קי
היסח הדעת - הוריד את הטלית בשביל להיכנס לבית הכיסא, אם יברך בחזרה קטו
היסח הדעת - מתי יכול אדם לחזור על ברכת הברקים והרעמים אחר שבירך נד
היסח הדעת - נפלה טליתו האם חוזר לברך קיז
היסח הדעת - עשה זימון בלא מים אחרונים, או שדיבר עו
היסח הדעת בסעודה - אם מותר ללכת באמצע סעודה ולהמשיך לאכול במקום אחר קמט
היסח הדעת בתפילה - מרכיב משקפיים, אם מותר לו להתפלל כנגד תמונה של רב קסה
הישענות על ספרייה - שלומד בספר רפא
הכנה - אם מותר להוציא בגדים מהמייבש בשבת לצורך שבת מה
הכנה - לסדר ביהמ"ד בליל שבת ליום שבת לד
הכנה מיו"ט לחבירו - אם מותר לסדר את ביהמ"ד ביו"ט ראשון ליו"ט שני רנו
הכנה מיו"ט לשבת - אם צריך לעשות עירוב כדי לקפל את הטלית מיו"ט לשבת קו
הכנה מיו"ט לשבת - אם צריך לעשות עירוב תבשילין כדי לגלול את ספר התורה מיו"ט לשבת קה
הכנה משבת לחול - אם מותר לחכות בתחנת האוטובוס כדי לנסוע ישר במוצאי שבת קיג
הכנה משבת לחול - מתי לא שייך דין זה יח
הכנת סיגריה ביו"ט ע"י גילגול רפז
הכנת סלט בשבת במכשיר סלייסר רכה
הכשר אשכנזי בטונות - שלא כתוב ע"ג הקופסא שנעשה ע"י בישול ישראל, אם מותר לאכול קעב
הכשר כלים - איך מכשירים לפסח את החצובה שמניחים עליה סירים עא
הכשר כלים - איך עושים הכשרה לשיש מט

הכשר כלים - סיר שבושל בו בשר של האשכנזים ביחד עם בשר ספרדי אם צריך הגעלה סז
הכשר כלים - שכח למלוח בשר ובישלו אותו ע
הכשר כלים - תנור בשרי שאפו בו חלבי, האם האוכל מותר ואיך מכשירים התנור מח
הליכה - בשבת לצורך בריאות לב
הלכה - אם בחור יכול למסור שיעור בהלכה רקה
הלכה - אם עדיף בר"ה לקרוא תהילים או ללמוד הלכה או גמרא רמ
הלל - אם שומע מאשכנזי ברכת ההלל של ר"ה, וכן ברכת תפילין של ראש לא יכול לענות אמן עז
המוציא - ברכת מצה מטוגנת, ששבורה לחתיכות רקב
המלך הקדוש - מסופק בר"ה אם אמר רלז
המלך הקדוש - ש"צ שטעה בעשרת ימי תשובה ואמר האל הקדוש רסד
המלך הקדוש והמשפט - מסופק בעשרת ימי תשובה אם אמר רלט
הנאה ממלאכת שבת - אמרו לגוי להדליק את האור, כשלא היה את התנאים המתירים קטז
הנאה ממלאכת שבת - חשמל שקפץ בבית בשבת, לאחר שהחזירו את החשמל מה דין התבשיל מז
הנאה ממעשה שבת - הניח תבשיל שרובו רוטב על הפלטה והגיע לחום שהיד סולדת בו מד
הנאה ממעשה שבת - חילוני שבישל האם מותר לישראל ליהנות ממאכל זה נט
הנאה ממעשה שבת - חילוני שהדליק אור של החדר מדרגות, האם מותר ליהנות מהאור הזה נח
הנאה ממעשה שבת - חילוני שפתח דלת עם קוד האם מותר להיכנס נח
הנהגות ראש השנה - אם מברכים על תקיעת שופר לנשים רנג
הנהגות בעלי ברית - בצום דחוי צצמים רק עד מנחה גדולה, אם יכולים לעלות לתורה רעח
הנהגות הכותל המערבי - כמה אסור להפנות גב לכותל המערבי קסא
הנהגות הכפרות - אשה שילדה לפני יום כיפור אחר שעשו לה ולולד כפרות, אם צריך לעשות שוב רעו
הנהגות ערב יום כיפור - למה לא מברכים על האכילה בתשיעי רסג
הנהגות ערב ראש השנה - אם יש ענין לטבול רמד
הנהגות ערב ראש השנה - כשטובל, כמה טבילות יש לטבול רמה
הנהגות עשרת ימי תשובה - איך עושים כפרות עם תרנגולת לאשה מעוברת רעד
הנהגות עשרת ימי תשובה - אם אומרים אבינו מלכנו בשבת שובה רסה
הנהגות עשרת ימי תשובה - בכפרות אם יש עניין לחפש דווקא אחר תרנגולות לבנות רעג
הנהגות עשרת ימי תשובה - במנחה של שבת שובה אם אומרים צדקתך או יהי שם רסז
הנהגות עשרת ימי תשובה - במנחה של שבת שובה מה קודם אבינו מלכנו או צדקתך רסח
הנהגות עשרת ימי תשובה - בשבת שובה אם יש קטעים שצריך לדלג באבינו מלכנו רסו
הנהגות עשרת ימי תשובה - מהו הזמן הנכון לעשיית הכפרות ער
הנהגות עשרת ימי תשובה - צריך לבקש מחילה ממשוה ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור רסט
הנהגות עשרת ימי תשובה - שבעל הבית עושה כפרות לו ולבני ביתו מי להקדים רעא
הנהגות ראש השנה - אם יש עדיפויות מסוימות לעניין תשליך רמט
הנהגות ראש השנה - אם מותר לטלטל בר"ה שופר ע"מ לתקוע ליחיד, ומ"ה לגבי הברכה רנד
הנהגות ראש השנה - אם נשים צריכות לומר תשליך רנא

הנהגות ראש השנה - אם נשים צריכות לילך לשמוע קול שופר רנב
הנהגות ראש השנה - מה הטעם שעושים תשליך ררב
הנהגות ראש השנה - ר"ה שחל בשבת אם עושים תשליך ביום א' או ביום ב' רנ
הנהגות בחור ישיבה ספרדי - שיש בשר בכשרות שבביתו לא סומכים רצז
הנהגות הכפרות - היום שיש בדיקה ויודעים מה יש למעוברת, אם אפשר לסמוך על זה לעניין כפרות ערה
הנחת שקיות זבל או מטאטא וכדומה ליד המזוזה קצא
הנמכת אש ביו"ט - כדי שלא יישרף התבשיל, או שעדיף להדליק אש אחרת רכו
הספק - מתי יכול אדם לחזור על ברכת הברקים והרעמים אחר שבירך נד
הפסד - בוילר ששכחו אותו דלוק, ואין גויים בסביבה, ויש חשש שיתפוצץ ויהיה הפסד גדול ס
הפסד - אדם שבדוק כמה בתים בברכה אחת, אם אסור לו לדבר עד שיגמור את כל הבתים קיא
הפסד - בברכת התורה אם מועיל תנאי שלא יחשב הפסד כשילך לישון ה
הפסד - דיבר באמצע בדיקת חמץ לא מענייני הבדיקה קי
הפסד - הוריד את הטלית בשביל להיכנס לבית הכיסא, אם יברך בחזרה קטו
הפסד - השומע קדושה או קדיש באמצע ק"ש אם צריך לעצור ולענות או שיהרהר קעט
הפסד - נפלה טליתו האם חוזר לברך קיז
הפסד - עשה זימון בלא מים אחרונים, או שדיבר עו
הפסד בדיבור אחר ברכת המפיל - בירך ברכת המפיל ונוצר שלא ספר ספירת העומר קג
הפסד בסעודה - אם מותר ללכת באמצע סעודה ולהמשיך לאכול במקום אחר קמט
הפקר - צינור של מזגן שיוצא לרה"ר, אם מותר להתחבר לצינור להשקות הצמחים ללא רשות רי
הפרדת תיונים - שמחוברים זה בזה ע"י קיבוקים בשבת רו
הקלטה - מוציא שבת רגיל אם מותר לו להקליט רב שמוציא שבת לפי ר"ת פא
הרהור - השומע קדושה או קדיש באמצע ק"ש אם צריך לעצור ולענות או שיהרהר קעט
הרהור אמו בתפילת שמונה עשרה - אדם שמאריך בתפילת שמונה עשרה ושמע קדיש באמצע רעז
השבת אבידה - אדם שמצא מציאה בשבת, אם מותר לו ליטלה קכג
השבת אבידה - מצא אייפון אם שייך בו מצות השבת אבידה רפה
השחתת הזקן - היכן מותר לגלח ואיך מותר להתגלח רפז
השמעת קול - אם מותר לערוך לשבת שעון מעורר עם מנגינה יד
השקיית צמחים - צינור של מזגן שיוצא לרה"ר, אם מותר להתחבר לצינור ללא רשות רי
השתמשות בקולר של מים קרים עם נורה שנדלקת ונכבית בשבת רמב
התעטף בציצת - לפני שהגיע זמן טו"ת רנח
התעמלות - אם מותר לעשות מס' בשבת לג

1. שאלה

וודקה - אדם שמקדש על יין לבן וכשטעם זה היה עראק, או וויסקי, או וודקה וכד' קלו
ויסקי - מקדש על יין לבן וכשטעם זה היה עראק, או וויסקי, או וודקה וכד' קלו
ונשמרתם מאוד לנפשותכם - אם חובה להתחסן נגד הקורונה ואם יש מה לחשוש רצב

ז' ימים לברכת הלבנה - אם חסר כמה שעות במוצאי שבת אם יכולים לברך **שאלה**
 זבל - אם מותר להניח ליד המזוזה קצא
 זהירות בגזיזת ציפורניים רקח
 זילתא דשבת - אם מותר לחכות בתחנת האוטובוס כדי לנסוע ישר במוצאי שבת קיג
 זימון - בלא מים אחרונים, או שדיבר עו
 זיעה - אם מותר לשים בושם ביו"ט או בשבת רכד
 זיעה - אם מותר לשים ג'ל או בושם למניעת זיעה בתשעה באב קסט
 זיעה - אם מותר לשים ג'ל למניעת זיעה בשבת או ביו"ט רנט
 זכור - הציבור יוצאים י"ח קריאת פרשת 'זכור' למה לא נחשב כקורא שלא מן הכתב רפ
 זכור - למה לא מברכים על הקריאה ומחיינו רפג
 זכר למן - אם ביו"ט צריך לחם משנה רעט
 זמן טלית - התעטף בציצית לפני שהגיע הזמן רנח
 זמן עשיית כפרות ער
 זקן מגלחו בתהר - ש"צ שמגלח זקנו בתער, וכן מחלל שבת רפה
 זריזות ידים - אם מותר להזמין קוסם רצא
 זתים וענבים - על כמה מברכים ברכה אחרונה קנח

ח **שאלה**
 חבילת טישו עם קיבוקבים אם מותר לפתוח בשבת רס
 חביתה - אם מותר להפוך אותה עם כף בשרית ולאכולה עם גבינה לו
 חביתה - שטוגנה במחבת בשרי ורוצה לאוכלה עם גבינה כ
 חתונה - אם כל העשרה צריכים להיות פנים חדשות כב
 חבלי כביסה - אם יש בעיה לפרוס בגד יבש על חבלי כביסה בשבת קכה
 חבלי כביסה - אם מותר להוריד כביסה בשבת קב
 חבלי כביסה - כביסה שהייתה בחבל מערב שבת, ובשבת התחיל לירד גשם רמח
 חג המימונה - אם מותר לשמוע שירים פז
 חדר יחוד - שהספרדים לא יעשו רקו, חצר
 חדר מדרגות - אם חדר מדרגות נחשב קורת גג אחד נפק"מ להיסח הדעת בברכת הנהנין קמה
 חדר מדרגות - חילוני שהדליק אור של החדר מדרגות, האם מותר ליהנות מהאור הזה נח
 חדרי ישיבה - אם בחורי ישיבה צריכים לבדוק את הדרם מחמץ קפה
 חו"ל - בחור מחו"ל שלומד בארץ לגבי יו"ט שני של גלויות - רק
 חודש אלול - אם צריך כל שנה לבדוק התפילין קצ
 חודש ניסן - אם אפשר לברך ברכת האילנות דרך משקפיים רב
 חוט - מנורה שתלויה בחוט, לשים בשבת גרב שיהיה חושך רצט
 חוט של תפילין - שנקרע לרוחב מה דינם ח

חוטי הציצית - הנוהגים להוציאם אם צריך להפריד אחד מהשני לה
 חול המועד - אם אפשר לבנות סוכה רק ליו"ט ראשון, ובהוה"מ לפרקה קנד
 חולה - איך מותר לומר לגוי להדליק את האור בשבת, כשאין חולה או קטן קיד
 חולה - אם יש בישולי גויים בשבת קעג
 חולה - אם מותר להמים כדור ביו"ט במים חמים כדי לבלעו רכ
 חולה - אם מותר לנתק את השפופרת אחרי שדיברו עם אמבולנס נב
 חולה - אם מותר לקחת ביו"ט כדור לכאבי ראש ושאר מיחשים ריח
 חולה - אמרו לגוי להדליק את האור, כשלא היה את התנאים המתירים קטז
 חולה - שצריך לנסוע לבית חולים בשבת, האם עדיף לחכות לאמבולנס או שמי שנמצא ייקח אותו נא
 חולה או קטן - כשלא נמצאים בבית איך אפשר לכבות החשמל ע"י גוי טו
 חולה בשבת - אם מחללים שבת על חולה שהוא מחלל שבת קנו
 חולים - מזגן שאמור להידלק על קור אם מותר להוריד את המתג ע"מ שלא יידלק רסב
 חולים - מזגן שנדלק על קור, בשבת קרה מאוד, אם אפשר לומר לגוי לכבותו רסא
 חופה - חתן ספרדי אם צריך לכסות פני הכלה בהינומה סו, רקו
 חופה - חתן ספרדי שמכסה פני הכלה בהינומה, אם העדים צריכים לראות את הכיסוי סו, רקו
 חורבן בית המקדש - אם יש חיוב לקרוע כשמגיע לירושלים צא
 חורף - באמצע קריאת המגילה נזכר שלא בירך ברכת הלבנה ועכשיו התפורו העננים קלב
 חזן - אין מי שיאמר קדיש בתפילה, אם ימשיכו את התפילה בלא קדישים, אם החזן צריך לאומרו קעח
 חזן - אשכנזי שעולה במניין ספרדי, האם יתפלל בנוסח אשכנזי סד
 חזן - ספרדי שעולה במניין אשכנזי, האם מותר לו לשנות את שם השם לפי הנוסח שהם אומרים סה
 חזן - שטעה בעשרת ימי תשובה ואמר האל הקדוש רסד
 חזן - שטעה ואמר קדיש תתקבל לפני אשרי בשחרית קמג
 חזן - שמגלח זקנו בתער רפה
 חזן - שמחזיק אייפון רפה
 חזן - שמחלל שבת רפה
 חזן - ששולח את בניו ובנותיו לבתי ספר שאינם דתיים רפה
 חזן - ששכח לומר בקדיש תתקבל והמשיך יהא שלמא, ונזכרו אחר עלינו לשבח סב
 חזן - שתבע את ישראל חבירו לבית המשפט של הערכאות רפה
 חטיפים מקמח תירס - מה ברכתם רקא
 חילוני - אם מחללים שבת על חולה שהוא מחלל שבת קנו
 חילוני - שבישל לעצמו האם מותר לישראל ליהנות ממאכל זה נט
 חילוני - שהדליק אור של החדר מדרגות, האם מותר ליהנות מהאור הזה נח
 חילוני - שפתח דלת עם קוד בשבת האם מותר להיכנס נח
 חימום אוכל על פלטה - אם מותר להניח בשקיעה של יו"ט ראשון ליו"ט שני רכח
 חימום תבשיל לח על הפלטה - מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב רפו
 חינוך קטן - אם יכול לברך שהחיינו על פרי חדש בבין המצרים ק

חיסון נגד מגיפת הקורונה - אם חובה להתחסן ואם יש מה לחשוש רצב
 חיתוך - תיונים שמחברים זה בזה ע"י קיבוקים האם מותר להפרידם בשבת רו
 חיתוך סלט בשבת - במכשיר סלייסר רכה
 חלב ובשר - איך עושים הכשרה לשיש מט
 חלב ובשר - קופסא של גלידה חלבית, לאחר שהוריקו אותה, אם מותר להניח בה בשר לשמירה מז
 חלב ובשר - תנור בשרי שאפו בו חלבי, האם האוכל מותר ואיך מכשירים התנור מה
 חלב ובשר - תנור שיש לו שני תאים, אם מותר לאפות בזמן אחד, באחד חלבי ובשני בשרי סא
 חליפה - אם מותר להכניס כפתור או סיכה ליופי בשבת רח
 חמין - אורז שנמצא בשקית סגורה בתוך החמין, אם האורז בשרי קע
 חמץ - אם בחורי ישיבה צריכים לבדוק את הדריהם מחמץ קפה
 חמץ - אם צריך לבדוק מהספרים, ואם מותר ללמוד בהם בחג קפו
 חמץ - אם צריך לברך ברכת שהחיינו כשמקיים מצוות בדיקת חמץ קח
 חמץ - אם צריך לעשות בדיקת חמץ ברכב קז
 חמשת מיני דגן - מה מברכים על שניצל או דג מטוגן קפב
 חנוכה - אשתו מדלקת מאוחר, ורוצה לברך על ראייה בצאה"כ רקט
 חנוכה - היכן ידליקו המתארחים לסעודת שבת רקט
 חנוכה - בחור ישיבה שהוריו מדליקים חנוכייה מאוחר, ורוצה להדליק מוקדם - רק
 חסרון כיס - איזה דין יש למגהץ רקג
 חצובה - שמניחים עליה את הסירים איך מכשירים לפסח עא
 חצות לילה - ברכת המפיל בשם ומלכות אחר חצות קנא
 חצרות - צירוף למניין רצה
 חשמל - איך מותר לומר לגוי להדליק את האור בשבת, כשאין חולה או קטן קיד
 חשמל - אם יעזור להוציא את המנורה של המקרר לפני השבת, כדי שיוכל לפתוח את הדלת קעז
 חשמל - אם יש הבדל בדינים בין הדלקת לד בשבת לשאר פלורסנט טז
 חשמל - אם צריך להטביל קומקום, טוסטר, ושאר כלי חשמל קצט
 חשמל - אם צריך לכבות לפני הדלקת נרות שבת רקז
 חשמל - אמרו לגוי להדליק את האור, כשלא היה את התנאים המתירים קטז
 חשמל - הדלקת נרות שבת רקז
 חשמל - חילוני שהדליק אור בחדר מדרגות, האם מותר ליהנות מהאור הזה נח
 חשמל - לכבותו בשבת ע"י גוי כשאין חולה או קטן טו
 חשמל - מנורה שיש אפשרות להגביר את עוצמת האור, אם יש גזירא שמא יטה קמז
 חשמל - קולר של מים קרים עם נורה שנדלקת ונכבית, אם מותר בשבת להשתמש רמב
 חשמל - שנכנס לחדרים של בחורים בישיבה, אם ידליקו נרות שבת בברכה נ
 חשמל - שקפץ בבית בשבת, האם יהיה מותר לאחר שהחזירו את החשמל לאכול את התבשיל מו
 חתונה - אם חתן ספרדי צריך לכסות פני הכלה בהינומה סו
 חתונה - אם חתן ספרדי צריך לכסות פני הכלה רקו

חתונה - אם מברכים כל השבע ברכות באולם רקו
 חתונה - כשמברכים רק הגפן ואשר ברא מה קודם לה
 חתונה - מי שהיה רק בריקודים של חתונה ולא טעם כלום, האם מצטרף כפנים חדשות לט
 חתונה - מתי מברכים את כל השבע ברכות לז
 חתונה - סעודת שבע ברכות בסעודה שלישית, אם יש לטעום את היין אחר ברכת המזון קמא
 חתונה - שלא יאחו החתן ידי הכלה לעיני כל רקו
 חתונה - שלא לעשות חדר יחוד רקו, חצר
 חתן - בחנוכה היכן ידליק נרות רקט
 חתן - ספרדי אם צריך לכסות פני הכלה בהינומה סו, רקו
 חתן - ספרדי שמכסה פני הכלה בהינומה, אם העדים צריכים לראות את הכיסוי סו, רקו
 חתן - שלא יאחו ידי הכלה לעיני כל רקו
 חתן - שלא לעשות חדר יחוד רקו, חצר
 חתן ספרדי - אם צריך לכסות פני הכלה רקו
 חתנות - אם מותר לאכול פת עכו"ם של מאפיה נו

ט **שאלה**
 ט' באב - אם מותר לעשן סיגריות, ובד' תעניות קצה
 ט' בתשרי - למה לא מברכים על האכילה בתשיעי של ערב יום כיפור רסג
 טבילה - אם יש ענין לטבול בערב ר"ה רמד
 טבילה - אם צריך למפצח אגוזים ר
 טבילה - כלי ספק אם צריך טבילה, כשטובל עם כלי אחר שחייב טבילה, אם יברך על טבילת כלים ריא
 טבילה - כלי פלסטיק עבה אם צריך טבילה קצה
 טבילה - כלים שלא הוטבלו הנאה מהאוכל ריג
 טבילה - כשטובל בערב ראש השנה כמה טבילות יש לטבול רמה
 טבילה - קומקום שלא הטבילו אותו אם אפשר לשתות מהמים שלו ריג
 טבילה ביו"ט - אם ביו"ט מותר לטבול בכריכה חמה שבבית המרחץ ריט
 טבילה לכלי חשמל - אם צריך להטביל קומקום, טוסטר, וכדומה קצט
 טבילת כלים - אם אפשר לשלוח ילד קכד
 טוחן - אם יש בעיה במכשיר סלייסר בשבת רכה
 טונות - שלא כתוב ע"ג הקופסא שנעשה ע"י בישול ישראל אם מותר לאכול קעב
 טוסט - אם מותר לעשות בשבת על הפלטה צז
 טוסטר - אם צריך להטביל קצט
 טוסטר - להכין בשרי במכשיר חלבי כא
 טוסטר חלבי שעשו בו בשרי, איך הכשרתו כא
 טיול - בשבת לצורך בריאות לב
 טיט - אדם שנתלכלך נעלו בטיט, איך יכול לנקותו בשבת פג

טישו - בחבילה עם קיקובים אם מותר לפתוח בשבת רס
 טלטול - אדם שמצא מציאה בשבת, אם מותר לו ליטלה קכג
 טלטול - איזה דין יש לפלאפון עם שעון מעורער יג
 טלטול - אם מותר להישען על רכב בשבת כשמתנדנד כו
 טלטול - אם מותר לטלטל בר"ה שופר ע"מ לתקוע ליחיד, ומ"ה לגבי הברכה רנד
 טלטול - אם מותר לצאת בשבת במסכה על הסנטר, שלא מכסה את הפה ואת האף רפח
 טלטול - בגד שיש בו שעטנז אם אפשר לטלטלו בשבת פד
 טלטול - מטריה שפתוחה מערב שבת, למה אסור להשתמש בה בשבת, הרי היא כלשמל"א לצורך גופו נה
 טלטול - מנורה שתלויה בחוט, לשים בשבת גרב שיהיה חושך רצט
 טלטול - מניפה בשבת קיט
 טלטול - סטנדרים וספסלים בביהמ"ד בליל שבת ליום שבת לד
 טלטול - פלאפון שמקפיד עליו, ושכח אותו על המיטה יא
 טלטול - פלאפון שעושה רעש בשבת יב
 טלטול בגד ששכחו מוקצה בכיס כה
 טלטול מתג חשמל - מזגן שאמור להידלק על קור, אם מותר להוריד את המתג ע"מ שלא יידלק רסב
 טלטול עט או עיפרון בשבת להשתמש בו כאצבע לס"ת ל
 טלית - אם צריך לעשות עירוב כדי לקפל את הטלית מיו"ט לשבת קו
 טלית - הוריד את הטלית בשביל להיכנס לבית הכיסא, אם יכרך בחזרה קטו
 טלית - התעטף בציצית לפני שהגיע זמן טו"ת רנה
 טלית - כמה ציציות צריך להחזיק בקריאת שמע קס
 טלית - למה מחזיקים את שני הציציות מלפניו בברוך שאמר קסב
 טלית - נפלה טליתו האם חוזר לברך קיז
 טלית קטן - מי שנכנס למקווה ואח"כ לובש טלית קטן (שיש בה שיעור) האם יכול לברך קיח
 טלפון - אם מותר לנתק את השפופרת אחרי שדיברו עם אמבולנס נב
 טעות בתפילה - הגיע מאוחר לתפלת שחרית אחר שאמרו קדיש, והתחיל לומר קדיש רצ
 טעות בתפילת מוסף דשבת - התחיל אתה חונן רטו
 טעות של שליח ציבור - אמר קדיש תתקבל לפני אשרי בשחרית קמג
 טעימה לפני תקיעות שופר - אם אפשר לעשות קידוש רכב
 , שאלה
 י"ד אייר - אם מותר לשמוע שירים לכבוד הילולת רבי מאיר בעל הנס פו
 י"ד באייר - אם הילולת רבי מאיר בעל הנס ביום זה פו
 יאוש - צינור של מזגן שיוצא לרה"ר, אם מותר להתחבר לצינור ללא רשות רי
 יבוש - אם מותר להוריד כביסה מהחבלים בשבת קב
 יבוש - אם מותר להפעיל מכונת כביסה או מייבש בכניסת השבת שהפעולה נעשית בשבת קא
 ידיים - אם צריך נטילה כשאוכל ביד עוף רטוב יז

ידית דלת - שנתקעה הלשונית בשבת אם מותר לשחק עם הידית כדי שתיפתח רט
 יהא שלמא - חזן ששכח לומר בקדיש תתקבל והמשיך יהא שלמא, ונוכרו אחר עלינו לשבח סב
 י-ה-ו-ה - אם בשעת הלימוד מותר להזכיר קסו
 י-ה-ו-ה - שאומר חצי פסוק עם שם השם, אם יכול לאומרו או שצריך לשנות קסז
 יהי שם - במנחה של שבת שובה או צדקתך רסז
 יו"ט שני של ר"ה - מתי יש להדליק נרות רכז
 יו"ט שני של גלויות - לבחור מחו"ל שלומד בארץ רק
 יולדת - איך עושים כפרות עם תרנגולת לאשה מעוברת רעד
 יולדת - אם מותר לנתק את השפופרת אחרי שדיברו עם אמבולנס נב
 יולדת - היום שיש בדיקה ויודעים מה יש למעוברת, אם אפשר לסמוך על זה לעניין כפרות ערה
 יולדת - שצריכה לנסוע לבית חולים, האם עדיף לחכות לאמבולנס או שמי שנמצא ייקח אותה נא
 יום אחד - לגזוז ציפורניו בידיים וברגליים רקח
 יום חמישי - גזיזת ציפורניים רקח
 יום טוב - איזה סוג מוקצה חמור משבת רלא
 יום טוב - אם אפשר לברך ברכת הלכנה ביו"ט או בשבת קכח
 יום טוב - אם ביו"ט מותר להתרחץ בחמים שהוחמו ע"י דוד חשמל (בוילר) קכב
 יום טוב - אם מותר בפסח למדוד במשקל מכני את מידות המצות והמרור קצב
 יום טוב - אם מותר לאפר סיגריה קצז
 יום טוב - אם מותר לגלגל סיגריה קצז
 יום טוב - אם מותר להדליק נר לעילוי נשמת מנר שדלוק רמג
 יום טוב - אם מותר להוסיף מים ביו"ט למיחם כשכלו המים רמא
 יום טוב - אם מותר להמים כדור במים חמים כדי לבלעו רכ
 יום טוב - אם מותר להנמיך את האש כדי שלא יישרף התבשיל, או שעדיף להדליק אש אחרת רכו
 יום טוב - אם מותר להשתמש בסלייסר רכה
 יום טוב - אם מותר לטבול בבריכה חמה שבבית המרחץ ריט
 יום טוב - אם מותר לעשן נרגילה קצו
 יום טוב - אם מותר לעשן סיגריות קצד
 יום טוב - אם מותר לשים גל' למניעת זיעה בשבת או ביו"ט רנט
 יום טוב - אם צריך לחם משנה רעט
 יום טוב - אם צריך לעמוד בקדיש של תפילת ערבית של ערב יו"ט רלה
 יום טוב - לגלגל סיגריה קצז
 יום טוב - להתרחץ ביו"ט במים חמים בישיבה עם הרבה בחורים פ
 יום טוב - לאפר סיגריה קצז
 יום טוב - לקיחת כדור לכאבי ראש ושאר מיחושים ריח
 יום טוב - מכין תה אם צריך עירוי מכלי שני כשבת רכא
 יום טוב - סבון שמחזיק ריחו לזמן רב, האם מותר להתרחץ בו ביו"ט מב

יום טוב א' של ראש השנה - שחל בשבת אם עושים תשליך ביום א' או ביום ב' רג
יום טוב שחל בערב שבת - אדם שלא מבשל ולא אופה האם צריך לעשות עירוב תבשילין קג
יום טוב שחל בערב שבת - אם צריך לעשות עירוב כדי לקפל את הטלית מיו"ט לשבת קו
יום טוב שחל בערב שבת - אם צריך לעשות עירוב רק בשביל הדלקת הנרות קד
יום טוב של סוכות - אם אפשר לבנות סוכה רק ליו"ט ראשון, ובחזה"מ לפרקה קנד
יום טוב של סוכות - סוכה למעלה מכ' אמות, ומכניס תבן וקש כדי למעט הגובה ליו"ט ראשון קנה
יום טוב של ראש השנה - אם מותר לסדר את ביהמ"ד ביו"ט ראשון ליו"ט שני רנו
יום טוב שני דראש השנה - אם מברכים שהחינו בקידוש רלג
יום טוב שני דראש השנה - להניח תבשילים על פלטה, בשקיעה של יו"ט ראשון ליו"ט שני רכח
יום כיפור - איך עושים כפרות עם תרנגולת לאשה מעוברת רעד
יום כיפור - אשה שילדה לפני יום כיפור אחר שעשו לה ולולד כפרות, אם צריך לעשות שוב רעו
יום כיפור - בכפרות אם יש עניין לחפש דווקא אחר תרנגולות לבנות רעג
יום כיפור - היום שיש בדיקה ויודעים מה יש למעוברת, לעניין כפרות ערה
יום כיפור - למה לא מברכים על האכילה בתשיעי רסג
יום כיפור - מהו הזמן הנכון לעשיית הכפרות ער
יום כיפור - צריך לבקש מחילה ממשוה ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור רסט
יום כיפור - שבעל הבית עושה כפרות לו ולבני ביתו מי להקדים רעא
יום כיפורים - מתי יש לברך ברכת הלבנה, לפני או אחרי קלט
יום ראש השנה - אם מברכים על תקיעת שופר לנשים רנג
יום ראש השנה - אם מותר לטלטל ברה"ה שופר ע"מ לתקוע ליחיד, ומ"ה לגבי הברכה רנד
יום ראש השנה - אם נשים צריכות לומר תשליך רנא
יום ראש השנה - הטעם לעשיית תשליך ערב
יום שישי - אם מותר לשמוע שירים בימי 'ספירת העומר' אחר חצות פה
יום שישי אחרי השקיעה נזכר שלא הניח תפילין י
יופי - אם מותר להכניס לחליפה כפתור או סיכה ליופי בשבת רח
יושן - אחר צאה"כ אם מועיל תנאי בברה"ת בבוקר שלא יחשב הפסק ה
יחוד - שלא לעשות בחופה חדר יחוד רקו, חצר
יחיד - אם מותר לטלטל ברה"ה שופר ע"מ לתקוע ליחיד, ומ"ה לגבי הברכה רנד
יחיד - קיבל שבת אם אח"כ מותר לו להתפלל מנחה רבי
יחיד שקיבל שבת מוקדם איזה מלאכות מותר לו לעשות צה
יין - אם צריך לברך ברכת המזון על כוס יין קמ
יין - מתי מברכים ברכת הטוב והמטיב קלח
יין - קידש על יין וכשבא לשתות נשפך לו הכוס קלז
יין - קידש על כוס יין וכשטעם נמצא מקולקל קלה
יין בסעודה שלישית - מי שקשה לו מאוד לאכול אם יכול לצאת ידי חובה בשתיית רביעית יין רפד
יין לבן - אדם שמקדש עליו (מבחינה בריאותית) וכשטעם זה היה עראק, או וויסקי, או וודקה וכד' קלו

יין לבן - מקדש עליו (מבחינה בריאותית) וכשטעם זה היה מים קלו
ילד - אם אפשר לשלוחו שיטביל כלים קכד
ילדים - מי ששולח את בנו ובנותיו לבתי ספר שאינם דתיים אם יכול להיות ש"צ רפה
ימות השנה - ברכת המצה רצג
ימים נוראים - איך עושים כפרות עם תרנגולת לאשה מעוברת רעד
ימים נוראים - אשה שילדה לפני יום כיפור אחר שעשו לה ולולד כפרות, אם צריך לעשות שוב רעו
ימים נוראים - אם אומרים אבינו מלכנו בשבת שובה רסה
ימים נוראים - אם יש בעיה בתקיעה שופר שיאחזו בעל התוקע את השופר ביד שמאל רז
ימים נוראים - אם יש ענין לטבול בערב ר"ה רמד
ימים נוראים - אם צריך כל שנה לבדוק התפילין באלול קצ
ימים נוראים - בכפרות אם יש עניין לחפש דווקא אחר תרנגולות לבנות רעג
ימים נוראים - במנחה של שבת שובה מה קודם אבינו מלכנו או צדקתך רסח
ימים נוראים - בשבת שובה אם יש קטעים שצריך לדלג באבינו מלכנו רסו
ימים נוראים - מהו הזמן הנכון לעשיית הכפרות ער
ימים נוראים - מסופק בעשרת ימי תשובה אם אמר המלך הקדוש או המלך המשפט רלט
ימים נוראים - צריך לבקש מחילה ממשוה ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור רסט
ימים נוראים - ש"צ שטעה בעשרת ימי תשובה ואמר האל הקדוש רסד
ימים נוראים - שבעל הבית עושה כפרות לו ולבני ביתו מי להקדים רעא
יעלה ויבוא - ראש חודש שחל ביום שישי, ובמנחה שכח לומר יעלה ויבוא, ונזכר אחר צה"כ נו
יעלה ויבוא - שכח לומר בברכת המזון של ראש השנה רמו
יעלה ויבוא - שכח לומר בתפילות של ר"ה רמז
יציאת ידי חובה קריאת זכור - שהציבור יוצאים י"ח למה לא נחשב כקורא שלא מן הכתב רפ
ירושלים - אם יש חיוב לקרוע כשמגיע לירושלים צא
ירק - בדיקת תולעים אם לחוש לקטנים שלא ניראים סט
ישיבה - אכילת בשר בכשרות שלא סומכים בביתו רצז
ישיבה - אם בחור יכול למסור שיעורי הלכה רקה
ישיבה - אם בחורי ישיבה צריכים לבדוק את חדריהם מחמץ קפה
ישיבה - אם מותר להתרחץ ביו"ט במים חמים בישיבה עם הרבה בחורים פ
ישיבה - בחור ספרדי אם יוציא הציציות בחוץ רצו
ישיבה - בחור ספרדי אם יש בעיה שיגדל פאות רצו
ישיבה - פנימייה של ישיבה, על מי מוטל לקבוע מזוזות, ולבדוקם קפט
ישן - בלילה ולא בירך ברה"ת ונזכר אחר תפילת ערבית אם יברך ו
ישן - בלילה ורוצה ללמוד אם יברך ברה"ת ד
ישן - בצעהרים ונמשכה שנתו לצאה"כ אם יברך ברה"ת ג
ישתבח - שאומרים שיר המעלות ממעמקים בעשי"ת, מ"ה אם ענה ברכו רלו

כ	 שאלה
כאבי שיניים - אם יש עניין להוסיף בברכת הלבנה שלא יהיה לנו כאבי שיניים	קלא
כביסה - אם מותר להוריד מהחבלים בשבת	קב
כביסה - שהייתה בחבל מערב שבת, ובשבת התחיל לירד גשם	רמח
כביסה יבשה - אם יש בעיה לפרוס על חבלי כביסה בשבת	קכה
כדורים - אם מותר להמים ביו"ט במים חמים כדי לבלעו	רכ
כדורים - אם מותר לקחת ביו"ט כדור לכאבי ראש ושאר מיחושים	ריח
כוס יין - אם צריך לברך ברכת המזון על כוס יין	קמ
כוס קידוש - קידש על יין וכשבא לשתות נשפך לו הכוס	קלז
כוס קפה או תה - שמע ברכת בורא נפשות, אם רשאי לענות אמן	רטז
כוס תה - איך מכינים בשבת	יט
כוסות - שנשארו בשולחן שבת ורוצה ליקח אותם בשביל החול אם יש הכנה בדבר	יח
כותב - ספר שכתוב בצידו מילים אם יש בעיה לסוגרו בשבת	כג
כותל - שרוצים להוריד את העשבים שגדלים בכותל אם יש בהם קדושה, ומה לעשות איתם	קעה
כותל המערבי - אם יש חיוב לקרוע	צא
כותל המערבי - כמה אסור להפנות גב לכותל	קסא
כזית - איך משערים שיעורי תורה לפי נפח או משקל	קסג
כזית - על כמה ענבים או זיתים מברכים ברכה אחרונה	קנח
כזית - שיעור האכילה בתענית שמבטל לו את התענית	קפז
כיבוי - אם יש חשש שמא יטה בנר שעווה של זמנינו	קמו
כיבוי - בוילר ששכחו אותו דלוק, ואין גויים בסביבה, ויש חשש שיתפוצץ ויהיה הפסד גדול	ס
כיבוי - מזגן כשבחוץ נעשה קר, אם מותר להוריד את המתג ע"מ שלא יידלק	רסב
כיבוי - מנורה שיש אפשרות להגביר את עוצמת האור, אם יש חשש שמא יטה	קמז
כיבוי - ע"י גוי כשאין חולה או קטן	טו
כיבוי אש ביו"ט - אם מותר להנמיך את האש כדי שלא ישרף התבשיל	רכו
כיבוי ביו"ט - אם יש בעיה לאפר סיגריה	קצז
כיבוי חשמל - אם צריך לפני הדלקת נרות שבת	רקז
כיבוי מזגן - כשבחוץ נעשה קר, אם מותר להוריד את המתג ע"מ שלא יידלק	רסב
כיבוי מזגן - שנדלק על קור, בשבת קרה מאוד, אם אפשר לומר לגוי לכבותו	רסא
כיבוס - אדם שנתלכלך נעלו בטיט, איך יכול לנקותו בשבת	פג
כיבוס - אם מותר להפעיל מכונת כביסה או מייבש בכניסת השבת שהפעולה נעשית בשבת	קא
כיבוס - אם מותר לגרר בגדי שבת מהגשמים שעליהם	פב
כיוור - סמרטוט שנפל בשבת לכיוור, איך אפשר להוציא אותו מהכיוור	קט
כיס - של בגד ששכחו בו מוקצה	כה
כיסוי ראש - לענות אמן בלא כיסוי ראש	עב
כיפור - מתי יש לברך ברכת הלבנה, לפני יו"כ או אחרי	קלט

כיפורים - איך עושים כפרות עם תרנגולת לאשה מעוברת	רעד
כיפורים - אשה שילדה לפני יום כיפור אחר שעשו לה ולולד כפרות, אם צריך לעשות שוב	רעו
כיפורים - בכפרות אם יש עניין לחפש דווקא אחר תרנגולות לבנות	רעג
כיפורים - היום שיש בדיקה ויודעים מה יש למעוברת, אם אפשר לסמוך על זה לעניין כפרות	ערה
כיפורים - מתי הזמן הנכון לעשיית כפרות	ער
כיפורים - צריך לבקש מחילה ממישהו ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור	רסט
כיפורים - שבעל הבית עושה כפרות לו ולבניו ביתו מי להקדים	רעא
כיפת השמים - אם צריך בדווקא לברכת הלבנה	רד
כיריים - איך מכשירים לפסח	עא
ככותבת - שיעור האכילה בתענית שמבטל לו את התענית	קפז
כל המצוות מברכים ועוברים לעשייתן	צד
כלה - אם חתן ספרדי צריך לכסות את פניה	רקו
כלה - אם חתן ספרדי צריך לכסות פני הכלה בהינומה	סו
כלה - שהחתן לא יאחז בידה לעיני כל	רקו
כלה - שהחתן נוהג לכסות פניה בהינומה, אם העדים צריכים לראות את הכיסוי	סו, רקו
כלה - שלא לעשות חדר יחוד	רקו, חצר
כלי - אם מותר לפרק בשבת מטאטא מהמקל ולחבר למגב	סג
כלי חשמל - אם צריך להטביל קומקום, טוסטר, וכדומה	קצט
כלי פלסטיק עבה - אם צריך טבילה	קצח
כלי שמלאכתו לאיסור - עט או עיפרון אם אפשר להשתמש בהם כאצבע לס"ת בשבת	ל
כלי שמפצה אגוזים - אם צריך טבילה	ר
כלי שני - מכין תה ביו"ט אם צריך לעשות כשבת	רכא
כלים - איך מכשירים טוסטר מבשר לחלב	כא
כלים - איך מכשירים לפסח את החצובה שמניחים עליה סירים	עא
כלים - איך עושים הכשרה לשיש	מט
כלים - כלי ספק אם צריך טבילה, כשטובל עם כלי אחר שחייב טבילה, אם יברך על טבילת כלים	ריא
כלים - סיר שבושל בו בשר של האשכנזים ביחד עם בשר ספרדי אם צריך הגעלה	סז
כלים - קומקום שלא הטבילו אותו אם אפשר לשתות מהמים שלו	ריג
כלים - שלא טבולים הנאה מהאוכל	ריג
כלים - תנור בשרי שאפו בו חלבי, האם האוכל מותר ואין מכשירים התנור	מח
כמה טבילות - כשטובל בערב ראש השנה יש לטבול	רמח
כניסת הבית - אם מותר להניח שקיות ובל או מטאטא וכדומה ליד המזווה	קצא
כף - בשרית להפוך בה חביתה ולאוכלה עם גבינה	לו
כפרות - איך עושים כפרות עם תרנגולת לאשה מעוברת	רעד
כפרות - אשה שילדה לפני יום כיפור אחר שעשו לה ולולד כפרות, אם צריך לעשות שוב	רעו
כפרות - היום שיש בדיקה ויודעים מה יש למעוברת, אם אפשר לסמוך על זה לעניין כפרות	ערה

כפרות - מהו הזמן הנכון לעשות
 כפרות - שבעל הבית עושה לו ולבני ביתו מי להקדים
 כפרות - אם יש עניין לחפש דווקא אחר תרנגולות לבנות
 כפתור לחליפה - אם מותר להכניס בשבת
 כרית - שכח עליה פלאפון שמקפיד עליו
 כשרות אשכנזי - טונות שלא כתוב ע"ג הקופסא שנעשה ע"י בישול ישראל אם מותר לאכול
 כתיבת מגילת אסתר - אם צריכה שירטוט, ואם זה מעכב נג

ל שאלה

ל"ג בעומר - שמיעת שירים אם זה דווקא שירי הרשב"י לצורך ההילולה קנב
 לבנה - אם אפשר לברך ברכת הלבנה דרך משקפיים רא
 לד - אם יש הבדל בדינים בין לד לפלורסנט טז
 לד - הדלקת נרות שבת עם ברכה רצד
 לוויין - פרסומות המשודרים בשיעור הלוויין רקא
 לוויין - רב שמברכים עליו ברכת שחלק מחכמתו ליראיו ראה אותו במציאות, אם יברך עליו ד
 לח - מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב שיהיה מותר להניח על הפלטה בשבת רפו
 לחם - הנמצא מערב שבת במכשיר של חיתוך לחם, האם מותר להוציאו בשבת מג
 לחם - שברכתו מיני מזונות ואח"כ ברכת המזון קעד
 לחם משנה - אם ביו"ט צריך רעט
 ליבון - איך מכשירים לפסח את החצובה שמניחים עליה סירים עא
 ליל הסדר - אם מותר בפסח למדוד במשקל מכני את מידות המצות והמרור קצב
 ליל פסח שחל בשבת - אם אומרים ברכת מעין שבע צב
 ליל שבת - סידור ביהמ"ד בשביל יום שבת לד
 לילה - מי שנרדם ורוצה ללמוד אם יברך ברה"ת ד
 לימוד בפסח - אם צריך לבדוק חמץ בספרים, ואם מותר ללמוד בהם בחג קפו
 לימוד תורה - אחר צאה"כ למי שנרדם אם יברך ברה"ת ג
 לימוד תורה - אם בשעת הלימוד מותר להזכיר שם השם קסו
 לימוד תורה - אם עדיף ברה"ל לקרוא תהילים או ללמוד הלכה או גמרא רמ
 לימוד תורה - שאומר חצי פסוק עם שם השם, אם יכול לאמרו או שצריך לשנות קסז
 לימוד תורה - שלומד בספר אם יכול להישען על ספרית ספרים רפא
 לימון או בצל - שחתכו עם סכין בשרי, אם נעשו בשרי קנט
 לעילוי נשמת - אם ביו"ט מותר להדליק נר לע"נ מנר שדלוק רמג
 לפני עיור - מוציא שבת רגיל אם מותר לו להקליט רב שמוציא שבת לפי ר"ת פא
 לקיחת תרופות - אם מותר ביו"ט לכאבי ראש ושאר מיחשים ריה
 לשונות של דלת - שנתקעה בשבת אם מותר לשחק עם הידית כדי שתיפתח רט

מ שאלה

מאכלי יו"ט - אם מותר להניח תבשילים על פלטה בשקיעה של יו"ט ראשון ליו"ט שני רכח
 מאריך בתפילת שמונה עשרה - ושמע קדיש באמצע, אם צריך להרהר כמו בקדושה רעז
 מבטא - חזן אשכנזי שעולה במניין ספרדי, האם יתפלל בנוסח אשכנזי סד
 מבעיר - איזה איסור יש בהדלקת מנורת לד טז
 מבעיר - אם יש חשש שמא יטה בנר שעווה של זמנינו קמו
 מבעיר - מנורה שיש אפשרות להגביר את עוצמת האור, אם יש חשש שמא יטה קמז
 מבשל - אם מותר להוסיף מים ביו"ט למיחם כשכלו המים רמא
 מבשל - אם מותר לעשות טוסט בשבת על הפלטה צז
 מבשל - חילוני שבישל האם מותר לישראל ליהנות ממאכל זה נט
 מבשל - כשמכין כוס תה בשבת יט
 מבשל - מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב נפק"מ להניח על הפלטה בשבת רפו
 מבשל - עירה מכלי ראשון על תה, ורוצה לשתותו יט
 מבשל ביו"ט - אם מותר להנמיך את האש ביו"ט כדי שלא יישרף התבשיל רכו
 מבשל ביו"ט - מכין תה אם צריך עירוי מכלי שני בשבת רכא
 מגב - אם מותר לפרקו בשבת מהמקל ולחבר למטאטא סג
 מגבונים - אם מותר להשתמש בשבת קמח
 מגהץ - איזה דין מוקצה יש לו רקג
 מגיפה - אם מותר לצאת בשבת במסכה על הסנטר, שלא מכסה את הפה ואת האף רפח
 מגיפת הקורונה - אם חובה להתחסן ואם יש מה לחשוש רצב
 מגלח זקנו בתהר - להיות שליח ציבור רפה
 מדבקה סימניה - אם מותר להדביק בשבת רפט
 מדידה בפסח - אם מותר בפסח למדוד במשקל מכני את מידות המצות והמרור קצב
 מדידה לצורך מצוה בשבת קצג
 מדרגות - אם חדר מדרגות נחשב קורת גג אחד נפק"מ להיסח הדעת בברכת הנהנין קמה
 מודעות השבת אבידה - למי שמצא אייפון רפה
 מוהל - בצום דחוי שצם רק עד מנחה גדולה, אם יכול לעלות לתורה, ומ"ה לגבי עננו רעה
 מוהל - צום גדליה דחוי מה דינם של בעלי ברית רנה
 מוהל - צום גדליה שאינו דחוי מה דינם של בעלי ברית רנו
 מוזיקה - אדם שעשה סיום מסכת משניות בהבנה כדי לשמוע שירים פח
 מוזיקה - אם מועיל לעשות סיום מסכת משניות בהבנה כדי לשמוע שירים פט
 מוזיקה - אם מותר לשמוע שירים בחג המימונה פז
 מוזיקה - אם מותר לשמוע שירים ביום י"ד באייר לכבוד הילולת רבי מאיר בעל הנס פו
 מוזיקה - אם מותר לשמוע שירים בימי ספירת העומר אחר חצות ביום שישי פה
 מוזיקה - שירים ביום ל"ג בעומר, אם זה דווקא שירי הרשב"י לצורך ההילולה קנב
 מוחק - ספר שכתוב בצידו מילים אם יש בעיה לפותחו כג

מולד הלבנה - אם חסר כמה שעות במוצאי שבת, אם יכולים לברך ברכת הלבנה רג
 מוליד ריח - כלי שיש בפנים ספוג ושופכים אליו מי ורדים אם מותר למלא אותו בשבת רכג
 מומר - חילוני שבישל אם מותר לישראל ליהנות ממאכל זה נט
 מומר - חילוני שהדליק אור של החדר מדרגות, האם מותר ליהנות מהאור הזה נח
 מומר - חילוני שפתח דלת עם קוד בשבת האם מותר להיכנס נח
 מוסף - אם מותר לבקש בקשות פרטיות בתפילות של ר"ה, ומ"ה לגבי תפילת מוסף רלב
 מופעים - אם מותר להזמין קוסם רצא
 מוצאי שבת - אם חסר כמה שעות לזמן של מולד הלבנה, אם יכולים לברך ברכת הלבנה רג
 מוצאי שבת - אם מותר לחכות בתחנת האוטובוס כדי לנסוע ישר במוצאי שבת קיג
 מוצאי שבת - אם מותר לשמוע שירים בימי ספירת העומר פה
 מוצאי שבת - בסעודה רביעית אם אומרים מגדיל או מגדול קפד
 מוצאי שבת - מוציא שבת רגיל אם מותר לו להקליט רב שמוציא שבת לפי ר"ת פא
 מוקצה - מנורה שתלויה בחוט לשים גרב שיהיה חושך רצט
 מוקצה - איזה סוג ביו"ט חמור משבת רלא
 מוקצה - אם יש בעיה לסדר ביהמ"ד בליל שבת ליום שבת לד
 מוקצה - אם מותר לטלטל מניפה בשבת קיט
 מוקצה - אם מותר לנקות קורי עכביש בשבת קנו
 מוקצה - בגד שיש בו שעטנז אם אפשר לטלטלו בשבת פד
 מוקצה - כביסה שהייתה בחבל מערב שבת, ובשבת התחיל לירד גשם רמח
 מוקצה - להישען על רכב שמתנדנד בשבת כו
 מוקצה - לקרוא עיתונים חרדים בשבת כט
 מוקצה - מזגן שאמור להידלק על קור, אם מותר להוריד את המתג ע"מ שלא יידלק רסב
 מוקצה - מלכודת עכברים בשבת קפג
 מוקצה - משחקים בשבת כז
 מוקצה - עט או עיפרון כאצבע לס"ת בשבת ל
 מוקצה - פלאפון עם שעון מעורער מה דינו יג
 מוקצה - פלאפון שעושה רעש אם מותר לטלטלו יב
 מוקצה - קריאת ספרי מלחמות בשבת כט
 מוקצה - שכח פלאפון שמקפיד עליו על הכרית יא
 מוקצה - שכחו בכיס של בגד כה
 מזגן - צינור של מזגן שיוצא לרה"ר, אם מותר להתחבר לצינור ללא רשות רי
 מזגן - שאמור להידלק על קור אם מותר להוריד את המתג ע"מ שלא יידלק רסב
 מזגן - שנדלק על קור, בשבת קרה מאוד, אם אפשר לומר לגוי לכבותו רסא
 מזוזה - אם מותר להניח שקיות זבל או מטאטא וכדומה ליד המזוזה קצא
 מזוזה - קבועה נמוך, שמעלה אותה אם יברך רקי
 מזוזות בשיבה - פנימייה של ישיבה, על מי מוטל לקבוע מזוזות, ולבודקם קפט

מזוזות - אכל חמשת מיני דגן ועבר זמן שבעים ושתיים דקות ולא בירך ברכה אחרונה קעא
 מזוזות - ברכת מצה מטוגנת ששבורה לחתיכות רקב
 מזוזות - לחם אמיתי שברכתו מיני מזוזות ואח"כ ברכת המזון קעד
 מזוזות - מה מברכים על פיתה או באגט קראניץ' רצג
 מחזיק אייפון - אם יכול להיות שליח ציבור רפה
 מחיה המתים - לא ראה את חבירו יותר משנה ושמה בראייתו, האם רשאי להוסיף גם 'שהחיינו' מ
 מחיית עמלק - למה לא מברכים על קריאת פרשת זכור ומחייתו רפג
 מחילה - צריך לבקש ממישהו ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור רסט
 מחלל שבת - אם מחללים שבת על חולה שהוא מחלל שבת קנו
 מחלל שבת - להיות שליח ציבור רפה
 מחתך - אם מותר לפתוח חבילת טישו [בקיבוקים] בשבת רס
 מחתך - תינונים שמחוברים זה בזה ע"י קיבוקים האם מותר להפרידם בשבת רו
 מטאטא - אם מותר להניח ליד המזוזה קצא
 מטאטא אם מותר לפרקו בשבת מהמקל ולחבר למגב סג
 מטריה - שפתוחה מער"ש למה אסור להשתמש בה בשבת, הרי זה כלשמל"א לצורך גופו נה
 מי ורדים - כלי שיש בפנים ספוג ושופכים אליו מי ורדים, אם מותר למלא אותו בשבת רכג
 מיכש - אם מותר להפעיל בכניסת השבת שהפעולה נעשית בשבת קא
 מיגדול - בסעודה רביעית אם אומרים או מגדיל קפד
 מיחם - אם מותר להוסיף מים ביו"ט למיחם כשכלו המים רמא
 מיטה - שכח עליה פלאפון שמקפיד יא
 מים - אם מותר להוסיף מים ביו"ט למיחם כשכלו המים רמא
 מים אחרונים - ודיבר אח"כ עו
 מים חמים - כשמכין תה אם יש לחוש לצובע בשבת לא
 מים קרים - קולר של מים קרים עם נורה שנדלקת ונכבית, אם מותר להשתמש רמב
 מימונה - אם מותר לשמוע שירים פז
 מיני - בר בשבת - אם יש חשש של בורר רקג
 מיעוט רוטב - מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב נפק"מ להניח על הפלטה בשבת רפו
 מכבס - אדם שנתלכלך נעלו בטיט, איך יכול לנקותו בשבת פג
 מכבס - אם מותר לנער בגדי שבת מהגשמים שעליהם פב
 מכונת - אם מותר לפותחה בשבת (כשלא נדלק אורות) לקחת משהו לצורך שבת קעו
 מכונת - אם צריך לעשות בדיקת חמץ קז
 מכונת כביסה - אם מותר להפעיל בכניסת השבת שהפעולה נעשית בשבת קא
 מכין - אם יש בעיה לסדר ביהמ"ד בליל שבת בשביל היום לד
 מכין מיו"ט לחבירו - אם מותר לסדר את ביהמ"ד ביו"ט ראשון ליו"ט שני רנז
 מכין מיו"ט לשבת - אם צריך לעשות עירוב כדי לקפל את הטלית מיו"ט לשבת קו
 מכין מיו"ט לשבת - אם צריך לעשות עירוב תבשילין כדי לגלול את ספר התורה מיו"ט לשבת קה

מכין משבת לחול - אם מותר לחכות בתחנת האוטובוס כדי לנסוע ישר במוצאי שבת קיג
מכין משבת לחול - מתי לא אמרינן דין זה יח
מכשיר אייפון - מי שמצא אם שייך בו מצות השבת אבידה רפה
מכשיר סלייסר - אם יש בעיה להשתמש בשבת רכה
מלאכה בחול המועד - אם אפשר לבנות סוכה רק ליו"ט ראשון, ובחזה"מ לפרקה קנד
מלאכה בכניסת שבת - אם מותר להפעיל מכונת כביסה או מייבש שהפעולה נעשית בשבת קא
מלאכות שבת - יחיד שקיבל שבת מוקדם, לעשות מלאכה ע"י אחר צה
מלאכות שבת - מוציא שבת לפי ר"ת, איזה מלאכות מותר לו לעשות שיצא שבת רגיל צח
מלאכות שבת - מוציא שבת ע"פ ר"ת, האם מותר לו לומר לאדם אחר שמוציא שבת רגיל צט
מלאכת שבת - אמרו לגוי להדליק את האור, כשלא היה את התנאים המתירים קטז
מליחה - שכח למלוח בשר ובישלו אותו
מלכודת עכברים - אם מותר להניח בשבת קפג
ממרח - אם מותר לשים גלי' למניעת זיעה בשבת או ביו"ט רנט
מנגינה - לערוך שעון מעורער לשבת
מנהג הכפרות - אשה שילדה לפני יום כיפור אחר שעשו לה ולולד כפרות, אם צריך לעשות שוב רעו
מנהג הכפרות - אם יש עניין לחפש דווקא אחר תרנגולות לבנות רעג
מנהג הכפרות - היום שיש בדיקה ויודעים מה יש למעוברת, אם אפשר לסמוך על זה ערה
מנהג הכפרות - מהו הזמן הנכון לעשיית הכפרות ער
מנהג הכפרות - שבעל הבית עושה לו ולבניו ביתו מי להקדים רעא
מנהג הספרדים - שלא לאכול כשרות מסוימת, נפק"מ לבחור ישיבה רצו
מנהג הספרדים - שלא לגדל פאות רצו
מנהג הספרדים - שלא להוציא ציציות בחוץ רצו
מנהג הספרדים - שלא לכסות פני הכלה סו, רקו
מנהג התשליך - מה הטעם שעושים ערב
מנהג כפרות - איך עושים עם תרנגולת לאשה מעוברת רעד
מנהג עשיית תשליך - טעמו ערב
מנהגי הכותל - שרוצים להוריד את העשבים שגדלים בכותל אם יש בהם קדושה קעה
מנהגי הכותל המערבי - אם יש חיוב לקרוע צא
מנהגי הכותל המערבי - כמה אסור להפנות גב לכותל המערבי קסא
מנהגי חודש אלול - אם צריך כל שנה לבדוק התפילין קצ
מנהגי ערב יום כיפור - למה לא מברכים על האכילה בתשיעי רסג
מנהגי ערב ראש השנה - אם יש ענין לטבול רמד
מנהגי ערב ראש השנה - כשטובל בערב ראש השנה כמה טבילות יש לטבול רמה
מנהגי עשרת ימי תשובה - אם אומרים אבינו מלכנו בשבת שובה רסה
מנהגי עשרת ימי תשובה - במנחה של שבת שובה אם אומרים צדקתך או יהי שם רסז
מנהגי עשרת ימי תשובה - בשבת שובה אם יש קטעים שצריך לדלג באבינו מלכנו רסו

מנהגי עשרת ימי תשובה - צריך לבקש מחילה ממשהו ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור רסט
מנהגי עשרת ימי תשובה - ש"צ שטעה ואמר האל הקדוש רסד
מנהגי ר"ה - בסדר הסימנים, אם צריך דווקא לאכול או שאפשר לצאת ע"י ראייה בעלמא רלד
מנהגי ראש השנה - אם יש עדיפויות מסוימות לעניין תשליך רמט
מנהגי ראש השנה - אם מברכים על תקיעת שופר לנשים רנג
מנהגי ראש השנה - אם מותר לטלטל בר"ה שופר ע"מ לתקוע ליחיד, ומ"ה לגבי הברכה רנד
מנהגי ראש השנה - אם נשים צריכות לומר תשליך רנא
מנהגי ראש השנה - אם נשים צריכות לילך לשמוע קול שופר רנב
מנהגי ראש השנה - ר"ה שחל בשבת אם עושים תשליך ביום א' או ביום ב' רנ
מנורה - קולר של מים קרים שלא עם מנורה שנדלקת ונכבית אם מותר בשבת להשתמש רמב
מנורה - שיש אפשרות להגביר את עוצמת האור, אם יש חשש שמא יגביה את אור החשמל בשבת קמז
מנורה שתלויה בחוט - לשים גרב בשבת שיהיה חושך רצט
מנורת המקרר - אם יעזור להוציא את המנורה של המקרר לפני השבת קעז
מנורת חשמל - הדלקת נרות שבת בה רצד
מנורת לד - איזה איסור יש בהדלקתה בשבת טז
מנורת לד - הדלקת נרות שבת בה רצד
מנחה - קיבל שבת ביחידות האם אח"כ מותר לו להתפלל מנחה רבי
מנחה - של יום שיש שחל בו ר"ח ושכח יעלה ויבוא ונזכר אחר צאה"כ נו
מנחה גדולה - בעלי ברית בצום דחוי שצמים רק עד מנחה, אם יכולים לעלות לתורה רעה
מנחה של שבת שובה - אם אומרים צדקתך או יהי שם רסז
מנחה של שבת שובה - מה קודם אבינו מלכנו או צדקתך רסה
מניין - צירוף עשרה במרפסות וחצרות רצה
מניפה - אם מותר לטלטל בשבת קיט
מנעול - לשונית של דלת שנתקעה בשבת אם מותר לשחק עם הידיד כדי שתיפתח רט
מסובים שטעמו מכוס הקידוש כשהמקדש לא שותה כמלא לוגמיו, אם מצטרף הכל ביחד לצאת י"ח צו
מסופק - בר"ה אם אמר המלך הקדוש רלז
מסופק בעשרת ימי תשובה - אם אמר המלך הקדוש או המלך המשפט רלט
מס'ז - אם מותר לעשות בשבת לג
מסיכות - אם מותר להזמין קוסם רצא
מסכה - אם מותר לצאת בשבת במסכה על הסנטר, שלא מכסה את הפה ואת האף רפה
מסננת הכיור - שנסתמה, אם יש בעיה לפנות את הפסולת שבה בשבת קכט
מעוברת - איך עושים לה כפרות עם תרנגולת רעד
מעוברת - אשה שילדה לפני יום כיפור אחר שעשו לה ולולד כפרות, אם צריך לעשות שוב רעו
מעוברת - היום שיש בדיקה ויודעים מה יש למעוברת, אם אפשר לסמוך על זה לעניין כפרות ערה
מעין שלש - אכל חמשת מיני דגן ועבר זמן שבעים ושתיים דקות ולא בירך ברכה אחרונה קעא
מעשה שבת - חילוני שבישל האם מותר לישראל ליהנות ממאכל זה נט

מעשה שבת - חילוני שהדליק אור של החדר מדרגות, האם מותר ליהנות מהאור הזה נח
 מעשה שבת - חילוני שפתח דלת עם קוד האם מותר להיכנס נח
 מפצח אגוזים - אם צריך טבילה ר
 מצה מטוגנת - ששבורה לחתיכות מה ברכת רקב
 מצוות - הברכה קודמת לעשייה צד
 מצות בשאר ימיות השנה - מה ברכתם רצג
 מצות עשה שהזמן גרמא - איך אשה יכולה לענות אמן על ברכות שגבר מברך עח
 מציאה - אם מותר לפרסם בעלוני שבת על אבדה או מציאה קלג
 מציאה בשבת - אם מותר ליטלה קכג
 מקווה - אם יש ענין לטבול בערב ר"ה רמוד
 מקווה - כשטובל בערב ראש השנה כמה טבילות יש לטבול רמה
 מקווה - מי שנכנס למקווה ואח"כ לובש טלית קטן (שיש בה שיעור) האם יכול לברך קיח
 מקומות שמותר לגלח ואיך מותר להתגלח רפז
 מקרר בשבת - אם יעזור להוציא את המנורה של המקרר לפני השבת, שיוכל לפתוח את הדלת קעז
 מראית עין - אם מותר לפתח רכב בשבת (כשלא נדלק אורות) לקחת משהו לצורך שבת קעו
 מראית עין - מטריה שפתוחה מערב שבת ואין בעיה של אוהל, למה אסור להשתמש בה בשבת נה
 מרספת - אדם שאוכל בבית ויוצא למרפסת, אם מועיל תנאי אחד על הברכה לזמן רב קמד
 מרפסות - צירוף למניין רצה
 משחקים - בשבת כז
 משחקים בשבת - לקטנים ונשים כז
 משניות ר"ה - אם יש עניין לקרוא בסעודות של ר"ה רכח
 משקל - איך משערים שיעורי תורה לפי נפח או משקל קסג
 משקל - אם מותר בפסח למדוד במשקל מכני את מידות המצות והמרור קצב
 משקפיים - אם אפשר לברך איתם ברכת הלבנה רא
 משקפיים - השתמשות בשבת בעדשות שנעשים בצבע שחור בשמש ריד
 משקפים - אם מותר לו להתפלל כנגד תמונה של רב וכדומה כשמוריד קסה
 מתארחים לסעודת שבת היכן ידליקו נרות חנוכה רקט
 מתג - מזגן שאמור להידלק על קור אם מותר להוריד את המתג שלא יידלק רסב
 מתקן מנא - אם יש בעיה להשחיל שרוך לנעל בשבת קמב
 מתקן מנא - אם מותר לפרק בשבת מטאטא מהמקל ולחבר למגב סג

נ שאלה

נ"ט ב"ר נ"ט - כף בשרית להפוך בה חביטה ולאוכלה עם גבינה לו
 נ"ט ב"ר נ"ט כ
 נ"ט ב"ר נ"ט באוכלין רקד
 נ"ט ב"ר נ"ט דינו רקד
 נדנוד רכב - ע"י ישיבה עליו בשבת כו

נוגט - במבה - נוגט מה ברכתה רקד
 נוסח תפילה - חזן אשכנזי שעולה במניין ספרדי, האם יתפלל בנוסח אשכנזי סד
 נוסח תפילה - חזן ספרדי שעולה במניין אשכנזי, האם מותר לו לשנות את שם השם סה
 נורה - קולר של מים קרים עם נורה שנדלקת ונכבית אם מותר בשבת להשתמש רמב
 נורת המקרר - אם יעזור להוציא את המנורה של המקרר לפני השבת, כדי שיוכל לפתוח את הדלת קעז
 נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה - כשאוכל עוף רטוב בידים יז
 ניעור - בגדי שבת מהגשמים שעליהם פב
 ניקוי - מסננת כיור שנסתמה בשבת קכט
 ניקוי במגבונים בשבת קמח
 ניקוי קורי עכביש - אם מותר לנקות בשבת קנז
 נישואין - אם חתן ספרדי צריך לכסות פני הכלה סו, רקו
 נישואין - שלא לעשות חדר יחוד רקו, חצר
 נסיעה באוטובוס במוצאי שבת - אם מותר לחכות בתחנת האוטובוס כדי לנסוע ישר במוצאי שבת קיג
 נסיעה באופניים - אם מותר לסחוב שקית עם תפילין וכן עם ספרי קודש רפב
 נסיעות של הצבא - אם מותר להשתמש סתם עג
 נעל שהתלככה בטיט בשבת, איך מותר לנקות פג
 נעלים - אם יש בעיה להשחיל שרוך לנעל בשבת קמב
 נפח - איך משערים שיעורי תורה לפי נפח או משקל קסג
 נר לעילוי נשמת - אם ביו"ט מותר להדליק מנר שדלוק רמג
 נרגילה - עישון ביום טוב קצו
 נרדם - בצהריים ונמשכה שנתו לצאה"כ אם יברך ברה"ת ג
 נרות חנוכה - בחור שהוריו מדליקים מאוחר ורוצה להדליק בצא"כ רק
 נרות חנוכה - היכן חתן ידליק רקט
 נרות חנוכה - היכן ידליקו המתארחים לסעודת שבת רקט
 נרות יו"ט - ביו"ט שני של ר"ה מתי יש להדליק רכז
 נרות יום טוב - אם מותר להדליק סיגריות מהם רל
 נרות שבת - אם מותר לענות אמן לאשה שמברכת אחר הדלקת נרות צג
 נרות שבת - אם צריך לכבות החשמל לפני ההדלקה רקז
 נרות שבת - אם צריך לעשות עירוב רק בשביל הדלקת הנרות קד
 נרות שבת - בחורים בישיבות האם צריכים להדליק נרות שבת עם ברכה שנכנס אור לחדר נ
 נרות שבת - בחשמל רצד
 נרות שבת - בלדים רצד
 נרות שבת - למה אשה צריכה לברך דווקא לפני ההדלקה ולא אחריה צד
 נרות שבת - נשים שבאו ביחד להדליק נרות שבת בבית מלון, אם יכולות לברך כולם ביחד קכא
 נרות שעווה - אם יש חשש שמא יטה בנר שעווה של זמנינו קמו
 נשים - איך עונות אמן על ברכות שגבר מברך, כשהם פטורה מהמצוות האלה עח

נשים - איך עושים כפרות עם תרנגולת לאשה מעוברת רעד
נשים - אשה שילדה לפני יום כיפור אחר שעשו לה ולולד כפרות, אם צריך לעשות שוב רעו
נשים - אם מברכות ברכת המפיל רקה
נשים - אם מברכים על תקיעת שופר לנשים רנג
נשים - אם מותר לענות אמן לאשה שמברכת אחר הדלקת נרות שבת צג
נשים - אם צריכות לומר תשליך רנא
נשים - אם צריכות לילך לשמוע קול שופר רנב
נשים - הדלקת נרות שבת בחשמל ולדים רצד
נשים - היום שיש בדיקה ויודעים מה יש למעוברת, אם אפשר לסמוך על זה לעניין כפרות ערה
נשים - לומר קריאת שמע שעל המיטה עם הברכה ט
נשים - למה צריכות לברך דווקא לפני ההדלקה ולא אחריה צד
נשים - לשחק במשחקים בשבת כז
נשים - שבאו ביחד להדליק נרות שבת בבית מלון, אם יכולות לברך כולם ביחד קכא

ס שאלה

סבון - שבאסלה שעושה צבע, אם יש בעיה בשבת עט
סבון - שמחזיק ריחו לזמן רב, האם מותר להתרחץ בו ביו"ט מב
סדר הסימנים של ר"ה - אם צריך דווקא לאכול או שאפשר לצאת ע"י ראייה בעלמא רלד
סדר ראש השנה - אם נשים צריכות לומר תשליך רנא
סוכה - אם אפשר לבנות סוכה רק ליו"ט ראשון, ובחור"מ לפרקה קנד
סוכה - למעלה מכ' אמות, ומכנים תבן וקש כדי למעט הגובה רק ליו"ט ראשון קנה
סומא - אם מברך ברכת הלבנה רה
סועדת שבע ברכות - בסעודה שלישית, אם יש לטעום את היין אחר ברכת המזון קמא
סותר - אם מותר לפרק בשבת מטאטא מהמקל ולחבר למגב סג
סחיטה - אם יש בשערות הגוף קכ
סחיטה - אם מותר להשתמש במגבונים בשבת קמח
סחיטה - סמרטוט שנפל בשבת לתוך הכיור, איך אפשר להוציא אותו מהכיור קט
סטנדר - להוציא קרש של הסטנדר ולתת עליו הקרש כדי שיהיה כיסא כששוכב קיב
סיגריות - אם מותר להדליק מנר של יו"ט שבירכו עליו רל
סיגריות - אם מותר לגלגל ביו"ט קצז
סיגריות - אם מותר לאפר ביו"ט קצז
סיגריות - אם מותר לעשן בד' תעניות, ובתשעה באב קצה
סיגריות - עישון ביו"ט קצד
סידור ביהמ"ד - בליל שבת ליום שבת לד
סידור בית המדרש - ביו"ט ראשון של ר"ה בצהרים שיהיה מסודר ליו"ט שני רנז
סיום מלאכה בשבת שמתחילה בערב שבת קא

סיום מסכת - אדם שעשה בספירת העומר, עד מתי יוכל לשמוע שירים פח
סיום מסכת משניות בהבנה - אם מועיל כדי לשמוע שירים פט
סיכה בתשעה באב - אם מותר לשים גיל או בושם למניעת זיעה בתשעה באב קסט
סימניה - אם מותר להדביק בשבת רפט
סימנים של ר"ה - אם צריך דווקא לאכול או שאפשר לצאת ע"י ראייה בעלמא רלד
סיר - אם שכחו ובישלו בו בשר לא מלוח ע
סיר - שבושל בו בשר של האשכנזים האם צריך הגעלה סז
סכין - בצל או לימון שחתכו עם סכין בשרי, אם נעשו בשרי קנט
סלט - חיתוך בסליסר בשבת רכה
סליחה - צריך לבקש מחילה ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור רסט
סליסר - שימוש בו בשבת רכה
סמרטוט - שנפל בשבת לתוך הכיור, איך אפשר להוציא אותו מהכיור קט
סנדק - בעלי ברית בצום דחוי שצם רק עד מנחה גדולה, אם יכול לעלות לתורה, ומ"ה לגבי עגנו רעה
סנדק - צום גדליה דחוי מה דינם של בעלי ברית רנה
סנדק - צום גדליה שאינו דחוי מה דינם של בעלי ברית רנו
סעודה - אם מותר ללכת באמצע סעודה ולהמשיך במקום אחר לאכול שם קמט
סעודה רביעית - אם אומרים מגדיל או מגדול קפד
סעודה שלישית - מי שקשה לו מאוד לאכול אם יוצא ידי חובה בשתיית רביעית יין רפד
סעודה שלישית - שעושים שבע ברכות אם יש לטעום את היין אחר ברכת המזון קמא
סעודות יום טוב - אם צריך לחם משנה רעט
סעודות ראש השנה - אם יש עניין לקרוא משניות ר"ה רכט
סעודות שבת - מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב נפק"מ להניח על הפלטה בשבת רפו
סעודת ראש השנה - שכח לומר יעלה ויבוא בברכת המזון רמו
סעודת שבע ברכות - אם כל העשרה צריכים להיות פנים חדשות כב
סעודת שבע ברכות - כשמברכים רק הגפן ואשר ברא מה קודם לח
סעודת שבע ברכות - מי שהיה רק בריקודים של חתונה האם מצטרף כפנים חדשות לט
סעודת שבע ברכות - מתי מברכים כל השבע ברכות לז
ספוג - כלי שיש בפנים ספוג ושופכים אליו מי ורדים, אם מותר למלא אותו בשבת רכג
ספירת העומר - אדם שעשה סיום מסכת בספירת העומר, עד מתי יוכל לשמוע שירים פח
ספירת העומר - אם מועיל לעשות סיום מסכת משניות בהבנה כדי לשמוע שירים פט
ספירת העומר - אם מותר לשמוע שירים ביום י"ד באייר לכבוד הילולת רבי מאיר בעל הנס פו
ספירת העומר - אם מותר לשמוע שירים בימי הספירה אחר חצות ביום שישי פה
ספירת העומר - בירך ברכת המפיל ונזכר שלא ספר קג
ספק - בר"ה אם אמר המלך הקדוש רלז
ספר - שכתוב בצידו מילים אם יש בעיה לפותחו ולסוגרו בשבת כג
ספר תורה - אם צריך לעשות עירוב תבשילין כדי לגלול את ספר התורה מיו"ט לשבת קה

ספר תורה - בעל קורא ספרדי שעולה במניין אשכנזי, האם מותר לו לומר את שם השם לשנות סה
 ספר תורה - השתמשות כאצבע לקריאה בעט או עיפרון ל
 ספר תורה - עולה לתורה אם צריך לחכות עד שיבוא העולה אחריו קסד
 ספר תורה - שהציבור יוצאים י"ח קריאת פרשת 'זכור' למה לא נחשב כקורא שלא מן הכתב רפ
 ספרדי - אכילת בשר בישיבה בכשרות שלא סומכים בביתו רצו
 ספרדי - בחור אם יוציא ציציות בחוץ רצו
 ספרדי - בחור אם יש בעיה לגדל פאות רצו
 ספרדי - חזן אשכנזי שעולה במניין ספרדי, האם יתפלל בנוסח אשכנזי סד
 ספרדי - חזן שעולה במניין אשכנזי, האם מותר לו לשנות את שם השם סה
 ספרדי - חתן שלא לכסות פני הכלה סו, רקו
 ספרדי - חתן שלא לעשות חדר יחוד רקו, חצר
 ספרדים - טונות שלא כתוב ע"ג הקופסא שנעשה ע"י בישול ישראל אם מותר לאכול קעב
 ספרי מלחמות - קריאתם בשבת כט
 ספרייה - שלומד בספר אם יכול להישען על ספרית ספרים רפא
 ספרים - אם צריך לבדוק מחמץ, ואם מותר ללמוד בהם בחג קפו
 ספרים - שלומד בספר אם יכול להישען על ספרית ספרים רפא
 ספרים ותפילין - אם מותר לסחוב עם שקית על אופניים רפב
 סרדינים - טונות שלא כתוב ע"ג הקופסא שנעשה ע"י בישול ישראל, אם מותר לספרדי לאכול קעב
 סתימה במסגרת בשבת - אם יש בעיה לפנות את הפסולת קכט
 סתירה ובניה - להוציא קרש של הסטנדר ולתת עליו את הקרש כדי שיהיה כיסא כששוכב קיב

ע שאלה

עדות המזרח - חזן אשכנזי שעולה במניין ספרדי, האם יתפלל בנוסח אשכנזי סד
 עדות המזרח - חזן ספרדי שעולה במניין אשכנזי, האם מותר לו לשנות את שם השם סה
 עדשות - השתמשות בשבת בעדשות של משקפיים שנעשים בצבע שחור בשמש ריד
 עוגיות של פסח מבוטנים מה ברכתם צ
 עולה לתורה - אם צריך לחכות עד שיבוא העולה אחריו קסד
 עונג שבת - מי שקשה לו מאוד לאכול בסעודה שלישית אם יצא ידי חובה בשתיית רביעית יין רפד
 עוף - בחור ישיבה לאכול בכשרות שלא סומכים בביתו רצו
 עוף רטוב - אם צריך נט"י לדבר שטיבולו במשקה כשאוכלו בידים יז
 עור - ציפורן או חתיכת עור שפירשו מקצתם מע"ש, אם מותר בשבת להסירה ריז
 עט - להשתמש בו כאצבע לס"ת בשבת ל
 עיוור - אם מברך ברכת הלבנה רה
 עיפרון - להשתמש בו כאצבע לס"ת בשבת ל
 עיר העתיקה בירושלים - אם יש חיוב לקרוע צא
 עירוב תבשילין - אדם שלא מבשל ולא אופה מיו"ט לשבת אם צריך לעשות קג

עירוב תבשילין - אם צריך לעשות עירוב כדי לקפל את הטלית מיו"ט לשבת קו
 עירוב תבשילין - אם צריך לעשות עירוב רק בשביל הדלקת הנרות קד
 עירוב תבשילין - אם צריך לעשות עירוב תבשילין כדי לגלול את ספר התורה מיו"ט לשבת קה
 עירוי מכלי שני - מכין תה ביו"ט אם צריך לעשות כשבת רכא
 עישון נרגילה - ביום טוב קצו
 עישון סיגריות - אם מותר לגלגל ביו"ט קצו
 עישון סיגריות - אם מותר להדליק סיגריות מנר של יו"ט שבירכו עליו רל
 עישון סיגריות - אם מותר לאפר ביו"ט קצו
 עישון סיגריות - בד' תעניות, ובתשעה באב קצה
 עישון סיגריות ביו"ט קצד
 עיתונים חרדים - קריאתם בשבת כט
 עכביש - אם מותר לנקות קורי עכביש בשבת קנו
 עכברים - אם מותר להניח מלכודת בשבת קפג
 עכו"ם - אם מותר לאכול פת עכו"ם של מאפיה נו
 עלוני שבת - אם מותר לפרס על אבדה או מציאה קלג
 עליה לתורה - לבעלי ברית בצום דחוי שצמים רק עד מנחה גדולה, ומ"ה לגבי עננו רעה
 עלינו לשבח - חזן ששכח לומר בקדיש תתקבל והמשיך יהא שלמא, ונזכרו אחר עלינו לשבח סב
 עמידה בקדיש - של תפילת ערבית של ערב יו"ט רלה
 עמלק - למה לא מברכים על קריאת פרשת זכור ומחייטו רפג
 ענבים וזתים - על כמה מברכים ברכה אחרונה קנח
 עניית אמן - בלא כיסויי ראש עב
 עניית אמן - מאריך בשמונה עשרה ושמע קדיש באמצע, אם צריך להרהר כמו בקדושה רעז
 עניית אמן - שמע ברכת בורא נפשות אחר שתיית קפה או תה רטז
 עניית דברים שבקדושה - באמצע בדיקת חמץ קפח
 עניית קדיש או קדושה - באמצע ק"ש אם צריך לעצור ולענות או שיהרהר קעט
 עננו - לבעלי ברית בצום דחוי שצמים רק עד מנחה גדולה, ומ"ה לגבי עליה לתורה רעה
 עננים דקים - אם אפשר לברך ברכת הלבנה קל
 עצרת - גשמים שיורדים בין פסח לעצרת אם זה סימן קללה קכז
 עראק - אדם שמקדש על יין לבן וכשטעם זה היה עראק, או וויסקי, או וודקה וכד' קלו
 ערב יום טוב - אם צריך לעמוד בקדיש של תפילת ערבית רלה
 ערב יום כיפור - איך עושים כפרות עם תרנגולת לאשה מעוברת רעד
 ערב יום כיפור - אשה שילדה לפני יום כיפור אחר שעשו לה וללד כפרות, אם צריך לעשות שוב רעו
 ערב יום כיפור - בכפרות אם יש עניין לחפש דווקא אחר תרנגולות לבנות רעג
 ערב יום כיפור - היום שיש בדיקה ויודעים מה יש למעוברת, לעניין כפרות, ערה
 ערב יום כיפור - למה לא מברכים על האכילה בתשיעי רסג
 ערב יום כיפור - מהו הזמן הנכון לעשיית הכפרות ער

ערב יום כיפור - צריך לבקש מחילה ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור רסט
 ערב יום כיפור - שבעל הבית עושה כפרות לו ולבני ביתו מי להקדים רעא
 ערב פסח - אדם שבודק כמה בתים בברכה אחת, אם אסור לו לדבר עד שיגמור את כל הבתים קיא
 ערב פסח - אם בחורי ישיבה צריכים לבדוק את חדריהם מחמץ קפה
 ערב פסח - אם מותר בפסח למדוד במשקל מכני את מידות המצות והמרור קצב
 ערב פסח - אם צריך לבדוק חמץ מהספרים, ואם מותר ללמוד בהם בחג קפו
 ערב פסח - אם צריך לברך ברכת שהחיינו כשמקיים מצוות בדיקת חמץ. קח
 ערב פסח - אם צריך לעשות בדיקת חמץ ברכב קז
 ערב פסח - דיבר באמצע בדיקת חמץ לא מענייני הבדיקה קי
 ערב פסח - שמע קדיש או קדושה באמצע בדיקת חמץ אם יכול לענות קפה
 ערב ראש השנה - אם יש ענין לטבול רמד
 ערב ראש השנה - כשטובל בערב ראש השנה כמה טבילות יש לטבול רמה
 ערב שבת - אם מותר להפעיל מכונת כביסה או מייבש בכניסת השבת שהפעולה נעשית בשבת קא
 ערב שבת - אם מותר לענות אמן לאשה שמברכת אחר הדלקת נרות צג
 ערב שבת - אם מותר לשמוע שירים בימי ספירת העומר אחר חצות ביום שישי פה
 ערב שבת - למה אשה צריכה לברך דווקא לפני ההדלקה ולא אחריה צד
 ערב שבת - נזכר אחרי השקיעה שלא הניח תפילין י
 ערב שבת - נשים שבאו ביחד להדליק נרות שבת בבית מלון אם יכולות לברך קכא
 ערב שבת - קיבל שבת ביחידות אם אח"כ מותר לו להתפלל מנחה רבי
 ערב שבת - קיבל שבת מוקדם ביחיד, איזה מלאכות מותר לו לעשות צה
 ערב שבת - ראש חודש שחל ביום שישי, ובמנחה שכח לומר 'עלה ויבוא', ונזכר אחר צה"כ נו
 ערב שבת שחל בו יו"ט - אדם שלא מבשל ולא אופה האם צריך לעשות עירוב תבשילין קג
 ערבית - אחרי התפילה נזכר ששכח ברה"ת בבוקר ו
 ערבית - בפלג ונמשך שנתו ללילה אם יברך ברה"ת שרוצה ללמוד ג
 ערכאות - מי שתבע את ישראל חבירו לבית המשפט של הערכאות אם יכול להיות ש"צ רפה
 עשבים בכותל - שרוצים להוריד אותם אם יש בהם קדושה, ומה לעשות איתם קעה
 עשיית אוהל - להוציא קרש של הסטנדר ולתת עליו את הקרש כדי שיהיה כיסא כששוכב קיב
 עשיית כלי - אם מותר לפרק בשבת מטאטא מהמקל ולחבר למגב סג
 עשיית מלאכה - מוציא שבת לפי ר"ת, איזה מלאכות מותר לו לעשות בצאת שבת רגיל צח
 עשיית מלאכה - מוציא שבת ע"פ ר"ת, לומר לאדם אחר שמוציא שבת רגיל צט
 עשיית סלט בשבת - במכשיר סלייסר רכה
 עשרה - צירוף מנין במרפסות וחצרות רצה
 עשרת ימי תשובה - איך עושים כפרות עם תרנגולת לאשה מעוברת רעד
 עשרת ימי תשובה - אשה שילדה לפני יום כיפור אחר שעשו לה ולולד כפרות רעו
 עשרת ימי תשובה - אם אומרים אבינו מלכנו בשבת שובה רסה
 עשרת ימי תשובה - בכפרות אם יש עניין לחפש דווקא אחר תרנגולות לבנות רעג

עשרת ימי תשובה - במנחה של שבת שובה אם אומרים צדקתך או יהי שם רסז
 עשרת ימי תשובה - במנחה של שבת שובה מה קודם אבינו מלכנו או צדקתך רסח
 עשרת ימי תשובה - בשבת שובה אם יש קטעים שצריך לדלג באבינו מלכנו רסו
 עשרת ימי תשובה - היום שיש בדיקה ויודעים מה יש למעוברת לעניין כפרות ערה
 עשרת ימי תשובה - מהו הזמן הנכון לעשיית הכפרות ער
 עשרת ימי תשובה - מסופק אם אמר המלך הקדוש או המלך המשפט רלט
 עשרת ימי תשובה - צריך לבקש מחילה ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור רסט
 עשרת ימי תשובה - ש"צ שטעה ואמר האל הקדוש רסד
 עשרת ימי תשובה - שאומרים שיר המעלות ממעמקים, מ"ה אם ענה ברכו רלו
 עשרת ימי תשובה - שבעל הבית עושה כפרות לו ולבני ביתו מי להקדים רעא
 עשרת ימי תשובה - שכח לומר את ההוספות רלה

פ שאלה
 פאות - גידול לבחור ישיבה ספרדי אם יש בעיה רצו
 פורים - באמצע קריאת המגילה נזכר שלא בירך ברכת הלבנה ועכשיו התפזרו העננים קלב
 פטילות הציצית - כמה צריך להחזיק בקריאת שמע קס
 פטילות הציצית - למה מחזיקים את שני הציציות מלפניו בברוך שאמר קסב
 פטירת רבי מאיר בעל הנס - אם זה ביום י"ד באייר פו
 פיקוח נפש - אם חובה להתחסן נגד הקורונה ואם יש מה לחשוש רצב
 פירוק - מטאטא מהמקל בשבת ולחבר למגב סג
 פירוק סוכה - אם אפשר לבנות סוכה רק ליו"ט ראשון, ובחור"מ לפרקה קנד
 פירסום השבת אבידה - מי שמצא אייפון רפה
 פיתה קראץ' - מה ברכתה רצג
 פלאפון - איזה דין מוקצה יש לו יג
 פלאפון - אם מותר לנתק את השפופרת אחרי שדיברו עם אמבולנס נב
 פלאפון - עם מנגינה, אם יכול לכוונו שיעלצל בשבת יד
 פלאפון - שמצלצל בשבת, אם אפשר לטלטלו יב
 פלאפון - ששכחו על הכרית ביום שישי יא
 פלטה - אם מותר להניח תבשילים שיתחממו, בשקיעה של יו"ט ראשון של ר"ה ליו"ט שני רכה
 פלטה - אם מותר לעשות טוסט בשבת עליה צז
 פלטה - הניח תבשיל שרובו רוטב על הפלטה והגיע לחום שהיד סולדת בו מד
 פלטה - מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב נפק"מ להניח על הפלטה בשבת רפו
 פלסטיק - עבה אם צריך טבילה קצח
 פלסטיק - קופסא גלידה חלבית שהוריקו את הגלידה האם מותר להניח בה בשר לשמירה מז
 פנים חדשות - אם כל העשרה צריכים להיות פנים חדשות כב
 פנימיית ישיבה - אם בחורי ישיבה צריכים לבדוק את חדריהם מחמץ קפה

פנימיית ישיבה - על מי מוטל לקבוע מזוזות, ולבודקם קפט
 פסוק - אם מותר להזכיר שם השם בשעת הלימוד קסו
 פסוק - אם צריך לומר אל או קל קסח
 פסוק - חצי פסוק עם שם השם, אם יכול לאומרו או שצריך לשנות קסז
 פסוקי דזמרה - נזכר שלא בדרך ברכות השחר ז
 פסח - אדם שבדק כמה בתים בברכה אחת, אם אסור לו לדבר עד שיגמור את כל הבתים קיא
 פסח - איך מכשירים את החצובה שמניחים עליה סירים עא
 פסח - איך עושים הכשרה לשיש מט
 פסח - אם אומרים ברכת מעין שבע בליל פסח שחל בערב שבת צב
 פסח - אם בחורי ישיבה צריכים לבדוק את חדריהם מחמץ קפה
 פסח - אם מותר בפסח למדוד במשקל מכני את מידות המצות והמרור קצב
 פסח - אם צריך לבדוק חמץ מהספרים, ואם מותר ללמוד בהם בחג קפו
 פסח - אם צריך לברך ברכת שהחיינו כשמקיים מצוות בדיקת חמץ קח
 פסח - אם צריך לעשות בדיקת חמץ ברכב קז
 פסח - בדיקת חסה וקרפס מתולעים, אם לחוש לקטנים סט
 פסח - ברכת מצה מטוגנת בכמה חלקים רקב
 פסח - דיבר באמצע בדיקת חמץ לא מענייני הבדיקה קי
 פסח - הגשמים שיורדים בין פסח לעצרת אם נחשבים לסמן קללה קכו
 פסח - מה מברכים על העוגיות העשיות מבוטנים צ
 פסח - שמע קדיש או קדושה באמצע בדיקת חמץ אם יכול לענות קפה
 פרי חדש - אם קטן יכול לברך שהחיינו בבין המצרים ק
 פרי חדש - כשמקיים מצוות בדיקת חמץ בשביל ברכת שהחיינו קח
 פריצות - שחתן לא יאחז ידי הכלה לעיני כל סו, רקו
 פרסומות - המשודרות בשיעור השבועי בלויין רקא
 פרסומות בעלוני שבת - על מציאה או אבידה קלג
 פרשת זכור - למה לא מברכים על הקריאה ומחיינו רפג
 פרשת זכור - הציבור יוצאים י"ח למה לא נחשב כקורא שלא מן הכתב רפ
 פת עכו"ם - של מאפיה אם מותר לאכול נז
 פתח הבית - אם מותר להניח שקיות ובל או מטאטא וכדומה ליד המזוזה קצא
 פתיחה רכב בשבת - כשלא נדלק אורות לקחת משהו לצורך שבת קעו
 פתיחת חבילת טישו בקיבוקים בשבת רס
 פתיחת מקרר בשבת - אם יעזור להוציא את המנורה של המקרר לפני השבת קעז

צ שאלה
 צאת הכוכבים - אם מועיל תנאי בברה"ת שאם ישן לא יחשב הפסק ה
 צאת הכוכבים - בחור שהוריו מדליקים חנוכייה מאוחר ורוצה להדליק רק
 צאת הכוכבים - ברה"ת למי שנמשכה שנתו לצאה"כ ג
 צאת הכוכבים - נזכר שלא הניח תפילין ב
 צאת הכוכבים - ראש חודש שחל ביום שישי, ובמנחה שכח לומר 'יעלה ויבוא', ונזכר אחר צאה"כ נו
 צאת שבת - אם מותר לחכות בתחנת האוטובוס כדי לנסוע ישר במוצאי שבת קיג
 צאת שבת - בסעודה רביעית אם אומרים מגדיל או מגדול קפד
 צאת שבת - מוציא שבת לפי ר"ת, איזה מלאכות מותר לו לעשות שיצא שבת רגיל צח
 צאת שבת - מוציא שבת ע"פ ר"ת לומר לאחר שמוציא שבת רגיל לעשות מלאכה צט
 צאת שבת - מוציא שבת רגיל אם מותר לו להקליט רב שמוציא שבת לפי ר"ת פא
 צבא - אם מותר להשתמש סתם בנסיעות של הצבא עג
 צביעה - השתמשות בשבת בעדשות של משקפיים שנעשים בצבע שחור בשמש ריד
 צביעה - כשמכין תה בשבת אם יש לוש לצובע לא
 צדקתך - במנחה של שבת שובה או יהי שם רסז
 צדקתך - במנחה של שבת שובה מה קודם אבינו מלכנו או צדקתך רסח
 צובע - סבון שבאסלה שעושה צבע, אם יש בעיה בשבת עט
 צום - שיעור האכילה בתענית שמבטל לו את התענית קפז
 צום גדליה דחוי - מה דינם של בעלי ברית רנה
 צום גדליה שאינו דחוי - מה דינם של בעלי ברית רנו
 צום דחוי - בעלי ברית שצמים רק עד מנחה גדולה, אם יכולים לעלות לתורה, ומ"ה לגבי עננו רעה
 צום יום כיפור - למה לא מברכים על האכילה בתשיעי רסג
 צום יום כיפור - מתי יש לברך ברכת הלבנה, לפני יו"כ או אחרי קלט
 צום תשעה באב - אם מותר לשים ג'ל או בושם למניעת זיעה קסט
 צומות - אם מותר לעשן סיגריות, ובתשעה באב קצה
 צורך הלימוד - שלומד בספר אם יכול להישען על ספרית ספרים רפא
 צידה - אם מותר להניח מלכודת עכברים בשבת קפג
 צינור של מזגן - שיוצא לרה"ר, אם מותר להתחבר לצינור כדי להשקות את הצמחים ללא רשות רי
 ציפורן או חתיכת עור - שפירשו מקצתם מע"ש, אם מותר בשבת להסירה ריז
 ציפורנים - לגזוז ידיים ורגליים ביום אחד רקח
 ציציות - אם בחור יוציא בחוץ רצו
 ציצית - הנוהגים להוציא בחוץ אם צריך להפריד אחד מהשני בצד לה
 ציצית - התעטף לפני שהגיע זמן טו"ת רנח
 ציצית - כמה פטילות צריך להחזיק בקריאת שמע קס
 ציצית - למה מחזיקים את שני הציציות מלפניו בברוך שאמר קסב
 ציצית קטן - מי שנכנס למקווה ואח"כ לובש טלית קטן (שיש בה שיעור) האם יכול לברך קיה

צינורף למניין - במרפסות וחצרות..... רצה
צמחיה - צינור של מזגן שיוצא לרה"ר, אם מותר להתחבר לצינור ללא רשות רי
צנימים - מה מברכים על פיתה או באגט קראנץ' רצג
צער בסעודה שלישית - מי שקשה לו מאוד לאכול אם יוצא ידי חובה בשתיית רביעית יין רפד

ק **שאלה**
קבלת שבת - מוקדם ביחיד, אם מותר לעשות מלאכות צה
קבלת שבת - ציבור שקיבלו שבת, לומר למי שלא קיבל שבת לעשות מלאכה מא
קדושת הכותל - שרוצים להוריד את העשבים שגדלים בכותל אם יש בהם קדושה קעה
קדיש - אדם שמאריך בתפילת שמונה עשרה ושמע קדיש באמצע, אם צריך להרהר כמו בקדושה רעז
קדיש - אין מי שיאמר קדיש בתפילה, אם ימשיכו את התפילה בלא קדישים קעה
קדיש - אם יש עניין לומר אחר התפילה קלד
קדיש - אם צריך לעמוד בקדיש של תפילת ערבית של ערב יו"ט רלה
קדיש - הגיע מאוחר לתפלת שחרית אחר שאמרו והתחיל לומר קדיש אם להפסיקו רצ
קדיש - שמע באמצע תפילת שמונה עשרה אם צריך להרהר כמו בקדושה רעז
קדיש או קדושה - השומע באמצע ק"ש אם צריך לעצור ולענות או שיהרהר קעט
קדיש או קדושה - שמע באמצע בדיקת חמץ אם יכול לענות קפח
קדיש תתקבל - חזן ששכח לומר בקדיש תתקבל והמשיך יהא שלמא, ונזכרו אחר עלינו לשבח סב
קדיש תתקבל - ש"צ שטעה ואמר לפני אשרי בשחרית קמג
קוד של דלת - חילוני שפתח בשבת אם מותר להיכנס נח
קולר של מים קרים עם נורה שנדלקת ונכבית, אם מותר בשבת להשתמש במים הקרים רמב
קומקום - אם צריך להטביל קצט
קומקום - שלא הטבילו אותו אם אפשר לשתות מהמים שלו ריג
קוסם - אם מותר להזמין לקעמפ רצא
קופסא - של גלידה חלבית שהוריקו את הגלידה האם מותר להניח בה בשר לשמירה מז
קופסת טונה - שלא כתוב עליה שנעשה ע"י בישול ישראל אם מותר לאכול קעב
קור - מזגן שאמור להידלק על קור אם מותר להוריד את המתג ע"מ שלא יידלק רסב
קור - מזגן שנדלק על קור, בשבת קרה מאוד, אם אפשר לומר לגוי לכבותו רסא
קורונה - אם חובה להתחסן נגד הקורונה ואם יש מה לחשוש רצב
קורונה - אם מותר לצאת בשבת במסכה על הסנטר, שלא מכסה את הפה ואת האף רפח
קורי עכביש - אם מותר לנקות בשבת קנז
קורע - אם מותר לפתוח חבילת טישו [בקיבוקים] בשבת רס
קושי באכילת סעודה שלישית - אם יכול לצאת ידי חובה בשתיית רביעית יין רפד
קטן - או חולה כשאנינם בבית, איך אפשר לכבות חשמל ע"י גוי טו
קטן - איך מותר לומר לגוי להדליק את האור בשבת, כשאין חולה או קטן קיד
קטן - אם אפשר לשלוח ילד שיטביל כלים קכד

קטן - אם יכול לברך שהחיינו על פרי חדש בבין המצרים ק
קטן - אמרו לגוי להדליק את האור, כשלא היה את התנאים המתירים, אם מותר ליהנות מהאור הזה קטז
קטן - לשחק במשחקים בשבת כז
קיבל שבת ביחידות - אם אח"כ מותר לו להתפלל מנחה רבי
קיבוקים - תיונים שמחזירים זה בזה ע"י קיבוקים האם מותר להפרידם בשבת רו
קידוש - אדם שמקדש על יין לבן (מבחינה בריאותית) וכשטעם זה היה מים קלו
קידוש - אדם שמקדש על יין לבן וכשטעם זה היה עראק, או וויסקי, או וודקה וכד' קלו
קידוש - אם אפשר לעשות לפני התקיעות כדי לטעום איזה משהו רכב
קידוש - מקדש שלא שותה כמלא לוגמיו, וטעמו המסובים, אם מצטרף הכל ביחד לצאת י"ח צו
קידוש - קידש על יין וכשבא לשתות נשפך לו הכוס קלז
קידוש - קידש על כוס יין וכשטעם נמצא מקולקל קלה
קידוש יו"ט שני דראש השנה - אם מברכים שהחיינו רלג
קידוש לבנה - אם אפשר לברך 'ברכת הלבנה' ביום סח
קידוש לבנה - אם אפשר לברך ביו"ט או בשבת קכה
קידוש לבנה - אם אפשר לברך ברכת הלבנה שיש עננים דקים קל
קידוש לבנה - אם אפשר לברך דרך משקפיים רא
קידוש לבנה - אם חסר כמה שעות במוצאי שבת אם יכולים לברך רג
קידוש לבנה - אם יש עניין להוסיף בברכת הלבנה שלא יהיה לנו כאבי שיניים קלא
קידוש לבנה - אם סומא מברך רה
קידוש לבנה - אם צריך לברך דווקא תחת כיפת השמים רד
קידוש לבנה - באמצע קריאת המגילה נזכר שלא בירך ברכת הלבנה, ועכשיו התפורו העננים קלב
קידוש לבנה - מתי יש לברך ברכת הלבנה, לפני יו"כ או אחרי קלט
קיץ - אם מברכים על ברקים ורעמים בזמן ששואלים מוריד הטל קכו
קיץ - הגשמים שיורדים בין פסח לעצרת אם נחשבים לסימן קללה קכז
קל - אם צריך לומר אל או קל קסח
קלפים - לשחק בהם בשבת כז
קעמפ - אם מותר להזמין קוסם רצא
קפה - שמע ברכת בורא נפשות אחר שתיית קפה או תה, אם רשאי לענות אמן רטז
קריאה שלא מן הכתב - הציבור יוצאים י"ח קריאת פרשת 'זכור' כשהם עם חומש רפ
קרה - אכל ארטיק או גלידה אם צריך לברך בורא נפשות קפ
קריאת התורה - אם צריך לעשות עירוב תבשילין כדי לגלול את ספר התורה מיו"ט לשבת קה
קריאת התורה - בעל קורא ספרדי שעולה במניין אשכנזי, האם מותר לו לשנות שם השם סה
קריאת התורה - בעלי ברית בצום דחוי שצמים רק עד מנחה, אם יכולים לעלות לתורה רעח
קריאת התורה - להשתמש כאצבע בעט או עיפרון ל
קריאת התורה - עולה לתורה אם צריך לחכות עד שיבוא העולה אחריו קסד
קריאת זכור - למה לא מברכים על הקריאה ומחיינו רפג

קריאת מגילה - באמצע קריאת המגילה נזכר שלא בירך ברכת הלבנה, ועכשיו התפזרו העננים קלב
קריאת ספרי מלחמות - בשבת כט
קריאת עיתונים חרדים - בשבת כט
קריאת פרשת זכור - הציבור יוצאים למה לא נחשב כקורא שלא מן הכתב רפ
קריאת שמע - השומע קדושה או קדיש באמצע אם צריך לעצור ולענות או שיהרהר קעט
קריאת שמע - כמה ציציות צריך להחזיק קס
קריאת שמע שעל המיטה - אם נשים צריכות לברך המפיל רקה
קריאת שמע שעל המיטה - ברכת המפיל בשם ומלכות אחר חצות קנא
קריאת שמע שעל המיטה - נזכר אחר ברכת המפיל שלא ספר את העומר קג
קריאת שמע שעל המיטה לנשים עם ברכת המפיל ט
קריאת תהלים - אם עדיף בר"ה או ללמוד הלכה או גמרא רמ
קריעה - אם יש חיוב כשמגיע לירושלים צא
קרקפתא דלא מנח תפילין - אם אמרין למי שנוכר אחרי צאה"כ ב
קש ותבן לסוכה - סוכה למעלה מכ' אמות, ומכנים תבן וקש כדי למעט הגובה ליו"ט ראשון קנה

ר
ראיה - בסדר הסימנים של ר"ה, אם צריך דווקא לאכול או שאפשר לצאת ע"י ראיה בעלמא רלד
ראיה דרך משקפיים - אם אפשר לברך ברכת האילנות דרך משקפיים רב
ראיה דרך משקפיים - אם אפשר לברך ברכת הלבנה רא
ראיה רגילה - לענין בדיקת תולעים סט
ראש השנה - אם אפשר לעשות קידוש לפני התקיעות כדי לטעום איזה משהו רכב
ראש השנה - אם יש בעיה שיאחז בעל התוקע את השופר ביד שמאל רז
ראש השנה - אם יש עדיפויות מסוימות לעניין תשליך רמט
ראש השנה - אם יש עניין לקרוא משניות ר"ה בסעודות רכט
ראש השנה - אם יש ענין לטבול בערב ר"ה רמד
ראש השנה - אם מברכים על תקיעת שופר לנשים רנג
ראש השנה - אם מברכים שהחיינו בקידוש של ליל יו"ט שני רלג
ראש השנה - אם מותר לבקש בקשות פרטיות בתפילות של ר"ה, ומ"ה לגבי תפילת מוסף רלב
ראש השנה - אם מותר להניח תבשילים על פלטה, בשקיעה של יו"ט ראשון ליו"ט שני רכח
ראש השנה - אם מותר לטלטל בר"ה שופר ע"מ לתקוע ליחיד, ומ"ה לגבי הברכה רנד
ראש השנה - אם מותר לסדר את ביהמ"ד ביו"ט ראשון ליו"ט שני רנו
ראש השנה - אם נשים צריכות לומר תשליך רנא
ראש השנה - אם נשים צריכות לילך לשמוע קול שופר רנב
ראש השנה - אם עדיף לקרוא תהילים או ללמוד הלכה או גמרא רמ
ראש השנה - ביו"ט שני של ר"ה מתי יש להדליק נרות רכז
ראש השנה - בסדר הסימנים, אם צריך דווקא לאכול או שאפשר לצאת ע"י ראיה בעלמא רלד

ראש השנה - מה הטעם שעושים תשליך ערב
ראש השנה - מסופק בר"ה אם אמר המלך הקדוש רלז
ראש השנה - מסתפק בר"ה אם אמר המלך הקדוש רלז
ראש השנה - שחל בשבת אם עושים תשליך ביום א' או ביום ב' רג
ראש השנה - שכח לומר יעלה ויבוא בברכת המזון רמו
ראש חודש - אם שומע מאשכנזי ברכת ההלל של ר"ה, לא יכול לענות אמן עז
ראש חודש - שחל ביום שישי, ובמנחה שכח לומר יעלה ויבוא, ונזכר אחר צה"כ נו
ראש חודש ניסן - אם אפשר לברך ברכת האילנות דרך משקפיים רב
ראש מגולה - אם מותר לענות אמן עב
רב - שמברכים עליו שחלק מחכמתו ליראיו, אם יכול לברך גם ברכת שהחיינו עה
רב - שמברכים שחלק מחכמתו ליראיו, ונראה דרך לוויין וראה אותו במציאות ד
רבי מאיר בעל הנס - אם יום י"ד באייר זה פטירתו פו
רבי מאיר בעל הנס - אם מותר לשמוע שירים ביום י"ד באייר פו
רבינו תם - נזכר לפני צאה"כ דר"ת שלא הניח תפילין ב
רבנו תם - מוציא שבת ע"פ ר"ת לומר לאחר שמוציא שבת רגיל לעשות מלאכה צט
רבנו תם - מוציא שבת רגיל אם מותר לו להקליט רב שמוציא שבת לפי ר"ת פא
רבנו תם - מוציא שבת לפי ר"ת, איזה מלאכות מותר לו לעשות שיצא שבת רגיל צח
רוב יבש - מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב נפק"מ להניח על הפלטה בשבת רפו
רוטב - מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב נפק"מ להניח על הפלטה בשבת רפו
רחיצה - אם ביו"ט מותר לטבול בבריכה חמה שבבית המרחץ ריט
רחיצה - להתרחץ ביו"ט במים חמים בישיבה עם הרבה בחורים פ
רחיצה - סבון שמחזיק ריחו לזמן רב, האם מותר להתרחץ בו ביו"ט מב
רחיצה ביום טוב - אם ביו"ט מותר להתרחץ בחמים שהוחמו ע"י דוד חשמל בוילר קכב
ריח - כלי שיש בפנים ספוג ושופכים אליו מי ורדים אם מותר למלא אותו בשבת רכג
ריח טוב - אם מותר לשים בושם ביו"ט או בשבת רכד
ריח טוב - אם מותר לשים ג'ל או בושם למניעת זיעה בתשעה באב קסט
ריצה - בשבת לצורך בריאות לב
רכב - אם מותר לפתחו בשבת (כשלא נדלק אורות) לקחת משהו לצורך שבת קעו
רכב - אם צריך לעשות בדיקת חמץ ברכב קז
רכב - יולדת שצריכה לנסוע לב"ח בשבת, האם עדיף לחכות לאמבולנס נא
רכב - להישען עליו בשבת כשמתנדנד כו
רכיבה על אופניים - אם מותר לסחוב שקית עם תפילין וכן עם ספרי קודש רפב
רמו - לגוי לכבות חשמל כשאין חולה או קטן טו
רעמים - אם מברכים על ברקים ורעמים בזמן ששואלים מוריד הטל קכו
רעש - מפלאפון בשבת אם יכול לטלטלו יב
רפואה - אם מותר לעשות טיול בשבת לצורך בריאות לב

רפואה - אם מותר לעשות מס' בשבת לג
רצועה של תפילין - שנקרעה לרוחב, מה דינם ח
רצועת עור - ציפורן או חתיכת עור שפירשו מקצתם מע"ש, אם מותר בשבת להסירה ריז
רשות הרבים - צינור של מזגן שיוצא לרה"ר, אם מותר להתחבר לצינור ללא רשות רי
רשעים - מי שתבע את ישראל חבירו לבית המשפט של הערכאות אם יכול להיות ש"צ רפה

ש שאלה

שאר ימיות השנה - מה ברכת המצות רצג
שבועות - הגשמים שיורדים בין פסח לעצרת אם נחשבים לסימן קללה קכו
שבע ברכות - אם מברכים הכל באולם רקו
שבע ברכות - אם צריך שכל העשרה יהיו פנים חדשות כב
שבע ברכות - בסעודה שלישית, אם יש לטעום את היין אחר ברכת המזון קמא
שבע ברכות - כשמברכים רק הגפן ואשר ברא מה קודם לח
שבע ברכות - מי שהיה רק בריקודים של חתונה לא טעם כלום, האם מצטרף כפנים חדשות לט
שבע ברכות - מתי מברכים את כל השבע לז
שבעה ימים ללבנה - אם חסר כמה שעות במוצאי שבת אם יכולים לברך הלבנה רג
שבעת המינים - אכל בריה אחת שלימה, כשאין שיעור כזית אם יברך ברכה אחרונה קנג
שברי מצה מטוגנת - מה ברכתה רקב
שבת - הדלקת נרות בחשמל רצד
שבת - אדם שמצא מציאה בשבת, אם מותר לו ליטלה קכג
שבת - אדם שמקדש על יין לבן (מבחינה בריאותית) וכשטעם זה היה מים קלו
שבת - אדם שמקדש על יין לבן וכשטעם זה היה עראק, או וייסקי, או וודקה וכד' קלו
שבת - אדם שנתלכלך נעלו בטיט, איך יכול לנקותו בשבת פג
שבת - אדם שקיבל שבת מוקדם ביחיד, איזה מלאכות מותר לו לעשות צה
שבת - אורז שנמצא בשקית סגורה בתוך החמין, אם האורז בשרי קע
שבת - איזה דין מוקצה יש למגהץ רקג
שבת - איזה דין מוקצה יש לפלאפון יג
שבת - איזה סוג מוקצה ביו"ט חמור משבת רלא
שבת - איך אפשר לכבות חשמל ע"י גוי כשאין חולה או קטן טו
שבת - איך מותר לומר לגוי להדליק את האור בשבת, כשאין חולה או קטן קיד
שבת - איך מכינים כוס תה יט
שבת - אם אפשר לברך ברכת הלבנה ביו"ט או בשבת קכה
שבת - אם יעזור להוציא את המנורה של המקרר לפני השבת, כדי שיוכל לפתוח את הדלת קעז
שבת - אם יש בישולי גויים קעג
שבת - אם יש בעיה בסבון שבאסלה שעושה צבע עט
שבת - אם יש בעיה להישען על רכב שמתנדנד כו

שבת - אם יש בעיה להשחיל שרוך לנעל בשבת קמב
שבת - אם יש בעיה לסדר ביהמ"ד בליל שבת בשביל היום לד
שבת - אם יש בעיה לפרוס בגד יבש על חבלי כביסה בשבת קכה
שבת - אם יש הבדל בדינים בין הדלקת לד לשאר פלורסנט טז
שבת - אם יש חשש בורר במיני - בר רקג
שבת - אם יש חשש סחיטה בשערות הגוף קכ
שבת - אם יש חשש שמא יטה בנר שעווה של זמנינו קמו
שבת - אם מותר להדביק סימניה רפט
שבת - אם מותר להוציא בגדים מהמייבש בשבת לצורך שבת מה
שבת - אם מותר להוריד כביסה מהחבלים קב
שבת - אם מותר להכניס לחליפה כפתור או סיכה ליופי בשבת רח
שבת - אם מותר להניח מלכודת עכברים קפג
שבת - אם מותר להפעיל מכונת כביסה או מייבש בכניסת השבת שהפעולה נעשית בשבת קא
שבת - אם מותר להשתמש במגבונים קמח
שבת - אם מותר לחכות בתחנת האוטובוס כדי לנסוע ישר במוצאי שבת קיג
שבת - אם מותר לטלטל מניפה קיט
שבת - אם מותר למדוד במשקל מכני את מידות המצות והמרור קצב
שבת - אם מותר לנער בגדי שבת מהגשמים שעליהם פב
שבת - אם מותר לנקות קורי עכביש בשבת קנו
שבת - אם מותר לענות אמן לאשה שמברכת אחר הדלקת נרות צג
שבת - אם מותר לעשות טוסט על הפלטה צז
שבת - אם מותר לעשות מדידה לצורך מצוה קצג
שבת - אם מותר לעשות מס' לג
שבת - אם מותר לפרסם בעלוני שבת על אבדה או מציאה קלג
שבת - אם מותר לפתוח חבילת טישו [בקיבוקים] בשבת רס
שבת - אם מותר לפתח רכב (כשלא נדלק אורות) לקחת משהו לצורך שבת קעו
שבת - אם מותר לצאת עם מסכה על הסנטר, שלא מכסה את הפה ואת האף רפה
שבת - אם מותר לקרוא ספרי מלחמות כט
שבת - אם מותר לקרוא עיתונים חרדים כט
שבת - אם מותר לשחק במשחקים כז
שבת - אם מותר לשים כושם ביו"ט או בשבת רכד
שבת - אם מותר לשים גל' למניעת זיעה בשבת או ביו"ט רנט
שבת - אם מחללים שבת על חולה שהוא מחלל שבת קנו
שבת - אם צריך לכבות החשמל בהדלקת נרות רקז
שבת - אם צריך לעשות עירוב רק בשביל הדלקת הנרות קד
שבת - אם צריך לעשות עירוב תבשילין כדי לגלול את ספר התורה מיו"ט לשבת קה

שבת - אמרו לגוי להדליק את האור, כשלא היה את התנאים המתירים קטז
 שבת - בגד שיש בו שעטנז אם אפשר לטלטלו בשבת פד
 שבת - בוילר ששכחוהו דלוק, ואין גויים בסביבה, ויש חשש שיתפוצץ ויהיה הפסד גדול ס
 שבת - בחורים בישיבות האם צריכים להדליק נרות שבת עם ברכה שיש אור בחדרים נ
 שבת - בסעודה רביעית אם אומרים מגדיל או מגדול קפד
 שבת - ברכת מעין שבע בליל פסח שחל בערב שבת צב
 שבת - גזיזת ציפורניים ביום חמישי רקח
 שבת - האם מותר לנתק את השפופרת אחרי שדיברו עם אמבולנס נב
 שבת - הדלקת נרות בחשמל רצד
 שבת - הדלקת נרות שבת בנורות לדים רצד
 שבת - הניח תבשיל שרובו רוטב על הפלטה והגיע לחום שהיד סולדת בו מד
 שבת - השתמשות בשבת בעדשות של משקפיים שנעשים בצבע שחור בשמש ריד
 שבת - התחיל אתה חונן במוסף רטו
 שבת - חילונוי שבישל האם מותר לישראל ליהנות ממאכל זה נט
 שבת - חילונוי שהדליק אור של החדר מדרגות, האם מותר ליהנות מהאור הזה נח
 שבת - חילונוי שפתח דלת עם קודד האם מותר להיכנס נח
 שבת - חשמל שקפץ בבית בשבת, האם יהיה מותר אח"כ לאכול את התבשיל מו
 שבת - טלטול פלאפון שעושה רעש יב
 שבת - טלטול פלאפון ששכחו אותו על המיטה יא
 שבת - יולדת שצריכה לנסוע לבית חולים בשבת, האם עדיף לחכות לאמבולנס נא
 שבת - כביסה שהייתה בחבל מערב שבת, ובשבת התחיל לירד גשם רמח
 שבת - כיס של בגד ששכחו בו מוקצה כה
 שבת - כלי שיש בפנים ספוג ושופכים אליו מי ורדים אם מותר למלא אותו בשבת רכג
 שבת - כשמכין תה אם יש לחוש לצובע לא
 שבת - להוציא קרש של הסטנדר ולתת עליו את הקרש כדי שיהיה כיסא כשהסטנדר שוכב קיב
 שבת - להשתמש בקריאת התורה בעט או עיפרון כאצבע ל
 שבת - לחם שנמצא מערב שבת במכשיר חיתוך הלחם, האם מותר להוציאו בשבת מג
 שבת - למה אשה צריכה לברך דווקא לפני ההדלקה ולא אחריה צד
 שבת - לערוך שעון מעורער עם מגנינה יד
 שבת - לעשות טיול לצורך בריאות לב
 שבת - לשונות של דלת שנתקעה בשבת אם מותר לשחק עם הידית כדי שתפתח רט
 שבת - מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב נפק"מ להניח על הפלטה בשבת רפו
 שבת - מוציא שבת ע"פ ר"ת לומר לאחר שמוציא שבת רגיל לעשות מלאכה צט
 שבת - מוציא שבת בר"ת לומר למי שמוציא שבת רגיל לעשות מלאכה רט
 שבת - מוציא שבת רגיל אם מותר לו להקליט רב שמוציא שבת לפי ר"ת פא
 שבת - מזגן שאמור להידלק על קור אם מותר להוריד את המתג ע"מ שלא יידלק רסב

שבת - מזגן שנדלק על קור, בשבת קרה מאוד, אם אפשר לומר לגוי לכבותו רסא
 שבת - מטריה שפתוחה מערב שבת למה אסור להשתמש בה נה
 שבת - מי שקשה לו מאוד לאכול בסעודה שלישית אם יוצא ידי חובה בשתיית רביעית יין רפד
 שבת - מנורה שיש אפשרות להגביר את עוצמת האור, אם יש חשש שמא יטה קמז
 שבת - מנורה שתלויה בחוט, לשים גרב שיהיה חושך רצט
 שבת - מסננת הכיור שנסתמה, אם יש בעיה לפנות את הפסולת שבה בשבת קכט
 שבת - מקדש שלא שטה כמלא לוגמיו, וטעמו המסובים, אם מצטרף הכל ביחד לצאת י"ח צו
 שבת - מתארחים לסעודת שבת היכן ידליקו נרות חנוכה רקט
 שבת - מתי אין דין מכין משבת לחול יח
 שבת - נרות שבת בחשמל רצד
 שבת - נרות שבת בלדים רצד
 שבת - נשים שבאו ביחד להדליק נרות שבת בבית מלון, אם יכולות לברך כולם ביחד קכא
 שבת - סבון שמחזיק ריחו לזמן רב, האם מותר להשתמש בו מב
 שבת - סמרטוט שנפל לכיור, איך אפשר להוציא אותו מהכיור קט
 שבת - סעודת שבע ברכות בסעודה שלישית, אם יש לטעום את היין אחר ברכת המזון קמא
 שבת - ספר שכתוב בצידו מילים אם יש בעיה לפותחו או לסוגרו כג
 שבת - עירה מכלי ראשון על תה ורוצה לשתותו יט
 שבת - פירוק מטאטא מהמקל ולחבר למגב סג
 שבת - פלאפון עם שעון מעורער אם נחשב כלשמ"ה יג
 שבת - ציבור שקיבלו שבת, לומר למי שלא קיבל שבת לעשות מלאכה מא
 שבת - ציפורן או חתיכת עור שפירשו מקצתם מע"ש, אם מותר בשבת להסירה ריז
 שבת - קולר של מים קרים עם נורה שנדלקת ונכבית, אם מותר בשבת להשתמש רמב
 שבת - קיבל שבת ביחידות אם אח"כ מותר לו להתפלל מנחה רבי
 שבת - קידש על יין וכשבא לשתות נשפך לו הכוס קלז
 שבת - קידש על כוס יין וכשטעם נמצא מקולקל קלה
 שבת - ר"ה שחל בשבת אם עושים תשליך ביום א' או ביום ב' רנ
 שבת - שימוש במכשיר סלייסר רכה
 שבת - שליח ציבור שמחלל שבת רפה
 שבת - תיונים שמחזכרים זה בזה ע"י קיבוקים האם מותר להפרידם רו
 שבת אחר יו"ט - אם צריך לעשות עירוב כדי לקפל את הטלית מיו"ט לשבת קו
 שבת זכור - למה לא מברכים על קריאת פרשת זכור ומחייטו רפג
 שבת זכור - שהציבור יוצאים י"ח קריאת פרשת 'זכור' למה לא נחשב כקורא שלא מן הכתב רפ
 שבת -מוציא שבת לפי ר"ת, איזה מלאכות מותר לו לעשות שיצא שבת רגיל צח
 שבת שאחר יו"ט - אדם שלא מבשל ולא אופה האם צריך לעשות עירוב תבשילין קג
 שבת שובה - אם אומרים אבינו מלכנו רסה
 שבת שובה - אם יש קטעים שצריך לדלג באבינו מלכנו רסו

שבת שובה - במנחה אם אומרים צדקתך או יהי שם	רסז
שבת שובה - במנחה מה קודם אבינו מלכנו או צדקתך	רסח
שהחיינו - אם מברכים בקידוש של ליל יו"ט שני של ר"ה	רלג
שהחיינו - אם צריך לברך ברכת שהחיינו כשמקיים מצוות בדיקת חמץ	קח
שהחיינו - אם קטן יכול לברך על פרי חדש בבין המצרים	ק
שהחיינו - לא ראה את חבריו יותר משנה ושמח בראיתו, שמברך עליו 'מחייה המתים'	מ
שהחיינו - שמח בראיית רבו כשמברך שחלק מחכמתו ליראיו	עה
שהכל - ברכת במבה	רקא,רקד
שהכל - ברכת חטיפים העשויים מקמח תירס	רקא,רקד
שומע - קדושה או קדיש באמצע ק"ש אם צריך לעצור ולענות או שיהרהר	קעט
שופר - אם יש בעיה שיאחז בעל התוקע את השופר ביד שמאל	רז
שופר - אם מברכים על תקיעת שופר לנשים	רנג
שופר - אם מותר לטלטל בר"ה שופר ע"מ לתקוע ליחיד, ומ"ה לגבי הברכה	רנד
שופר - אם נשים צריכות לילך לשמוע קול שופר	רנב
שחלק מחכמתו ליראיו - אדם ששמח בראיית רבו, אם יכול לברך גם ברכת שהחיינו	עה
שחלק מחכמתו ליראיו - רב שמברכים עליו, ונראה דרך לווין ואח"כ נראה במציאות	עד
שחמט - שש-בש אם מותר לשחק בשבת	כז-כח
שטרי הדיוטות - אם יש בקריאת עיתונים חרדים	כט
שיניים - אם יש עניין להוסיף בברכת הלבנה שלא יהיה לנו כאבי שיניים	קלא
שיעור אכילה בתענית - שמבטל לו את התענית	קפז
שיעור המצות והמרור - אם מותר בפסח למדוד במשקל מכני את המידות	קצב
שיעורי תורה - איך משערים לפי נפח או משקל	קסג
שיעורים בהלכה - מסירתם ע"י בחור ישיבה	רקה
שיר המעלות ממעמקים - בעשי"ת מ"ה אם ענה ברכו	רלו
שירטוט - אם מגילת אסתר צריכה, ואם זה מעכב	נג
שירים - אדם שעשה סיום מסכת בספירת העומר, עד מתי יוכל לשמוע שירים	פח
שירים - אם מועיל לעשות סיום מסכת משניות בהבנה כדי לשמוע שירים	פט
שירים - אם מותר לשמוע שירים ביום י"ד באייר לכבוד הילולת רבי מאיר בעל הנס	פו
שירים - אם מותר לשמוע שירים בימי ספירת העומר אחר חצות ביום שישי	פה
שירים - בחג המימונה אם מותר לשמוע	פז
שיש איך עושים לו הכשרה	מט
שכח חזן לומר בקדיש ותקבל והמשיך יהא שלמא, ונזכרו אחר עלינו לשבח	סב
שכח לברך ברה"ת עד הלילה, ונזכר אחר תפילת ערבית	ו
שכח להניח תפילין ביום שישי ונזכר אחר השקיעה	י
שכח להניח תפילין עד אחר בין השמשות	א
שכח להניח תפילין עד אחר צאת הכוכבים	ב

שכח לומר את ההוספות שמוסיפים בעשרת ימי תשובה	רלח
שכח לומר יעלה ויבוא בברכת המזון של ראש השנה	רמו
שכח לומר יעלה ויבוא בר"ח שחל ביום שישי ונזכר אחר צאה"כ	נו
שכח לומר יעלה ויבוא בתפילות של ראש השנה	רמז
שכח למלוח בשר ובישלו אותו	ע
שכח מוקצה בכיס של בגד ונזכר בשבת	כה
שכחו בוילר דלוק, ואין גויים בסביבה, ויש חשש שיתפוצץ ויהיה הפסד גדול	ס
שלווה - אם מברכים עליה ברכה אחרונה	קפא
שליח ציבור - אין מי שיאמר קדיש בתפילה, אם ימשיכו את התפילה בלא קדישים	קעה
שליח ציבור - אשכנזי שעולה במניין ספרדי, האם יתפלל בנוסח אשכנזי	סד
שליח ציבור - טעה בעשרת ימי תשובה ואמר האל הקדוש	רסד
שליח ציבור - ספרדי שעולה במניין אשכנזי, האם מותר לו לשנות את שם השם	סה
שליח ציבור - שטעה ואמר קדיש תתקבל לפני אשרי בשחרית	קמג
שליח ציבור - שמגלה זקנו בתער	רפה
שליח ציבור - שמחזיק אייפון	רפה
שליח ציבור - שמחלל שבת	רפה
שליח ציבור - ששולח את בניו ובנותיו לבתי ספר שאינם דתיים	רפה
שליח ציבור - ששכח לומר בקדיש ותקבל והמשיך יהא שלמא, ונזכרו אחר עלינו לשבח	סב
שליח ציבור - שתבע את ישראל חבריו לבית המשפט של הערכאות	רפה
שליש עליון - מזוזה שהייתה נמוכה ומעלה אותה, אם יברך	רקז
שם השם - חזן ספרדי שעולה במניין אשכנזי, האם מותר לו לשנות	סה
שם השם - שאומר חצי פסוק עם שם השם, אם יכול לאומרו או שצריך לשנות	קסז
שם השם בלימוד - אם בשעת הלימוד מותר להזכיר	קסו
שם שמים - אם צריך לומר אל או קל	קסח
שמא יטה - אם יש בנר שעווה של זמנינו	קמו
שמא יטה - במנורה שיש אפשרות להגביר את עוצמת האור, אם יש חשש	קמז
שמונה עשרה - אדם שמאריך ושמע קדיש באמצע, אם צריך להרהר כמו בקדושה	רעז
שמיעת שירים - ביום ל"ג בעומר, אם זה דווקא שירי הרשב"י לצורך ההילולה	קנב
שמע ישראל - ק"ש שעל המיטה והברכה, לנשים	ט
שמע קדיש או קדושה - באמצע בדיקת חמץ אם יכול לענות	קפח
שמש - השתמשות בשבת בעדשות של משקפיים שנעשים בצבע שחור בשמש	ריד
שניצל - מה ברכתו וכן על דג מטוגן	קפב
שעוה - אם יש חשש שמא יטה בנר שעווה של זמנינו	קמו
שעון מעורער - עם מגנינה לשבת	יד
שעטנז - בגד שיש בו שעטנז אם אפשר לטלטלו בשבת	פד
שער - אם יש סחיטה	קב

שפורפרת טלפון - האם מותר לנתק אחרי שדיברו עם אמבולנס נב
 שקיות תה - שמחזירים זה בזה ע"י קיבוקבים האם מותר להפרידם בשבת רו
 שקיעה - אם מותר להניח תבשילים על פלטה, בשקיעה של יו"ט ראשון ליו"ט שני רכח
 שקיעה - נזכר ביום שישי שלא הניח תפילין י
 שקית - אורז שנמצא בשקית סגורה בתוך החמין, אם האורז בשרי קע
 שקית - אם מותר לסחוב על אופניים שקית עם תפילין וכן עם ספרי קודש רפב
 שקית אשפה - אם מותר להניח ליד המזוזה קצא
 שרוך - אם יש בעיה להשחיל שרוך לנעל בשבת קמב
 שתיה מקומקום לא טבול ריג
 שתיית יין - למי שקשה לו מאוד לאכול בסעודה שלישית גם לא דגים או פירות רפד

ת שאלה

תבן וקש - סוכה למעלה מכ' אמות, ומכנים תבן וקש כדי למעט הגובה ליו"ט ראשון קנה
 תבשיל - מה ההגדרה של רוב יבש ומיעוט רוטב, שיהיה מותר להניח על הפלטה בשבת רפו
 תבשיל ביו"ט - אם מותר להניח תבשילים על פלטה, בשקיעה של יו"ט ראשון ליו"ט שני רכח
 תבשיל ביו"ט - אם מותר להנמיך את האש ביו"ט כדי שלא ישרף התבשיל רכו
 תבשילין - אדם שלא מבשל ולא אופה מיו"ט לשבת האם צריך לעשות עירוב תבשילין קג
 תה - איך מכינים בשבת יט
 תה - כשמכין בשבת אם יש לחוש לצובע לא
 תה - מכין ביו"ט אם צריך עירוי מכלי שני כשבת רכא
 תה - עירה מכלי ראשון ורוצה לשתות יט
 תה - שמע ברכת בורא נפשות אחר שתיית קפה או תה, אם רשאי לענות אמן רטז
 תהלים - אם עדיף ברה"ה לקרוא תהילים או ללמוד הלכה או גמרא רמ
 תולעים - בדק וניקה ירק טוב אם יחוש לתולעים קטנים סט
 תולש - ציפורן או חתיכת עור שפירשו מקצתם מע"ש, אם מותר בשבת להסירה ריז
 תופר - אם מותר להדביק סימניה בשבת רפט
 תורה - אם בשעת הלימוד מותר להזכיר שם השם קסו
 תורה - כשאומר פסוק אם צריך לומר אל או קל קסח
 תורה - רוצה ללמוד אחרי שישן בלילה אם יכרך ברה"ת שרוצה ללמוד ד
 תורה - רוצה ללמוד אחרי שנרדם בצהריים ונמשך לצאה"כ ג
 תורה - שאומר חצי פסוק עם שם השם, אם יכול לאומרו או שצריך לשנות קסז
 תורה - שלומד בספר אם יכול להישען על ספרית ספרים רפא
 תחת כיפת השמים - אם צריך בדווקא לברכת הלבנה רד
 תיונים - שמחזירים זה בזה ע"י קיבוקבים האם מותר להפרידם בשבת רו
 תינוק שנשבע - אם מחללים שבת על חולה שהוא מחלל שבת קנו
 תינוק שנשבע - חילוני שהדליק אור של החדר מדרגות, האם מותר ליהנות מהאור הזה נח
 תינוק שנשבע - חילוני שפתח דלת עם קוד האם מותר להיכנס נח

תכנת אוטובוס - אם מותר לחכות בתחנת האוטובוס כדי לנסוע ישר במוצאי שבת קיג
 תלמוד תורה - מי ששולח את בניו ובנותיו לבתי ספר שאינם דתיים אם יכול להיות ש"צ רפה
 תמונה - מרכיב משקפיים אם מותר לו להתפלל כנגד תמונה של רב קסה
 תנאי - אם מועיל בברה"ת שאם ישן בלילה לא יחשב הפסק ה
 תנאי בברכות הנהנין - אדם שאוכל בבית ויוצא למרפסת, אם מועיל תנאי אחד לזמן רב קמד
 תנור - בשרי שאפו בו חלבי, האם האוכל מותר, ואיך מכשירים התנור מה
 תנור - שיש לו שני תאים, אם מותר לאפות בזמן אחד, באחד חלבי ובשני בשרי סא
 תעניות דחיות - בעלי ברית שצמים רק עד מנחה גדולה, אם יכולים לעלות לתורה רעח
 תענית - שיעור האכילה בתענית שמבטל לו את התענית קפז
 תענית יום כיפור - למה לא מברכים על האכילה בתשיעי רסג
 תענית צום גדליה - שאינו דחוי מה דינם של בעלי ברית רנו
 תענית צום גדליה דחוי - מה דינם של בעלי ברית רנה
 תערובות - אם אמרינן נ"ט ב"ר נ"ט באוכלין רקד
 תערובות - דיני נ"ט ב"ר נ"ט רקד
 תפילה - אין מי שיאמר קדיש בתפילה, אם ימשיכו את התפילה בלא קדישים קעח
 תפילה - אם יש עניין לומר קדיש אחר התפילה קלד
 תפילה - הגיע מאוחר לתפלת שחרית אחר שאמרו קדיש והתחיל לומר קדיש, אם להפסיקו רצ
 תפילה - השומע קדושה או קדיש באמצע ק"ש אם צריך לעצור ולענות או שיהרהר קעט
 תפילה - חזן אשכנזי שעולה במניין ספרדי, האם יתפלל בנוסח אשכנזי סד
 תפילה - חזן ספרדי שעולה במניין אשכנזי, האם מותר לו לשנות את שם השם סה
 תפילה - חזן ששכח לומר בקדיש תתקבל והמשיך יהא שלמא, ונזכרו אחר עלינו לשבח סב
 תפילה - מי שתבע את ישראל חבירו לבית המשפט של הערכאות אם יכול להיות ש"צ רפה
 תפילה - עולה לתורה אם צריך לשהות ליד הס"ת בשעת הקריאה של השני קסד
 תפילה - צירוף למניין בחצרות ומרפסות רצה
 תפילה - ש"צ שמגלח זקנו בתער רפה
 תפילה - ש"צ שמחלל שבת רפה
 תפילה - שכח בברכות השחר ונזכר בפסוקי דזמרה ז
 תפילה - שליח ציבור למי שמחזיק אייפון רפה
 תפילה בתענית דחוי - בעלי ברית שצמים רק עד מנחה גדולה, ומ"ה לגבי עננו רעח
 תפילה- שליח ציבור ששולח את בניו ובנותיו לבתי ספר שאינם דתיים רפה
 תפילות עשרת ימי תשובה - מסופק אם אמר המלך הקדוש או המלך המשפט רלט
 תפילות עשרת ימי תשובה - ש"צ שטעה ואמר האל הקדוש רסד
 תפילות עשרת ימי תשובה - שכח לומר את ההוספות רלח
 תפילות ראש השנה - אם מותר לבקש בקשות פרטיות, ומ"ה לגבי תפילת מוסף רלב
 תפילות ראש השנה - שכח לומר יעלה ויבוא רמז
 תפילין - אם מותר לסחוב על אופניים בשקית וכן עם ספרי קודש רפב

תפילין - אם צריך כל שנה לבדוק באלול קצ
 תפילין - אם שומע מאשכנזי ברכת תפילין של ראש לא יכול לענות אמן עז
 תפילין - התעטף בציצת לפני שהגיע זמן טו"ת רנח
 תפילין - נזכר אחרי בין השמשות שלא הניח א
 תפילין - נזכר אחרי צאת הכוכבים שלא הניח ב
 תפילין - שהרצועה נקרעה לרוחב מה דינם ח
 תפילין - שכח להניח ביום שישי ונזכר בשקיעה י
 תפילת מוסף של שבת - התחיל אתה חונן רטו
 תפילת מנחה - קיבל שבת ביחידות אם אח"כ מותר לו להתפלל מנחה רבי
 תפילת מנחה דשבת שובה - אם אומרים צדקתך או יהי שם רסז
 תפילת מנחה דשבת שובה - מה קודם אבינו מלכנו או צדקתך רסח
 תפילת ערבית - בפלג ונרדם אם יברך ברה"ת שרוצה ללמוד ג
 תפילת ערבית - לא בירך ברה"ת ונזכר אחרי ערבית ו
 תפילת ערבית ערב יו"ט - אם צריך לעמוד בקדיש רלה
 תפילת שבת שובה - אם אומרים אבינו מלכנו רסה
 תפילת שבת שובה - אם יש קטעים שצריך לדלג באבינו מלכנו רסו
 תפילת שחרית - הוריד את הטלית בשביל להיכנס לבית הכיסא, אם יברך בחזרה קטו
 תפילת שחרית - התעטף בציצת לפני שהגיע זמן טו"ת רנח
 תפילת שחרית - כמה ציציות צריך להחזיק בקריאת שמע קס
 תפילת שחרית - למה מחזיקים את שני הציציות מלפניו בברוך שאמר קסב
 תפילת שחרית - נפלה טליתו האם חוזר לברך קיז
 תפילת שחרית - ש"צ שטעה ואמר קדיש תתקבל לפני אשרי קמג
 תפילת שחרית - שאומרים שיר המעלות ממעמקים בעשי"ת, מ"ה אם ענה ברכו רלו
 תפילת שמונה עשרה - אדם שמאריך ושמע קדיש באמצע, אם צריך להרהר כמו בקדושה רעז
 תפילת שמונה עשרה - מרכיב משקפיים להתפלל כנגד תמונה של רב קסה
 תקיעת שופר - אם אפשר לעשות קידוש לפני התקיעות כדי לטעום איזה משהו רכב
 תקיעת שופר - אם יש בעיה שיאחו בעל התוקע את השופר ביד שמאל רז
 תקיעת שופר - אם מברכים לנשים רנג
 תקיעת שופר - אם מותר לטלטל בר"ה שופר ע"מ לתקוע ליחיד, ומ"ה לגבי הברכה רנד
 תקיעת שופר - אם נשים צריכות לשמוע קול שופר רנא
 תרופות - אם מותר להמים כדור ביו"ט במים חמים כדי לבלעו רכ
 תרופות - אם מותר לקחת ביו"ט לכאבי ראש ושאר מיחושים ריח
 תרנגולת - איך עושים כפרות לאשה מעוברת רעד
 תרנגולת - היום שיש בדיקה ויודעים מה יש למעוברת, אם אפשר לסמוך על זה לעניין כפרות ערה
 תשובה - צריך לבקש מחילה ואין לו אפשרות לבקש לפני יום כיפור רסט
 תרנגולת - בכפרות אם יש עניין לחפש דווקא אחר תרנגולות לבנות רעג

תשליך - אם יש עדיפויות מסוימות רמט
 תשליך - אם נשים צריכות לומר תשליך רנא
 תשליך - מה הטעם שעושים רנב
 תשליך - ר"ה שחל בשבת אם עושים תשליך ביום א' או ביום ב' רנ
 תשעה באב - אם מותר לעשן סיגריות ובד' תעניות קצה
 תשעה באב - אם מותר לשים ג'ל או בושם למניעת זיעה בתשעה באב קסט
 תתקבל - חזן ששכח לומר בקדיש תתקבל והמשיך יהא שלמא, ונזכרו אחר עלינו לשבח סב